

Chris Ewan

Vodič kroz

AMSTERDAM

za dobre lopove

JutarnjiLIST

ALGORITAM

Chris Ewan

Vodič kroz Amsterdam za dobre lopove

Za Jo

1.

Hvala mami, tati, Allie, mojoj obitelji i prijateljima. Hvala posebno svima koji su pročitali rukopis, Andrewu, April, Benu, Kaushik, Paulu, Simonu, i Willu, a osobito Debs i Jo.

Naročito hvala Sušan Hill, Jessici Ruston, Lynne Hatwell, Scottu Packu i svima iz Long Barn Booksa i Sheil Land Associatesa.

"Želim da za mene ukradeš nešto."

čuo sam te riječi i ranije, premda se osoba koja ih je izgovarala obično prvo htjela malo zagrijati za temu. Ne i Amerikanac. On je odmah prešao na stvar, najležernije na svijetu. Da sam imalo lošiji pisac, rekao bih vam kako je to u mojoj glavi pokrenulo sirene za uzbunu ili kako su me prošli trnci. No istini za volju, jedino što se dogodilo bilo je to da sam ga počeo malo pažljivije slušati. "Pogriješili ste," rekao sam mu, "ja sam pisac a ne provalnik."

"Jak pisac. Pratio sam tvoj rad. Dobar si."

Razvukao sam osmijeh. "Obično piskaralo sa skupim obrazovanjem, ništa više."

"Kao pisac, naravno. Ali kao lopov, to je već druga priča. Talentiran si, mali. A takve ovdje nije lako naći."

Ovdje je bilo u Amsterdamu. Točnije, ovdje je bilo u slabo osvjetljenom kafiću na sjevernom dijelu kanala Keizergracht, dvadeset minuta šetnje ili deset minuta vožnje biciklom od mog stana. Prostor je bio natrpan, zagrijan više blizinom zidova nego umirućom žeravicom u kaminu nasuprot našem stolu. Bio sam već ovdje, iako samo u prolazu, a ime mi nije ništa značilo kada ga je Amerikanac predložio kao mjesto sastanka. Sad sam ponovo tu, s čašom nizozemskog piva pred sobom, suočen s vrlo sumnjivim prijedlogom.

Amerikanac je stupio u kontakt sa mnom preko moje internetske stranice. Većina pisaca kriminalističkih romana u današnje vrijeme ima svoju internetsku stranicu na koju možete otići i tako saznati svakakve informacije o meni i mojim knjigama. Sastoji se od dijela o svakom od provalničkih romana koje sam do sada napisao i dijela naslovljenog Novosti gdje ćete naći detalje o svim čitanjima na kojima sudjelujem, kao i neke osobne stvari koje bi mojim obožavateljima mogle biti zanimljive, kao, na primjer, u kojoj zemlji živim u vrijeme pisanja svog najnovijeg romana. Postoji i link koji

čitateljima omogućuje da mi se jave elektroničkom poštom, tako je Amerikanac i došao do mene.

Posao za tebe, napisao je. Sam određuješ cijenu. Dođi me poslušati u Cafe de Brug, u četvrtak (sutra), u 10 navečer.

Naravno da nisam imao pojma tko je taj Amerikanac, a još manje razloga vjerovati mu, no ipak, privlačnost novog posla bila je nešto čemu sam se odavno prestao opirati. Jer, ako još uvijek niste pogodili, ja ne samo da pišem o profesionalnom lopovu, ja i jesam profesionalni lopov.

"Taj talent o kojem ste govorili", rekao sam. "Pretpostavimo da on i postoji."

"Pretpostavimo. Sviđa mi se to."

"Pretpostavimo, dakle, da ja taj talent doista i posjedujem - zanima me kako biste htjeli da ga ja iskoristim."

Amerikanac je pogledom provjerio preko mog ramena i prema izlazu, zatim preko svog ramena i prema stražnjem dijelu bara. Nakon što se uvjerio da mu vrat sasvim normalno funkcionira i da nitko ne prisluškuje naš razgovor, posegnuo je u prednji džep jakne, izvadio maleni predmet i položio ga na drveni stol ispred mene. Pokazalo se da je taj predmet bila figurica majmuna, velika otprilike kao moj palac. Majmun je sjedio, koljena podignutih do prsa, rukama prekrivajući oči i širom razjapljenih usta kao da ga je ono što je maloprije vidio u džepu ostavilo u šoku.

"Ne vidi zlo", rekao sam, napola za sebe, a Amerikanac je kimnuo glavom i prekrizio ruke na prsima.

Podigao sam majmuna kako bih ga bolje promotrio. Po težini i suhoj, zrnatoj površini zaključio sam da je figurica bila izlivena u gipsu, što je donekle objašnjavalo njezinu nepreciznu izradu. Bilo je lako moguće da je ono što sam ja očitao kao iznenađen izraz na majmunovu licu autor zamislio da predstavlja strah, ili čak nijemu radost. Sve u svemu, bilo je teško povjerovati kako je vrijedio više od nekoliko funti, ili čak dolara ili eura, što se toga tiče.

"Postoje još dva ovakva majmuna", rekao je Amerikanac, ne začudivši me previše. "Jedan rukama prekriva uši, a drugi usta."

"Ma nemojte mi reći."

"Njih mi ukradi."

Lagano sam nagnuo glavu na jednu stranu. "Pretpostavimo da vam ih mogu... nabaviti. Nisam baš siguran bi li mi se to isplatilo."

Amerikanac se nagnuo prema meni i podigao jednu obrvu. "Koliko ti treba da ti se isplati?"

Zamislio sam brojku i udvostručio je. "Deset tisuća eura." "Želiš li ih već večeras?"

Nasmijao sam se. "Ali ovo je bezvrijedno", rekao sam, dobacivši figuricu Amerikancu koji ju je brzinski uhvatio prije nego što tresne o stol.

"Meni nije bezvrijedno, mali", rekao mi je, pažljivo očistio majmunčića i vratio ga nazad u džep. "Onda, što kažeš?"

"Razmislit ću. Još jedno pivo?"

Ustao sam i pokupio čaše, ne pričekavši njegov odgovor i otišao do šanka gdje je nimalo neprivlačna plavuša punila zdjelice indijskim oraščićima. Bila je visoka, vitka i preplanula na onaj cjelogodišnji skandinavski način koji me uvijek natjera da se osjećam nevjerojatno engleski. Moglo se primijetiti da se već navikla na to da joj se budale poput mene nabacuju, i kada su joj se oči srele s mojima, u njima je bilo nešto poput spremne isprike.

"Twee pils astublieft", zamucao sam, podigao uz to i dva prsta u zrak, u slučaju da, unatoč činjenici da stojim pred točionikom za pivo na šanku i držim dvije prazne pivske čaše, nije uspjela pogoditi što pokušavam kupiti.

"Naravno", odsjekla je na engleskom.

Gurnula je kosu iza uha, uzela jednu od čaša i počela je puniti, dok sam ja pokušavao ne razmišljati o pjegicama na njezinu vratu i umjesto toga počeo razmišljati kako je Amerikanac uopće mogao čuti za mene. Bilo je to i više nego intrigantno jer sam ja svoj lopovluk oduvijek držao u tajnosti, te sam zato toliko putovao. Jedina osoba s kojom sam razgovarao o toj strani svog karaktera bila je u Londonu, dok sam ovdje u Amsterdamu u protekla četiri mjeseca uspio izvesti samo tri posla, od kojih ni jedan nije bio ona vrsta pljačke koja privlači puno pažnje. Jedan je od poslova, istina, bio naručen, ali je čovjek koji me angažirao bio Belgijanac, a upute mi je slao preko posrednika iz Pariza kojem, za vašu informaciju, vjerujem, a činilo se malo vjerojatno da bi Belgijanac Amerikancu rekao za mene, jer se nikada nismo ni susreli. Kako je onda

Amerikanac mogao znati da mi se može javiti? I zašto je od mene tražio da mu ukradem dvije bezvrijedne figurice?

"Vaše pivo", rekla je plavuša, plastičnom lopaticom maknula višak pjene s vrhova čaša i stavila ih pred mene.

"Onaj tamo čovjek", rekao sam, pokazavši pokretom glave na Amerikanca. "Je li bio ikad prije ovdje?" "Da. On je Amerikanac." "Dolazi li često ovamo?" Namrštila se. "Puno puta čini mi se." "Znaš li kako se zove?"

"Ne", rekla je, vrteći glavom. "Ali je pristojan, uvijek ostavlja napojnice."

To svakako. Položio sam na šank nekoliko novčanica viška i uzeo piva.

Amerikanac je bio u kasnim pedesetima, pretpostavljao sam, premda je bilo teško išta drugo o njemu zaključiti. Kosa mu je bila gusta i sijeda, imao je mladenački raščupanu frizuru i izgledao relativno dobro za svoje godine. Jakna mu je dobro pristajala, u njoj je izgledao kao sportski tip koji se u slobodno vrijeme voli baviti jedrenjem i razmišljao sam o tome da obratim pažnju ima li na rukama tragove konopa, kada me prekinuo rekavši: "Ako želiš znati kako se zovem, samo pitaj. Zovem se Michael."

"Michael..."

"Ne moraš to izgovarati tako polagano." "čekao sam da mi kažete svoje prezime."

"E, tu bi se mogao načekati. Majmuni se", nastavio je, "nalaze na dvije lokacije. Jako mi je važno da uzmeš oba. Također je važno da ih uzmeš iste večeri."

"Dvije različite lokacije?"

"Aha."

"U Amstercamu?"

"Točno. D\ a mjesta, jedno od drugcg udaljeno petnaest minuta pješice."

"I oba su mjesta privatna boravišta?"

"Privatna boravišta", ponovio je za mnom. "čovječe. Jedno je stan, a drugo brod za stanovanje, u redu? Ne moraš se brinuti oko alarmnih uređaja ili da će te netko prekidati jer će te večeri oba mjesta biti prazna."

"Kako to?"

"Dvojica muškaraca koji žive u tim boravištima bit će na večeri. Ovdje. Sa mnom."

Malo sam razmislio o tome. Nisam baš bio oduševljen time što sam čuo.

"Zvuči komplicirano", rekao sam. "Zašto sam ne ukradeš majmune? Sumnjam da bi ikome nedostajali."

"Kao prvo," rekao je podižući obrvu, "čovjek koji živi na brodu ima sef i ne govori baš svima kombinaciju koja ga otvara. A drugi, taj ima stan u Jordaanu - na zadnjem katu peterokatnice i na ratima, koliko ja znam, ima tri brave."

"Ali nemaju alarmne uređaje."

"Nemaju."

"Siguran si?"

"Slušaj, ne možeš alarmni uređaj staviti na brod - ako počne oluja ili druga brodica prebrzo prođe kraj njega, uključilo bi ga kretanje vode u kanalu."

"A što je sa stanom?"

"Kao što rekoh, na petom je katu. Čovjek vjerojatno razmišlja da mu alarm nije ni potreban."

"Te brave..."

"One ti neće predstavljati problem. Ja niti imam ključeve, niti sam talentiran poput tebe, i baš zato vodimo ovaj razgovor."

"Nešto mi drugo pada na pamet", rekao sam. "Pretpostavimo da toj dvojici muškaraca njihove figurice znače koliko i tebi tvoja, što će se dogoditi kada se vrate kući s večere i primijete da su nestale - posumnjat će na tebe."

Zavrtio je glavom. "Vjeruju mi."

"Možda. No ako ipak posumnjaju na tebe i potraže te, lako je moguće da se moje ime negdje pojavi."

"Neće izaći iz mojih usta."

"To sad kažeš. Ali meni se ništa od toga ne sviđa."

"Recimo onda ovako - ja ne namjeravam biti negdje gdje bi me oni mogli naći. Sastajemo se u sedam i s večerom nećemo biti gotovi prije deset - ti time dobijaš tri sata za obavljanje posla, što mislim da će ti biti sasvim dovoljno. Ovo se mjesto zatvara u jedanaest i mislio sam da s figuricama dođeš ovdje u pola jedanaest. Ako sve bude

išlo po planu, ja sam izvan Amsterdama prije ponoći. I ne mislim se vraćati."

"Odlaziš iz Nizozemske?"

"E sad, baš i nema potrebe da ti to znaš, zar ne?" Zastao sam i pokušao drugačije.

"Ne bih imao baš puno vremena. Sto ako ne uspijem otvoriti taj sef?"

"Otvorit ćeš."

"Ili ako ne uspijem naći figuricu u onome stanu?" "Tip je drži ispod jastuka." Namrštio sam se. "Spava na njoj?"

"Što se mene tiče, može i spavati s njom. Ali naći ćeš je ispod njegova jastuka."

Odmakao sam se od njega i pogledom prešao sobom. Plavuša je brisala šank mokrom krpom, a kosa joj je plesala oko lica. Jedini gosti osim nas bila su trojica Nizozemaca koji su ispijali pivo za stolom blizu ulaznih vrata. Smijali su se i tapšali jedan drugoga po leđima, keseći se zubato kao da život jednostavno ne može biti bolji. Kiša je lijevala i udarala o veliki prozor iza njih, iskrivljujući obrise osvijetljenog mosta preko kanala koji sam mogao vidjeti s druge strane stakla. Uzdahnuo sam i odlučio biti iskren s njim.

"Slušaj," rekao sam, "morat ću odbiti. Ne znam kako si me našao i to je dio problema. Druga stvar, ti želiš da ja to obavim sutra i to me brine. Ja posao volim istražiti prije nego što ga krenem obavljati, a ti mi ne daješ dovoljno vremena za to."

Amerikanac je prekrizio ruke na stolu i počeo lupkati jednim palcem o drugi.

"A da ti udvostručimo honorar?"

"čudno," rekao sam mu, "ali to me čini još nervoznijim. Vidiš, ja moram zaključiti da je tebi iz nekog razloga od životne važnosti da ja to obavim sutra navečer. I činjenica da si mi voljan platiti dvadeset tisuća tjera me na pomisao da je rizik dvostruko veći nego što sam u početku mislio." "Rizik je jedan dio svega toga. Kao i nagrada."

"Moj je odgovor još uvijek ne."

Amerikanac se namrštio i umorno zavrtio glavom. Onda je iz rukava jakne izvukao četvrtasti komad papira. Na trenutak je oklijevao, još me jednom pogledao u oči i gurnuo papir prema meni.

"Slušaj mali, odlučio sam riskirati. Ovdje su ti adrese. Zadrži ih. Možda se nekim čudom sutra navečer u sedam sati predomisliš."

"To se neće dogoditi."

"I u to si siguran. Ali zašto ne bismo ostavili otvorenom mogućnost promjene tvog stava? Ovako imaš sve informacije koje su ti potrebne i stvar je u tvojim rukama. Ti odlučuješ o svemu."

Zadržao sam njegov pogled i, budala kakva sam bio, pružio ruku i uzeo papir.

"Tako je, mali", rekao mi je. "Sve što tražim od tebe je da razmisliš."

2.

I ja sam stvarno počeo razmišljati. Razmišljao sam o tome većinu te noći i dobar dio sljedećeg dana. Razmišljao sam o tome i dok sam trebao raditi korekturu rukopisa koji mi je ležao na pisaćem stolu, i dok sam, kao i obično, šetao u vrijeme ručka, a i nakon toga, kada sam izašao kupiti kutiju cigareta oko tri sata. Teško da sam o ičemu drugome razmišljao i kasnije te večeri kada sam se u sedam i petnaest našao nasuprot prozoru Cafea de Brug. Amerikanac je stvarno bio tamo, sjedio je za istim onim stolom s dvojicom muškaraca. Bili su mlađi od njega i bilo je nečeg europskog u načinu na koji su bili odjeveni, makar nisam mogao odrediti jesu li Nizozemci ili ne dok ih nisam čuo kako govore. Obojica su na sebi imali slične kožnate jakne i svijetle traperice, no fizički su bili čista suprotnost. Muškarac koji je sjedio meni okrenut leđima bio je krupnije građe, široka vrata i obrijane glave, dok mu je prijatelj, mršav kao čačkalica, izgledao gotovo bolesno, lica upala kao da je prejakovukao dim cigarete i zaboravio izdahnuti. Jesu li to bila ona dvojica od kojih je jedan živio na brodu a drugi u stanu u Jordaanu, i ako jesu, koji je bio koji? Za mršavog bih se mogao okladiti da je vlasnik broda jer ga nisam mogao zamisliti kako se penje na peti kat zgrade i silazi s njega bez pomoći bolničara i čete navijačica ispred sebe, no krupni mi nije izgledao kao netko tko ima dovoljno novca da bi mogao stanovati u Jordaanu. Međutim, ne čini odijelo čovjeka, mogli biste reći, a ja sam se svakako nadao da moje ne odaje da sam provalnik.

Gurnuo sam ruku u džep i prstima napipao komad papira na kojem su bile dvije adrese. Na trenutak sam pomislio kako bih još jednom mogao proći kroz čitavu situaciju, još jednom odvagnuti sve što je bilo za i protiv onoga s čim sam bio suočen, no to zbilja nije imalo smisla. Pa koga sam ja to zavaravao stojeći ovdje, pretvarajući se da moram donijeti odluku? Bile su veće šanse da odbijem ponoćno maženje s plavom šankericom nego da sad odšetam od ovog posla. Zato sam se odmaknuo od prozora i prešao preko mosta na kanalu, skrenuo nekoliko puta na jednu, nekoliko puta na drugu stranu i ubrzo se našao kako silazim s ulice i stajem na oličenu metalnu palubu jedne dobre stare nizozemske brodice.

Neke bi ljude vjerojatno moglo iznenaditi to da većina profesionalnih lopova izbjegava provaljivati usred noći. Naravno, u to je vrijeme na ulici puno manje ljudi, no ako vas netko slučajno primijeti kako čučite ispred zaključanih vrata u tri ujutro, zasigurno ćete mu izgledati prilično sumnjivo. S druge pak strane, ako istu bravu odlučite obiti oko, recimo, pola osam navečer, riskirate da vas primijeti puno više ljudi, no postoji dobra šansa da ih to što vide uopće ne uznemiri. Na kraju krajeva, provalnici rade samo iza ponoći, zar ne?

Ispalo je da se dotični provalnik uopće nije trebao zabrinjavati. Kao prvo, već je bio pao mrak i puhao je hladan vjetar zbog kojeg su se ljudi micali s ceste i ostajali u kućama, no što je još važnije, više mi je vremena trebalo da iz džepa izvučem svoj mikroodvijač i set igala za obijanje nego da otvorim lijenu staru cilindarsku bravu na vratima brodice.

Pokucao sam na vrata i, prije nego što sam ih otvorio, pričekao sam koliko je trebalo da netko odgovori. Nisu se čuli nikakvi pokreti ni buka, štoviše, nisu se uopće čuli nikakvi zvukovi, što me i nije previše iznenadilo jer je unutrašnjost brodice bila u potpunu mraku i znao sam (ili sam barem mislio da znam) da je vlasnik izišao pojesti minutni odrezak za večeru. Pokucao sam još jednom i kada sam se uvjerio da stvarno nikoga nema kod kuće, ušao sam, zaključao vrata za sobom (ako je to bilo od ikakve koristi) i upalio svjetlo. To bi također moglo iznenaditi neke, no tako vam, u biti, nalaže zdrav razum - paljenjem svjetla dokazujete da imate pravo biti na nekom mjestu, dok bi vas mahanje ručnom svjetiljkom ponovno samo nepotrebno odalo.

Unutrašnjost je bila prostrana i bez zidova, sva u zbrci žuto obojene ugradbene stolarije u stilu sedamdesetih, s čupavim smeđim tepihom na podu i narančastim zavjesama. Navukao sam zavjese koje su bile razmaknute i na trenutak razgledao prostor oko sebe. Nije bilo puno namještaja, samo veliki krevet u stražnjem dijelu broda prekriven izgužvanom posteljinom i odbačenom odjećom, plastični kuhinjski stol pun prljavih tanjura i ambalaže od naručene hrane i istrošeni kauč s udubljenim jastucima okrenut prema televizoru koji je najvjerojatnije datirao iz vremena kada je prostorija posljednji put bila preuređivana. Uz rubove je bilo i dosta ugrađenih

ormarića, od kojih su neki bili prekriveni kariranim jastučićima za sjedenje, a iz jednog je zida stršala mala ograđena prostorija za koju sam pretpostavio da je kupaonica.

Podigao sam ruke i zapucketao zglobovima, kao što bi to učinio neki koncertni pijanist ili, točnije, lopov koji pati od blagog artritisa. Zatim sam počeo savijati prste, mašući njima po zraku kao da znam način na koji je moguće uključiti se u neku kozmičku prisutnost i otkriti gdje se krije sef. Prsti su mi proizvodili lagan šum dok sam to radio jer sam na rukama nosio jednokratne kirurške rukavice iz kutije koju sam imao kod kuće, a koju sam pokupio u gradskoj bolnici za vrijeme nedavnog posjeta (radi svog artritisa, naravno). Rukavice sam navukao iz navike - moji otisci prstiju nisu bili dostupni nigdje izvan Velike Britanije, a malo je vjerojatno da bi ih netko tamo i tražio - ali navika i rutina bile su mi bliske, bio je to najsigurniji način zaštite od skupih pogrešaka za koji sam znao.

Međutim, skrećem s teme. Sef.

Na stranu mahanje prstima, najbolji način na koji sam ga mogao pronaći bio je da se upustim u ozbiljnu, metodičku potragu koju bih započeo u prednjem dijelu broda, pretražujući temeljito desnu, zatim lijevu stranu, provjeravajući svaki ormarić, svaki kutak i udubinu dok ne dođem do spavaćeg dijela u dnu prostorije, ako bi mi uopće toliko trebalo. Tako ću zasigurno i učiniti, ali tek za koji trenutak, nakon što pokušam izvesti nekoliko stvari.

Da vidimo, da sam ja sef, gdje bih se krio? U Antigui? Hmmm. U kupaonici? Ne, tamo ne. U kuhinji? Kojoj kuhinji? Iznad kreveta? Tamo ga nije bilo. Iza lagano nakošene slike polja tulipana koja je visjela na zidu iznad kauča? O, hvala vam. čini se da naš brodovlasnik nije zazirao od pokojeg klišeja.

Niti je, na moju žalost, bio ljubitelj klasičnih sefova s kombinacijskom bravom. Sto je doista bila šteta, jer sam ja nebrojene večeri proveo uha prislonjena na metalna vrata jednog ili dvaju najučestalijih modela, iščekujući kvrcaj koji je odavao da su se zupci brojčanika poklopili i na milimetarski papir zapisivao brojeve koji su odgovarali tim kvrcajima kako bih došao do niza znamenki koje će otvoriti dotad neprobojna vrata. Sva ta silna vježba ovdje mi nije bila ni od kakve koristi jer je sef preda mnom imao električnu bravu. Sve skupa deset znamenki, od nule do devetke, smještenih u

ozbiljnu tipkovnicu s kojom nema zafrkancije. Mogao sam pokušati i slušati kvrcaje, no to mi i ne bi puno pomoglo jer električne brave ne proizvode nikakav zvuk. Ili sam, pak, u ostatku vremena koje mi je suđeno provesti ovdje na Zemlji mogao isprobavati sve moguće kombinacije znamenki, premda mi se činilo da za takvo što ne bih imao dovoljno strpljenja. Nikako, električna je brava uistinu bila jedan vrlo zahtjevan gost, a ja sam znao samo tri načina na koja je probiti.

Prvi i najmanje privlačan bio je da je spalim. Vidite, sefovi obično spadaju u dvije kategorije - ili su otporni na provale ili na vatru. Možda se čini nevjerojatno, ali zbilja ćete rijetko naići na kućni sef koji bi uspješno obavljao obje funkcije, iz jednostavnog razloga što bi takav sef bio jako skup. I dok su sefovi otporni na provale dizajnirani i proizvedeni kako bi odoljeli pokušajima provaljivanja u njih, nedostaje im protupožarna zaštita. Sve je to divno i krasno, no, meni nije previše pomagalo jer nisam imao dovoljno vremena da zapalim kontroliranu vatru koja bi proizvela dovoljno visoku temperaturu na kojoj bi se metalni spremnik svinuo, a taj bi pristup, štoviše, pretvorio sam sef u pećnicu u kojoj bi se ono što ja pokušavam ukrasti ispeklo.

Druga i puno prihvatljivija metoda, bila bi da koristim šifru. Oprostite mi što ovdje iznosim ono što je sasvim očito, no istina je ta, da bez obzira na to koliko nas puta upozoravali, većina nas šifre kreditnih kartica, mobilnih telefona, čak i sefova, čuvamo uredno zapisane, i to vrlo često negdje u neposrednoj blizini tih istih predmeta koje bi te šifre trebale zaštititi. Zato sam krenuo u potragu za šifrom. Dobro sam pregledao kontrolnu ploču samog sefa, zid oko njega, prednju i stražnju stranu slike iza koje je bio skriven, obližnje ormariće i ladice, ormariće i ladice malo podalje, kupaonicu, prljavo rublje, prostor ispod kreveta. I nisam našao ama baš ništa. Ni znamenke. Ali vrijedilo je pokušati.

Naposljetku mi je ostala samo jedna opcija koja je, iako slična drugoj, ipak bila malo lukavija, premda utemeljena na vrlo jednostavnoj činjenici - da biste otvorili električnu bravu, morate pritiskati tipke. A, recite mi, što nam pritiskanje tipki ostavlja? Otiske prstiju, tako je! Mnogo njih. I pretpostavimo da šifru ne mijenjate tako često (ili, još bolje, nikad), vaši otisci prstiju snalažljivom provalniku mogu reći koje tipke pritisnuti, iako, nažalost, ne i kojim redoslijedom. Kada već govorimo o tome, jedini način kojeg se mogu

sjetiti a na koji biste izbjegli ovu zamku je da svaki put kad rukujete sefom nosite rukavice, međutim, tko još u vlastitom domu nosi rukavice, osim vašeg dragog lopova iz susjedstva?

Da sam imao nešto više vremena mogao sam iskoristiti jedan vrlo zgodan trik i razmazati malo ultraljubičaste tinte po okolnim površinama, koje je vlasnik broda svakako morao dotaknuti prije otvaranja sefa, po okviru slike, na primjer, i kasnije se, kada ulovim vremena, vratiti s ultraljubičastom svjetiljkom (koja bi se sjajno uklopila u dekor) i na taj način otkriti šifru. No vrijeme, nažalost, nije bilo na mojoj strani i morao sam se osloniti na drugu najbolju metodu - pribor za otkrivanje otisaka prstiju.

Iz malene zbirke provalničkih alata koju sam imao u džepu izvadio sam kutijicu za puder koju sam prije nekoliko mjeseci ispraznio i napunio prahom za otkrivanje otisaka prstiju. Otvorio sam kutijicu, otkvačio maleni kist kojim je bila opremljena i počeo pažljivo nanositi prah na svaku od brojkom označenih tipki. Nakon što sam s tim završio, otpuhnuo sam višak praha, na trenutak ugasio svjetlo u prostoriji i usmjerio ručnu svjetiljku prema tipkovnici kako bih mogao vidjeti ono što sam tražio. I imao sam što vidjeti - četiri tipke prekrivene slojevima i slojevima otisaka - dobitni brojevi bili su 9, 4, 1 i 0. Nakon što sam izveo ovaj trik ponovno sam upalio svjetla, obrisao prah s tipki najbolje što sam mogao i počeo unositi različite kombinacije brojeva koje sam otkrio, radeći pod pretpostavkom da se šifra sastojala od samo četiri znamenke. U jednom trenutku, otprilike deset minuta kasnije, kada sam već gotovo počeo vjerovati u to da sam osuđen na pritiskanje tipki na ovoj tipkovnici bar do iduće nedjelje, začuo se dobrodošli škljocaj i zujanje mehanizma za otključavanje i, ne biste vjerovali, vrata sefa su se otvorila.

Snalažljiv kakav sam inače, odgurnuo sam vrata do kraja i zavirio unutra. Prostor je bio malen i u njemu su bila samo četiri predmeta. Najbliže meni bila je izgužvana fotografija dvojice muškaraca koji su stajali kraj neke blatne rijeke sa štapovima za pecanje i kutijama s ribarskim priborom u rukama, cereći se u fotoaparatu. Jedan od njih bio je onaj mršavi iz kafića, dok je drugi gotovo sigurno bio njegov otac. Ispod fotografije ležao je svežanj novčanica. Uzeo sam ih u ruku i izbrojio. Bilo je sve skupa šezdeset novčanica od sto eura. Odložio sam ih na isto mjesto na kojem sam ih i našao, kraj

smečkaste pločice nečega što je izgledalo kao hašiš. Pokraj hašiša stajala je figurica majmuna. Majmun je prekrivao uši kao da je uplašen, jer sam ja svaki trenutak mogao raznijeti sef. Podigao sam ga i odvagnuo na dlanu i težio je, te općenito bio potpuno isti, kao onaj kojeg mi je Amerikanac bio pokazao. Spremio sam ga u džep i razmislio što ću sljedeće učiniti.

Odlučio sam uzeti novac. Istina, za ovaj sam posao bio i više nego dobro plaćen, no to nije značilo da sam bio spreman odbiti dodatnu svoticu koja je samo ležala tamo, čekajući me da je uzmem. I premda me hašiš nimalo nije privlačio - u Amsterdamu ne bi imalo smisla bilo što preprodavati, a kada bi mi se prohtjelo zapaliti, mogao sam vrlo lako nabaviti i puno bolju robu u nekom od kafića u blizini svog stana - pokupio sam i njega. Tako mršavi, kada bi slučajno odlučio provjeriti sef nakon što se vrati kući, ne bi trebao odmah pomisliti kako je osoba koja je provalila u sef to učinila samo radi figurice. Ili sam barem ja tako mislio.

Nakon što sam iz sefa pokupio sve osim fotografije, zatvorio sam vratašca i ponovno ih zaključao, objesio sliku na zid kako sam je i našao i ugasio svjetla. Razmaknuo sam zavjese koje sam bio navukao i izašao van, zaključao vrata za sobom i skinuo rukavice.

Pogledao sam na sat. Bilo je već petnaest do devet, što je značilo da sam, ukoliko sam želio stići sve obaviti na vrijeme, morao požuriti. Laganim pokretom ruke bacio sam hašiš s barke u mutnu vodu kanala, popeo se na pločnik i krenuo u potragu za biciklom.

3.

Bicikli se u Amsterdamu neprestano krađu. To je jedan od razloga što su svi tako stari - nitko ne želi ulagati u nešto što bi svaki trenutak moglo biti ukradeno. Zanimljivo je koliko mještana nema ništa protiv zamjene ukradenih bicikala drugim ukradenim biciklima. Kupuju ih od lopova koji trguju na glavnom gradskom trgu, održavajući tako mutan posao na životu.

Ne bih vam točno znao reći koliko se bicikala ukrade dnevno, ali sam siguran da je broj velik. Prema tome, moguće je zaključiti kako i kradljivaca bicikala ima više nego nekoliko. A gotovo svi, čini mi se, lokote i lance kojima su bicikli vezani režu kliještima što je brže moguće. Moja je metoda po tom pitanju neobična jer ja volim koristiti svoje igle za obijanje. Ako je lokot dovoljno jednostavan, brzo sam gotovo kao da režem kliještima, a i igle je mnogo jednostavnije nositi okolo. A kao dodatni bonus, vlasniku ne uništim bravu, koja je često puta skuplja od samog bicikla.

Za ovu sam prigodu odabrao bicikl sa svjetiljkom i sjedalom koje je izgledalo dovoljno udobno i u manje od minute uklonio lokot i lanac. Lanac sam nakon toga ponovno omotao oko ograde i odvezao se na biciklu. Pokazalo se da je bio u nešto višoj brzini nego što mi odgovara, no u vezi s tim nisam mogao učiniti ništa jer je bicikl i imao samo jednu brzinu. Kočiti sam mogao jedino okrećući pedale unazad, što je u Velikoj Britaniji zabranjeno, a prednja je svjetiljka jedva bacala malo svjetla, iako je dinamo koji je napaja marljivo zujao uz gumu. No svejedno sam uživao u vožnji. Trajala je nešto više od pet minuta i kada sam došao do ulice u koju sam krenuo, bilo mi je gotovo žao sići s bicikla i ostaviti ga prslonjenog uz drvo.

Zgrada u kojoj se stan nalazio bila je kao i sve druge u Jordaanu. Od tamnog kamena, visoka i uska, sa zabatom na prednjoj strani i starom kukom za podizanje koja je stršala s njegove najviše točke. Bila je dio niza od kojih četrdesetak sličnih zgrada s pogledom na kanal Singel i nalazila se na doista otmjenoj lokaciji.

Popeo sam se stepenicama do ulaznih vrata i bacio pogled na zvona pričvršćena na okvir vrata. Na gornjem zvonu, za koje sam pretpostavio da pripada stanu u koji sam krenuo, nije bilo prezimena. Pritisnuo sam ga i pričekao. Sudeći prema starosti zgrade i činjenici da nigdje u blizini nisam primijetio zvučnik, zaključio sam kako ne

rukujem modernim interfonom, pa sam stanaru ostavio dovoljno vremena da otvori prozor i nešto mi vikne, ili se stepenicama spusti s petog kata i otvori mi vrata. Pričekao sam dok se kazaljka za minute na mom satu dvaput pomakla i, nakon što se ni tada ništa nije dogodilo, još jednom pritisnuo zvono i pričekao. Naposljetku sam, bistar kakav već jesam, zaključio kako kod kuće nema nikoga.

Naravno, zbog nedostatka interfona nisam izgubio samo na vremenu, nego mi je i onemogućen jednostavan ulazak u zgradu. U novijim sam zgradama uvijek mogao pozvoniti nekome od stanara koji bi me onda, ne sumnjajući ništa, bezbrižno pustili unutra. Ovdje to, međutim, nisam mogao učiniti jer bi se bilo tko kome pozvonim morao spustiti dolje i otvoriti mi, što bi značilo da bih im trebao nekako objasniti svoju prisutnost, dajući im tako priliku da mi zapamte lice. Malo je vjerojatno da bi takav pristup upalio, a čak i kada bi upalio, bio je preriskantan.

Ulazna su vrata sama po sebi bila moćna stvar, gotovo pola metra viša i šira od uobičajenih, kao da su se trudila zastrašiti me i odvratiti. No, na moju sreću, brava koju su na njih ugradili odolijevala je mom šarmu poput neke od polugolih žena koje su plesale iza crveno osvijetljenih prozora samo nekoliko ulica dalje. I kao što bi to učinila neka od suvremenijih takvih dama, vrata su prihvatila moju kreditnu karticu koju sam provlačio uz rub okvira dok se brava nije oslobodila. Brava je imala i zasun koji je mogao dodatno zakomplicirati stvari, da su ga se dobri ljudi koji su u zgradi stanovali sjetili navući.

Otvorio sam vrata i ušao u zgradu. Preda mnom se pojavilo strmo, gotovo vertikalno, stubište uz koje sam se počeo uspinjati gotovo kao da brave u sredini. Izvukao sam svoj mikrodvijač i igle za obijanje i sa svjetiljkom u ustima počeo pomicati unutarnje čepiće koji su sprečavali da se zasun gornje brave pomakne unazad. Uskoro mi je postalo neugodno držati svjetiljku zubima i čeljust me počela boljeti, te sam, budući da mi svjetlo i nije bilo od neke velike koristi, izvukao svjetiljku iz usta i vratio je u džep. Počeo sam pomicati čeljust dok nisam osjetio da je kvrcnula nazad na mjesto i nastavio čačkati i pomicati unutar cilindra brave, pažljivo osluškujući prigušene zvukove čepića koji su se jedan po jedan pomicali i ostajali na malenom unutarnjem rubu koji sam vizualizirao u glavi.

Ubrzo sam uspio podići gornji set čepića, okrenuo iglu naopako i počeo pomicati donje čepiće. Bio je to vrlo sitničav posao, no bio sam dovoljno tvrdoglav i odlučan da ga obavim kako treba, bez razvaljivanja vrata, i ustrajao sam na njemu sve dok posljednji čepić nije popustio i dok odvijačem nisam uspio nasilu okrenuti cilindrični mehanizam. Nakon što je teži dio posla bio obavljen, potisnuo sam cilindar dok se nije otvorio i isti postupak ponovio na najdonjoj bravi, dok i nju nisam potpuno riješio.

Nakon toga ostala mi je samo srednja brava, pa sam zastao da dođem do zraka i rukavom kaputa obrišem znoj s čela, odgađajući još malo suočavanje s njom. Kada sam joj napokon posvetio svoju punu pozornost, uz gundanje sam shvatio kako se preda mnom nalazi Wespensloten Speciaal, proizvod koji je za promjenu opravdavao naziv koji su mu ljudi iz marketinga dali. Speciaal brava funkcionirala je na istom osnovnom principu kao i druge dvije brave koje sam netom razoružao, no uz nekoliko dodatnih trikova koje ne vrijedi ovdje objašnjavati, dovoljno je reći kako za nju treba malo više razmišljanja i mnogo više snalažljivosti. Dok me to u udobnosti vlastita doma obično moglo zabaviti, u situaciji u kojoj mi je priječilo ulazak u tuđi, bilo je znatno iritantnije. Opsovao sam lošu sreću koja me snašla, zaškripao zubima i uzdahnuo, onda se ponovno pribrao i usredotočio se na prokletu stvar, baveći se prvo čepićima, zatim okrećući rukom na sve strane, improvizirajući i koristeći голу surovu silu sve dok, za nešto više od pet minuta, cilindar nije bio spreman za okretanje. No tada sam otkrio nešto grozno, nešto što sam u biti trebao i predvidjeti - mehanizam za zaključavanje nije bio spojen na običan zasun nego je bio pričvršćen za mnogo dužu čeličnu šipku koja je prelazila preko sredine vrata s druge strane.

To mi je predstavljalo priličan problem i to stoga što se činilo kako na svoj mikroodvijač zasigurno neću moći prenijeti dovoljno jaku silu koja bi pomaknula šipku, te što mi nije palo na pamet sa sobom ponijeti veći odvijač. Odmaknuo sam se korak unazad, razmislio trenutak i zaključio

se penjem uz ljestve. Stepenice su bile drvene, nepredvidivo su škripale i stenjale i dio mene bio je zabrinut da neki znatiželjni susjed slučajno ne izađe iz nekog od ostalih stanova i upita me tko sam. Drugi je dio mene proklinjao budalu koja se uopće sjetila graditi

stepenice pod ovakvim luđačkim kutom. Palo mi je na pamet da bi netko tko živi iznad prizemlja zasigurno morao biti prilično mlad i zdrav, i kada bih od nekoga takvog trebao pobjeći u žurbi, to ne bi bilo tako jednostavno. U glavi mi se pojavila neugodna slika kako padam i lomim nogu na nekoliko mjesta pa sam ustuknuo kao da čujem uzastopne lomove svoje bedrene kosti koji bi zvučali kao kocka leda koja pucketa u čaši mlake vode.

Naposljetku sam stigao do zadnjeg kata. Zastao sam možda dvaput, da ulovim zraka i dopustim kiselinu da mi isteče iz bedara, no putem nisam sreo nikoga, što mi je bilo neizmjereno drago. Vrata koja sam tražio bila su u stražnjem dijelu hodnika i dok sam izravnao ramena promatrajući ih, osjetio sam kako me ispunja lagana nervoza pri pomisli da ću uskoro ući u još jedan prostor koji mi je bio zabranjen. Ovoga je puta dio uzbuđenja bio i izazov koji su predstavljale brave na vratima. Bilo ih je tri, baš kao što mi je Amerikanac i rekao, no bile su potpuno drugačije od onih koje sam maloprije zaobišao. Razlog tome bio je što su bile marke Wespensloten, što bi doslovce značilo osinje brave. Brave Wespensloten bile su najskuplje na nizozemskom tržištu i za to je postojao vrlo dobar razlog. Kupio sam ih nekoliko kada sam tek došao u Nizozemsku i trebalo mi je neko vrijeme da se naviknem na njihov način rada. Prijelomni trenutak nastupio je tek nakon što sam jednu od njih potpuno rastavio i ponovno je sastavio kako bih otkrio što je to tako neobično kod njih. Odgovor je bio dodatni set čepića pri dnu i na vrhu cilindra, no čak i uz to saznanje, brava mi se nije činila nimalo jednostavnijom i obično sam je tek nakon nekoliko pokušaja uspijevaobiti.

No prije nego što sam se odlučio pozabaviti bravama, oštro sam zakucao na vrata i pričekao. Nakon što se nitko nije pojavio da vidi što želim, osjetio sam kako je došao siguran trenutak da navučem svoje kirurške rukavice i iz džepa izvučem ručnu svjetiljku. Osvijetlio sam rubove vrata kako bih provjerio ima li kakvih žica koje bi odavale postojanje alarmnog uređaja. Amerikanac je do sada bio u pravu u vezi sa svim što mi je rekao, no ako me ulove, u pitanju je moja koža i želio sam biti što je moguće sigurniji kako doista nema nikakvog alarma. Nisam uočio

nikakve žice, što nije automatski značilo da alarma nema, no bilo mi je dovoljno da počnem.

Prvo sam se odlučio pozabaviti gornjom bravom a zatim najdonjom, jer su obje bile utisne i vrlo vjerojatno jednostavnije od teške zasunske kako nemam ni približno vremena za pronalaženje odgovarajućeg alata. Jednostavno sam to morao obaviti koristeći pogrešan alat. I tako sam, ne obazirući se na pomisao na sve što je moglo poći po zlu, najjače i najbrže što sam mogao, zakrenuo mikroodvijačem i osjetio ogromno olakšanje kada sam shvatio da je čelična šipka popustila točno prije nego što se odvijač slomio.

Kada sam prevladao i posljednju prepreku, izvukao sam sve svoje igle za obijanje iz brava i otvorio vrata, pregledavajući rubove u potrazi za mogućim infracrvenim treptajima senzora za pokret. Ne uočivši ništa, zakoračio sam u stan dobrano preko otirača kako bih izbjegao moguće senzore koji se pokreću na pritisak i provjerio ispod otirača kako bih se konačno uvjerio da u stanu doista nema nikakvih alarmnih uređaja. Kada sam se napokon u to i uvjerio, zatvorio sam i ponovno zaključao vrata za sobom, upalio svjetlo i krenuo u potragu za spavaćom sobom.

Pokazalo se da stan ima dvije spavaće sobe, obje u stražnjem dijelu zgrade i bez velikih prozora koji su dnevnoj sobi osiguravali pogled na kanal. Jedna je spavaonica bila sasvim malena, a u njoj je bio samo poljski krevet bez jastuka koji nije bio pospremljen. Prošao sam pokraj te sobe i ušao u drugu, mnogo veću, kojom je dominirao veliki dvostruki madrac na sredini poda. Kleknuo sam kraj madraca i rukom opipao ispod jedinog jastuka koji se na njemu nalazio. Zatim sam gurnuo ruku u jastučnicu. A onda izvukao jastuk iz jastučnice i preokrenuo je. No, nisam našao ništa.

Vratio sam jastuk na mjesto na kojem sam ga našao i zavukao ruku u navlaku za poplun, potražio oko popluna i pogledao pod madrac. Nakon toga sam još jednom zavirio u jastučnicu, sjeo i razgledao oko sebe po sobi. Nije bilo nikakvog namještaja osim velike drvene škrinje. Škrinja je bila zaključana malim lokotom koji sam bez puno razmišljanja obio i zavirio unutra. Našao sam gomilu odjeće, foliju nečega što je izgledalo kao tablete protiv glavobolje i nekoliko raznobojnih kondoma. Prokopao sam malo dublje i prstima napipao

nešto hladno i tvrdo. Bilo mi je jasno o čemu se radi i prije nego što sam predmet izvukao, ali sam ga svejedno odlučio izvući.

Predmet koji sam našao bio je pištolj. Istini za volju, moje je znanje o pištoljima u najboljem slučaju bilo vrlo slabo, ali i svaka budala zna da su smrtonosni. Dok sam ga držao u ruci pomislio sam, po tko zna koji put, kako bih zbilja trebao naučiti nešto o vatrenom oružju. Tako bih, kad god bih se s jednim takvim susreo (što se događa češće nego što sam u stanju priznati), znao kako iz njega izvaditi metke ili nekako uništiti okidač i spriječiti ga da opali. No iz nekog sam razloga uvijek oklijevao to učiniti. Možda zbog toga što su oni koji se u pištolje razumiju obično loši momci. Ili policija.

Kako ga nisam znao onesposobiti, počeo sam razmišljati o tome gdje bih ga mogao sakriti, potez za koji sam se već jednom ili dvaput bio odlučio. Problem je, naravno, bio u tome što sam unutar spavaće sobe pištolj mogao sakriti jedino u škrinju, a imao sam neki osjećaj da bi ga vlasnik baš tamo mogao potražiti. Jedna je mogućnost bila da ga ponesem sa sobom, no to mi se baš i nije sviđalo. Zamislite što bi se dogodilo da me ispred zgrade zaustavi i pretraži policajac u prolazu i kod mene nađe provalnički alat i pištolj. Ne previše privlačna pomisao.

I nikako ne pomisao na koju sam trebao tratiti vrijeme. Pravi je problem ionako bio otkriti gdje se krije figurica majmuna. Ukoliko je još uvijek bila u stanu, neću je pronaći lako kao što sam pronašao zidni sef. Istina, u stanu nije bilo baš puno namještaja, no figurica je bila velika svega nekoliko centimetara i mogla je biti skrivena doista bilo gdje. A i to ako pretpostavimo kako se još uvijek nalazi u stanu. Amerikanac je tvrdio kako će zasigurno biti pod jastukom, no tamo je jednostavno nije bilo.

Ponovno sam pogledao na sat. Bilo je skoro 21:30, što je značilo da sam imao svega sat vremena prije nego što sam se trebao naći s Amerikancem i samo pola sata prije nego što krupni i mršavi završe s večerom. Prostor za manevriranje počeo mi se neugodno sužavati, a i to pod pretpostavkom da ga Amerikanac nije učinio još manjim, oprostivši se ranije od svojih prijatelja. Zar je to bilo tako malo vjerojatno? Naposljetku, Amerikanac nije imao pojma da sam se ja ipak predomislio, premda se tome možda i nadao.

Deset minuta. To je bilo sve što sam si bio spreman dopustiti, a to uopće nije bilo puno vremena. Sasvim sigurno nisam više smio oklijevati. Ali gdje trebam početi? Zavrtio sam glavom i podigao pogled prema stropu, valjda u nadi da bih tamo mogao otkriti neki trag. Što je ispalo smiješno jer sam ugledao nešto puno bolje od toga - otvor u stropu.

Otvor se nalazio točno nad mojom glavom, ali ga nisam uspio ranije primijetiti jer je bio oličen u istu boju kao i ostatak stropa. I ne biste vjerovali, nalazio se točno iznad škrinje. Neobično, zar ne? U trenutku sam zataknuo pištolj za hlače, zatvorio škrinju i popeo se na nju. Stao sam na prste, podigao poklopac kojim je prostor na tavanu bio zatvoren i oprezno ga odgurnuo na jednu stranu. Nakon toga sam vršcima prstiju opipao oko otvora. Drvo je bilo grubo, hrapavo i prekriveno prašinom. Prešao sam rukom preko cijelog drvenog okvira i još uvijek nisam našao ono što sam tražio. Ali sam svejedno imao neki čudan osjećaj, pa sam s ručnom svjetiljkom u ustima i savršeno odmjerenim odskokom nekako uspio glavom proviriti kroz otvor. No, naravno, prokletu sam svjetiljku zaboravio uključiti, pa sam se morao odgurnuti jače, sve dok laktovima nisam bio oslonjen o unutarnji rub otvora i tako slobodnom rukom mogao dohvatiti svjetiljku. Uključio sam je i posvijetlio po hladnom prostoru koji je mirisao na vlagu. Preda mnom nije bilo ničega bitnog, pa sam se, oslanjajući se o laktove, počeo kretati po rubu otvora dok su mi noge lamatale po zraku u sobi ispod mene i tako sam trebao učiniti gotovo puni krug prije nego što sam ugledao figuricu majmuna. Majmun se nalazio točno iza drvenog okvira gdje je ležao na boku na spužvastoj tavanskoj izolaciji, očiju raskolačenih od iznenađenja, i prekrivao usta rukama. Posegnuo sam za njim i uhvatio ga u šaku, pitajući se može li ovakva glupost biti vrijedna tolikog truda.

Istu sam se stvar zapitao i kada sam začuo oštar, glasan udarac koji je dolazio iz hodnika, a nakon toga još jedan udarac i lom raspuklog drveta.

4.

Začulo se još pucanja drveta, trganja i slamanja, ali ovaj put manje nasilnog, kao da je nezvani gost micao polomljeno drvo iz rupe koju je napravio u vratima. Zatim sam začuo otključavanje brava i zaključio kako je zasigurno progurao ruku kroz rupu koju je napravio i dohvatio brave iznutra. Naravno, jasno vam je kako se nisam zadržavao okolo ne bih li provjerio jesam li bio u pravu. Što se toga tiče, čim sam začuo prvi udarac, odgurnuo sam se i ušao u krovni prostor i u tom sam trenutku bio zabavljen namještanjem poklopca nazad na mjesto, što je moguće tiše. Svjetlo iz spavaće sobe prolazilo je kroz rubove otvora, no bio sam prilično siguran da sam ga dobro namjestio. Jesam li bio u pravu, saznat ću uskoro.

Svjetiljkom sam osvijetlio tavanski prostor kako bih se uvjerio da stojim na gredama, a ne na tanahnim stropnim pločama koje su bile podstavljene izolacijom. Zatim sam ugasio svjetiljku i pričekao.

Vrata su se otvorila i u stan je ušla neka osoba. Zaustavila se na trenutak jer ju je vjerojatno iznenadilo upaljeno svjetlo i možda se zapitala nije li ipak prvo trebala pokucati.

"Halo?"

Bio je to neki muškarac i zvučao je kao da je Nizozemac. Na trenutak mi je palo na pamet kako bih mu mogao odgovoriti, pa bi se možda, kada bi začuo zvuk mog glasa, uplašio i pobjegao. No odmah mi je zatim sinulo kako bih takve glupe ideje trebao istjerati i iz posljednje moždane stanice. Obojica smo čekali, i uljez i ja, i kada je konačno shvatio da je stan prazan kako je i očekivao, počeo je hodati prema meni, a koraci su mu odzvanjali kroz drvene grede na kojima sam balansirao. Pokazalo se da je manju spavaonicu odbacio jednako brzo kao i ja, te odmah nakon toga ušao u veliku spavaću sobu i zastao jedva dva metra ispod mene. Jesam li ostavio nešto dolje? Mislim da nisam. Zapravo, bio sam siguran da ništa nisam ostavio. Posteljину i madrac vratio sam na mjesto na kojem sam ih našao i zatvorio poklopac škrinje. Uvijek je postojala mogućnost da sam, pretražujući krovni prostor, pomaknuo nešto prašine koja je sada ležala na podu u optužujućoj hrpici, no to je bilo malo vjerojatno i uljez bi trebao imati vrlo oštar vid kako bi s druge strane sobe primijetio malo prašine.

Spominjem ovdje prašinu jer sam sličnu situaciju s njom, istina relativno nategnutu, umetnuo u jedan od svojih prvih provalničkih romana. Faulks, glavni lik moje serije, uvukao se u ventilacijski sustav umjetničke galerije u Berlinu gdje je namjeravao ostati dok se galerija ne zatvori, kada se trebao spustiti na žici i ukrasti određenu sliku, no uspio je kroz otvor slučajno prosuti komadiće krhotina pod budno oko starog čuvara muzeja. Čuvar je sumnjičavo pogledao prema gore, a Faulks je, budući da je bio vrlo snalažljiv momak, noktima lagano zakucao po ventilacijskom otvoru, oponašajući zvuk sitnih koraka. Improvizirana imitacija štakora ispala je dovoljno dobra, pa se čuvar stresao, premda nisam bio siguran kako bi to meni u ovom slučaju moglo pomoći.

Što on to, k vragu, radi dolje?

Pažljivo sam spustio glavu i prislonio uho na otvor. Ali to mi ni najmanje nije pomoglo - samo mi je u ušima pojačalo zvuk kolanja krvi. Pokušao sam poviriti kroz malu pukotinu na rubu otvora, no sve što sam uspio vidjeti bila je mrlja svjetla. Naslonio sam se i osluškivao dalje, naprežući se da čujem nešto osim lupanja vlastita srca. Čuli su se nekakvi pokreti, ali nisam bio siguran kakvi. Pretpostavio sam kako pretražuje posteljinu, jer kakav bi zvuk posteljina uopće proizvodila? Sigurno ne glasan.

Tup.

E sad, to je zvučalo kao da je netko bacio madrac na pod, kao da ga je uljez podigao ne bi li provjerio ima li ispod nečega. Ponovno koraci. Polagano škripanje i tup udarac. Pretpostavio sam da pretražuje škrinju. Nije se dugo zadržao na njoj. Zatim sam ga čuo kako gura škrinju po podu, vjerojatno kako bi pogledao što se nalazi ispod nje, nešto čega se ja nisam bio sjetio, a nekoliko trenutaka nakon toga začuo sam duge, hotimične zvukove trganja. Sinulo mi je što u tom trenutku radi - para posteljinu, što je moralo značiti da sa sobom ima nož.

Pomisao da bi mogao imati nož nije mi se baš svidjela. Jer tko još sa sobom nosi nož uokolo ako nije tip koji će ga i upotrijebiti? Imao sam viziju jednooke skitnice s ožiljkom preko lica kako prebacuje nož iz ruke u ruku i jedva čeka rasjeći nesretnog provalnika koji se slučajno skrio u prohladnom tavanskom prostoru iznad njega.

No, šanse da me pronađe bile su vrlo male, a čak kada bi se to i dogodilo, uvijek je postojala mogućnost da se ja uspijem izvući razgovorom. Uspijevalo mi je to i ranije. Jednom me čak vlasnica kuće uhvatila na djelu dok sam veselo spremao najbolje komade njezine srebrnine, a ja sam, nakon što sam joj ugrubo procijenio vrijednost kolekcije, uspio slobodno odšetati.

Ali što mi je bilo? Pa, zaboga, pištolj mi je još uvijek bio zataknut za hlače. Stojte bilo, kad malo bolje promislím, prilično zabrinjavajuće jer se ja ni na trenutak nisam zaustavio provjeriti je li zakočen prije nego što sam ga gurnuo u prepone i počeo puzati uokolo po skućenom prostoru. Što sam hitrije mogao, otkotrljao sam se na bok i izvukao pištolj iz hlača i njegovu prilično tešku cijev naciljao prema otvoru. Uljez je sada slobodno mogao proviriti glavom gore, pomislio sam, a ja sam mu je, ako je baš želio, mogao i prosvirati.

Ostao sam u tom položaju s pištoljem sve dok me zglob nije zabolio, a odozdo su još uvijek dolazili zvuči paranja. Onda su prestali, jednako naglo kao što su i započeli, a uljez je otišao u drugu spavaću sobu. Odložio sam pištolj, protresao malo zglob ne bi li mi se u njega vratio osjećaj i posvijetlio sat kako bih provjerio vrijeme. Već je bilo prošlo deset sati, što je značilo da se onaj krupni u svakom trenutku može vratiti kući. A on je znao za otvor na stropu, iako ga uljez još nije bio primijetio.

Uperio sam svjetlo u figuricu majmuna i zapitao se po čemu je mogla biti tako posebna. Majmunčić je buljio u mene, osvijetljen poput prestravljenog osumnjičenika na ispitivanju. Još je uvijek rukama prekrivao usta, kao da ga je bilo strah da je slučajno mogao odati neku tajnu, ili, još gore, kao da je mogao zacviljeti i odati naše skrovište. Pripremio sam se pritisnuti malog gada i natjerati ga da progovori, i u tom sam trenutku ponovno začuo korake, ovaj put mnogo odlučnije, iako su se, srećom, udaljavali od mene. Nakon toga sam začuo otvaranje ulaznih vrata i koraci su se ubrzo izgubili u tišini.

Bio sam prilično siguran da je otišao, ali pričekao sam još neko vrijeme ne bih li se u to i uvjerio. Zatim sam se, kada je već bilo izvan svake sumnje da više nije tamo, opustio iz zgrbljenog položaja i istegnuo grč koji me uhvatio u nozi i leđima. Kada mi se vratilo nešto pokretljivosti, pažljivo sam maknuo poklopac s otvora u stropu

i zabacio noge dolje. Nakon toga sam podigao komad izolacijske folije i gurnuo pištolj pod nju, spremio majmunčića u džep, spustio se iz otvora i doskočio na pod sobe.

U tom sam trenutku mogao vratiti škrinju na mjesto, popeti se na nju i staviti poklopac na otvor, no to baš nije imalo previše smisla. Onaj koji je ovdje bio nakon mene napravio je takav nered od posteljine i madraca da je soba izgledala kao da se u njoj odigrala borba jastucima u ženskom studentskom domu koja je pošla po zlu. Razrezana tkanina i perje prekrivali su pod sve do vrata i nije bilo apsolutno nikakve šanse da ja stvari vratim u prvotno stanje. čak kada bih i mogao nekom magijom proizvesti identičnu novu posteljinu i madrac, to ne bi imalo nikakva smisla jer se na ulaznim vratima stana sada nalazila rupetina veličine malja.

Zato sam samo stresao prašinu sa sebe i pobjegao što sam brže mogao, vrata ostavio odškrinuta i sjurio se glasno s petog kata sve do ulaznih vrata zgrade koja su zaradila sličan tretman kao i ona gore, iako je u ovome slučaju maljem bila odvaljena i sama brava.

Kliznuo sam kroz vrata na ulicu, udahnuo hladan zrak i, samo na trenutak, shvatio da imam razloga biti sretan. Bicikl mi je još uvijek bio na istom mjestu.

5.

Kada sam se vratio, Cafe de Brug bio je prazan. Svjetla su bila pogašena, a kada sam uhvatio kvaku, shvatio sam da su i vrata zaključana. Zakasnio sam samo nekoliko minuta, no Amerikancu nije bilo ni traga. Na trenutak sam pomislio kako bi mi mogao došapnuti nešto iz mračne uličice, no to su već bile stvari koje se događaju samo u mojim krimićima. Svejedno sam pogledao oko sebe i shvatio da je ulica potpuno napuštena. Da sam htio, to je bio pravi trenutak da provalim u bar, iako nisam vidio nekog prevelikog smisla u tome. Naposljetku sam ponovno pokušao otvoriti vrata i počeo dlanom jako lupati po staklu.

Za nekoliko se trenutaka iz stražnje sobe pojavila plavuša koja je radila za šankom. Upalila je svjetla i požurila otključati mi, a da pritom nije zastala i pitala me što želim. Pokreti su joj bili nagli i izgledala je uznemireno. Ne bih baš mogao reći da je probljedjela, koža joj je ipak bila pretamna za tako nešto, no s lica joj je svakako nestalo živosti. Zaključala je vrata za mnom, zastala i zagrizla usnu, stisnula šake, zataknila kosu iza uha i s još stotinu manje očitih signala odala da je izvan sebe od brige.

"Odveli su ga", rekla mi je, bez daha.

"Dvojica muškaraca?"

Kimnula je glavom. "Prije sat vremena. U njegov stan." "Ti si, znači, upućena u sve ovo?" Oklijevala je. Izvukao sam jednog majmunčića iz džepa i pokazao joj ga. čim ga je ugledala, nešto joj je zastalo u grlu i ponovno je kimnula, a njezine plave oči ostale su prikovane za figuricu.

"Kako se zoveš?"

"Marieke."

"U kakvoj si vezi s Amerikancem?" «

Pogledala me u oči i trepnula, a ja sam odmah shvatio koliko je glupo bilo to pitanje. Zatim je vratila pogled na figuricu majmuna, a ja sam je spremio nazad u džep.

"Misliš da će se vratiti?" upitao sam.

Zavrtjela je glavom, kao da se želi riješiti čarolije koju je majmunčić bacio na nju. "Rekao je da će ostati ovdje cijelu večer", rekla mi je. "Da neće nikamo otići."

"Ali se zbog nečega predomislio."

"Zbog njih."

"U redu." Pogledom sam prešao po kafiću u potrazi za inspiracijom. Ispalo je da je baš i nisam mogao pronaći. "Taj stan koji si spomenula, bila si tamo?" upitao sam je.

Kimnula je glavom.

"Najbolje bi bilo da mi pokažeš gdje je."

Ponovno je nestala u stražnjoj sobi iza šanka i ostavila me da i posljednju sumnju koju sam možda imao o onome što radim odgurnem u najzabačeniji kutak mozga. Kada se vratila na sebi je imala podstavljeni zimski kaput, a u ruci ključeve kojima je zaključala kafić i odvela me preko mosta kroz nekoliko popločanih uličica, dok su joj koraci odzvanjali u tami. Kiša je upravo počinjala sipiti, a ja sam podigao ovratnik i zavukao ruke u džepove dok sam koračao kraj nje. Ni najmanje mi se nije sviđao način na koji su se stvari odigravale - kao prvo, drugi majmunčić nije bio na mjestu na kojem je trebao biti, zatim se pojavio pištolj, onda uljez, a sada ovo. Čitava je situacija zaudarala na nevolju i mogao sam pretpostaviti kako bi mogla završiti, no kraj mene je bila djevojka koja je izgledala kao da joj treba pomoć, a možda me negdje i čeka onih dvadeset tisuća eura.

Zgrada u kojoj je bio Amerikančev stan, kako mi je Marieke rekla, bila je u St. Jakobsstraatu, u blizini Centraal Stationa. Sama ulica bila je drugorazredni ogranak Crvene četvrti, puna zapuštenih barova i kafića i napučena turistima koji bi s Damraka odlutali ovdje gdje bi im prilazili sumnjivi tipovi i pokušavali im prodati drogu. Jedan od dilera slijedio nas je neko vrijeme i pitao me želim li kupiti Viagru za gospođicu. Nismo se obazirali na njega dok nas nije ostavio na miru, prolazeći za to vrijeme kraj prizemnih prozora osvjetljenih neonskim svjetlom iza kojih su bile prostitutke koje su izgledale kao da ih čitav taj cirkus zamara. Jedna od njih sjedila je na drvenoj stolici u bikiniju od likre, raširenih nogu, s visokim potpeticama prislonjenima o staklo i nekome mobitelom slala poruku. Došli smo do sredine ulice kada se Marieke okrenula prema loše postavljenim vratima pokraj jednog kafića. Vrata su bila prekrivena lecima i grafitima i izgledala su kao da ih je netko previše puta silom otvorio. Gurnula je ključ u bravu i pustila me u zajednički hodnik osvjetljen jedinom žaruljom na zidu, a koji je zaudarao na ustajali dim

marihuane. U tišini smo se popeli na prvi kat i ja sam pokušavao praviti što manje buke i ne privlačiti njezinu pažnju dok sam na ruke navlačio kirurške rukavice, a dok je ona prtljala s ključevima.

Pokazalo se da se nije trebala mučiti. Vrata Amerikančeva stana bila su odškrinuta.

Prošao sam pokraj nje, ušao unutra i našao se u skućenoj garsonijeri bez prozora. U njoj jedva da je bilo nekakvog namještaja, no izgledala je uredno. U jednom je kutu bio krevet s tamnozelenim prekrivačem i bijelom posteljinom. Na krevetu je bio otvoren kofer. Na brzinu sam ga pretražio. Bio je pun uredno složene odjeće, a bili su tu još i neki putni dokumenti i maleno prijenosno računalo, no ništa više bitno. Kraj kreveta je bila komoda, a sve su ladice bile otvorene i prazne. Na suprotnoj strani sobe bio je mali drveni stol s dvije sklopive stolice, mali štednjak spojen na plinsku bocu i samostojeći sudoper na kojem se sušilo nekoliko izgrebenih čaša. Ispred nas i malo sa strane bila su još jedna vrata.

Marieke je prva pošla prema vratima, ali sam je ja, dotaknuvši joj ruku, zaustavio i krenuo prije nje. Ono što sam tamo našao nije me previše začudilo, iznenadilo me samo to što je još uvijek bio živ. Ležao je u porculanskoj kadi, sav prekriven krvlju. Krv mu se zgrušala i oksidirala i bila je tamna poput prave tinte. Lubanja mu je bila udubljena iznad lijeve sljepoočnice i u krvi koja mu se skupila u kosi primijetio sam bijele mrvice nečega što je izgledalo kao komadići kosti. Desna mu je ruka visjela preko ruba kade, a prsti su mu bili savinuti unazad pod stravičnim kutom, te iako su mu oči bile zatvorene a on je očito bio u nesvijesti, prsa su mu se odlučno podizala i spuštala.

Marieke je iza mene zavrištala i ispustila ključeve na pod, što je vjerojatno bilo bolje nego da se onesvijestila. Okrenuo sam se prema njoj i pokušao je odvesti natrag u sobu, i u tom sam trenutku prvi put čuo sirene i škripu kočnica. Nakon samo nekoliko sekundi netko je razvalio ulazna vrata zgrade i povikao uza stubište "Policija!".

Možete pomisliti kako sam staromodan, no zbilja se ne volim zadržavati na mjestu kada se tako nešto događa. Marieke se tresla a oči su joj bile staklaste, i ja sam učinio jedino što sam pod tim okolnostima mogao učiniti.

"Došla si ovdje sama", rekao sam joj. "Ja nisam bio s tobom. Popela si se gore i našla ga ovakvog i to je sve što ti znaš. Marieke? Razumiješ li?"

Srušila se na pod a glava joj se ljuljala pa nisam mogao biti siguran je li me razumjela ili nije. Nisam imao vremena ostati i uvjeriti se. U kupaonici je bio pomični prozor koji sam otvorio, provukao se kroz njega i izašao na nadstrešnicu koja je bila ispod. Zatim sam se okrenuo pa skočio kako bih zatvorio prozor za sobom i pobjegao odatle koliko me noge nose.

6.

Iduće sam jutro dugo ostao u krevetu, a rano poslijepodne proveo printajući završnu verziju svoga najnovijeg romana. Kada su sve stranice bile gotove i na svom mjestu, rastegnuo sam gumicu oko svežnja, na početnu stranicu pričvrstio rukom napisanu poruku i zapakirao sve to u veliku smeđu kuvertu. Zatim sam kuvertu odnio do glavne pošte, gdje sam je predao zajedno s dovoljnom količinom eura koja je osiguravala dostavu u London već sljedeći dan, i nakon toga odšetao do Centraal Stationa i kupio povratnu kartu za Leiden, obližnji sveučilišni gradić.

Želio sam se maknuti iz Amsterdama, ako nikako drugačije onda bar nakratko, i Leiden mi se učinio kao dovoljno dobro mjesto za tako nešto. Odlazak onamo od mene je zahtijevao samo tridesetominutnu vožnju vlakom, i kada sam kupio kavu za van i novu kutiju cigareta kako bih mogao pušiti putem, bilo mi je drago izvaliti se na sjedište do prozora u donjem dijelu vlaka na kat i kroz prljavo staklo slijepo buljiti u dvorišne strane kuća i poslovnih zgrada u pokretu, zatim u provincijska imanja i nakon njih izbljedjeli asfalt autoceste koja je vodila prema zračnoj luci Schiphol. Vlak je na vrijeme stao na podzemnoj postaji za zračnu luku i većina putnika koji su se vozili sa mnom izašla je i krenula vući svoje plastične kofere na kotačićima prema pokretnim stepenicama u dnu perona. Kada je vlak ponovno krenuo, više nije bilo ničega što bi me ometalo tijekom putovanja, osim hipnotičkog šuma kotača na tračnicama i povremenog uvlačenja nikotinskog dima.

Ne sjećam se točno što sam radio u Leidenu. Noge su me vjerojatno nosile po popločanim ulicama i stazama uz kanale, no um mi je bio u nekoj posve drugačijoj sferi, potpuno odvojen od okoline. Često se tako ponašam kada mi se događa nešto važno. Potrebna mi je promjena okoline kako bih sredio misli, no obično mi nije posebno važno gdje se nalazim. Mogao sam biti u Africi ili na Antarktiku, učinak bi bio potpuno isti. Trebao sam samo malo vremena provesti sam, trebao mi je osjećaj prostornog odmaka unutar kojeg sam mogao razbistriti mozak, i ne više od tri sata kasnije stvari su mi se dovoljno posložile u glavi da sam bio spreman ukrcati se na vlak za Amsterdam i vratiti u grad.

Nakon dva događajima siromašna dana, iz Londona me nazvala moja agentica Victoria kako bismo razgovarali o rukopisu koji sam joj poslao.

"Odličan je, Charlie", započela je, što mi se učinilo kao dobar znak. "Samo me tješiš ili..."

"Nikako. Ovaj ti je jedan od boljih do sada." "Jer me malo brinuo završetak." "Tebe uvijek brinu završeci." "Ovaj put posebno."

"O čemu govoriš? Misliš na aktovku? Misliš da će netko ići nanovo čitati roman i primijetiti kako se nije mogla stvoriti u Nicholsonovu stanu sama od sebe?"

"Sranje", rekao sam i udario se dlanom po čelu.

Pričekala je trenutak. "čuj, pa nije to neki strašan problem."

"Vraga nije."

"Riješit ćemo mi to."

"Mi to ne bismo trebali rješavati. Trebao sam to uočiti sam. Što još? Ako mi je to promaklo, zasigurno mi je promaklo još stvari."

"Ništa bitno. Stvarno. Samo mu je tu i tamo potrebno malo dotjerivanja."

"Sigurna si? Jer ovaj sam ga put zakomplicirao i više nego što sam planirao."

"Kompliciranje je dobro."

"Samo ako uspiješ sastaviti sve dijelove", rekao sam i posegnuo za kemijskom olovkom i blokom papira.

"Uspjet ćeš. Znam da hoćeš. A ta aktovka je završni dio."

"Trebala bi biti", složio sam se, skicirajući aktovku na papiru koju sam zatim iskrižao i više puta probo kemijskom, za svaki slučaj. "Ali zašto imam osjećaj da će, ako ovo riješim, nešto drugo zapeti?"

"Moglo bi. Ali gdje bismo bili kada nam ništa ne bi zapinjalo?"

"Nemam pojma. Na listi najprodavanijih naslova? Na dodjelama nagrada? U novinskim priložima u boji?"

"Do svega ćeš toga doći, Charlie."

"Možeš misliti. čim smislim način kako premjestiti aktovku iz policijske sobe za dokaze u stan, a da ne otkrijem ubojčin identitet."

"Možda aktovka ima kotače?"

Nasmiješio sam se i odbacio kemijsku olovku u stranu. "Da, ili sam možda u osmom poglavlju zaboravio spomenuti kako je Nicholson

zgrnuo lovu tako što je izumio stroj za teleportiranje." "Moja mi se ideja više sviđa."

"Tebi se uvijek tvoje ideje više sviđaju."

"Nego," rekla je na to Victoria, počastivši me jednim od svojih teatralnijih uzdaha, "kako je u Amsterdamu?"

I ja sam uzdahnuo. Ispao je to vrlo dobar uzdah, pa sam uzdahnuo još jednom.

"Nizozemski", rekao sam joj, nakon što sam se prestao diviti našim glasovnim dometima. "Zamisli", rekla je. "Znaš, mislim da sam te zato pristala zastupati - zbog tvog očaravajućeg dara za opise i sve ostalo."

"Želiš da ti pričam o tulipanima, klompama i vjetrenjačama?"

"Zar imaju vjetrenjače u gradu?"

"Primijetio sam ih nekoliko."

"I Nizozemci okolo hodaju u klompama?"

"Samo ih turisti kupuju. čim vidim Nizozemca u klompama na biciklu, odlazim odavde."

"No zasad ostaješ tamo gdje jesi?"

"To ovisi o nekoliko stvari", rekao sam.

Tada sam joj ispričao o svojoj posljednjoj pljački; o Amerikancu i figuricama majmuna, o brodu za stanovanje, stanu i uljezu, o prekrasnoj plavuši i skoro pa truplu u koje se Amerikanac pretvorio. I dok sam joj sve to objašnjavao, Victoria me slušala gotovo bez prekidanja, što je jedna od stvari koje kod nje najviše cijenim. Ustvari, od njezine sposobnosti slušanja i najsitnijih detalja o neprilikama u koje me moj lopovluk znao uvaliti od našeg posljednjeg razgovora, bolja je bila jedino njezina sposobnost pronalaženja rupa u zapletu nevjerojatnom brzinom i navika postavljanja pravih pitanja u pravo vrijeme, nešto što je i učinila čim sam završio s pričom.

"Znači taj Amerikanac nije mrtav?"

"Zasad nije", rekao sam joj. "Jutros sam nazvao bolnicu i rekli su mi da je u komi."

"To su ti samo tako rekli?"

"Ne baš. Prvo sam im trebao objasniti kako sam ja osobni liječnik gospodina Michaela Parka."

"I povjerovali su ti?"

"Javila se medicinska sestra. Sumnjam da je bila upućena u postupak. A pretpostavljam da mi je i naglasak pomogao."

"Hmm. čekaj malo, odakle si saznao kako se Amerikanac preziva?"
"Pročitao sam na putnim dokumentima koje sam našao u njegovu koferu", rekao sam joj. "A i pisalo je u novinskom izvješću." "Zar si naučio čitati nizozemski?" "Priču je prenio međunarodni Herald Tribune."

"Aha. Misliš da je Amerikanac bio neka važna osoba?"

"Ne znam. Možda i je. Ili možda taj dan nije bilo puno vijesti, pa je uredniku za oko zapeo misteriozno pretučeni Amer u nizozemskom bordelu."

"Napisali su da se dogodilo u bordelu?"

"Jesu, iako je, što se mene tiče, to bila najobičnija šugava garsonijera u prilično šarolikoj četvrti." "Kojom dominira crvena boja."

"Ustvari", rekao sam, podigavši pogled sa stola na lišće koje je padalo s drveta pred mojim prozorom. "Primijetio sam kako većina bordela koristi najobičnije neonske lampe. Iako je i električno plava prilično popularna."

"Napravio si istraživanje?"

"Samo ti dajem malo onog svog opisa koji toliko voliš."

"Slatko", rekla je, i mogao sam je zamisliti kako se ceri. "No da se na trenutak vratimo tim figuricama majmuna - još su uvijek kod tebe?"

"Dvije koje sam ukrao, da", rekao sam. "Treću sam potražio u Amerikančevu koferu, ali je nisam pronašao."

"Misliš da su je uzeli oni koji su ga pretukli?"

"To bi imalo smisla."

"A onda su se vratili kućama i shvatili da je njihove netko uzeo."
"Vjerojatno."

Zastala je, pokušavajući me što mirnije pitati ono što je željela.
"Charlie, što misliš, koliko bi te figurice mogle vrijediti?"

"Nemam pojma", rekao sam joj. "Da sam ih vidio na mjestu koje pljačkam, pretpostavio bih da su bezvrijedne."

"Sto sasvim očigledno nisu."

"Tako se bar čini. Mislim, teško da bi netko tako pretukao čovjeka iz zabave, čisto sumnjam."

"A rekao si i kako misliš da su ga i mučili."

"To sam rekao? Misliš zbog slomljenih prstiju? Da, nisam siguran zašto su to učinili."

"Pa sad," rekla je Victoria, "ljudi mučenje obično koriste kako bi iz nekoga izvukli informacije, zar ne? To jest, osim ako nisu sadisti, no ovdje to očigledno nije bio slučaj jer su nakon jedne ruke prestali. Sto bi značilo ili da im je Amerikanac rekao što su željeli čuti, ili su shvatili kako im uopće ništa neće ni reći."

"Ili ih je netko ili nešto prekinulo. Ili im se ono što su radili ogadilo. Ili jedno od tisuće mogućih objašnjenja. Za koja nikad nećemo saznati."

"Da", rekla je, zvučavši pomalo razočarano. "No pretpostavimo da im je ipak rekao ono što su htjeli čuti, lako im je mogao reći i tvoju adresu."

"Moguće je."

"Više nego moguće?"

"Iskreno? Mislim da nije. Jer vidiš, oni uopće nisu imali razloga pitati ga za mene. Ja mislim da su oni samo tražili treću figuricu. Nisu imali pojma da je Amerikanac mene angažirao da ukradem njihove figurice iste večeri. I nakon što im je rekao gdje se treća figurica nalazi, nisu ga više imali što ispitivati."

"Vjerojatno nisu."

"Da i ne spominjem kako me nitko još nije došao tražiti."

"Istina. No ima tu još nečega, Charlie. čovjek s nožem koji je provalio u stan nakon tebe - kako se on uklapa u sve to?"

"O tome znam koliko i ti. No nešto mi je sinulo - ja sam u početku odbio Amerikanca, zar ne? On se nadao da ću ja posao ipak obaviti i bio je u pravu, ali nije mogao biti potpuno siguran u to. Zamisli da ga je idući dan uhvatila nervoza, pa je na brzinu angažirao još nekoga - nekoga tko nije posjedovao moj, kako ga je on nazvao 'talent'."

"Zasigurno nije, jer je taj vrata probio maljem i napravio strašan nered."

"Maljem ili nečim vrlo sličnim, ali shvaćaš što želim reći. A sasvim je sigurno tražio istu stvar kao i ja, jer je potragu započeo pod jastukom." "I znao je da treba otići prije deset." "Upravo tako." Victoria je zastala i nešto tiho promumljala, razmatrajući moju teoriju. Ja sam se počeošao po uhu i pričekao da čujem što će reći.

"No ako si u pravu," rekla je, "Amerikanac se stvarno odlučio na velik rizik. Zamisli što bi se dogodilo da ste vas dvojica naletjeli jedan na drugoga."

"To se gotovo i dogodilo! Međutim, kako je on vjerojatno gledao na stvari i uzimajući u obzir ono što mu se kasnije dogodilo, pretpostavljam da mu je bilo vrlo važno da netko ukrade te figurice." "Točno. Hej, pa znaš što si još mogao učiniti? Mogao si otići do kafića nakon što si našao Amerikanca i vidjeti je li ga još netko tamo čekao."

"Znam, toga sam se sjetio tek sljedeći dan. No nisam siguran bi li mi to uspjelo. Što ako je policija odvela Marieke natrag tamo? Mislim da bi ona čak mogla biti vlasnica tog kafića, ili barem živi iznad. Pretpostavimo da me ugledala tamo i pokazala policiji na mene? Zvuči pomalo nategnuto, no moglo se tako odigrati."

Victoria nije odgovorila. Misli su joj bile negdje drugdje, zaokupljene nekim drugim idejama. Pričekao sam koliko joj je trebalo da dođe do nekog zaključka, i kada je sljedeći put progovorila, zvučala je dosta neodlučno, kao da joj je na pamet upravo palo nešto stravično, ali nije htjela mene nepotrebno zabrinjavati.

"Charlie, a što ako su ti ljudi tako pretukli Amerikanca jer im je on već bio rekao što su htjeli znati? Što ako im je on ipak rekao tvoje ime i ako su oni sve povezali?"

"Počinješ me deprimirati."

"Zar ne misliš da bi trebao razmisliti o selidbi? Napokon, završio si roman, a i ti ljudi zvuče doista opasno."

"Ne zvuče oni samo opasno. Ali roman još nije potpuno gotov, a ja još nisam spreman otići iz Amsterdama. Sviđa mi se ovdje"

"U redu. A tu je vjerojatno i ta cura."

"Molim?"

"Plavuša, Charlie. Nemoj misliti da nisam primijetila koliko si vremena utrošio opisujući je." "Marieke? Istina, dosta je privlačna. Ali nadam se da nisam baš toliko proziran."

"Molim te, još jedna dama u nevolji. Pa ti obožavaš te stvari."

"Ma nemoj. Slušaj Vic, ako želiš istinu, vjerojatno mi je palo na pamet da je Amerikanac tim ljudima mogao reći njezino ime. Ali to zbilja nije moja briga. Uostalom, dobio sam dojam da je znala u što se upušta."

"Ali ima tu još nečega, zar ne?"

"Pa, za početak, tu je mojih dvadeset tisuća eura. Jer ipak sam obavio posao za koji sam bio unajmljen. No pretpostavimo da se Amerikanac ne probudi i ja ih ne uspijem dobiti, kako sada već imam dvije figurice, možda bih mogao potražiti i treću..."

"Charlie..."

"Bit ću oprezan."

"Ali čemu riskirati? Imaš šest tisuća eura koje si našao i možda se ja malo više potrudim oko ove knjige."

"Ako uspijem riješiti problem s aktovkom."

"Da, i to. Ali što misliš da ja nazovem neke ljude?"

"Mislim da ne bi trebala. Bar ne još. Pričekaj dok ne uspijem dobro razmisliti o svemu. Slušaj, Victoria? Moram sada otići. Netko mi kuca na vrata. Ti se čuvaj, u redu?"

"Kao da sam ja ta koja se treba čuvati", govorila je dok sam ja već krenuo spuštati slušalicu. "Mislim, oko čega bih se ja to trebala zabrinjavati? Da se ne porežem na papir?"

7.

Na čovjeku kojeg sam ugledao kako stoji s druge strane vrata iz aviona se moglo vidjeti da je policajac. Bio je natprosječno visok (premda vjerojatno ne i za Nizozemca) i uspravna držanja zbog kojeg je izgledao kao vojnik koji stoji u stavu pozor. Kosa mu je bila uredna i vrlo kratko podšišana, a s koščatih mu je ramena visio vrlo ozbiljan kišni kaput koji je skrivao tamnosivo odijelo. Jedina stvar koja je imalo odskakala na njemu bile su strahovito moderne naočale bez okvira, koje su izgledale kao nešto što bi nosio švedski dizajner.

"Gospodin Howard?" upitao je.

"Charlie Hovvard, tako je."

"Ja sam inspektor Burggrave iz amsterdamsko-amstellandske policije. Želio bih razgovarati s vama, molim vas."

To što je rekao zvučalo je kao nešto između zamolbe i naredbe i granica je bila dovoljno neodređena da sam ga ja bez pogovora uveo u svoju dnevnu sobu. Suprotstavljanje policajcima, kao što sam ranije naučio, bio je najbrži način da si život pretvorite u noćnu moru. No ipak...

"Nadam se da vam ne smeta ako vas upitam kako ste ušli u zgradu, inspektore? Obično mi posjetitelji prvo pozvone dolje."

"Netko je izlazio", rekao je, ne objašnjavajući dalje.

"Razumijem. I samo su vas pustili unutra?"

Kimnuo je glavom.

"I niste im spomenuli da ste policajac?"

Začuđeno me pogledao, kao da sam time pokušavao nešto dokazati.

"Oprostite", rekao sam. "Ali ovo je zajednička zgrada i smatram da mi koji u njoj stanujemo imamo određene odgovornosti jedni prema drugima. Posebno kada su u pitanju nepoznati ljudi. Bih li vas mogao zamoliti da mi pokažete nekakvu iskaznicu?"

Uzdahnuo je i izvježbanom gestom posegnuo u unutarnji džep kaputa odakle je izvadio kožnatu futrolu koju je otvorio preda mnom. Potražio sam njegovo ime i čin.

"To je, dakle, u redu. Mogu li vas ponuditi pićem?"

"Ne", rekao je i vratio iskaznicu u džep.

"Želite li sjesti?"

Inspektor je ostao stajati i ponašao se kao da me uopće nije čuo, razgledavajući u međuvremenu moju dnevnu sobu, obuhvaćajući pogledom hrpe knjiga na podu i na stoliću, moj pisaći stol i prijenosno računalo, primjerak mog najnovijeg rukopisa, telefon i kraj njega pepeljaru s nekoliko opušaka. Prešao je pogledom i preko uokvirenog prvog izdanja Malteškog sokola Dashiella Hammeta koje mi je visjelo na zidu i velikog prozora koji je gledao na kanal Binnenkant i brodice za stanovanje usidrene uz rub. S vremenom se naučite na to kako policajci tretiraju vaš dom - kao da imaju neko bogomdano pravo njuškati gdje god im se prohtije. Burggrave nije bio ništa drugačiji, iako možda malo temeljitiji od većine.

"Imate li dokumente?"

"Oprostite?"

"Imigracijske dokumente."

"Aha, te. Nemam", rekao sam mu. "Europska Unija i sve to."

Zatreptao je iza svojih ulaštenih naočala. "Onda vašu putovnicu."

"Samo trenutak", rekao sam, ostavio ga i otišao u spavaću sobu po putovnicu. Kad sam se vratio, našao sam ga kako izbliza proučava ilustraciju na naslovnici Hammetova romana.

"Jeste li ljubitelj knjiga, inspektore?"

Samo me pogledao. "To je neka poznata knjiga?"

"Prilično poznata."

"Ljudi obično na zid vješaju slike."

"Ja i nisam neki veliki ljubitelj umjetnosti. Bar ne u konvencionalnom smislu."

"Čuli ste za neke od naših starih majstora?"

"Za jednog ili dvojicu", priznao sam. "Iako mi se Van Gogh nikada nije pretjerano sviđao."

Predao sam Burggraveu putovnicu i on ju je otvorio na zadnjoj stranici i stao me pažljivo proučavati preko njezina ruba, kao da je sumnjao da bi mogao naći neku razliku između slike koja je tamo bila

i mog lica. Zatim je iz kaputa izvadio bilježnicu i kemijsku olovku i počeo zapisivati moje podatke. "Kakvim ste poslom u Amsterdamu, gospodine Howard?"

"Radim na knjizi", rekao sam, pokazujući na rukopis. "Ja sam pisac kriminalističkih romana. Možda ste koji od njih i pročitali?"

"Nisam", rekao je, usredotočen na svoje bilješke. "Možda niste toliko popularni izvan svoje zemlje."

"U Japanu se dobro prodajem."

"Japan nije Nizozemska."

Jasno vam je zašto su ga unaprijedili u inspektora. "Je li ovo samo rutinska pretraga?" upitao sam ga, pokazujući na svoju putovnicu.

"Prije nekoliko dana javio vam se jedan muškarac, gospodine Howard. U srijedu navečer."

Podigao je oči s bilješki i zadržao moj pogled.

"Žao mi je, ali zbilja se ne sjećam", rekao sam, što sam mirnije mogao.

"Javio vam se putem elektroničke pošte."

"Zar zbilja? Uopće se ne mogu sjetiti toga, ali u zadnje vrijeme dosta naporno radim. Znete li kojim slučajem njegovo ime?"

Burggrave me nastavio proučavati i tražiti nešto što bi me odalo. Nasmiješio sam se što sam uljudnije mogao i nagnuo glavu na jednu stranu.

"Zove se Park."

"Ne", rekao sam, vrteći glavom kao da se pokušavam sjetiti. "Zao mi je, ali to mi ime ništa ne znači."

"Imamo njegovo računalo. Saznali smo da ste pročitali njegovu poruku."

"Aha", rekao sam. "Samo malo. Pa da. Sad kad ste spomenuli, sjećam se nekakve poruke, možda je to mogla biti poruka koju je poslao taj muškarac. Odmah sam je izbrisao, vidite, jer mi se učinila previše čudnom. Tražio je od mene da se nađemo u nekakvom kafiću, koliko se sjećam. čitatelji mi obično šalju pitanja o nekoj od mojih priča ili me zamole da im potpišem knjigu. No rijetko od mene traže da se nađemo."

"Jeste li se našli s njim?"

Raskolačio sam oči od iznenađenja i zavrtio glavom. "Naravno da nisam. Pušite li, inspektore?" Sklonio sam se od njegova pogleda i krenuo prema stolu odakle sam uzeo kutiju cigareta. Odglumio sam kako ne mogu naći upaljač, pretraživao ispod papira i u najgornjoj ladici stola i ostavio ga samo na trenutak kako bih otišao u kuhinju, pokazujući na neupaljenu cigaretu i kolutajući očima ne bih li mu objasnio što tražim.

U kuhinji sam ispustio dah za koji nisam ni znao da sam ga zadržavao i pokušao smisliti što bih sljedeće mogao učiniti. Uistinu nisam imao baš previše opcija. Krenuo sam u jednom smjeru i u tom sam morao i nastaviti, pa vidjeti gdje ću završiti. Laganje nizozemskom policajcu o tome da nisam upoznao čovjeka kojeg je netko gotovo nasmrtno pretukao nije mi bio jedan od pametnijih poteza, no još uvijek je sve moglo ispasti u redu, samo kada bih sve uspio pravilno odigrati.

Napokon, dobio sam dojam kako Burggrave još nije bio istražio detalje o meni i dok god mu nisam davao razloga za sumnju, možda nikad neće ni nazvati Britansko veleposlanstvo gdje bi mu mogli reći što god bi htio znati o mojoj prošlosti.

S vrha štednjaka pokupio sam kutiju kuhinjskih šibica koje sam tamo držao i vratio se u dnevnu sobu. Spremao sam se zapaliti cigaretu kada je Burggrave rukom pokazao na upaljač koji se nalazio na dosta vidljivom mjestu na mom stolu.

"Čitavo mi je vrijeme bio pred nosom," rekao sam, "to mi se stalno događa."

Burggrave nije odavao vjeruje mi ili ne. Pretpostavljam da to nije bilo ni važno. Uzeo sam upaljač i zapalio cigaretu, a plamen se odrazio u staklima njegovih naočala.

"Znači niste se sastali s gospodinom Parkom?" ponovno me upitao.

"Tako sam vam rekao."

"Ali njemu to niste javili?"

Otpuhnuo sam dim koji se proširio po sobi.

"Mislite, jesam li mu odgovorio na poruku? Ne, nisam. To je vjerojatno bilo bezobrazno s moje strane. No vidite, nikada ne možete biti sigurni što takvi ljudi žele, ili koliko su, zapravo, normalni. Pomislio sam da će, ako mu ne odgovorim, pretpostaviti da njegovu poruku nisam ni pročitao." "Ali vaše mu je računalo poslalo poruku koja mu je otkrila da ste je pročitali."

"Potvrda čitanja, mislim da se tako to zove. Nisam imao pojma za to."

"Znači, moguće je da je on te večeri otišao u taj kafić?"

"Cafe de Brug, Cafe na mostu, mislim da se tako zove. Poznajem to mjesto, vidite. Moguće je da je otišao tamo. A zašto vas sve to zanima, ako smijem pitati?"

Burggrave me ponovno stao proučavati, kao da je određivao kako se točno moje lice ponaša, kako bi kasnije precizno mogao odmjeriti koji su učinak na mene proizvele riječi koje se spremio izgovoriti.

"Gospodin Park je u bolnici. Napadnut je."

"O, Bože. Tamo u tom kafiću?"

"U svom stanu."

"I vas je zanimalo znam li ja išta o tome?" Burggrave je oprezno kimnuo glavom.

"Žao mi je što vam ne mogu pomoći", rekao sam. "Što gospodin Park kaže o svemu tome?"

"On spava."

Namrštio sam se i pokušao se ponašati kao da mi nije jasno zbog čega je te riječi izgovorio tako ozbiljno.

"Mislite, u nesvijesti je?"

"Mogao bi umrijeti."

"Bože. Žao mi je što to čujem. Želio bih da vam mogu nekako pomoći."

Krenuo sam rukovati se s njim, no Burggrave je samo s blagom odbojnošću ostao buljiti u moju ispruženu ruku i krenuo prema vratima stana.

"Ostajete u Amsterdamu, gospodine Hovvard?" pitao me preko ramena.

"Dok ne završim roman."

"Mogu li ponovno razgovarati s vama?"

"Da. Ali inspektore, moja putovnica?"

Burggrave je zastao. Otvorio sam dlan i pružio ga da mi je vrati, a on je nakon trenutka oklijevanja zavukao ruku u sako i dodao mi crvenu knjižicu.

"Oprostite", procijedio je kroza stisnute zube.

"Nema problema", odgovorio sam.

8.

Nakon što je otišao neko sam vrijeme proveo sjedeći za stolom, pušeći i gledajući kroz prozor u uzorke koje je vjetar stvarao na površini kanala. Razmišljao sam o tome kako bih mogao poraditi na rukopisu i problemu s aktovkom koji je Victoria primijetila, no znao sam da bi to bilo uzaludno.

Misli su mi trenutno bile zaokupljene drugim stvarima, bio sam zabrinut zbog svih tih nevolja u koje sam se uvalio. Pitao sam se koliko je mudro bilo lagati Burggraveu i razmišljao je li Victoria možda bila u pravu kada mi je rekla kako bih trebao napustiti Amsterdam. Ionako me ništa nije sputavalo: sve što sam posjedovao moglo je stati u dvije veće torbe, stanarinu sam plaćao tjedno, a iz svoje posljednje pljačkaške ekspedicije izašao bih sa gotovo šest tisuća eura u džepu. Bila je to uglavnom simpatična maštarija, ali ipak samo maštarija, ništa drugo. Burggraveu sam bio rekao da u doglednoj budućnosti neću napuštati grad i ispao bih sumnjiv da sada odem. Osim toga, imao sam osjećaj da bih propustio priličnu priliku kada bih stvarno otišao.

Nagnuo sam se nazad na stolici i iz stola izvukao središnju ladicu i odložio je na pod kraj nogu. Zatim sam zavukao ruku u prostor gdje se ladica nalazila i počeo tražiti dok prstima nisam napipao ono za čim sam krenuo. Postavio sam dvije figurice majmuna na stol ispred sebe, jednog koji je prekrivao uši i drugog koji je prekrivio usta, podbočio sam glavu na dlanove i sjetio se trećeg majmunčića koji je prekrivao oči i pomislio kako sam ja u stanju razumjeti što se oko mene događa otprilike isto koliko i on. Koliko su sve tri figurice vrijedile? Tko je uopće sakupljao takve stvari? I bi li ih bilo moguće preprodati bez previše poteškoća?

Uzdahnio sam i kažiprstom kvrcnuo majmunčiće koji su se srušili na pete, uzeo ih u ruku, odjenuo kaput, stavio šal i izašao na hladan, kišom prošarani vjetar.

Kad sam stigao Cafe de Brug, bio je gotovo pun. Gosti u pletenim džemperima i vunenim kapama grijali su ruke na šalicama Koffie Verkeerd, a jedno ili dvoje njih jeli su kriške začinjene pite od jabuka s tučenim vrhnjem. činilo se da se klijentela sastojala isključivo od Nizozemaca i osjećao sam se pomalo nelagodno kada sam prišao

mladiću koji je stajao za šankom i žamor u pozadini prekinuo svojim engleskim.

"Je li Marieke ovdje?"

Mladić me sumnjičavo pogledao. "Tko si ti?" "Njezin prijatelj."

Još me neko vrijeme sumnjičavo promatrao i ja sam se trudio odoljeti iskušenju da ga upozorim kako ubuduće ne bi smio izlaziti van na hladnoću ako mu vjetar zaledi lice u takav izraz.

"Je li ona ovdje?" pokušao sam ponovno.

Nevoljko je podigao telefonsku slušalicu i kada se netko javio promrmljao par riječi na nizozemskom. Prepoznao sam riječ "Engelsman" i ništa više od toga. Negdje na sredini tog kratkog razgovora mladić je zastao, pogledao me i, kako se činilo, pažljivo me opisao. Rekao sam mu da se zovem Charlie, no odlučio je to ignorirati i spustio slušalicu.

"Ona je gore", rekao je, uputivši me prema vratima na kojima je pisalo "Prive" u stražnjem dijelu prostorije. "čeka te."

Ostavio sam ga neka vježba svoje sumnjičavo promatranje, prošao kraj nekoliko preostalih stolova, a zatim i kroz vrata. Drvenim stepenicama popeo sam se na drugi kat gdje sam na odmorištu našao Marieke kako gleda dolje prema meni. Na sebi je imala tajice i široku majicu, kosa joj je bila neoprana i labavo svezana otraga i bila je nenašminkana. No čak i nakon što me prijeko pogledala, puno strože nego njezin prijatelj maloprije, još uvijek nije izgubila sposobnost natjerati me da zaboravim o čemu sam razmišljao.

"Moramo razgovarati", rekao sam, ne pogledavši je baš u oči.

Marieke me neko vrijeme promatrala, zatim se okrenula i prošla kroz hodnik koji je bio iza nje. Pošao sam za njom i ubrzo se našao u sobi punoj svjetla koja je gledala na ulicu ispred zgrade i most preko kanala Keizergracht po kojem je kafić dobio ime. Na sredini sobe bila je salonska garnitura pletenog namještaja, u udaljenom kutu bračni krevet i stalak za odjeću, a u blizini metalne police s potrepštinama za kafić: kavom, grickalicama, salvetama i sličnim stvarima. Marieke je sjela na pleteni kauč i podvila noge poda se, a ja sam se smjestio na jedan od naslonjača, oslonio laktove na koljena i protrljao dlanove da ih zagrijem.

"Moram znati što se događa", rekao sam joj. "Trebaš mi reći s kim si razgovarala i što si im rekla. Sve, u biti."

"Michael je živ", rekla mi je nakon kratke pauze. "Ne vjerujem da ti je do toga stalo, ali živ je." Ublažio sam ton. "Naravno da mi je stalo."

"U bolnici, stroj diše za njega. Stalno spava. Njegovi prsti..." Stresla se. "Rekao sam da mi je stalo, Marieke."

Stala me dugo promatrati, stišćući i opuštajući šaku. Nisam bio siguran što je točno u meni vidjela, a još manje sviđa li joj se to što vidi.

"Zašto si pobjegao?" upitala me, naposljetku.

"Znaš zašto sam pobjegao."

"Zato što si kukavica", rekla je i isturila bradu prema meni.

"Možda. Ali čak i da sam ostao, nikako nisam mogao pomoći Michaelu. Ne znam kako bih uspio objasniti što sam točno tamo radio. Imao sam svoj provalnički alat sa sobom. A tebe gotovo da i nisam poznavao."

"To nije bilo u redu."

"Istina, ali Michael mi je platio da napravim stvari koje također nisu u redu. Imam osjećaj da je i sam radio neke prilično loše stvari u prošlosti."

"Možda nikada više ne otvori oči."

"Znam to. Razgovarao sam s nekim iz bolnice."

"Bio si tamo?" pitala je, pažljivo me promatrajući stisnutih usana.

"Nazvao sam teleonom. Mislio sam da bi bilo opasno odlaziti tamo. Nisam siguran ni bi li ti trebala ići. Trenutno gotovo ni u što nisam siguran."

"Možda bi trebao nastaviti bježati. Kukavice."

Uzdahnuo sam. "Slušaj, policija me jutros posjetila."

Pažljivije me odmjerila. Primijetio sam kako sam time konačno uspio zaokupiti njezinu pažnju. "Pitali su me za Michaela. Znali su da sam se našao s njim. Rekli su mi kako su to saznali iz njegova računala, no nisam baš siguran vjerujem li u to."

"Kako bi drugačije saznali?"

"To sam ja tebe htio pitati."

"Ha", rekla je i zabacila ruke u zrak. "Misliš da sam im ja rekla? Da sam i ja kukavica kao ti?" "Mislim da si bila uzrujana. U šoku. Možda nisi ni znala što govoriš."

"Ništa im ja nisam rekla."

"Ne kažem da si im išta rekla namjerno. Moguće je da se i ne sjećaš. Šok to zna učiniti ljudima. Moguće je da si im rekla kako smo se Michael i ja našli. Možda im više od toga nisi ni rekla. Možda su dalje sami shvatili."

"Misliš da sam glupa? Nisam im rekla ništa."

"U redu", rekao sam i napravio smirujuću gestu rukama. "Ali oni su to ipak znali. Nisu znali je li išta važno, no svejedno su došli razgovarati sa mnom."

"Što si im rekao?"

"Da ga nikad nisam upoznao."

"I povjerovali su ti?"

"Nisam siguran. Jesi li im ti rekla za dvojicu muškaraca s kojima je Michael bio?"

Pogledala je u pod. "Naravno."

"Poznaješ ih?"

"Ne. Opisala sam ih."

"Je li policija znala tko su oni?"

Slegnula je ramenima. "Mislim da nije. Željeli su znati je li ih Michael poznavao otprije."

"I?"

"Rekla sam im da ne znam. Stoje i istina", rekla mi je, širom otvorenih očiju. "Nikada nisam upoznala nikoga od Michaelovih prijatelja."

"Uistinu zna pronaći dobre prijatelje."

"Ali tako ih je zvao preda mnom."

"A što je s tim majmunčićima?" pokušao sam. "Jesi li rekla policiji i za njih?"

Polagano je zavrtjela glavom.

"U čemu je uopće stvar s njima? Koliko vrijede?"

"Bezvrijedni su."

"Sigurna si? Jer kad sam ti neku večer pokazao jednoga od njih... Tvoje oči."

"Što je bilo s njima?"

"Otvorile su se. Kao da sam u ruci držao jarko svjetlo."

Tada se nasmiješila i izgledalo je kao da bi mi se mogla početi smijati, no uspjela se obuzdati i rukom podbočila bradu.

"Nikad ga prije nisam vidjela", jednostavno je odgovorila. "Vidjela sam onoga koji prekriva oči. Ali ne i ostala dva."

"Ali zašto su oni bitni, Marieke? Tebi? Michaelu?"

"Imaš ih kod sebe?" upitala je, zureći u mene. Zavrtio sam glavom. "Gdje su?" "Na sigurnom." "Odvedi me tamo."

"Ne još. Ne znam u što sam se ovdje upleo. Oni me štite." "Dobit ćeš svoj novac", rekla je hladno. "Možda. No sve što trenutno želim su odgovori. Zašto mi ne ispričaš o drugome lopovu? Jesi li znala za njega?"

Lice joj se pretvorilo u znak upitnika, usne je stisnula u točku na dnu krivulje koju su njezine obrve i nos opisali.

"Znači nisi. Mislim da ti vjerujem. Bio je tamo još jedan čovjek, Marieke. Provalio je u stan u Jordaanu dok sam ja još bio u njemu. I tražio je istu stvar."

"Ne znam ništa o tom drugom čovjeku", rekla je.

"Mislim da ga je Michael angažirao. Mislim da mu je trebao rezervni plan jer sam ga ja bio odbio." "Ali zašto bi to učinio?"

"Jer je morao biti siguran da će majmunčiče dobiti baš te večeri. Bio je vrlo izričit u vezi s tim. Mučilo me to i tada, iako očito ne dovoljno."

Marieke je ispružila noge, ustala i otišla do prozora. Omotala je ruke oko sebe i zagledala se u svoj blijedi odraz u prozorskom staklu. Promatrao sam je tako, uhvaćen u zaokruženost slike. Ponovno one pjegice na njezinu vratu. Malene mrlje. Koje pozivaju.

"Jedino je tebe htio", rekla je. "Nikoga drugog. Netko te je preporučio. Netko u Parizu. Prijatelj." "Nemoguće", rekao sam joj. "Poznajem jednog čovjeka u Parizu, ali on bi mi rekao za takvo što." "Ne bi ako Michael to nije htio."

"Bi. čak i tada."

"Misliš?"

"Da", rekao sam. "čovjek na kojeg ja mislim prosljeđuje mi posao. On na taj način zarađuje. Da bi to funkcioniralo, moram imati povjerenja u njega. I on to zna."

Podigla je ramena. "Možda je i Michael trebao imati povjerenja u njega."

"Nikako na isti način."

"Svakako na isti način", rekla je i okrenula se prema meni, lica najotvorenijeg što sam ga do tada vidio.

"Ne", bio sam uporan. "Ne razumiješ. Taj mi je čovjek paravan."
"Da?"

Pogledao sam je s iščekivanjem i pričekao da negdje u svojoj tvrdoj glavici registrira što sam joj upravo rekao. Međutim, to se nije dogodilo. Umjesto toga sam ja počeo registrirati stvari. "Marieke," rekao sam, "čime se točno Michael bavio u životu?"

"Ne znaš?"

Zavrtio sam glavom.

"Ali on je isto što i ti, Charlie."

"Potpuno isto?"

"Da. Provalnik, ja!"

9.

Sjedio sam na svojoj stolici, prstiju isprepletenih na stražnjoj strani vrata i razmišljao o tome na koji bih način mogao riješiti problem na koji sam naletio.

Nicholson je bio moj ubojica. U to sam, za promjenu, bio siguran od samog početka knjige i znao sam točno kako dokazati njegovu krivnju. Ključ je bila aktovka koja je u sebi skrivala sablasnu tajnu - desnu ruku njegove žrtve, batlera Arthura. Moj je glavni lik, Faulks, sve bio shvatio - kako je Nicholson želio ubiti Arthura da bi mogao ući u kuću Arthurova poslodavca i domoći se fotografije kojom su ga ucjenjivali, kako si je stvorio alibi uvjerivši svoju suprugu da je večer proveo u svojoj radnoj sobi, dok se, ustvari, taksijem odvezao na drugi kraj grada, nagovorio Arthura da ga ovaj pusti u svoj stan, zadavio ga, odrezao mu ruku i s tom rukom u aktovci koju je pronašao u Arthurovu stanu ponovno otišao na drugi kraj grada, ušao u zgradu, otključao ulazna vrata Arthurovim ključevima, iskoristio njegove hladne, mrtve prste kako bi otvorio sef u koji se ulazilo pomoću čitača otisaka prstiju. Ono što nisam bio primijetio sve dok me Victoria na to nije upozorila, bila je činjenica da Faulks izvuče aktovku iz Nicholsonove radne sobe kako bi dokazao njegovu krivnju i u tom se trenutku Nicholson slomi i prizna, a prije toga nisam uspio objasniti kako je točno aktovka nestala iz Arthurova stana, a nakon toga i iz zaštićenog skladišta u policijskoj sobi za dokaze i našla se u Nicholsonovu stanu.

Ovaj sam put stvarno bio zapeo. Prije sam takve probleme znao rješavati tako što bi Faulks provalio u neko od mjesta na kojem se određeni dokaz nalazio i maknuo ga kamo god je htio. Ovdje se, međutim, nisam mogao time poslužiti jer je aktovka bila u samome srcu policijske postaje, i bez obzira na to koliko sam inače davao mašti na volju dok sam pisao svoje provalničke romane, to da Faulks provali u policiju zbilja nije prolazilo. Jedan način na koji sam tu zbrku mogao riješiti bio je da uvedem novi lik, recimo policajca s iskustvom s ulice kojeg bi Faulks mogao nagovoriti da mu pomogne. Možda bi policajac završio u zatvoru zbog posuđivanja aktovke Faulksu? Ideja nije bila loša, ali mi se nije sviđala jer bih u tom slučaju morao dosta prepravljati. Kad bi policajac imao takvu ulogu, značilo bi da se mora pojaviti još na početku romana i trebao bih

razraditi nekoliko scena u kojima Faulks razgovara s njim i pridobiva njegovo povjerenje, a to je sve zvučalo kao prevelik posao. Osim toga, kada bi stvari funkcionirale na taj način, gdje bi za čitatelja bilo iznenađenje koje osjeti kad Faulks iz ormara u Nicholsonovu stanu izvadi aktovku?

Baš dok sam se borio s tom mišlju zazvonio je telefon pa sam se javio. Bio je to Pierre, uzvraćao je na moj poziv. Prilično sam siguran kako mu Pierre nije bilo pravo ime, no obično vam treba neko ime dok s nekim razgovarate o poslu, a budući da je bio Francuz i živio u Parizu, Pierre mi se uvijek činilo kao primjeren izbor. Pierreu, s druge strane, uopće nije bilo važno kako gaja zovem, dok je god dobivao dio plijena od poslova koje mi je prosljeđivao i dio od bilo kakvih ukradenih stvari koje bi trebao preprodati za mene.

"Charlie, imaš posao za mene u Amsterdamu?" započeo je.

"Možda", rekao sam, podigao noge na stol i prekrižio gležnjeve. "Iako sve ovisi o tebi, Pierre. Točnije o tome koliko ti mogu vjerovati."

"Charlie. Molim te", rekao je. "Pa prijatelji smo. Prijatelji tako ne razgovaraju."

"Ne, obično ne razgovaraju tako", rekao sam, pogledao udesno i ispravio okvir u kojem je bio Hammettov roman. "Ali čujem da su se stvari promijenile. Čujem da prosljeđuješ moje ime okolo bilo kome tko ga zatraži."

Stanka na drugom kraju linije. Očistio sam malo prašine s okvirskog stakla.

"Amerikanci, Pierre", potaknuo sam ga. "Ljubitelji mog rada. Znači li ti to išta?"

"Charlie."

"Polako, imaš vremena. Bolje ti je da objašnjenje bude dobro."

"I on mi je prijatelj, Charlie", rekao je Pierre oprezno. "Stari prijatelj. Želio je najboljeg za koga ja znam u Nizozemskoj. A ti si mi najbolji, Charlie."

"Vrlo ohrabrujuće. Je li ti rekao što traži?"

"Samo tvoje ime. Rekao sam mu da ću stupiti u kontakt s tobom, ali to mu se nije svidjelo." "Zašto nije?"

"To mi nije rekao."

"Znao si da je lopov?"

"Naravno. Tako sam ga i upoznao", rekao je, zvučeći iznenađeno. "I nije ti se učinilo sumnjivim što je htio angažirati nekog drugog?" "Pomalo, oui. Ali mnogi gube hrabrost." "Mislio si da se i njemu to dogodilo?" "Dvanaest godina je dosta dugo, zar ne?"

Uspravio sam se na stolici i prislonio slušalicu bliže uhu. "O kakvih to dvanaest godina pričaš, Pierre?"

"Ne znaš?"

"Ne znam što? Zar je bio u zatvoru?" "Znači nije ti rekao?"

"Ne, nije mi rekao", odgovorio sam, posegnuo za kemijskom olovkom i na prvoj stranici rukopisa isprobao piše li. "Zašto je bio u zatvoru?" "Pa ubio je čovjeka." "Zbog hladnokrvnog ubojstva?" "Non. Taj je čovjek pokušavao izigravati junaka - zaustaviti Michaela u krađi dijamanta."

"Bio je, znači, kradljivac dragulja?" upitao sam, dok sam u isto vrijeme crtao obris mrtvog tijela s upitnikom točno na sredini. "Dijamanta, Charlie. To je on krao. Samo dijamante." "I netko ga je pokušao spriječiti?" "čuvar, oui." "I njega je ubio?"

"Tako se činilo."

Promislio sam o tome trenutak. O čovjeku koji je sjedio preko puta mene u slabo osvijetljenom kafiću. O tome kako je izgledao najnormalnije što možete zamisliti. Ne kao robijaš, nikada to ne bih rekao. Ili kao ubojica.

"Gdje se to dogodilo?" upitao sam, crtajući dijamant velik otprilike koliko i tijelo koje sam ranije nacrtao. "U Amsterdamu." "I bio je u nizozemskom zatvoru?" "Oui."

"Nisu ga deportirali?" "Što znači deportirali?"

"Izbacili ga iz zemlje. Poslali ga natrag u Sjedinjene Države. Mislio sam da se te stvari tako rješavaju." "To ne znam."

Kemijskom sam olovkom prelazio po krivulji upitnika, nadodajući slojeve tinte dok nije postao neprepoznatljiv. Zatim sam isto učinio i s točkom.

"Pierre, je li ti on išta govorio o tom poslu? Je li tražio od tebe da mu nešto preprodaš?"

"Non. Mais - nisu bili dijamanti?" "Ne. Bili su majmuni." „

"Majmuni?"

"Figurice", rekao sam, odbacio olovku i protrljao oči. "Izgledali su vrlo jeftino. Bila su tri. Jedan s prekrivenim očima, jedan s

prekrivenim ušima i jedan s prekrivenim ustima. čuo si za njih?"

"Ali svakako."

"Misliš da bi mogli biti vrijedni?"

"Ne znam, ovisilo bi to o mnogim stvarima."

"Vrijedni ubijanja?"

"Ubio je nekoga?"

"Ne ovaj put", rekao sam i uzdahnuo. "Vidiš Pierre, on je u bolnici. I koliko sam uspio shvatiti nije baš najboljeg zdravlja. Stvarno nisam siguran u što si me to ovdje upleo."

"To ja nisam znao", sjetno je rekao. "Žao mi je što to čujem. On je bio netko kome sam mogao vjerovati. Kao i tebi."

"Ja nikada nisam ubio čovjeka." "A/on. Ali što ja tu mogu?"

"Možeš pokušati saznati nešto o tim majmunčićima. Vidjeti postoji li tržište za njih."

"Ali svakako. Nije to ništa. Odmah ću početi."

"I, Pierre, dosta prosljeđivanja mog imena ljudima. Posebno osuđenim ubojicama."

Spustio sam slušalicu i počeo prstima lupkati po rukopisu, sinkopirajući misli. Tri majmunčića, tri provalnika, tri muškarca u kafiću. Sve u grupama po tri, kao kombinacijska brava za koju nisam imao šifru. I koliko smrti dosad? Gotovo dvije, za koje sam znao. Nadao sam se samo da neće biti i treće.

10.

Ubrzo nakon toga, nazvao sam Victoriju i bez okolišanja započeo.

"Čuj, razmišljao sam o nečemu", rekao sam. "Što ako postoje dvije aktovke?"

"Nastavi."

"Pa, pretpostavimo da Faulks uspije nabaviti drugu aktovku i podmetnuti je u Nicholsonovu radnu sobu." "Identičnu aktovku?"

"Točno. Sjeti se, Faulks pokušava provaliti u sef kad začuje Nicholsona kako ulazi i sakrije se u njegov ormar. Recimo da ovaj put ostavi vrata lagano odškrinuta i vidi kakva je točno aktovka."

"I da vidi tko je točno ubojica. čime tvoja knjiga završava na desetoj stranici."

"Glupo od mene. Pokušajmo onda ovako. Faulks sazna koje je marke aktovka od nekoga iz policijske postaje, recimo od neke policajke, u zamjenu za večeru u restoranu. Budući da je vrlo čest model, kupi istu takvu."

"Samo, ako je prava aktovka u policijskoj postaji i ako to svi znaju, uključujući Nicholsona, također će znati da je to podvala." "K vragu."

"A aktovka je samo dio problema, Charlie. Treba ti i ruka. Trebaš otvoriti aktovku iz koje će iskočiti ta prokleta krvava ruka ravno Nicholsonu pod nos. Ravno pod čitateljev nos, također. U tome ti je čitav klimaks."

"Što ako nabavim drugu ruku?"

"Drugu ruku? A kako ćeš to postići? Odrezat ćeš Arthuru i lijevu?"

"Ne, naravno da neću. Što je s Arthurovom nećakinjom, glumicom? Recimo da ona nije glumica, nego više dizajnerica posebnih efekata?"

"Želiš protezu?"

"Nije da je baš želim", rekao sam. "Samo sam mislio kako bi to moglo upaliti."

"No još uvijek nemaš drugu aktovku, ili bar neki smislen način na koji bi mogao nadomjestiti pravu."

"Istina, trebalo bi to još malo dotjerati." "I te kako."

Glasno sam disao u slušalicu. "Znaš, ovo baš i nisu prave riječi ohrabrenja koje sam očekivao."

"E pa, znaš što, nisi ni ti meni došao s potpunim rješenjem koje sam ja tražila. čini se da smo oboje razočarani."

"Hmm."

"Iako mi je drago čuti se s tobom. Brinula sam se." "Slatko."

"Ozbiljno. Reci mi, kako stoje stvari?" "Lopovske stvari?" "Koje druge?"

"Pa, zanimljivo, valjda. Ili komplicirano, ovisi iz kojeg kuta ih gledaš." "Prosvijetli me."

To sam i učinio. Ispričao sam Victoriji o posjetu inspektora Burggravea iz Nizozemske policije, o svojim razgovorima s Marieke i Pierreom i što sam sve saznao o Amerikancu. U stvari, proletio sam kroz događaje kao da su bili dio priče romana koji upravo sastavljam i kad sam završio rekla je: "Znači i on je provalnik. čudno što je angažirao tebe."

"Nije li?"

"Stvarno misliš da je izgubio hrabrost?" "Nisam siguran", rekao sam. "Što ti misliš?"

"Teško mi je to reći kad ga nisam upoznala, naravno." "Naravno."

"No zbilja se čini neobično da je uspio isplanirati cijelu pljačku a da nije imao hrabrosti izvesti je." "Točno to sam i ja pomislio. I ubio je čovjeka, Victoria. Ako je u zatvoru doživio nekakvo preobraćenje, možda bi i imalo smisla, ali friško izašli robijaš neće planirati novi posao odmah čim izađe."

"To mi se nimalo ne sviđa, to što je nekoga ubio. Dodaj k tome još i pištolj koji si našao u onome stanu i dobijaš šačicu ljudi koja je sposobna stvarno nauditi nekome."

"Lomiti prste i lubanje, misliš?"

"Baš to. Ali što je splavušom?" rekla je, podcrtavajući riječ s prijezirom. "Što ona ima reći?"

"Ime joj je Marieke, kao što znaš. A iskreno, mislim da mi nije rekla sve što je mogla."

"Takva ti nikada neće sve reći."

"Plavuša?"

"Femme fatale, Charlie." "Nije ona baš to!"

"Ali je najbliže tome što ti imaš. Dođe ti da se zapitaš, zar ne, što bi Faulks učinio u tvojoj situaciji?"

"Faulks se ne bi našao u mojoj situaciji. U tom bih slučaju ponovno napisao uvodna poglavlja i dao mu malo više tragova s kojima može

raditi. Zamisli: čovjek koji zna sve je u komi, a femme fatale, kako je ti zoveš, mi ne želi dati ništa."

"Ni u kom smislu."

"Smiješno. Što još? Ah, da, Pierre, koji me i uvalio u ovaj nered, o svemu zna otprilike koliko i ja, možda čak i manje. A tu je i onaj nitkov od uljeza, za kojeg nema pretjerane nade da ću ga pronaći." "Tu su i krupni i mršavi. Koji, usput, sve više počinju zvučati kao dvojac iz neke komedije."

"I napokon, majmuni."

"O kojima nemaš majmunskog pojma."

"Ba-da-bum."

"To je mršavome bio jedan od najboljih štosova." "Iz njihove uspješne blackpoolske sezone?"

"Nesumnjivo." Uzdahnula je. "Onda, što ćeš učiniti?" "Molim?"

"Koji je sljedeći korak u rješavanju svega toga?" "Tko je spomenuo ikakvo rješavanje?"

"Nitko. Samo sam mislila da ćeš htjeti istražiti što se zbilja dogodilo. Čast među lopovima i te stvari."

"Ma svakako. Ali, vidiš, Vic, mislim da bih se trebao čuvati ovdje. I čini mi se da bi najbolje od svega bilo da se više uopće ne uplicem. Zato ću završiti knjigu i odlučiti kamo nakon toga i to je sve."

"Razmišljaš o preseljenju, dakle."

"Nakon što završim knjigu, da."

"Jesi li razmišljao o Londonu? Mogli bismo, za promjenu, razgovarati uživo."

"I da svučem svoj veo tajne? Dopustim ti da spojiš lice s imenom?"

"Charlie," rekla mi je Victoria, kao da sam bio trunčicu priglup, "vidjela sam tvoju fotografiju na koricama već stotinu puta."

"Ah, da", rekao sam joj. "Zaboravio sam."

11.

Nakon što sam završio razgovor s Victorijom, još sam se neko vrijeme poigravao idejama za radnju romana, ali nisam uspio smisliti ništa novo što bi riješilo problem aktovke, bar ne ništa smisljeno. U biti sam forsirao stvari, pokušavao privesti kraju knjigu koja za to još nije bila spremna. Negdje duboko u podsvijesti moj se um igrao sa zagonetkom koju si je postavio i bio sam siguran da će mi na koncu, iako nisam mogao odrediti kada točno, kroz moždane vijuge doletjeti briljantno rješenje, poput djeteta koje roditeljima trči pokazati slagalicu koju je upravo složilo. Dok se to ne dogodi, međutim, jedino što sam mogao bilo je čekati.

Zato sam odbacio olovku, uključio prijenosno računalo, spojio se na internet i svojoj radoznalosti dao oduška. Kad sam uspostavio vezu, učitao sam Wikipediju i utipkao riječi "tri mudra majmuna". Kliknuo sam na "traži" i uskoro našao željeni sadržaj.

Tri mudra majmuna su slikovna maksima. Zajedno utjelovljuju poslovični princip "Afe vidjeti zlo, ne čuti zlo i ne govoriti zlo". Tri majmuna su Mizaru, koji pokriva oči i ne vidi zlo, Kikazaru, koji pokriva uši i ne čuje zlo, i Iwazaru, koji pokriva usta i ne govori zlo.

Ovu slikovnu maksimu popularizirala je rezbarija iznad vrata slavne Toshogu palače iz 17. stoljeća u Nikku, u Japanu. Maksima je u Japan vjerojatno došla preko tendai-budističke legende, i to iz Indije preko Kine u 8. stoljeću (razdoblje Yamata). Iako učenje najvjerojatnije nije imalo nikakve veze s majmunima, sam koncept zasigurno potječe od igre riječima budući da u japanskom "žaru", oblik negacije glagola, zvuči slično kao "saru", majmun.

Ideja vodilja ove poslovice dio je učenja indijskog boga Vadjre, koje kaže da ćemo ako ne čujemo, ne vidimo i ne govorimo ništa zlo i sami biti pošteđeni zla. Sličan se princip odražava u izreci "Ne izazivaj vruga".

Što je, drugim riječima, čini se, značilo da je poruka koju su majmuni trebali prenositi bila ta da se što je moguće manje miješamo u svijet oko sebe. A tko bi se tome suprotstavio? Ja zasigurno ne bih. Zato sam isključio računalo, odjenuo kaput i izašao iz stana s namjerom da prošetam po susjedstvu i sjednem u neki od obližnjih mračnih kafića gdje sam mogao popiti nekoliko piva, pojesti nešto, ili možda čak s nekim porazgovarati.

Bio je to dobar plan, čak izvrstan, no raspao se u trenutku kad sam otvorio vrata zgrade i na dnu stepenica našao inspektora Burggravea. Kraj njega je stajao kolega u uniformi, a iza njih je bilo parkirano označeno policijsko vozilo.

"Gospodine Howard, uhićeni ste", rekao mi je.

"Ali, inspektore," rekao sam "nisam čak ni prošaptao vaše ime."

Dok sam vezan lisicama sjedio na stražnjem sjedištu policijskog auta koji je jurio pokrajnjim ulicama Amsterdama i dok su u mene buljili nepoznati ljudi, pitao sam se nisam li možda trebao ispraviti Burggravea. Nisam bio uhićen. Dok me zaista ne uhititi, nisam ni mogao biti. No ipak sam zaključio kako nije bio pravi trenutak za nadmudrivanje oko uporabe jezika s čovjekom kojem se očito nisam baš sviđao. Sada je bio trenutak kada sam trebao držati jezik za zubima i pouzdati se u sebe.

Bilo je dobro što sam se ikako mogao pouzdati u sebe jer je Burggrave učinio sve što je bilo u njegovoj moći da me spriječi da si pronađem odvjetnika, a kada se jedan konačno pojavio u postaji u koju su me odveli, engleski mu je bio loš gotovo kao i moj nizozemski. U početku smo nas trojica sjedili za stolom za razgovore u gotovo neopremljenoj sobi i svađali se prvo malo na nizozemskom, pa onda malo više na lošem engleskom, oko toga kada će meni biti dopušteno da odem na prvu pauzu. Nakon otprilike deset minuta tih besmislica, konačno sam se okrenuo ravno prema Burggraveu i odmjereno mu objavio kako sam odlučio da zasad može razgovarati sa mnom bez prisutnosti mog odvjetnika. U tom smo trenutku otišli na pauzu.

Kada smo nastavili, s Burggraveom je bio isti onaj policajac s kojim je bio kada me uhitio. Burggrave je u ruci imao meko ukoričeni roman. Bacio ga je na stol pred mene i ja sam ga pokupio i počeo vrtjeti stranice kao da pokušavam odlučiti hoću li iduća dva sata svog života posvetiti čitanju tog romana. Premda sam već znao kako završava jer je to bio moj prvi krimić Lopov i pet prstiju, napisao ga je Charles E. Hovvard i bio je dostupan u svim boljim knjižarama.

"Kome da ga posvetim?" upitao sam i okrenuo se prema Burggrave-ovu prijatelju kao da od njega želim posuditi kemijsku olovku. "Možda svom najdražem Nizozemcu?"

Burggrave je istrgnuo kemijsku iz ispružene ruke svoga kolege i u čudu se zagledao u njega. Zatim je sjeo u plastičnu stolicu preko puta mene.

"Vaša slika," rekao je Burggrave, otvorivši zadnju stranicu knjige, "to niste vi." "Imate pravo." "Zašto je to tako?"

"Čitateljice vole naočite autore", rekao sam, sliježući ramenima. "Mislim da je taj tip neki maneken za kataloge."

"Ali koristite se pravim imenom?"

"Zbilja paradoksalno, zar ne?"

"Pišete knjige o kriminalcima."

"O jednom provalniku, da."

Podigao je obrvu. "I sami ste kriminalac."

"Pa sad," rekao sam, češkajući glavu, "mogu samo pretpostaviti da mislite na incident koji se zbio dok sam bio puno mladi."

"Bili ste osuđeni zbog krađe."

"Točnije, zbog darivanja, iako sam, priznajem, prije toga nešto i ukrao. Osudili su me na kratak dobrotvorni rad. Što s tim?"

Burggrave je zagrizao usnu i naslonio se u stolici. "Mislim da je vrlo zanimljivo kako ste vi kriminalac koji piše knjige o jednom kriminalcu i laže da jednog drugog kriminalca nikada nije upoznao."

"Ja sebe baš i ne svrstavam u lopove", rekao sam. "A što se laži tiče, nažalost ne znam o čemu govorite."

Burggrave je teatralno zavrteo glavom, kao da ga je moj odgovor u potpunosti zapanjio, a zatim je skinuo svoje blještave naočale i bespotrebno ih počeo čistiti rupčićem. Kada je završio, vratio ih je na nos i zatreptao prema meni, kao da me vidi prvi put u životu, gotovo kao da su mu naočale odjednom omogućile neku vrstu super-vida kojim je mogao otkriti sve moje laži.

"Rekli ste mi da niste upoznali gospodina Parka."

"Stvarno? Ne sjećam se, moram priznati, svih najsitnijih detalja našeg razgovora."

"Rekli ste mi da se niste našli s njim. Ali ja imam svjedoke. Trojicu muškaraca koji su vas vidjeli u kafiću u srijedu navečer."

"Kako je to moguće?" upitao sam. "Nadam se da im niste pokazali sliku sa stražnje strane mog romana. To ih je moglo odvesti na potpuno krivi put."

"Opisali su vas."

"Zasigurno posjeduju moć vrlo živog opisivanja."

"Mogu vam srediti prepoznavanje, ako želite."

Razmislio sam na trenutak. Nije bilo smisla više ga dražiti.

"Mislim da to neće biti potrebno", rekao sam.

"Znači priznajete da ste bili tamo i da ste mi ranije lagali?"

"Susreo sam se s gospodinom Parkom, da. Ali, kao što sam rekao, ne sjećam se nažalost što sam vam točno rekao u našem prethodnom razgovoru. Znam da tada nisam bio na oprezu."

Burggrave je srdito pročistio grlo.

"Zašto ste se sastali?" ispalio je.

"Ja vam to stvarno radije ne bih rekao."

"Sada ste uhićeni", rekao je i prstom upro u mene. "Morate mi odgovoriti. Taj je čovjek u bolnici." "Za što ja nisam odgovoran."

"Dokažite."

"Kako?"

"Odgovorite mi na pitanja!"

"Mislim da mi nećete povjerovati. Mislim da ste vi jedan vrlo tvrdoglav čovjek, inspektore." Okrenuo sam se prema njegovu šutljivom kolegi. "Je li često ovakav?" upitao sam ga.

Policajac me nijemo pogledao i zavrtio glavom kao da mu je neugodno. Kemijskom je olovkom zapisivao bilješke na žuti papir. Nisam mogao pročitati što je napisao jer je sve bilo na nizozemskom. Možda je pisao bilješke tijekom čitanja mog romana.

"Recite mi zašto ste se sastali s njim", zahtijevao je Burggrave.

"U redu", rekao sam. "Reći ću vam. Želio je da napišem knjigu."

"Knjigu?"

"Njegove memoare. Spomenuo je da je bio u zatvoru, zbog krađe, čini mi se. Koliko sam shvatio, čak je i ubio čovjeka. Palo mu je na pamet da bih ja mogao napisati njegovu priču, budući da pišem romane o provalnicima. Rekao sam mu kako to neće biti moguće. Ja pišem fikciju, a ne biografije." "Očekujete da vam ja to povjerujem?"

"Vjerujte vi u što god želite", rekao sam mu. "Ali to je istina. I nisam vam to ranije rekao jer smatram kako je čovjekova prošlost njegova osobna stvar. Zar bi to, uostalom, bilo važno?"

Burggrave je nervozno zavrtio glavom i kretnjom uputio kolegu neka zapiše ono što će upravo biti izrečeno. "Vi ste otišli u koliko sati?"

"U devet, vjerojatno."

"Jeste li se našli s njim i iduće večeri?"

"Nisam."

"Gdje ste bili kada je napadnut?" "Nemam pojma kada je to bilo." "U četvrtak navečer."

"Pisao sam", rekao sam. "Završavao svoju posljednju knjigu." "I niste napuštali svoj stan?"

Zbog nečega u tonu njegova glasa zaključio sam da mi je bolje da budem na oprezu.

"Da vidimo, može biti da sam otišao u kratku šetnju. Da, mislim da se sada sjećam. Nije moglo biti dugo nakon deset sati."

"Kamo ste išli?"

"Samo sam šetao po susjedstvu." "Bili ste u St. Jakobsstraatu?"

"Moguće je. Ne sjećam se točno."

"Pokušajte, gospodine Howard. Mislim da bi vam bilo bolje da pokušate."

Ustao je i rekao kolegi nešto na nizozemskom.

"On će vas odvesti u ćeliju", rekao mi je. "Dobit ćete nešto za jelo."

"Nećete me pustiti?"

"Uhićeni ste. Ne zaboravite to."

Kako bih to mogao zaboraviti? Možete o Nizozemcima misliti što hoćete, ali zbilja znaju napraviti policijsku ćeliju. Zidovi unutar kojih sam bio zatvoren bili su oličeni u dva tona, tamnije bež na donjem dijelu, a iznad toga svjetlije bež. Uz jedan je zid bio prislonjen čvrsti plastični krevet na kojem je ležao tanak, prljavi madrac, a na suprotnom zidu bio je metalni zahod i umivaonik. Nije bilo prozora kroz koji sam mogao čeznutljivo gledati van - jedino je svjetlo u sobu dolazilo iz neonke smještene na jednoj od stropnih ploča pokraj otvora za grijanje. Vrata ćelije bila su načinjena od neke vrste pojačanog metala, s otvorom, malo većim od onoga na sandučićima za pisma kroz koji mi je stizao poslužavnik s hranom i kroz koji bi svakih sat vremena povirio policajac kako bi provjerio nisam li se slučajno drznuo plastičnim priborom za jelo prokopati tunel za bijeg. Moguće je bilo i da su sa zidovima nešto pametno učinili jer uopće nisam mogao čuti ostale stanovnike zatvora. Pod pretpostavkom da je u zatvoru bilo još stanovnika osim mene, jer je uvijek postojala vrlo

mala mogućnost da su u čitavom Amsterdamu držali zatvorenog jedino mene pod sumnjom da sam počinio zločin.

Sve je to bilo vrlo daleko od jedne druge policijske ćelije koju sam imao prilike upoznati, još u Engleskoj, kada sam prvi put bio uhićen zbog provaljivanja. Bilo je to u centru Bristola, u jedno kasno nedjeljno poslijepodne, i to me mjesto naučilo životnu lekciju o tome koliko se točno deprimirajuće čovjek može osjećati u skućenom prostoru. Nije nimalo pomagala ni činjenica da je taj prostor bio pun pijanih nogometnih huligana koji su psovali i bjesnjeli i skandirali navijačke himne Roversa i Cityja, udarali rešetke i malobrojne komade metalnog namještaja, izderavali se i pljuvali jedni na druge, tražeći novi sukob. Gledajući sve to, osjećao sam se vrlo mlad i ranjiv, što i nije bilo tako čudno, budući da mi je bilo tek šesnaest godina. A bio sam fin klinac, dobrano izvan svojeg miljea i, iskreno, izvan sebe od straha.

Prilično sam siguran kako to nije nešto čime se mogu ponositi ali, priznat ću, krasti sam počeo još dok sam bio u internatu. Vidite, vikendima bih ja, dok je većina ostale djece odlazila kućama posjetiti roditelje, lutao praznim školskim hodnicima i povremeno pokušavao otvoriti neka vrata. Većina bi učionica bila zaključana, ali svako toliko naišao bih na neku koju su ostavili otvorenu i ušao u nju, koračao preko sobe, sjeo i slušao tišinu ili udaljeni žamor druge djece vani na igralištu. Za početak mi je bilo dovoljno samo biti negdje gdje nisam smio a da za to nitko ne zna. To je bio moj stav u svijetu bez privatnosti.

Ubrzo mi je, naravno, prestalo biti uzbudljivo samo ulaziti u učionice pa sam počeo tražiti nešto što bih mogao uzeti. Ništa posebno nisam tražio, ali svaka ladica u svakom stolu i svaki ormarić u sebi su sadržavali neku tajnu, a ja sam bio onaj tip klinca koji je želio znati kakve su to tajne, premda se obično znalo pokazati da tamo nije bilo ničega osim olovaka i papira. I dio mene bio je razočaran time.

Zato sam počeo ulaziti u spavaonice dječaka. Pričekao bih dok se ne isprazne, što nije bilo pretjerano teško, i odlazio do kreveta, otvarao pokoju ladicu noćnih ormarića i gledao što je unutra. Nalazio bih pisma roditelja, lijekove, knjige, walkmane, novac. Vrlo rijetko bih i uzeo nešto beznačajno, nešto za što sam znao da dječacima neće nedostajati, gumicu za brisanje ili staru rođendansku čestitku, koje

bih onda uglavnom vraćao već idućeg vikenda. Jednom sam našao kondom.

Taj je kondom bio vrijedan, pa sam ga stavio u ladicu kraj svog kreveta koja se mogla zaključati. Svi smo kraj kreveta imali po jednu takvu ladicu. Tada sam shvatio da svi u njima vjerojatno drže ono najvrednije što posjeduju. Neke se ladice nikada nisu zaključavale i njihov je sadržaj obično bio prilično dosadan. No mene su zanimale one zaključane i ubrzo sam se počeo pitati kako bih njih mogao otvoriti.

Odgovor je, naravno, bio tako da obijem brave na njima. činjenica da nisam imao pojma kako se brave obijaju nije mi u to vrijeme predstavljala nepremostivu prepreku. Ubrzo sam se opremio malenim odvijačem koji sam uzeo iz učionice za tehničku kulturu i metalnom napravom s dugačkim šiljkom iz laboratorija. I počeo vježbati. Satima. Ustvari, vjerojatno sam svaki raspoloživi slobodni trenutak proveo čačkajući po bravi svoje ladice, pomičući čepiće, pokušavajući okrenuti cilindar. Trebali su mi tjedni, možda čak i cijelo polugodište da se izvježbam. I onda se jednog dana jednostavno otvorila. Zaključao sam je, pokušao ponovno i uspio kao i prvi put. Postajao sam sve brži i vještiji. Nakon nekoliko dana pokušao sam otvoriti zaključanu ladicu dečka čiji je krevet bio do moga. Nije bilo ništa drugačije. Zatim sam, iz hira, pokušao svojim ključem otključati njegovu ladicu i otkrio da pristaje i u njegovu bravu! Pokazalo se da sam svojim ključem mogao otključati otprilike svaku osmu bravu. Korištenje ključa bilo je brže od obijanja brava pa sam tu metodu koristio za svoje njuškanje, ali nisam zaboravio ono što sam naučio.

Zatim su došli uskršnji praznici i ponovno sam se našao kod kuće u Cliftonu. Dane sam provodio sam u roditeljskoj kući, ne znajući što bih sa sobom većinu vremena. Jednog sam jutra, izvan sebe od dosade, osjetio poznate trnce u prstima i izvukao svoj školski kovčeg koji mi je bio ispod kreveta i kopao po njemu dok nisam našao svoj odvijač i iglu za obijanje. Zatim sam sišao i pozabavio se bravom Yale na ulaznim vratima kuće svojih roditelja. Na moje iznenađenje, brava Yale funkcionirala je na gotovo istom principu kao i brave na ladicama u školi i bilo ju je samo malo teže otvoriti. Otključao sam i zaključao vrata nekoliko puta i zatim odlučio stvari podići na malo viši nivo.

Naši susjedi, obitelj Bailev, praznike su provodili u svojoj vili u Španjolskoj. Bio sam kod njih nekoliko puta, ali nikada sam, pa sam odlučio to promijeniti. Nakon kratke izvidnice otvorio sam utisnu bravu na stražnjim vratima pomoću jedne od čekovnih kartica svojih roditelja i zatim proveo oko sat vremena upoznavajući se s njihovom teškom zasunskom bravom. Naposljetku se pomakla unazad, kao što sam duboko u sebi i očekivao, i sve što sam nakon toga trebao učiniti bilo je otvoriti vrata kvakom i ući.

Ući u prostor u kojem sam se osjećao pedeset metara visok, gdje sam pravila određivao ja. Prvo sam, naravno, otišao u njihovu spavaću sobu jer sam bio u dobi kad vam ormarići u spavaćoj sobi još uvijek nekako raspaljuju maštu. A dotični me ormarići nisu nimalo razočarali. U dnu jednog od njih našao sam veliki gumeni penis i tubu lubrikanta. Neko sam vrijeme proučavao gumeni penis, a onda sam ga vratio na mjesto i obišao ostatak kuće - kupaonicu boje avokada, kičasto uređene gostinske sobe, radnu sobu gospodina Bailevja, sobu za vježbanje gospođe Bailev, te na donjem katu kuhinju-blagovaonicu, salon i garderobu. Ubrzo sam osjetio glad i vratio se u kuhinju kako bih provjerio ima li tamo možda nečega što bih mogao prigristi. Gurnuo sam ruku u posudu za kekse i našao svežanj novčanica, sve skupa gotovo pedeset funti. Vratio sam novac gdje sam ga i našao, poslužio se paketićem slanog čipsa s okusom octa iz obližnjeg kuhinjskog ormarića i nakon toga otišao, zaključavši vrata za sobom.

U sljedećih otprilike tjedan dana provalio sam u podosta kuća naših susjeda, ulazeći svaki put na stražnja vrata na kojima je obično bila samo jedna utisna brava koja mi nikada nije predstavljala nepremostivu prepreku. Gotovo ni u jednoj od kuća nisam našao ništa posebno zanimljivo - sam ulazak u njih donosio mi je uzbuđenje za kojim sam tragao. No ipak sam stekao naviku svaki put uzeti nešto hrane, čak i kad nisam bio posebno gladan, a jednom ili dvaput, kada bih čuo neki šum s ulice i nervozno čekao da prođe, te kad bi hladnjak počeo zujati ili kad bi se nešto začulo iz vodovodnih cijevi, osjetio sam potrebu naći neko mjesto na kojem bih se sakrio, a jednom sam čak osjetio potrebu hitno otići u zahod.

Noću bi mi se moje avanture ponovno odigravale u glavi, razmišljao bih o svim sobama kroz koje sam prošao i svim stvarima koje sam

vidio, o bravama koje sam otvorio i privatnim prostorima u koje sam ušao. Nedugo zatim misli su mi se vratile na onih pedeset funti u posudi za kekse kod Bailejevih. Novčanice su samo stajale tamo i nikome nisu bile od koristi dok su Bailejevi u Španjolskoj, a čak i da su nestale prije nego što su se oni vratili, moguće je bilo da nikome ne bi nedostajale i da bi pretpostavili da su ih potrošili prije nego što su otišli. Postao sam uvjeren u to, i jedne subote ujutro, nedugo zatim, našao sam se kako ponovno otvaram utisnu bravu na njihovim stražnjim vratima, poslužujem se još jednim paketićem slanog čipsa s okusom octa i novce iz posude za kekse spremam u svoj džep. Taj sam put za sobom zaključao obje brave jer se nisam imao namjere vraćati i, umjesto kući, otišao nekoliko ulica dalje do najbližeg stambenog naselja u društvenom vlasništvu. Neko sam vrijeme hodao uskim pozadinskim uličicama punim smeća u potrazi za prigodnim mjestom i čim sam ga ugledao, znao sam da je to točno ono što sam tražio. Bila je to kućica s terasom i trulim, jednostrukim prozorima i dječjim igračkama razbacanima po blatnom dvorištu. Ušao sam na stražnji ulaz i povirio kroz neoprano staklo vrata terase. Unutra nije bilo ni svjetla, ni ikakvih drugih znakova života. Iz džepa sam izvukao svoj provalnički alat i počeo obrađivati sada mi već jednostavnu cilindarsku bravu. Ubrzo sam uspio otvoriti zasun i ušao unutra. Razgledavanje nije dugo trajalo. Kuća je imala samo dvije spavaće sobe na katu, praonicu i skučenu kupaonicu. Na donjem je katu bila dnevna soba u koju se ulazilo izravno s ulaznih vrata i kuhinja. Tamo sam pronašao kekse, vratio se u dnevnu sobu i potražio dobro mjesto na kojem bih ostavio novce. Palo mi je na pamet ostaviti i poruku, no zaključio sam kako bi to bila glupa ideja. Najbolje bi bilo da se što prije izgubim. I točno to sam se spremao učiniti, kad su se vrata terase najednom otvorila i u kuću su utrčala dvojica policajaca, poput ragbijaša me srušila na pod i pritisnula uz tlo. Pokazalo se da su bili na komunalnoj dužnosti, a ja sam učinio grešku i izabrao vjerojatnu metu u susjedstvu s velikim brojem provala koje su oni pratili. Policiju, naravno, nisu zanimali moji robinhudovski motivi, pa su me vezali lisičinama, ubacili na stražnje sjedalo crno-bijelog auta koji je čekao pred kućom i odvezli me u policijsku postaju u centru grada, gdje sam proveo najduže poslijepodne i večer u čitavom svom životu dok se nije pojavio moj

otac, platio jamčevinu i pogledao me najočajnijim pogledom koji sam ikad imao nesreću vidjeti.

Kada bolje promislim, pretpostavljam da bi onima od vas koji su pročitali moj drugi roman s Faulksom, Lopov u kazalištu, sve ovo moglo zvučati poznato, a razlog tome bio bi taj što sam to iskoristio kako bih razjasnio pozadinu priče i zastoje Faulks uopće postao provalnik. Bilo je razlika, naravno. Kao prvo, nije bilo spomena internata jer je Faulks tip običnog čovjeka s kojim se moji čitatelji mogu poistovjetiti. I Faulks je bio uzeo više od novca, on je pokušao ostaviti i neke nove igračke klincu iz radničke četvrti. I, naravno, Faulks se nije raspekmezio kao malo dijete pred policajcima koji su ga uhitili. No jedno je bilo istinito kako za mene tako i za Faulksa - tog sam se dana zakleo da ću od tada sve stvari koje ukradem i zadržati.

Sat iznad vrata moje ćelije pokazivao je deset sati i postalo mi je jasno da noć neću provesti u vlastitu krevet. Bio sam umoran i osjećao sam se loše, i sve što sam želio bilo je zatvoriti oči i isključiti bež zidove na neko vrijeme. Zato sam skinuo cipele, legao na plastikom presvučeni madrac i navukao jedinu grubu plahtu preko glave, pokušavajući ne misliti ni na što osim kako polako mogu disati. Nisam, međutim, tražio da mi ugase svjetla u ćeliji jer sam znao da nema ni najmanje šanse da te noći zaspim.

12.

Idućeg jutra, usred naguravanja komada kajgane od jaja u prahu po tanjuru, začuo sam okretanje ključa u bravi, nakon čega su se vrata moje ćelije otvorila prema unutra i otkrila Burggravea koji je na pragu stajao s policajcem na dužnosti.

"Amerikanac je mrtav", objavio je.

"U tom slučaju, želim odvjetnika", rekao sam mu. "Po mogućnosti nekoga koji govori engleski."

Kad je stigao, pokazalo se da je odvjetnik čak Englez. Rekao mi je da se zove Henry Rutherford i da su ga poslali iz Britanskog veleposlanstva. Rutherford je bio nizak, s trbuhom ogromnim poput lopte za more i lica kao u vjeverice, natečenih obraza i debeljuškasta podbratka. Na gotovo potpuno ćelavoj glavi imao je samo nekoliko čuperaka svijetle kose, a ovratnik košulje, koji je izgledao kao da mu je bio bar jedan broj preuzak, urezivao mu se u opuštenu, naboranu kožu na vratu. Pružio mi je znojnu ruku i rukovali smo se, nakon čega sam mu ukratko ispričao kako sam uhićen, uz modificiranu verziju priče kako je do uhićenja uopće došlo, a on me upitao nešto što je u tom trenutku bilo puno važnije.

"Gdje si išao u školu, momče?"

Rekao sam mu da sam pohađao školu Kings' i porazgovarali smo o uobičajenim školskim stvarima. Zatim je prešao na stvar i upitao me jesam li primio ikakav pravni savjet od uhićenja.

"Dodijelili su mi nekog Nizozemca ranije", rekao sam mu. "Taj jedva da je govorio engleski."

"To je dobro," rekao je i, kad sam ga u čudu pogledao, dodao, "moglo bi nam pomoći. Nisu baš razumni ovdje u Nizozemskoj, vidiš. Nego, reci mi, koliko novaca imaš?"

"Kod sebe? Imao sam oko šest tisuća eura kad su me uhitili."

"Šest tisuća! O, pa to je zbilja puno za nošenje okolo. Ja govorim o jamčevini, momče."

"Aha. Vjerojatno ću imati dovoljno. Samo će mi trebati neko vrijeme da je skupim."

"To je u redu. Rekao bih da je sada vrijeme da porazgovaramo o taktici. Reci mi, jesi li im išta rekao?"

"Samo to što sam maloprije rekao vama. Nije ih baš bilo briga za to."

"Zbilja nezgodno", rekao je, pritišćući karirani rupčić na orošeno čelo. "Ima li tu još nečega?"

Samo sam ga pogledao.

"Dobro, ne moraš mi reći. Ne izgledaš i ne zvučiš kao ubojica - to svaka budala može primijetiti. Ali ako im ne odgovoriš na pitanja, to bi moglo stvoriti probleme."

"Zar se ne bih mogao pozvati na peti amandman ili tako nešto?"

"Naravno da bi mogao. Ali se moraš zapitati kako bi to pomoglo tvome slučaju. Tebi je cilj uvjeriti ih kako nisi ubio tog Amerikanca, zar ne?"

"Ali ako ne mogu pronaći ništa što me inkriminira..."

"Istina, istina, ali zašto im se suprotstavljati?" upitao me, odmahujući rukom. "Taj Burggrave, on je pravi karijerist. Ugled si je stvorio baš na ovakvim slučajevima, znaš."

"Želite reći da neće odustati."

"Želim reći da bi najbolje bilo da ti dobro razmisliš što bi mu mogao reći. I što mu do da možda nisi rekao."

"Dopustiti mu da opet razgovara sa mnom, mislite?" "O, to ćeš morati učiniti, mladiću. Štoviše, on će sam to zahtijevati. Ono što je ovdje sporno je što ćeš mu ti biti voljan reći."

Pokazalo se da mu nisam bio voljan reći baš puno. Iz iskustva znam da je jedna od najboljih stvari kod pravnog savjeta ta da ga ne morate prihvatiti. I zato je Rutherford određeni broj sati proveo sjedeći kraj mene prilično ukočen, zapisujući bilješke u svoj pravnički blok svojim zbilja krasnim tirkiznim nalivperom, dok je Burggrave cijelo to vrijeme na sve moguće načine pokušavao iz mene izvući informacije. Prijetnje, laži, obećanja - sve mi je to upućeno. I sa svakim pitanjem na koje se nisam obazirao, ili svakim izrazom lica koji sam mu uputio, Burggrave je postajao sve smrknutiji, sve namršteniji. Rutherford bi povremeno prekinuo niz pitanja pravovremenom upadicom, a Burggrave bi stisnuo desnu šaku, zario si nokte u meso dlana i izbrojio do deset (ili do tien) i pokušao drugačije. No ni uza sve to nije dospio nikamo, što je na njega proizvelo zbilja zastrašujući učinak.

"Želim čuti istinu", zahtijevao je u jednom trenutku, silovito udarivši šakom o stol. "Odgovorite mi."

"Nisam siguran koju točno istinu želite čuti", odgovorio sam.

Bijesno se zagledao u mene i ja sam mu uzvratilo pogled. Tada je Rutherford predložio da bismo mogli napraviti stanku. Burggrave je zastao dok mu se lice nije izobličilo u izraz blagog prijezira, zatim naglo ustao i izašao iz sobe, i ne okrenuvši se. Ja sam također ustao sa stolice i istegnuo ruke i počeo micati ramenima i vratom dok nisu zapucketali. Nisam baš ugodno mirisao. Oko mene se širio zagušljiv miris znoja koji dobijete kad provedete noć potpuno odjeveni. Okrenuo sam se prema Rutherfordu i vidio kako se, naslonjen u svojoj stolici, nalivperom češka po sljepoočnici.

"Koliko bi ovo još moglo trajati?" upitao sam.

"Još neko vrijeme, sigurno. Zbilja je uporan, zar ne?"

"Moglo bi se reći."

"Siguran si da mu ne želiš ispričati cijelu priču? Mogli bismo ti sastaviti izjavu i izašli bismo odavde za sat vremena."

"Imate dogovor za ručak?"

"Samo mislim na tebe, momče."

"U to ne sumnjam. Gdje mogu naći muški zahod?"

Pokazalo se da sam u zahod mogao ići jedino uz pratnju policajca na dužnosti. On je nelagodno premještao težinu s noge na nogu dok je morao slušati pljuskanje i mlaz mog urina, zatim je vježbao svoj pogled u prazninu za liftove dok sam se ja umivao i prao ispod ruku u jednom od prljavih umivaonika. Kada sam se vratio u sobu za razgovore Burggrave je već bio ondje, bijesno zureći u Rutherforda preko ruba plastične šalice za kavu.

"Nadam se da u moju niste stavili šećer", rekao sam i zaradio bijesni pogled.

Kava i nije bila tako loša, s obzirom na okolnosti. Pažljivo sam rukovao svojom šalicom dok mi je Burggrave postavljao ista pitanja kao i maloprije. Zašto sam se stvarno našao s Michaelom Parkom? O čemu smo razgovarali? Koja su bila moja točna kretanja one noći kad je ubijen?

Želio sam se izderati na njega neka prestane biti tako prokleta glup. Marieke mu je sama rekla za mršavog čovjeka i krupnog čovjeka i zašto onda nije slijedio taj trag? Zasigurno ga moj maloljetnički prijestup i nebitna laž o tome da Amerikanca nikad nisam upoznao nisu mogli odvratiti od jednostavne činjenice da je Amerikanac posljednji put viđen s dvojicom muškaraca koji su ga praktički odveli

u njegov stan? Istina, nije znao za figurice majmuna, ali činilo se da se namjerno ne obazire na ono što je bilo očito.

Pokušavao sam smisliti način na koji bih to mogao spomenuti, no nisam znao kako bih to učinio a da ne otkrijem kako znam više nego što želim priznati. Mogao sam zamisliti slijed pitanja koja bi to potaklo i nezgodne odgovore koje bih morao smišljati: Kako sam znao za dvojicu muškaraca? Jer mi je Marieke rekla za njih. Zašto ste razgovarali s Marieke i o čemu? O životu u dvadeset i prvom stoljeću. Zašto to ranije niste spomenuli? Tek mi je sada palo na pamet. Kako su ta dvojica muškaraca i Michael Park povezani? Pretražite me.

Ubrzo je uzaludnost svega toga što je Burggrave pokušavao učiniti počela utjecati na moju koncentraciju pa su mi, dok sam prelazio u stanje u kojem sam tupo ignorirao sve što je on govorio, misli odlutale i počeo sam razmišljati o tome što ću učiniti kad izađem. Pretpostavljao sam da vjerojatno neću moći odmah otići iz Amsterdama, ali kamo bih otišao? Pala mi je na pamet Italija. Maknuti se s neprestane kiše i oštrog vjetra i otići na blještavilo zimskog sunca i veličanstvene otvorene prostore i terase na kojima se ispija dobar crni espresso. Rim je bio jedna od mogućnosti koja mi se sviđala. Mogao sam se zamisliti u popodnevoj šetnji Koloseumom i na večeri kraj fontane Tivoli. Firenca je također bila zadovoljavajuća pomisao, kao i Venecija. Iako baš nisam bio siguran u vezi s kanalima - može biti da sam ih se na neko vrijeme zasitio. A u Firenci je bilo toliko umjetnosti i kulture, toliko slika i artefakata koji bi mogli moje džepove napuniti lirama. Ili, točnije, eurima. No, s druge strane, možda Italija nije pravi odgovor. Možda sam trebao razmisliti o drugim mogućnostima. Možda. Omelo me otvaranje vrata i u sobu je umarširala žena u modrom odijelu s hlačama. Imala je prosijedu kosu, praktično podšišanu do brade, a čeljust joj je bila odlučno stisnuta. Kratko je kimnula Rutherfordu i nagnula se prema Burggraveovu uhu i ozbiljno mu nešto prošaptala. Dok je govorila, Burggraveovo je lice prolazilo kroz čitav spektar nijansi nezadovoljstva i zaustavilo se na izrazu ojađene rezignacije, i tada je ustao i pošao za njom u hodnik.

"Jeste li razumjeli što mu je govorila?" upitao sam Rutherforda. "Bojim se da ništa nisam uspio čuti." "Nije izgledala sretno. Možda

su uhvatili pravog ubojicu." "Nikad ne znaš."

"Bilo bi lijepo kada više ne bih morao odgovarati na jedna te ista pitanja."

"Nisam dobio dojam da si odgovarao na neka pitanja."

"Razmišljao sam o tome. Ako ni zbog čega drugog, barem da ga natjeram da zašuti."

"Nisam siguran da bi to proizvelo željeni učinak."

"Vjerojatno ne bi." Bacio sam pogled na Rutherfordov pravnički blok. "Dosta ste bilježili?" Rutherford je podigao nalivpero i pokazao mi prvu stranicu koja je sva bila prekrivena črčkarijama, kompliciranim zavijucima i iskrižanim linijama.

"Koliko vam ono plaćam?"

"Sve ti ovo omogućuje vlada Njezina Veličanstva", odgovorio je.

Neko smo vrijeme sjedili u tišini, a Rutherford je nastavio črčkati. Ne bih bio imao ništa protiv da sam i ja imao olovku i komad papira. Pogotovo kad bi olovka bila tako lijepa poput Rutherfordove. Možda bih i ja mogao malo črčkati pa bismo mogli Burggravea, kada se vrati, tražiti da ocijeni naš trud. Možda bi pobjednik dobio voćnu lizaljku i priliku da ode kući.

Ustao sam od stola i protegnuo ruke i noge, a zatim prošetao oko ruba sobe. Pokazalo se da je soba kvadratnog oblika. Svaka je stranica bila duga dvanaest koraka. Baš sam htio proskakutati istim putem kako bih se uvjerio u to, ali su se vrata otvorila prije nego što sam to uspio i u sobu su se vratili Burggrave i ona žena.

"Gospodine Howard," započela je i ruke postavila na kukove, "ja sam detektivka inspektorica Riemer. Gospođica Van Kleef nam je upravo dala pismenu izjavu. U njoj se zaklela da ste u četvrtak navečer bili s njom u Cafe de Brug. Ona tvrdi da ste bili s njom čitavu večer. Je li to istina?" Burggrave je krenuo nešto govoriti, ali ga je detektivka inspektorica pokretom ruke prekinula. Okrenula se prema meni i zatražila moj odgovor. Ja sam kratko razmislio i oprezno kimnuo glavom. "U tom slučaju možete ići", rekla je. "Amsterdamsko-amstellandska policija vam zahvaljuje na suradnji."

Vani na parkiralištu, Rutherford i ja smo se rukovali i oprostili.

"Samo me, molim te, pouči," upitao je Rutherford, ispravljajući sako i kravatu, "tko je gospođica Van Kleef?"

"Zbilja nemam pojma."

"Ali..."

"Ništa se vi ne brinite", rekao sam mu, tapšući ga po ramenu i mičući mu komadić peruti sa sakoa. "Obavili ste sjajan posao unutra, Rutherforde. Na čast svojoj profesiji."

"Drago mi je što tako misliš."

"Mislim. Zapravo, htio bih vam dati nešto u znak zahvalnosti."

Gurnuo sam ruku u džep i izvukao smeđu omotnicu koju mi je vratio policajac. Izvadio sam šest tisuća eura iz omotnice i dao mu ih u ruku.

"Zbilja nema potrebe", rekao je, pohlepno promatrajući novčanice. "Znaš da nisam učinio ništa posebno."

"Gluposti", rekao sam i zatvorio njegov dlan oko svežnja. "Učinili ste i više nego dovoljno. No ako vam je ovo pomalo čudno, mogli bismo to nazvati predujmom. Imam osjećaj da bi mi vaše usluge mogle ponovno zatrebati."

Rutherford je jezikom prešao preko svojih mesnatih usana. "Malo novca sa strane uvijek dobro dođe, momče. Ali moraš mi obećati da ćeš mi se javiti ako me budeš trebao. Imaš moj broj?" "Imam. Ugodan dan vam želim, Rutherforde."

"I tebi, momče. I tebi."

13.

Budući da prethodnu noć nisam oka sklopio, prvo što sam učinio nakon što sam se rastao s Rutherfordom bilo je da sam našao najbliži dućan s duhanskim proizvodima i kupio kutiju cigareta. Zapalio sam i popušio prvu cigaretu, a zatim i drugu, sve do filtra. Nakon toga sam se vratio do kioska i kupio karton tramvajskih karata. Tramvajska postaja bila je točno ispred kioska pa sam pričekao samo nekoliko minuta i tramvaj s tri vagona se pojavio. Ušao sam, poništio dva kupona na tramvajskoj karti i odvezao se kratku udaljenost do Leidsepleina. Od Leidsepleina sam pošao na istok, pokraj turistima pretrpanih kafića, restorana i kasina uz kanal i ušao u Vondelpark.

Premda je bilo zimsko poslijepodne i radni dan, u parku je ipak bilo puno ljudi. Kraj mene su jurili ljudi na koturaljkama i hrđavim biciklima, parovi su šetali držeći se za ruke, turisti su u grupicama sjedili na ruksacima i pušili džointe slatkog mirisa, a povremeno bi prošao i pokoji čudak - jedna je djevojka imala lice probijeno bezbrojnim zakovicama, a muškarac s kojim je bila na sebi nije imao ništa da ga štiti od hladnoće osim mrežastih čarapa i kožnatog štitnika za penis.

Odvukao sam svoje umorne kosti sve do kafića Blue Tea House, gdje sam sjeo za vanjski stol, zavalio se u stolicu od pletene gume i naručio Koffie Verkeerd. Popušio sam još nekoliko cigareta i pio kavu, puštajući da se kofein, nikotin i ledeni vjetar bore s umorom i boli u mojim očima. Zatim sam naručio još jednu kavu i sjedio tamo, ispijajući je i pušeci još jednu cigaretu, sve dok napokon nisam osjetio da mi je previše hladnoće i nikotina, pa sam gurnuo ruke u džepove i nastavio šetnju.

Okružio sam čitav park, za što mi je trebalo gotovo sat vremena. Do tada su mi se nožni prsti već lagano počeli smrzavati, a nos više nisam ni osjećao. No osjećao sam da mi se mozak pročistio i činilo mi se da sam najbudniji što sam u tom trenutku mogao biti. Zato sam na bočni izlaz odmah izašao iz parka i otišao do obližnje tramvajske stanice, poništio još dva kupona i tramvajem se odvezao prema Cafeu de Brug najbliže što sam mogao doći.

Marieke nije izgledala iznenađeno što me vidi. Bez riječi je ostavila šank sredovječnoj gospođi s kojom je radila i odvela me u svoj stan.

Kada smo došli gore, smjestila se na svom pletenom kauču i zapalila rukom smotanu cigaretu. Pokazalo se da je cigareta ustvari bila džoint. Ponudila mi je dim, i kad sam odmahnuo rukom i odbio, izdahnula je dug mlaz dima marihuane prema mom licu. Ja sam zatrepao i udahnuo samo malo.

Na sebi je imala traperice niskog struka bez remena i tamnoružičasti džemper. Preplanuli joj je trbuh bio gol, i po načinu na koji joj je džemper prianjao uz zbilja dražesne obrise grudi, mogao sam vidjeti da nema grudnjak. Pričekao sam da još jednom prinese džoint ustima i povuče dim, i kad je napunila usta, započeo sam.

"Dosta si toga stavila na kocku svojom izjavom", rekao sam. "Što bi bilo da sam im već bio rekao istinu?"

"Nisam mislila da ćeš im išta reći", rekla je, izdišući u isto vrijeme kolute plavog dima. "Kao što si ti meni rekao kad smo našli Michaela."

"To je bilo drugačije. To sam odlučio tamo, na licu mjesta."

Marieke se na trenutak zagledala u mene, i čak se u to kratko vrijeme moglo primijetiti kako joj se zjenice šire a crte lica postaju mekše.

"Pa što ako sam riskirala?" upitala je, lagano otežući riječi. "Nisi ti ubio Michaela. Toliko znam." "Zao mi je što je mrtav."

Kimnula je glavom i još jednom povukla dim džointa. "Svidao si mu se", uspjela je izgovoriti, a glas joj je zaškripao.

"Samo smo jednom razgovarali."

"Svejedno", nastavila je promuklim glasom. "Rekao mi je da si pametan."

"Nedovoljno pametan da izbjegnem uhićenje." "Ali im nisi rekao što je Michael tražio od tebe. Nisi im rekao za krađu?"

Zavrtio sam glavom. "Rekao sam im da je Michael htio da napišem knjigu o njemu. I to je sve." "Povjerovali su ti?"

"Nisu. Ali onda si ti dala izjavu i morali su me pustiti. Burggraveu se to nimalo nije svidjelo."

Još je jednom povukla iz džointa. činilo se da joj godi. Opustio joj se grč na licu a oči su joj izgubile fokus i postale čak sanjive. Pitao sam se koliko je popušila otkad je Michael umro. Pitao sam se koliko je pribrana mogla biti dok je davala izjavu.

"Što si im rekla, da smo pušili travu skupa?"

"Rekla sam im da smo ljubavnici", rekla je važno i otresla pepeo u šalicu na stolu.

"Ali znali su da si bila u vezi s Michaelom."

"Jesu, ali nije tako teško povjerovati da sam mogla spavati i s tobom", rekla je i izravnala leđa. "Ili da ti nećeš htjeti policiji reći za to."

Prisilio sam se da joj gledam u lice, a ne u grudi.

"Mogao sam im reći nakon što je umro."

Namrštila se. "Ali ja sam im to rekla još jučer."

"Jučer? U koliko sati?"

"Bilo je dosta kasno, negdje oko jedanaest", rekla je i napućila usne. "Došla sam u policijsku postaju kad me ona žena nazvala. Riemerja?"

"Ali Burggrave me zadržao do danas poslije podne", rekao sam, napola sebi u bradu. "Nije ni čudo što je bila bijesna na njega."

"Nisam to znala."

"Ne," rekao sam i ponovno se okrenuo prema njoj, "na to je i računao. Imam dojam da nam uopće ne vjeruje."

Marieke je spustila džoint i pogledom mi pretražila lice, usporeno se krećući. "Ali sada je sve gotovo, zar ne?"

"Ne znam", rekao sam i slegao ramenima. "Možda. Ona dvojica s kojima se Michael sastao, oni ne znaju za tebe?"

"Ne. Bili smo oprezni."

"I stvarno im ne znaš imena?"

Zavrtjela je glavom i naglo pogledala prema gore. "Ali ti znaš gdje stanuju. Bio si tamo, zar ne?" "I?"

"Možemo reći policiji!"

"Ne vidim kako bismo to mogli učiniti", rekao sam joj, "a da ne ispadne da smo ranije lagali." Marieke je promislila i povukla još jedan dim. Zatim je kimnula glavom, kao da potvrđuje ideju koja joj se upravo formirala u glavi.

"Reći ćemo da smo našli neke papire, da je Michael ostavio njihova imena ovdje gdje sam ih mogla naći."

"Ali ne znamo njihova imena."

"Onda njihove adrese."

"Moglo bi upaliti. Nisam siguran. Ti želiš da ih uhvate?"

"Naravno."

"Ali nismo sigurni da su ga oni ubili."

"Tko ga je drugi mogao ubiti?"

"Pa sad," rekao sam, "to je pravo pitanje."

Naslonio sam se u stolici i podigao ruke, kao da očekujem prijedloge. Marieke me promatrala s prilično strogim izrazom lica. Nisam se prestrašio tog pogleda. Jednostavno sam nastavio zuriti u nju. Onda je najednom zahihotala. Samo joj se omaklo, kao da nije očekivala i iz usta joj je izletio oblak hašiša. Raskolačenih očiju, pokušavala je prigušiti smijeh, previjala se, a tijelo joj se treslo. Zatim se uspravila, duboko udahнула i zadržala dah, pokušavajući se pribrati. Izravnala je leđa i udahнула na nos, a grudi su joj se ocrtale ispod džempera na način koji više nisam mogao ignorirati. Pogledao sam joj ponovno lice, na krajevima usnica joj je poigravao napušten smiješak, a ona je skrenula pogled negdje prema kutu stropa. Trudila se da bude ozbiljna, a kroz mrežu joj se oteo još jedan osmijeh. Zatim je odmahнула i rukama ga pokušala obrisati s lica, uzdahнула, povukla do tada najduži dim, ugasila džoint u pepeljari na stoliću koji je bio između nas, ustala i prišla mi. Zastala je samo na trenutak kraj mojih nogu i, kao da se napokon odlučila, popela se na mene, primakla lice mome i poljubila me. Jezikom je rastvorila moje usne i lagano izdahнула. Dok smo se ljubili, oko nas je lebdio dim marihuane, ulazio u njezinu kosu koja je slatko mirisala i grebao mi grlo.

Kasnije, dok smo ležali na njezinu krevetu, Marieke je zapalila novi džoint koji smo popušili skupa. Gledao sam dim koji mi je izlazio iz usta i ostajao lebdjeti u zraku iznad nas dok sam prstima vrtio pramen njezine kose. Ona je položila ruku na moja prsa i nogu prebacila preko mog struka. A zatim me, dok sam ja povlačio posljednje dimove džointa, napokon upitala ono što je čitavo vrijeme željela znati.

"Charlie, hoćeš li mi dati ona dva majmuna?"

"Ali nemaš trećeg", rekao sam, izdišući dim.

Zavrtjela je glavom kraj mojih prsa.

"Što će ti onda?"

"Za mene. Molim te. Htjela bih imati ona dva koja si uzeo."

Ja sam odglumio da razmišljam o tome.

"Imaš onih dvadeset tisuća?"

"Michael je tražio da ih čuvam ovdje."

"U tom bismo slučaju trebali otići do mog stana."

14.

Da budem potpuno iskren, kad smo stigli do mog stana odmah sam znao da je u njemu netko bio. Nazovite to provalničkom intuicijom. Nazovite to malim stvarima koje sam naučio tijekom godina provaljivanja. Nazovite to činjenicom da su mi vrata, izbijena iz šarki, ležala na podu dnevne sobe. čim sam primijetio u kakvom su stanju vrata, rekao sam Marieke neka pričeka u hodniku i oprezno ušao u stan. Nisam očekivao da ću unutra nekoga zateći, no nisam želio ni nepotrebno riskirati. Nije mi trebalo dugo da provjerim cijeli stan. Za pretraživanje sam imao samo dnevnu sobu, kuhinju, kupaonicu i spavaću sobu. Kada sam se uvjerio da u stanu nema nikoga, otišao sam natrag do hodnika i pozvao Marieke da mi se pridruži.

"Oprosti zbog nereda", rekao sam joj.

"Ali ovo je besmisleno", rekla je. "Charlie, ovo je strašno."

Zbilja je bilo prilično strašno, čak i za nekoga tko priznaje da je provalnik. Sve što sam posjedovao bilo je razbacano po podu - knjige, rukopisi, bilješke, diskovi, fotografije, čak i moje prienosno računalo. Ono malo tapeciranog pokućstva iz dnevne sobe bilo je razrezano i iz njega izvađeno punjenje, a gotovo ista stvar dogodila se i u spavaćoj sobi s mojom odjećom, posteljinom i madracom na kojem sam spavao. U kupaonici je oplata s kade bila skinuta, a moj provalnički alat koji sam čuvao skriven iza nje, ležao je odbačen u kadi. U kuhinji su svi ormarići bili otvoreni i sva hrana i ostale kućne potrepštine koje sam u njima držao bili su izbačeni iz njih i nagomilani u velikoj, vlažnoj hrpetini na podu. Vrata na hladnjaku također su bila odškrinuta, a pod njim se stvorila lokva vode koja se proširila do ruba hrpe namirnica i s njima se spojila u smrdljivu, toksičnu sluz.

Odveo sam Marieke iz kuhinje natrag u dnevnu sobu, gdje sam, prilazivši stolu, usput podigao slomljenu ladicu. Spustio sam ladicu na jednu stranu, kleknuo i rukom opipao prostor u kojem se ladica nalazila. Pretraživao sam tu rupu i bez obzira na to koliko sam tražio, figurice nisu bile tamo. Slegao sam ramenima, okrenuo se prema njoj i zavrtio glavom.

"Nema ih."

"Ne", rekla je, kroz stisnute zube, poput tinejdžerice koja se ne želi suočiti s onim što je očito.

"Žao mi je", rekao sam joj. "Mislio sam da će ovdje biti na sigurnom. Imao sam dobre brave na tim vratima. I nisam mislio da bi itko mogao znati da sam ja upleten u sve to."

"Tko je mogao znati?"

"Možda je u novinama pisalo da sam bio uhićen. To bi me povezalo s Michaelom i ne bi bilo tako teško saznati gdje stanujem. Uostalom, očito je, zar ne? Drugi uljez, čovjek koji je provalio u stan u Jordaanu dok sam ja još bio ondje, on je ovo učinio."

Marieke se namrštila. "Očito je zašto?" upitala je.

"Zato što sam vidio što je napravio s onim stanom, sjećaš se? Ovdje je napravio potpuno istu stvar. Sve to paranje i rezanje. Nasilan ulazak uništavanjem vrata. Sve je ostavio u neredu i sigurno nije bila nasumična pljačka. U tom slučaju ne bi ostavio laptop ovdje."

"Ali tko je taj čovjek?"

"To ti meni reci."

"Ali ja ne znam. Odakle bih to mogla znati?"

"Jer mislim da ga je Michael angažirao. I mislim da bi tebi to rekao."

"Rekla sam ti da nije", rekla je i mahnula rukom po zraku, upirući zatim prstom u mene. "Nemoj to govoriti. To nije istina."

Marieke je lupila nogom o pod i počela vikati i jaukati. Mogao sam joj tada reći da se stiša jer bi mogla uzbuniti susjede, ali onda sam se sjetio kako ih lom mojih vrata i demoliranje stana nisu uzbunili, pa sam je pustio neka vrišti koliko je volja. Toliko joj je dobro išlo da je dio mene bio u iskušenju pridružiti joj se. Naposljetku je ipak prestala i bijesno me pogledala, kao da sam ja bio jedini razlog svih nevolja u njezinu životu.

"Rekao si mi da su na sigurnom", rekla je, upirući ponovno prstom u mene. "Ti si idiot. Držao si ih u ladici. To je glupo. To je prvo mjesto na kojem bih ih ja potražila."

"Ali nije bilo prvo mjesto na kojem ih je on potražio, inače se ne bi gnjavio razrezivanjem jednog sasvim pristojnog kauča. I ja ne bih ostao bez depozita za štetu."

"Ti se šališ? Misliš da ćeš me nasmijati? Nemam se ja čemu smijati. Ti si budala. Majmuni su nestali. Koja si ti budala. Kad pomislim da sam... da sam... s tobom", pljunula je. "Za što? Za ovo?" "Želiš reći da si odglumila?" pitao sam je u nevjerici.

"Budalo", vikala je, mašući rukama po zraku. "Budalo!"

Nogom je šutnula uništeni kauč i nastavila ga šutati još neko vrijeme. Kad je bila gotova s udaranjem pokućstva, još je jednom lupila nogom o pod. Zatim je zavrištala, pogledala me s neopisivom količinom prijezira i napokon odjurila iz stana.

Nakon što je otišla, ja sam se samo spustio na stražnjicu i čeznutljivo pogledao oko sebe, prisjećajući se one uredne sobe koju sam poznavao i volio. Usredotočujući se dovoljno, gotovo da sam je uspio zamisliti, no ubrzo sam od toga odustao jer je jaz između slike u mojoj glavi i one s kojom sam bio suočen bio isuviše deprimirajući. Istini za volju, moj se lopovluk može smatrati prilično velikom karakternom manom, ali ja tako nešto nečijem domu nikada ne bih učinio. čekali su me sati pospremanja i vjerojatno još duži sati dok ljudima iz agencije za iznajmljivanje ne uspijem objasniti što se ovdje dogodilo i uvjerim ih da zbilja nema potrebe prijaviti to policiji. Još ću im morati platiti i nova vrata, krevet i posteljinu, kao i svu ostalu moguću štetu na koju naiđem pospremajući. Sve u svemu, dan je postajao prilično skup, pogotovo ako zbrojite onih šest tisuća eura koje sam dao Rutherfordu i dvadeset tisuća koje nisam dobio od Marieke.

Gotovo pola sata kasnije još sam uvijek sjedio izvaljen na podu, pokušavajući se natjerati da započnem proces čišćenja i boreći se pritom s umorom koji me ponovno počinjao savladavati, kad je negdje ispod hrpetine knjiga razbacanih kraj mene zazvonio telefon. Kopao sam po toj hrpi dok nisam našao plastičnu slušalicu i prslonio je na uho.

"Charlie," srdačno je započeo Pierre, kao da me pozdravlja nakon mnogo godina što se nismo ni čuli ni vidjeli, "pa gdje si ti? Od jučer te zovem, a ti se nikako ne javljaš. Počeo sam misliti da si možda otišao iz Amsterdama."

"A ja, Pierre, počinjem misliti da bih baš to i trebao učiniti. Reci mi, što si saznao?"

"Što se majmuna tiče, nažalost nemam neke dobre vijesti. Da su jako stari i načinjeni od bjelokosti, možda bi nešto i vrijedili. Inače, non." "Mislim da su načinjeni od modernog materijala. Možda od gipsa." "U tom su slučaju bezvrijedni."

"Bojao sam se da ćeš mi tako nešto reći. Znači, uopće ih se ne može prodati?"

"Postoji nekoliko kolekcionara. Razgovarao sam s jednim iz Švicarske. Mais, ali cijena nikako nije dobra. On ponekad nabavlja metalne majmune, ili zlatne, na primjer, ali oni su onda obično iz Japana. Nije zvučao zainteresiran za tvoje majmunčiče, Charlie. Zao mi je."

"Nema veze, u redu je. Nekako sam to i očekivao. Nego, nešto ti moram reći, Pierre. Nažalost, imam loše vijesti."

U tom sam se trenutku potrudio objasniti mu da je Michael umro, a da se ne izlanem grubo ili počnem bez razloga petljati. Ispričao sam mu kada se to dogodilo i izrazio sućut, nakon toga sam zašutio i pričekao da Pierre na to odreagira kako god želi. Nekoliko je trenutaka šutio, a zatim mi promuklim glasom zahvalio što sam mu rekao i promucao kratak blagoslov.

"Ako želiš mogu pokušati saznati hoće, li biti ispraćaj", rekao sam.

"Ne trebaš, hvala ti."

"Učinio mi se kao dobar čovjek", primijetio sam. "Oui. I odličan lopov."

"Zasigurno." Zastao sam na trenutak, pa pročistio grlo. "Pierre, ne bih htio biti bezobziran, ali moram te nešto pitati. Kada si razgovarao s Michaelom, jesi li mu preporučio nekoga osim mene?" "U Amsterdamu? Non. Samo tebe, Charlie."

"Kome bi se onda obratio da je htio angažirati još jednog provalnika?"

"To ne znam. Zašto bi on to uopće htio?"

"To se i ja pitam", rekao sam. "No ništa ne brini. Već si mi dovoljno pomogao."

"Ako ti tako kažeš, Charlie. Ali, molim te, čuvaj se, ouil čini se da Amsterdam ovih dana nije najsigurnije mjesto za provalnike."

S tim sam se mogao potpuno složiti. Kada sam spustio slušalicu, protrljao sam oči i gotovo s užitkom zastenjao, zatim stao na noge i otišao nazad u kuhinju. Tamo se ništa nije promijenilo, stvari su još uvijek jedno ležale nasred poda. Prekoračio sam lokvu rastopljene vode iz hladnjaka i nogom gurnuo kutiju žitnih pahuljica i kuhinjski papir na stranu kako bih mogao negdje stajati. Zatim sam krenuo kopati po toj ljepljivoj i promoćenoj masi smeća dok nisam uspio

pronaći pravu kutiju deterdženta za pranje. Obrisao sam ruku o hlače, gurnuo je u kutiju i počeo rovati po prašku koji je mirisao na limun sve dok nisam napipao ono za čim sam tragao. Okrenuo sam se oko sebe i uvjerio se da me nitko ne promatra, i s dna kutije, kamo sam ih bio sakrio, izvukao dvije figurice majmuna. Očistio sam ih od zrnaca sapuna, zagledao se u njih i po tko zna koji put se zapitao po čemu bi mogli biti tako posebni.

15.

Iduće sam jutro rano ustao, što me moglo iznenaditi s obzirom na nedostatak sna od prethodne noći koju sam proveo u pritvoru, da mi madrac nije postao malo neudobniji nakon što je bio razderan i gotovo uništen. Rani mi je početak u neku ruku i dobro došao jer mi čišćenje i pospremanje nije oduzelo veći dio dana. Oko devet sam već mogao nazvati stolara da mi dođe ugraditi zamjenska vrata na koja smo kasnije skupa pričvrstili moje stare brave. Brave sam, naravno, mogao i zamijeniti, ali to bi me dosta koštalo, a nije ni bilo previše smisla mijenjati ih dok su stare sasvim dobro funkcionirale. Ionako nisam bio ostavio dodatne ključeve u stanu, a osim toga, tko god da je provalio, bio je i više nego voljan zaobići sasvim dobre brave.

Nakon što sam platio stolaru i ispratio ga, nazvao sam Henrvja Rutherforda i upitao ga bih li ga mogao častiti doručkom. Odgovorio je da bi mu bilo drago i ugovorili smo sastanak u restoranu na VVestermarktu, nedaleko od Westerkerka i kuće Anne Frank. Stigao sam prije njega i zauzeo nam stol kraj prozora, a kada je došao čavrljali smo uz tanjure kajgane i šunke i šalice jake crne kave dok ga nisam zamolio da mi se, ako je ikako moguće, pridruži na sat-dva u Gradskoj knjižnici. Rutherford je spremno pristao, kao što to čine ljudi koji vole biti dobro plaćeni za svoje usluge, pa sam ga poveo uz kanal Prinsengracht. Jutro je bilo ugodno i sunčano, a sunčev se sjaj odražavao s površine kanala i obasjavao živopisne nizozemske brodice i otmjene zgrade od smeđe opeke s pogledom na kanal. Kada smo stigli u Centrale Bibliotheek pustio sam Rutherforda da, na tečnom nizozemskom, od djevojke koja je radila za pultom zatraži pristup stroju za slajdove i slajdovima sa starim izdanjima De Telegraafa i NRC Handelsblada od prije približno dvanaest godina, a ja sam ga samo slušao. Djevojka nas je, sa slajdovima u rukama, uvela u malenu privatnu prostoriju gdje je Rutherford objesio svoj sako preko naslona stolice i zavrnuo rukave košulje, dok sam ja potražio još jednu stolicu kako bih mogao sjediti kraj njega i pomoći mu kako god sam mogao.

Ispred tog gotovo antiknog stroja nas smo dvojica proveli tri lako moguće najzamornija sata u čitavom mom životu, pregledavajući kilometre novinskih naslova na nizozemskom koji meni uglavnom

nisu imali nimalo smisla. Rutherfordu na čast, on se ni jednom nije požalio, i premda sam se nekoliko puta ispričao zbog prirode zadatka koji sam mu postavio, pokazao se kao slika i prilika predanog istražitelja. Kako su prolazili sati ja sam dospio u stadij gdje sam mogao zatvoriti oči i još uvijek pred sobom vidjeti smečkaste novinske listove kako mi se vrte pred očima i da nam se nije posrećilo tada kada nam se posrećilo, zasigurno ne bih izdržao još dugo prije nego bih odustao od čitavog pothvata i rekao Rutherfordu neka prestane tražiti. No međutim, dogodilo se da je Rutherford odjednom zadovoljno uzdahnuo i na naslovnici De Telegraafa iz listopada 1995. pokazao mi točno ono što smo tražili.

Rutherford je u tom trenutku na brzinu zapisao nekoliko bilješki i nakon toga smo se preselili u obližnji mračan kafić na istom kanalu. Tamo sam nam naručio nekoliko tostiranih sendviča sa šunkom i dvije čaše Heinekena, i kad smo se najeli, Rutherford je izvadio i rastvorio list papira s bilješkama i rekao mi što sam želio znati.

"Po svemu sudeći, bila je to pljačka koja je krenula po zlu", započeo je, brišući masne usne papirnatom salvetom. "članak koji smo pronašli je izvještaj sa suđenja tvom prijatelju Amerikancu. čini se da je pokušao izvesti jednu od najvećih pljački dijamantata u povijesti Amsterdama."

"Zar zbilja?"

"O, da. U to je vrijeme postojalo dosta veliko trgovačko društvo u vlasništvu obitelji Van Zandt. Jesi li čuo ikada za njih?" "Ne zvuči mi poznato."

"Naravno, nema razloga zašto bi ti trebalo zvučati poznato." Ispio je nekoliko gutljaja Heinekena, pokazujući mi rukom u isto vrijeme da namjerava nastaviti. "Preuzeli su ih prije kojih pet-šest godina", rekao je, zadihan. "Neka južnoafrička multinacionalna kompanija, ako se ne varam. No u to su vrijeme bili vodeća tvrtka u Nizozemskoj. Svaki je Nizozemac zasigurno bio čuo za njih."

"A poslovali su s dijamantima?"

Odložio je čašu na stranu, žustro kimajući glavom. "S dragim kamenjem, pretpostavljam da bi se moglo reći, iako su im dijamanti bili glavna roba. Kao i većina nizozemskih trgovaca nakitom, i oni su uvozili neobrađeno kamenje iz rudnika u bivšim kolonijama i brusili ovdje u Amsterdamu. Imali su pogon na granici s Oosterdokom i

priličan broj skladišta, ako dobro pamtim." Podigao je pogled prema stropu, kao da je odgovor bio urezan u materijal iznad nas. "Točno, naziv tvrtke bio im je ispisan na fasadama zgrada."

"Znači bili su velike zvjerske?"

"To zasigurno. Kao i dijamanti kojima su trgovali. Bez sumnje, neki od najboljih kamena na svijetu."

"I Michael je dio tog kamenja ukradio?"

"Točno, iako nije posve sigurno koliko ga je uspio ukrasti. U članku nije navedena točna količina. Neki su dragulji navodno nađeni u njegovu stanu i s tim su ga uspjeli optužiti, no nagađalo se da ih je ukradeno puno više. U Van Zandtu su, međutim, sve smjesta porekli."

"Željeli su zataškati stvar?"

"Tako se, čini se, može naslutiti. Zasigurno im nije bilo u interesu odati ljudima kako im osiguranje nije nepropusno."

Potvrдно sam kimnuo glavom, ne obazirući se na način na koji je Rutherford promatrao posljednji komad mog sendviča. "Michaelu je, znači suđeno zbog pljačke?"

"Teške pljačke i ubojstva bez predumišljaja. Za to su ga na kraju i optužili."

"Točno, ubio je čuvara."

"Zaštitara koji je radio za tvrtku", rekao je Rutherford i pogledao u svoje bilješke. "Stanovitog Roberta Wolkersa, starog 44 godine. čini se da je gospodin Wolkers prekinuo Amerikanca dok je ovaj pokušavao ući u glavno skladište dijamanta. I Amerikanac ga je upucao."

"Imao je kod sebe pištolj?" upitao sam i gurnuo posljednji komadić šunke i kruha u usta.

"Čini se", rekao je Rutherford kroz stisnute usne.

"Prvi put čujem za naoružanog profesionalnog lopova."

Rutherford je slegnuo ramenima, što nije bila mala gesta za čovjeka njegove veličine. "Tvoj je Amerikanac bio naoružan. Tužiteljstvo je imalo teoriju da je upucao čuvara, ali da ga je to toliko potreslo da je pobjegao iz skladišta prije nego što je uspio pokupiti dijamante koje je kanio ukrasti. Vidiš, oni koje je uspio odnijeti nisu bili pretjerano vrijedni."

"Kako tvrde u Van Zandtu."

"Točno. No Amerikanac to nikada nije ni potvrdio niti opovrgnuo."
"Uhitili su ga, što, nekoliko dana kasnije?" "Dan kasnije", rekao je Rutherford i podigao kažiprst. "Znači da je imao vremena sakriti doista vrijedno kamenje, ako ga je uopće imao." "Moguće je."

Pivom sam potjerao zadnji komad sendviča i isprao usta kako bih sa zubi maknuo zaostale komadiće kruha. "I što se dogodilo na suđenju?" upitao sam, čisteći jezikom kutnjake. "Je li Michael priznao krivnju?"

"Priznao je krivnju za pljačku. Za to je bilo dovoljno dokaza samo na osnovi indicija, a kamoli ako se uzmu u obzir dijamanti nađeni u njegovu stanu. Ali ubojstvo bez predumišljaja nije priznao." "Zanimljivo. Na kojoj osnovi?"

"Rekao je kako čuvara nikada nije ni vidio."

"Na dužnosti je bio samo jedan?"

"Pokazalo se da nije", rekao je Rutherford i bacio pogled na svoje papire. "Bila su dvojica, no drugi je čuvar za vrijeme pljačke bio u drugom dijelu zgrade. Navodno ništa nije čuo, iako je on bio taj koji je našao tijelo. Zapisao sam negdje njegovo ime. Je li to važno?"

"Nisam siguran", rekao sam mu. "Vjerojatno nije."

"Trebalo bi biti ovdje negdje. Evo ga, Louis Riker."

"Riker? Kao 'štrajker'?"

"Skoro. Ima čak i 'j' tu negdje. Nečujno, naravno." "Naravno."

Zastao sam i na trenutak razmislio o onome što mi je Rutherford govorio. Kako sam i sam bio provalnik, dobar dio cijele priče nije mi zvučao vjerojatno, no čak i u tom slučaju neke se činjenice jednostavno nisu podudarale.

"Pitam se zašto je uopće pobjegao."

"Molim?"

"Ako čuvara, kako je tvrdio, nikada nije ni vidio, zastoje otišao bez dijamanata?"

"Ali baš je u tome poanta, zar ne?" rekao je Rutherford, naslonio se u stolici i raširio ruke kao da želi zagrliti čitav kafić. "Može se pretpostaviti je da je Amerikanac, ako čuvara nikada nije ni vidio, uspio pobjeći s onoliko dijamanata koliko mu je srce poželjelo."

"Da, vjerojatno. No, porota je, čini se, zaključila drugačije."

"Jest. Ipak je bio na mjestu zločina, imao je motiv, a nije imao uvjerljiv alibi."

Uzdahnuo sam i prekrio lice dlanovima. "Sve je to prilično zbunjujuće, Rutherford."

"Pa, pročitali smo samo jedan novinski članak. Možemo se vratiti i pokušati pronaći još neke. Samo što", rekao je i malo ustuknuo, "danas poslijepodne bih se zbilja trebao vratiti u ured."

"U redu je", rekao sam, vireći iza isprepletenih prstiju. "Ionako baš i nisam siguran da bi to bilo od neke velike pomoći. Izvještaj sa suđenja trebao bi sadržavati većinu informacija o slučaju." "Vjerojatno si u pravu. No jednu ti stvar još nisam rekao."

Spustio sam ruke. "Da?"

"Policajac koji je uhitio Amerikanca. Pogodi tko je bio?" "Nije valjda Burggrave?"

Rutherford je kimnuo glavom, a na licu mu se razvukao razigran osmijeh. "O, da", rekao je i ustao. "Tvoj najdraži Nizozemac."

16.

"Znači li to išta?" upitala me Victoria kada sam je kasnije nazvao.
"To da je Burggrave uhitio Amerikanca?"

"Nisam siguran", rekao sam. "Vjerojatno je samo slučajnost."

"Ne vjeruješ u to."

"Ne vjerujem?"

"Ne. Glavni lik nikada ne vjeruje u takve stvari. Svima kaže kako je nešto samo slučajnost, no zapravo misli kako to sigurno nešto znači. I na taj način riješi slučaj."

"E pa, ne i ovaj put", rekao sam i razvukao osmijeh. "Taj Burggrave je dobar policajac. Možda mi se ne sviđa naročito kao osoba, ali čovjek zna što radi. I nije tako neobično da je baš on tada uhitio Michaela. Netko je to trebao učiniti."

"I taj netko sada sasvim slučajno istražuje i njegovo ubojstvo?"

"Zamisli to ovako: recimo da je preuzeo slučaj Michaelova ubojstva baš zato što ga je znao otprije. Ili su mu možda upravo zato taj slučaj dodijelili. To je lako moguće. Njegovim je nadređenima ionako poznata ta povezanost."

"Može biti. Ali svejedno."

"Ali svejedno." Bacio sam pogled kroz prozor, preko najviših grana drveta ispred zgrade, na sive kišne oblake koji su se počeli skupljati. "Znaš," rekao sam onako usput, "počinje mi se činiti da čitaš malo previše kriminalističkih romana."

"Daj, molim te. Pa to mi je posao."

"Ponekad se brinem da to shvaćaš malo preozbiljno." Istegnuo sam vrat i pogledao prema zapadu, gdje je ranije toga dana bilo plavo nebo koje je sada polako nestajalo. "Reci mi, kada si posljednji put izašla s nekim?"

"Misliš s nekim stvarnim? Ne izmišljenim?"

"Ozbiljno te pitam."

"Slučajno baš sinoć."

Naglo sam okrenuo glavu. "Da?"

"Ali ne trebaš se brinuti. Bilo je katastrofalno. On je brat jedne od mojih prijateljica." "Kompromitirajuće?" pitao sam i spustio se na stolicu. "Potencijalno. Ali problem nije u tome. Ima zubnu protezu." "Zar zbilja? Pa koliko je star taj tip?" "Ima trideset i dvije godine", rekla je, zgroženo. "Kao i ja." "I ima zubnu protezu?"

"Jedva da ima i jedan svoj zub. čak ju je i izvadio i pokazao mi."

"Zar sam zbilja toliko ispao iz štosa? Nisam imao pojma da se loša zubna higijena ovih dana smatra takvim afrodisijakom."

"Ha ha. Bilo mi ga je stvarno žao. Jadnik je imao nezgodu na poslu. Radi iza kulisa u jednom kazalištu, vidiš, i jedan vitao za podizanje nije bio dobro svezan, oslobodio se i pogodio ga ravno u lice."

"Ajme."

"Da, ajme."

"I tebe je to onda još dodatno izludilo", rekao sam, smijući se.

"Ali bili su žuti! Ne jarko žuti, ali svejedno, moglo se primijetiti. Nisam mogla prestati gledati u njih. I onda ih je izvadio, da prestanem razmišljati o njima."

"Samo što se to nije dogodilo."

"Da, k vragu. Stvar je bila u tome što je, nakon što ih je izvadio, nastavio govoriti. A ja sam slučajno podigla pogled s proteze i pogledala mu u desni. I bile su... užasne, Charlie."

"A mogao je biti sasvim pristojan tip."

"I bio je sasvim pristojan tip. Ali zamisli buditi se kraj tih desni svakog jutra. Uh. Bilo je to previše za mene. Kao što vidiš, imam ja stvarni život. Samo što se u njemu ponekad nađe više fantastičnih elemenata nego u knjigama koje čitam."

"To sigurno."

"No nije to ništa prema onome u što si se ti upleo. Prilično je uzbudljivo, zar ne?"

Uzdahnuo sam. "Prvenstveno je zabrinjavajuće. Ti su ljudi već bili u mom domu. A ja sam već bio u policijskoj ćeliji. Pitam se što bi se još moglo dogoditi."

"Možda si pokupio nešto od plavuše."

"Victoria!"

"Moguće je."

"Budi ozbiljna, stvari su u priličnom neredu."

"Sigurna sam da ćeš ti to uspjeti riješiti."

"Hoću li? Više nisam siguran ni želim li ja to uopće rješavati."

"Imaš li izbora? čini se da su se događaji urotili protiv tebe."

"Isuse."

"Istina je. Doista Charlie, morat ćeš riješiti tu stvar ako želiš imati imalo mira."

"Od tebe, ako ni od koga drugog. Nego, čuj, kako bi bilo da ja to prepustim Burggraveu?"

"Onome genijalcu koji te uhitio?"

"To nije bio nužno loš potez. Ipak sam mu lagao."

"Ali ti nisi ubojica."

"Nisam."

"A tko je onda?"

"Mene pitaš." Začuo sam lagano kucanje po prozoru, podigao pogled i vidio kako prve kapi kiše udaraju o staklo. Kapljice vode počele su se skupljati i kliziti prema dolje. "Da budem iskren," nastavio sam, "više me zanimaju oni majmunčići. Pierre kaže da ništa ne vrijede, ali pogledaj kolike probleme stvaraju. Što su sve ljudi spremni učiniti kako bi ih se dokopali."

"Plavuša je tu najbolji primjer."

"Hvala."

"Znači majmunčići su ključ svega?"

"Pretpostavljam", rekao sam, a oblaci su konačno popustili i kiša je prvi put počela ljevati kao iz kabla, a grane drveta pred zgradom počele su se svijati pod udarima.

"Ili oni ili onaj drugi uljez."

"Što kažeš?"

"Rekao si da ti je on provalio u stan."

"Jesam", rekao sam i vratio pažnju na telefonski razgovor, dok je kiša nastavila udarati o staklo kraj mene. "Stvarno sam to rekao, nisam li?"

"Ali više nisi tako siguran?"

"Da ti iskreno kažem, nikada nisam ni bio posve siguran." Okrenuo sam se u stolici i pogledom obuhvatio sobu kako bih osvježio pamćenje. "Istina, provala koja se meni dogodila bila je slična onoj u stanu krupnog čovjeka. Ali bilo je i razlika. Na stranu sav nered, paranje i sve ostalo. Ono što me muči su moja vrata."

"Ona koja si našao na podu."

"Točno. Tko god bio taj tko mi je provalio u stan, bušilicom je izbio šarke i razvalio vrata. Drugi je uljez za provaljivanje u stan u Jordaanu koristio malj ili nešto slično. Neuredna metoda, ali učinkovita."

"Zar je razlika zbilja tako velika?"

"Mislim da je. Bušenje šarki bilo je urednije, ali je moralo trajati nešto duže. I zašto bi se drugi uljez odlučio na nešto novo ako ga je malj ranije sasvim dobro poslužio?"

"Možda su tvoja vrata bila otpornija." "Mislim da nisu. Moja vrata ne bi odoljela napadu malja." "Onda", rekla je Victoria polagano, kao da je prikupljala misli. "Ako to nije bio drugi uljez, tko je to onda mogao biti?" "Zapitaj se nešto - što bi taj netko tražio?"

"Majmunčiće."

"Točno. A zašto bi ih tražio?" "To ne znamo. Vrtimo se ukруг." "Ne ako nešto pretpostavimo." "Što bismo mogli pretpostaviti?"

"Da taj netko tko je provalio u moj stan već ima trećeg majmunčića."

Pričekao sam. Nije trebalo dugo da se kotačići u Victorijinu mozgu pokrenu.

"Aha. I želio je imati sva tri."

"Naravno."

"Znači bili su to krupni i mršavi?"

"Tako bih rekao. Drugog uljeza možemo odmah prekrížiti - provala nije bila u njegovu stilu, a čak i da je, njemu nikako ne mogu ući u trag." "U redu. Protjeran je iz mojih misli. I što sad?" "Sada ću saznati zašto su ti prokleti majmunčići tako važni." "Kako to misliš učiniti?" "Imam nekoliko ideja." "O, ne. Ne možeš biti takav. Reci mi." "Ne još. Možda mi ne uspije."

"Nisi fer, Charlie. Znaš, počinje mi se činiti da pišeš malo previše kriminalističkih romana."

"Ha", rekao sam i zamišljeno pogledao prema pisaćem stolu. "Trenutno nema opasnosti od toga. Još uvijek nisam riješio problem s aktovkom."

"Zanimalo me jesi li. Ali nisam bila sigurna smijem li pitati."

"Bio sam malčice zaposlen oko nekih drugih stvari, znaš."

"Znam. Mislila sam, budući da si imao toliko vremena za razmišljanje u toj policijskoj ćeliji..." "Ništa od toga. Pokušao sam, ali ništa mi nije padalo na pamet. A tebi?" "Ti si pisac, Charlie."

"Ah, da. Zaboravio sam, zato mi i plaćaju veliku lovu, zar ne?"

17.

Čekao me ispred zgrade. Spustio sam se niz prednje stepenice, još mokre od nedavnog pljuska, stavio slušalice u uši ispod kape i krenuo na zapad, jedva primjećujući šum upaljenog automobilskog motora ili osjećaj da se automobil lagano kotrlja za mnom po mokroj popločanoj cesti. Tek kada me sustigao i kad sam ga načas opazio kako se naginje preko širokog suvozačkog sjedišta u starom Mercedesu, shvatio sam da mi se obraća. Izvukao sam slušalice iz ušiju i sagnuo se prema otvorenom prozoru auta.

"Inspektore Burggrave", rekao sam, najpristojnije što sam mogao. "U prolazu ste?"

Oštro me pogledao, očito neraspoložen za moje igrice.

"Uđite u auto", rekao je bezizražajno.

Nagnuo sam glavu na stranu i zagledao se u njega. Bio je neobrijan, a odjeća mu je bila izgužvana. Oči iza četvrtastih naočala bile su mu crvene, a u kutovima usana skorena pljuvačka. Izgledao je kao da je probdio noć, no nekako ga nisam mogao zamisliti kako toliko sjedi u autu i čeka mene da izađem. Čovjek poput Burggravea bi radije jednostavno pokucao na moja vrata.

"Uđite", rekao je ponovno.

"Jesam li uhićen?"

"Samo uđite u auto."

"Znači ovo je posjet samo zbog druženja. Žao mi je, ali jutros imam drugih planova. Da to obavimo neki drugi put?"

Stegnulo je šaku oko volana tako čvrsto da mu se meso na zglobovima zabijeljelo. Duboko je udahnuo, pustio volan i rukom pokazao na svijet iza kišom polivenog vjetrobranskog stakla.

"Provozajmo se samo."

"Ne danas", rekao sam i nastavio hodati.

Burggrave je lagano krenuo cestom kraj mene, dok su kotači njegova automobila pljuskali kroz lokve. Neko vrijeme ništa nije govorio i dobio sam dojam da pokušava srediti misli. Ili to, ili se trudio da ne plane.

"Niste vi ubili Amerikanca", rekao je napokon, kao da djetetu objašnjava što se dogodilo. "To sada znam. Ali ste bili s njim te večeri u St. Jakobsstraatu."

Pogledao sam ga u oči. Stvarno je izgledao kao da u to i vjeruje. "Zna li detektivka Riemer da ste vi ovdje?" upitao sam. Burggrave je zagundao iz dubine grla.

"Bili ste u St. Jakobsstraatu", ponovio je, pokušavajući zadržati glas pod kontrolom.

"A vi znate za mršavog i krupnog", rekao sam. "Za onu dvojicu koja su Michaela natjerala da se vrati u svoj stan? Marieke vam je rekla za njih."

čekao je da nastavim, s oprezom u očima.

"Ali ste svejedno uhitili mene umjesto da istražite njih. Otkad se to dogodilo ja se pitam zašto ste to učinili."

"Lagali ste mi."

"Ljudi policajcima lažu svaki dan. Obično radi toga ne završavaju u pritvoru."

Crte lica promijenile su mu se u nagovještaj osmijeha. To što me je uspio uznemiriti zabavljalo gaje, a mene je samo još dodatno uznemirilo. Prestao sam hodati, a on je zaustavio svoj Mercedes kraj mene.

"Ne znam što sada želite od mene", rekao sam.

Nije odgovarao. Nastavili smo se odmjeravati, pokušavajući jedan drugome iz pogleda razabrati nešto nedokučivo. Nečega je tu bilo, iako nisam uspio odgonetnuti čega.

"Želite li mi reći nešto, inspektore? Jer ja sam spreman čuti svakakve stvari. Sto god biste bili voljni podijeliti sa mnom. Ja ionako imam više pitanja nego odgovora."

Razmislio je o tome. Crte lica su mu se opustile i primijetio sam kako razmišlja hoće li riskirati i reći mi nešto. No već mu se sljedeći trenutak nad lice nadvila sjena, odlučno je stisnuo čeljust i uhvatio volan. Zavrtio je glavom, kao da se odlučio za neki drugi pristup, okrenuo se prema naprijed, pritisnuo papučicu gasa i automobil je poskočio te otklizao po mokrom kolniku.

Isprva sam se pitao nisam li možda trebao učiniti kako je tražio od mene i ući u auto. Zanimalo me bi li mi u tom slučaju rekao stvari koje je gotovo izgovorio. Možda je on vjerovao da bi, kad bismo na neko vrijeme napustili Amsterdam, to i učinio, no ja nisam bio siguran da bi se uspio na to natjerati. Nije mi vjerovao, i to s

razlogom, pa zašto bi mi onda govorio više nego što sam trebao znati. I tko zna što je on mogao željeti da ja njemu zauzvrat kažem.

Nekako me način na koji se razgovor odigrao nije u potpunosti zadovoljavao. Mučio me osjećaj propuštene prilike, iako, nisam imao pojma kakve. A možda sam se, na kraju krajeva, zbilja uspio od nečega spasiti. Možda se Burggrave planirao agresivno ponijeti prema meni. Možda me htio odvesti na neko zabitno mjesto i mučiti me dok mu ne kažem sve o figuricama majmuna. Možda, možda. Bilo je previše možda, previše neodgovorenih pitanja koja su me opsjedala i priječila mi trezveno razmišljanje.

Prošetao sam kratku udaljenost od kuće do mosta Oosterdokskade, na jednoj strani Oosterdoka. S moje lijeve strane bila je impresivna crveno popločana fasada Centraal Stationa, jezgra sustava nizozemskih željeznica i dom skitnicama u prnjama, narkomanima staklastih očiju, prostitutkama koje si nisu mogle priuštiti krov nad glavom ili osvjetljen izlog, te zapadnjačkim studentima savijenima pod težinom torbi na leđima. S moje desne strane protezala se sumorna površina istočnog doka, a s mosta na čiju sam ogradu bio naslonjen padale su kišne kapi na površinu vode. Tamna, naftom obojena strujanja bezvoljno su mreškala površinu i gurkala plutajući gradski otpad u betonske rubove doka. Na sve su se strane mogla vidjeti privezana plovila - tegljači, brodovi za prijevoz tereta, turistički brodovi, čak i zastarjeli kruzer pretvoren u plutajući hostel za mladež. Tu i tamo pokoji oronuli brod za stanovanje čekao je popravak ili bacanje u staro željezo, uz poneki gumeni čamac.

Uz rubove doka bila su postavljena bezimena montažna skladišta u kojima su se odvijali tko zna kakvi industrijski procesi ili čuvale neke složene kemikalije. Između skladišta nazirala su se gola betonska dvorišta s naslaganim drvenima paletama i malenim viličarima parkiranima kraj sjajnih BMW-a i Mercedesa koji su očito pripadali vlasnicima tvornica. Poneki fizički radnik u izbljedjelom kombinezonu i teškim radničkim čizmama pušio je cigaretu ili razgovarao dvosmjernim radiouređajem ispod plastične kacige.

Dokovi su bili prostrani i nezaklonjeni, a oštri vjetar koji je počeo puhati nakon oluje nesmetano se obarao na površinu vode i urezivao se u mene, prolazeći mi ravno kroz tkaninu kaputa, vunenu kapu i rukavice. U hodu sam puhao topli zrak u ruke, trljao ih jednu o drugu

i uvukao bradu duboko u ovratnik kaputa, kako bih od vjetra zaštitio goli vrat, i još se prilično dugo borio s hladnoćom prije nego što sam našao zgrade koje sam tražio. Komplex kamenih skladišta protezao se uz zakrivljeno područje uz sam ulaz u luku, gdje se voda uz dokove spajala s prostranstvom plimne vode koja je središnji Amsterdam odvajala od njegova najsjevernijeg dijela. Bila su tamo sve skupa tri šesterokatna skladišta, povezana uzdignutim prolazima na četvrtom nivou. Sva tri bila su prazna i izgledala su kao da su takva već dulji niz godina. Gotovo sva stakla na prozorima koji su gledali na dok bila su ili razbijena ili probijena vjetrom, a kad sam se dovoljno približio zgradama mogao sam vidjeti kako su od prizemlja ostali samo golemi betonski leševi, dok je u dvorištima oko njih ostao samo još korov, napušteni metalni kavezi i sagorena olupina Renaulta 19. Na pročelju skladišta u sredini stiliziranim, izbljedjelim bijelim slovima bilo je ispisano Van Zandt, baš kao što je Rutherford rekao.

Iskreno, nisam siguran što sam ja uopće očekivao da bih tamo mogao naći. Možda nekog ostarjelog sijedog Van Zandtova zaposlenika. Radnika koji je u tvornici bio zaposlen prije dvanaest godina i kojeg su sad snašla teška vremena, kako nad vatrom iz stare bačve za ulje grije ruke u rukavicama i jedva čeka razgovarati sa mnom i udijeliti mi trunčicu informacije vrijedne na svoj način poput dragulja koje je Amerikanac možda ukrao. No to se nije dogodilo. Tamo nije bilo ničega osim mrtvog zraka i praznog prostora; olupina mjesta koje je nekad postojalo.

18.

Kada sam se vratio u stan, napravio sam šalicu vrućeg čaja te tost i prekopao novčanik u potrazi za Rutherfordovom posjetnicom. Nazvao sam ga i dobio njegovu telefonsku sekretaricu. Rutherford me pištavim glasom pozvao da mu ostavim poruku i ja sam ga poslušao i ostavio najkraću koju sam uspio smisliti.

Nakon što sam poklopio slušalicu, naslonio sam se u stolici, podigao noge na stol, prstima oblikovao piramidu i položio ih ispod brade. Neko sam vrijeme tako sjedio, misleći kako zasigurno izgledam kao da razmišljam o gomili užasno kompliciranih stvari. Međutim, nisam razmišljao gotovo ni o čemu. Ponekad je utješno samo tako sjediti, nasloniti bradu na vrške prstiju, balansirati na stražnjim nogama stolice i besciljno buljiti u prostor na suprotnoj strani sobe. Nedugo zatim uhvatio sam se u nekoj vrsti igre sa samim sobom, naginjući stolicu samo malo iza njezine prirodne točke ravnoteže, zadirkujući sam sebe mogućnošću pada i vraćajući se u ravnotežu trenutak prije nego što bih se srušio na pod. Mogao sam to raditi satima, ili barem dok sobu oko mene ne obavije tama, no prije nego što se sumrak odlučio potpuno spustiti, zazvonio je telefon i ja sam se javio, a s drugog kraja linije dočekalo me pozamašno dahtanje i soptanje.

"Charlie", započeo je Rutherford, sav zadihan. "Zvao si i ostavio poruku?"

"Tako je", potvrdio sam. "Je li sve u redu? Ne zvučite baš najbolje."

"Upravo sam se morao penjati pet katova do svog ureda. Prokleta dizalo je opet u kvaru. Mogao bih se zakleti da to rade namjerno, samo kako bi nas držali u stanju pripravnosti."

"Je li vam ikada palo na pamet kako to baš i nije produktivno?"

"Ma, preživjet ću", nesigurno je rekao. "Samo mi daj sekundu i bit ću kao nov. Želiš mi reći što si trebao? Kako ti mogu pomoći?"

"Ta kompanija Van Zandt o kojoj ste mi pričali," rekao sam, "ona koju je Michael opljačkao. Razmišljao sam - spomenuli ste da je bila obiteljski posao?"

"Tako je."

"Znate li slučajno je li tko od tih Van Zandta još uvijek među živima?"

"Samo jedan od njih", rekao je Rutherford. "Živi u blizini četvrti s muzejima, ako se ne varam. Samotnjak u svakom pogledu."

"Imate li njegovu adresu?"

"Mogu je nabaviti. Ali sumnjam da će ti ikako biti od koristi."

"Želio bih pokušati", rekao sam. "Vidjeti hoće li bar razgovarati sa mnom. Mislim da u tome nema ništa loše."

"Riskirao bi samo uzaludan put. Da pođem s tobom? Znam u blizini jedan dobar restoran i..."

"U redu je", prekinuo sam ga. "Nema potrebe da se vi s tim stepenicama borite više nego što je potrebno. Kada biste mi samo uspjeli pronaći adresu, bio bih vam vrlo zahvalan."

"Reći ću tajnici da je potraži. Javit će ti se čim stigne."

Baš kao što je obećao, za nepunih deset minuta primio sam poziv od Nizozemke koja je zvučala vrlo sposobno i dala mi adresu i broj telefona stanovitog gospodina Nielsa Van Zandta, a da pritom nije zastala i provjerila s kim uopće razgovara. Želio sam joj zahvaliti za trud, no prije nego što sam uspio, ona je već bila prekinula. Neobično je to - Nizozemci će vam za sebe reći da su izravni, ali ne i da znaju biti grubo. čemu se truditi i ljubaznošću uljepšavati ono što želite reći, upitat će vas. Samo recite što trebate. Međutim, čudno je bilo to što bi se racionalni dio mene s tim pristupom uvijek složio, dok bi se moja emocionalna strana, svaki put kada bih se suočio s nečim takvim, mučila. Ni ovoga puta nisam odreagirao ništa drugačije, pa sam u čudu zavrteo glavom dok sam sklapao telefonsku slušalicu. Kopkalo me to, ustvari, i dok sam uzimao kaput i hodao prema Centraal Stationu odakle sam namjeravao tramvajem otići do Museum Pleina.

Kada sam došao do Rijksmuseuma koji je nalikovao na dvorac, već se bilo smračilo i dok sam prolazio kroz arkade u središtu zgrade, put mi je osvjetljivao niz ornamentalnih svjetiljki. Na drugoj strani muzeja našao sam se pred sumaglicom obavijenim bazenčićem. Iz obližnjeg su se kafića u sumorni prostor razlijevale neonska svjetlost i glazba, no ja sam krenuo u drugom smjeru, prema sjeveru, u potrazi za kućom obitelji Van Zandt.

Kuća ni po čemu nije nalikovala na nešto što biste zamislili kao karakteristično impozantnu rezidenciju, no za amsterdamske standarde bila je zbilja impresivna, uglavnom zbog toga što je stajala

na ograđenom zemljištu, a ispred nje bio je i pravi pravcati travnjak. Travnjak je izgledao doista uredno, a bio je i vrlo zdrav s obzirom na količinu kiše koja se u posljednjih nekoliko mjeseci spustila na grad. Bujna trava bila je osvjetljena dvjema sigurnosnim lampama na prednjem dijelu posjeda i ambijentalnim svjetlom koje je dopiralo s prozora soba u prizemlju. Točno preda mnom prostirala se stazica posuta sitnim šljunkom uz koju su bila posađena dva paralelna niza stožasto podšišanog grmlja, a koja je vodila točno do ogromnih dvostrukih vrata na pročelju kuće. Onuda bih se rado bio uputio ravno do ornamentalne mjedene alke, da mi na putu nisu stajala pozlaćena zaštitna vrata. U razini mog lakta bio je ugrađen interfon na koji sam pozvonio i sagnuo se prema zvučniku.

Začulo se povratno zujanje i pucketanje i ženski glas koji mi se javio s jednostavnim, "Jal"

"Dobra večer", započeo sam. "Je li gospodin Van Zandt možda kod kuće?" "Tko je to?"

"Ime mi je Charlie Howard. Želio bih razgovarati s gospodinom Van Zandtom." "Niste se najavili?"

"Nisam", priznao sam. "Ali bio bih mu zahvalan kada bi mi posvetio pet minuta svog vremena."

"To nije moguće ako se niste najavili."

"Mogu li se sada najaviti?"

"Morat ćete nazvati ujutro."

"Bih li to mogao sada obaviti?"

"Sada je prekasno."

I time je prekinula razgovor. Još one izravnosti koju sam podnio jednako kao i bilo koji put prije toga. Djetinjasti dio moje psihe bio je spreman na razmaženi izljev bijesa, no vrlo brzo pobijedio ga je ozbiljniji, odrasli dio. Gurnuo sam glavu kroz rešetke na vratima i čeznutljivo se zagledao u kuću. Na trenutak sam poželio popeti se preko zaštitne ograde i ući kroz prozor, tek toliko da provjerim bi li Van Zandt htio razgovarati sa mnom kada bih uspio zaobići osobu koja mi se javila na interfon. Premda je uvijek bilo moguće da jednostavno pozove policiju. Sudeći po razvoju događaja u posljednje vrijeme, taj mi se plan nije učinio pretjerano genijalnim.

Nevoljko sam se uputio dalje. U ulici je bilo još nekoliko sličnih kuća, no rijetko je koja imala sigurnosna vrata. Pred nekima su se

palila svjetla dok sam prolazio, no dobio sam dojam da su ta svjetla bila postavljena više kako bi pomagala gostima, nego ometala provalnike. Bilo koju drugu večer to bi me navelo na razmišljanje je li to područje bilo prepuno lakih meta, međutim, bio sam zaokupljen drugim stvarima, a i dok god je Burggravea zanimalo moje kretanje, nije bilo vrijeme za razmišljanje o usputnim krađama.

Nastavio sam hodati do samog kraja ulice, zatim skrenuo lijevo, pa još jednom lijevo i našao se nasuprot ulazu u Van Goghov muzej. Bilo je vrijeme zatvaranja i betonskim stepenicama na prednjoj strani zgrade polagano su se spuštali posljednji posjetitelji i većina ih je nosila tuljce s plakatima. Većina tih tuljaca je, bez sumnje, sadržavala otiske onih prokletih suncokreta. Mogli ste ih vidjeti u izlozima vjerojatno svih suvenirnica u gradu. Prodavali su se otisnuti na razglednicama, majicama, kuhinjskim krpama i šalicama, a mogli ste ih kupiti i na podlozi za miša, bejzbolskoj kapi ili kao slagalicu. Čudno kako je prosječnom posjetitelju još uvijek poznato da je Van Gogh išta drugo naslikao.

Krenuo sam prema tramvajskoj postaji koja je bila malo niže od zgrade muzeja i kad sam došao do nje našao sam se nasuprot kući dijamanata Costers. Premda nisam bio od onih koji vjeruju u simbole, sudbinu, kozmičku ravnotežu ili takve stvari, ovo je doista bila velika slučajnost. Ali na stranu i ta slučajnost, možda je meni trebala samo izlika da još jednom okušam sreću kod Van Zandta. Odustajanje mi je išlo na živce, a iskustvo me naučilo da ustrajnost obično biva nagrađena nekakvim razrješenjem, ma koliko dobrodošlo ono bilo. I ako stvarno nikada neću dobiti priliku razgovarati s Van Zandtom osobno, činilo mi se bolje saznati to odmah, nego čekati sljedeće jutro i telefonski razgovor.

Odlučio sam se, ponovno prešao preko tramvajske pruge postavljene u katran i zaputio se još jednom u Ulicu Jana Luijkena. I, ne biste vjerovali, dok sam se približavao kući s jednog kraja ulice, vidio sam ista ona vrata kako se otvaraju i elegantnu ženu kako izlazi na ulicu. Na sebi je imala bež baloner, sjajne najlonke i cipele s visokim potpeticama, a u ruci je nosila malenu torbu za spise. Kosa joj je bila svezana u čvrstu punđu, a lice joj je odavalo ozbiljan, poslovni izraz. Gledao sam je dok je zatvarala vrata za sobom i pričekao da se udalji, uvjeren kako je žena s kojom sam razgovarao

preko interfona upravo obavila sve svoje zadatke za taj dan. čekao sam dok na kraju ulice nije skrenula, zatim sam otišao do kuće i ponovno pozvonio.

Ovoga puta odgovor nije uslijedio odmah. Zagledao sam se u osvijetljene prozore u prizemlju ne bih li razabrao kakav pokret, međutim, nisam uspio primijetiti ništa. Možda je kuća bila potpuno prazna, no nisam baš bio siguran u to. Žena s kojom sam razgovarao nije mi bila potvrdila je li Van Zandt kod kuće, ali sam stekao dojam da je bio. Prema Rutherfordovoj priči nije često izlazio, i dok su neki kućevlasnici znali ostavljati pokoje upaljeno svjetlo kako bi zavarali provalnike, rijetko koji bi ih upalio ovoliko a da nije kod kuće.

Spremao sam se još jednom pozvoniti, no u tom sam trenutku konačno bio nagrađen za strpljenje. Ovog se puta nitko nije javio na interfon nego se samo začulo kratko zujanje mehanizma za otvaranje vrata. To me, priznajem, iznenadilo, no kako sam oduvijek znao iskoristiti priliku koja bi mi se ukazala, gurnuo sam vrata, ušao u dvorište i preko stazice došao do ulaznih vrata, dok mi je šljunak pod nogama pucketao poput tisuća sitnih kukaca. Kada sam se našao pred vratima, odlučio sam se na vrlo inovativan potez i mjedenom alkom pokucao na drvenu površinu.

Tišina.

Pričekao sam trenutak i ponovno zakucao. Ovaj sam put čuo vikanje. Iako je moje znanje nizozemskog u najboljem slučaju bilo osnovno, dobio sam dojam da me netko psuje. S čime sam ja to bio suočen? Zar je htio da mu obijem bravu i sam uđem unutra?

Pokucao sam i treći put i vikanje je postalo bliže. Učinilo mi se da postaje sve silovitije što se osoba više približavala vratima, kao da se kretala vrlo sporo, a svaki ju je sljedeći korak sve više žestio. Ubrzo se glas našao tik do vrata, i napokon sam začuo otvaranje zasuna, a između vrata i okvira provirilo je lice s izrazom koji me bez problema mogao oboriti s nogu.

Ovako, da budem potpuno iskren, ja ponekad likove u svojim romanima temeljim na osobama koje sam upoznao u stvarnom životu. Padaju mi na pamet barem dvije zgode kada sam kompletan fizički opis i osobnost ukrao poznanicima. češće ipak osobine dvoje ili više ljudi kombiniram u jedan lik. Nekom starijem rođaku, na

primjer, dodam trunčicu konduktera kojeg sam susreo u vlaku dan ranije i završim s malo televizijskog novinara. Koji put fizički opis preuzmem iz časopisa i nadopunim ga osobinama neke od povijesnih osoba o kojima sam čitao, ili im dodam neku od bolesti koje sam proučavao. No nikada se prije nisam suočio s utjelovljenjem lika koji je do tada postojao jedino u svijetu moje mašte. Iako se činilo potpuno nevjerovatno, preda mnom je stajala slika i prilika batlera Arthura, a sličnost je bila tako zapanjujuća da ga ne bih mogao bolje opisati nego da ponovim prve rečenice u svojoj knjizi posvećene njemu.

Starac je imao kožu koja je izgledala kao da se u životu dosta namučila. Bila mu je smežurana i naborana i savijena u tanke linije preko čitavog čela i u kutovima očiju. Na mjestima na kojima je bila rastegnuta, kao na primjer preko nosa, bila je tanka kao paučina, dok mu se na vratu isprepletala u nešto što je izgledalo poput istrošenih niti starog konopa. Kosa mu je bila tanka, bijela i paperjasta kao perje iz jastuka, a iz oba ogromna uha virio mu je busen dlaka nalik na vatru koju su nekad stavljali u bočice s pilulama. Oči su mu bile sive i vodenaste, poput kamenčića na morskoj obali i činilo mi se kao da gledaju ravno kroz mene, gotovo kao da je bio slijep. Ramena su mu bila povijena a leđa pognuta i, dok je hodao, oslanjao se o drveni štap. S koščatog tijela visjela mu je crna batlerska uniforma s bijelom košuljom, koja je oko ovratnika počela žutjeti, i leptir-kravatom, koja je posljednji put bila svezana negdje u vrijeme kada je potonuo Titanik.

U redu, čovjek koji je stajao preda mnom nije na sebi imao batlersku uniformu, no u svakom drugom pogledu sličnost je bila tolika da sam u čudu poskočio. Začudo, on je učinio isto i ruku u kojoj je držao štap prislonio na srce. Pridržao se za okvir vrata dok su mu se usta nijemo otvarala i zatvarala kao u ribe na suhom. Zatim je podigao pogled prema meni i žalosno zavrtio glavom, čvrsto stisnuo zube i prijekorno me pogledao. A onda je ponovno krenuo svadljivo zanovijetati na nizozemskom.

"Samo malo", rekao sam i podigao ruke. "Ja sam Englez, bojim se. I nisam vas namjeravao prestrašiti."

Zastao je usred tirade i prebacio se na riječi koje sam mogao razumjeti.

"Tko ste vi?" upitao je i odmjerio me.

"Ime mi je Charlie Hovvard. Jeste li vi gospodin Van Zandt? Ako jeste, želio bih s vama razgovarati."

"Niste se najavili?"

"Nisam."

"Onda morate otići. Ovo je bila pogreška. Mislio sam da ste vi moja domaćica. Mislio sam da je zaboravila ključeve."

"Ona je upravo otišla."

"A to biste i vi trebali učiniti."

Počeo je zatvarati vrata. Prije nego što sam stigao razmisliti, gurnuo sam nogu u okvir i dlanom gurnuo vrata. U očima mu se pojavio strah. Obrazi su mu zadrhtali. Na trenutak sam bio siguran da je mislio kako ću ga napasti.

"Samo želim razgovarati", rekao sam. "Molim vas. Važno je."

Odlučno je zavrtio glavom i ponovno gurnuo vrata. Bio je jak stari jarac, i da nisam gurnuo stopalo u okvir, bio bi me potpuno izgurao. Međutim, vrata su samo odskočila od moje cipele.

"Maknite nogu", rekao je, a ramena su mu se tresla.

"Trebam samo nekoliko trenutaka."

"Zvat ću policiju."

"Slušajte, radi se o Michaelu Parku."

Ime koje sam izgovorio imalo je odjeka. Sila kojom je gurao vrata najednom je popustila. Oprezno me pogledao i u tom sam trenutku znao točno što trebam reći.

"Mrtav je, gospodine Van Zandt. To sam vam došao reći."

19.

Niels Van Zandt me uveo u svoju, kako se činilo, biblioteku. Na svim su zidovima, od poda do stropa, bile postavljene police s knjigama, većina kojih je bila uvezana u kožu, tako da su izgledale gotovo lažno, poput onih smiješnih kutija za videokazete iz osamdesetih. Uvijek je postojala mogućnost da je čitavu kolekciju kupio samo kako bi popunio sobu i izgledao intelektualnije, no mislim da to nije bio slučaj. Dobio sam dojam da je u toj sobi provodio većinu svog vremena. Veliki stol za čitanje kraj prednjeg prozora je, na primjer, bio prekriven knjigama koje su bile skinute s polica, a među njima je bilo i nekoliko blokova i pisaći stroj. Ako je Van Zandt, kao što je Rutherford rekao, većinu vremena provodio u kući, onda ga je provodio na ovaj način. Pretpostavljam da mu je ormarić s pićima sasvim dobro služio pa je, nakon što me smjestio u tapeciranu fotelju kraj imponantnog kamina, krenuo za obojicu spravljati viski. Nije me ni pitao pijem li ja uopće viski - jednostavno je pretpostavio, kao što je učinio i kad mi je povjerovao da je Michael doista mrtav. Ta ga se vijest dojmila i bio sam prilično siguran kako mu ruke, dok je baratao hvataljkom za led, nisu drhtale samo od starosti.

"Kako je umro?" upitao me i ošinio pogledom grabežljivca dok je nad jednom od čaša držao nekoliko kocki leda.

"Ubijen je", rekao sam. "Pretučen."

Podigao je obrve, iako nije izgledao iznenađeno. Više se činilo kako mu je drago što se još jedna od njegovih pretpostavki potvrdila.

"To se dogodilo u zatvoru?"

"Nije", rekao sam. "Ovdje u Amsterdamu. Bio je pušten prije nešto više od tjedan dana."

Van Zandt je pustio da kocke leda padnu u čašu i skupio usta.

"Nitko mi to nije rekao."

"Mislite na policiju? Ne čudi me. Ovih dana nisu baš oličenje učinkovitosti."

"Većina njih su obične budale. Jesu li uhvatili njegova ubojicu?"

"Nisu još."

"Znaju li uopće tko ga je ubio?"

"Pitate krivu osobu."

Van Zandt je uz pomoć štapa došepao do mene i dodao mi piće. Ja sam se neko vrijeme samo igrao s čašom, oklijevajući potegnuti gutljaj koji me mogao zapeći više nego što sam bio spreman podnijeti. Nikada nisam volio žestoka pića. Pivo da. Vino u posebnim prilikama. Ali viski, ili nešto tome slično? Jednostavno me nije privlačio. Mogao sam ga piti, ali ga još nisam bio naučio cijeniti. Van Zandt se vrlo oprezno smjestio u naslonjač nasuprot mome, nagnuo se na stranu i posegnuo za novom cjepanicom i bacio je u vatru. Gorući je ugljen zaprštao i žeravica je poletjela prema dimnjaku. Van Zandt se naslonio i počeo pijuckati.

"Vjerojatno se pitate što ja radim ovdje", rekao sam.

Samo me bezizražajno pogledao, a svjetlost vatre odbljesnula je u njegovu piću.

"Vidite, ja sam pisac", nastavio sam. "Michael Park me želio zaposliti." "Zaposliti vas?"

"Da mu napišem neku vrstu memoara. Danas se takve stvari mogu dobro prodati. Pravi su zločini veliki hit u Europi i Sjedinjenim Državama. Htio je da ispričam njegovu priču."

Van Zandt je spustio čašu u krilo, nagnuo glavu na jednu stranu i sumnjičavo me pogledao svojim očima nalik na kamenčiće.

"Često pišete knjige za ubojice?"

"Eto, o tome se radi", rekao sam. "On je tvrdio da je nevin."

Van Zandt se nasmijao, ali ne iskreno. Bio je to neki razmetljiv smijeh, više sličan lavežu. Želio mi je dati do znanja koliko mu je to što sam ja upravo rekao zvučalo perverzno, kao da sam izustio jednu od najstarijih i najučestalijih laži u svemiru.

"Nevin", rekao je, kao da je riječ bila umočena u ocat. "Bio je ubojica."

"Uz dužno poštovanje, gospodine, ali ja nisam stekao takav dojam."

"Da, naravno", rekao je, mašući slobodnom rukom. "Bio je lopov, zar ne? Lažljivac. Upucao je jednog našeg čuvara. A zašto? Za šačicu jeftinih dijamanata? Piće koje držite u ruci vrednije je od toga. Ova je čaša vrednija."

Otpio sam gutljaj viskija. činilo se da je dobar i ako sam ikada mislio obrazovati svoje nepce, mogao sam bar početi s najboljim. Peklo me kao stotina sićušnih uboda. Opresno sam progutao i potisnuo kašalj.

"Pričalo se", rekao sam promuklo, "da je uzeo više od nekoliko jeftinih dragulja."

"To nije istina", rekao je Van Zandt, a ramena su mu se ukočila. "Ako vam je to rekao, to je samo još jedna njegova laž."

"Zapravo sam to pročitao u novinama. Nakon što je napadnut. Uspio me zainteresirati." "Novinari", rekao je Van Zandt s izrazom gađenja na licu. "Više je novina objavilo tu priču." "Pa što onda?"

"Pa, ako su pretpostavke bile krive, nadao sam se da ćete mi vi možda moći reći istinu."

"Niste odustali od knjige?" upitao me uzdignute obrve.

"Još uvijek razmišljam o pisanju", rekao sam mu. "I, kako stvari stoje, mogu to učiniti na dva načina. Mogu pisati sa svim činjenicama na raspolaganju, ili mogu raditi s ovime što trenutno znam. Možda to nije točno, ali mogu raditi samo s onim što imam."

Nešto je zasjalo u Van Zandtovim očima. Preko lica mu je prešao tračak osmijeha.

"Pozivate se na moju istinoljubivost?"

"Na vašu ljubav prema knjigama", rekao sam i pokretom ruke pokazao oko sebe. "Prema pisanoj riječi."

"Ha. Mislim da ta vaša knjiga baš i neće biti Shakespeare."

Slegao sam ramenima. "Istina, morat će biti malo pristupačnija suvremenom čitatelju."

"Bit će smeće."

"Možda. Bez vaše pomoći."

Van Zandt je ispio još malo viskija, a staro mu je grlo radilo prekovremeno dok je gutao. Kada me ponovno pogledao, u njegovim se očima pojavilo nešto novo. Izgledalo je kao veselje, kao da ga neizmjereno zabavljam. Izgledao je poput grabežljivca dok se igra sa svojim nesretnim plijenom. "Kod nas u Van Zandtu politika tvrtke nije bila da se raspravlja o pitanjima sigurnosti. To znam jer sam ja bio šef osiguranja."

"Ali tvrtka Van Zandt više ne postoji. Kao ni ta politika."

Razmislio je malo o tome dok se odlučivao kako će dalje postupiti. Bilo je očito da mi želi nešto ispričati. To je problem sa stvarima koje ne bismo trebali nikome govoriti - uvijek ih je primamljivo nekome reći.

"Ostavimo dijamante i ostalo po strani kao predmet nagađanja", pokušao sam. "Ono što mene zanima je kako su se točno odigrali događaji one noći kada je ubijen Robert Wolkers. To će zanimati moje čitatelje. Kako se odigrala pljačka."

"I ubojstvo?"

"Možda. Ali počnimo od jednostavnijih stvari. Nema ničega lošeg u tome, zar ne? Sada, nakon što sam vas upoznao, siguran sam kako ste zasigurno nadgledali sigurnosni sustav visokog stupnja. Biste li mi ga mogli opisati?"

Iz džepa kaputa izvukao sam spiralno uvezani blok i kemijsku olovku. Van Zandt ih je, uvlačeći obraze, pažljivo proučio.

"Imali smo najbolji sigurnosni sustav u Amsterdamu", izjavio je.

"Nesumnjivo."

"Za mene je to bila stvar principa. Pobrinuo sam se da se dovoljno ulaže u osiguranje. Upravo zato smo imali tako malo... incidenata."

"Razumijem. No, kako je točno funkcionirao? Imali ste sef ili nešto slično?"

Van Zandt je počeo neobavezno kimati glavom, kao da nisam bio posve u pravu, ali sam na dobrom putu.

"Trezor?"

Nasmijao se i protresao led u čaši.

"Sarn sam ga naručio", rekao je. "Od odličnog čelika. Zidovi su bili debeli dvadeset centimetara." Raširio je drhtave ruke pred sobom kao da mi želi predočiti metrički sustav.

"A to nije bilo uobičajeno, zar ne?" rekao sam, podržavajući igru. "U vratima je bilo pet zasuna. I najmanje tri brave." "Zar zbilja? Tri?"

Nacerio se. "To će vam dobro doći za knjigu, ne?"

Razvukao sam osmijeh. "Hoće", rekao sam i zabilježio kako je zasigurno imao samo jednu bravu, najviše dvije. "A gdje je bio smješten taj trezor?"

"U tvornici."

"Gdje točno u tvornici?"

"U samom središtu", rekao je i uspravio se u naslonjaču. "Zbilja? Niste ga željeli skrivati?"

Široko se nasmiješio, kao da sam postavio točno ono pitanje koje se nadao da ću mu postaviti. "Bio je gotovo neprobojan. Željeli smo

da ljudi to znaju. Na kraju svakog dana, sve smo dijamante stavljali unutra."

"Baš sve? To zvuči dosta opasno."

"Nije uopće bilo opasno", rekao je. "Betonski je pod išao mnogo stopa u dubinu. Oko trezora je bio izliven zid od cementa. I kavez."

"Kavez?"

"S čeličnim rešetkama. Ovako debelim", rekao je i rukom oblikovao cijev i pogledao me kroz nju. "Jesu li se te rešetke mogle prerezati?"
Samouvjereno je zavrtio glavom.

"Možda letlampom?"

"To bi trajalo satima."

"Zbilja. Nije li brava onda bila slaba točka?"

"Koja od njih?"

"Znači opet ih je bilo više."

"Napišite pet", rekao je i s malo više entuzijazma pokazao na moj blok.

"I to je bilo sve?"

"To je bilo dovoljno", rekao je sav zapuhan.

"Uz čuvare bi vjerojatno i bilo. Usput, koliko ih je u svakom trenutku bilo na dužnosti?"

Van Zandt je odglumio kako razmišlja može li mi to reći. Vrtio je čašu u ruci i skupio usta. Naposljetku je rekao: "Po danu su bila četvorica. Noću dvojica."

"Uvijek?"

"Uvijek."

"Sjećate li se slučajno imena drugog čuvara koji je bio na dužnosti s Robertom Wolkersom one noći kad je ovaj bio ubijen?"

Van Zandt je oklijevao. "Ne sjećam se."

"Jeste li sigurni?"

"Bilo je to davno."

"Ali je bila značajna večer. Zar se zbilja ne sjećate?"

"Ne sjećam se", rekao je i odlučno zavrtio glavom.

Zadržao sam njegov pogled, no oči su mu bile mirne poput planinskog jezera. Sagnuo sam glavu i pregledao bilješke koje sam uspio zapisati kako bih vidio kamo nas je razgovor odveo. Dobro je bilo što sam odlučio glumiti samo pisca biografije. Moje ispitivanje nije odavalo nikakvu čvrstu strukturu i bio sam siguran da smo

negdje skrenuli s puta. Van Zandt mi je govorio i više nego što sam očekivao, no to su još uvijek bile samo one stvari koje je bio voljan podijeliti sa mnom. Potajno sam se pitao bi li bilo bolje odmaknuti se od činjenica i igrati na kartu osjećaja. Možda bi mi se tako lakše otvorio.

"Recite mi", započeo sam. "Kakvo je bilo vaše mišljenje o Michaelu Parku?"

"Bio je ubojica."

"U redu, ali kako ste se osjećali nakon što je učinio to što je učinio?"

Van Zandt je slegao ramenima i podigao štap s poda. "Zašto je to važno? Ubio je čovjeka, zar ne? čovjeka koji je imao obitelj. Ženu. Kćer. Osjećao sam se kako bi se bilo tko u takvoj situaciji osjećao."

"Naravno, ali što ste točno osjećali? Bijes?"

Stisnuo je usta.

"Mržnju?"

Ozbiljno je zavrtio glavom.

"čak ni nakon što vam je ukrao dijamante?"

Van Zandt mi je zaprijetio prstom i coknuo jezikom.

"Vrijeđate me?" upitao je. "Radi čega? Radi tog Amerikanca? Stoje on vama? On je nitko i ništa. On je ovo", rekao je i podigao poluotopljenu kocku leda iz svoje čaše.

"Rekao je kako nije bio kriv."

"Bio je lopov."

"To je i priznao. Zašto onda nikada nije priznao da je i ubojica?" Podrugljivo se nasmijao. "Pa da provede život u zatvoru." "Nije završio puno drugačije."

"To uopće nije moja briga. Moja briga bio je taj čuvar. I njegova obitelj. Moja je briga bila sigurnost svih mojih zaposlenika." "To je plemenito od vas."

Van Zandt se naklonio i ispio razvodnjeni ostatak viskija, nagnuvši glavu tako da sam mu mogao vidjeti Adamovu jabučicu. Pokazao je prema mom piću.

"Ne sviđa vam se?"

"Sviđa", rekao sam i otpio drugi gutljaj. Ovog me puta manje zapeklo, kao da mi je prvi gutljaj uspio otupiti osjetila. Još uvijek sam osjećao peckanje u grlu, ali budući da sam bio spreman na to, nije me toliko iznenadilo. Progutao sam i pokušao nastaviti razgovor.

"Čudno kako Michael, kada je već ubio čuvara, nije uzeo i sve dragulje. Ako mu se to već dogodilo, mogao je barem izvući maksimalnu korist."

"Ali nije mogao provaliti u trezor."

"Profesionalni lopov pa da nije mogao provaliti u trezor?"

"Bio je dovoljno osiguran."

"Ali te brave? Tko je čuvao ključeve ili kombinacije koje su ih otvarale? Vi?"

"Bile su kombinacijske. Mijenjali smo kombinacije svaki dan. Ja sam ih znao."

"I čuvari su ih znali?"

Van Zandt je zavrtio glavom.

"Znači Michael nikako nije mogao natjerati Roberta Wolkersa da mu kaže šifru prije nego što ga je ubio?"

"Za to nije bilo nikakve šanse."

Van Zandt je hladnokrvno odbacio tu mogućnost, podigao se iz naslonjača i zaputio se prema ormariću s pićima. Počeo si je spravljati još jedan viski, ne trudeći se ponuditi i meni. Imao sam osjećaj da sam se lagano približio granici njegova strpljenja i da neću više biti dobrodošao ako mu se budem nastavio suprotstavljati.

"Zanimalo bi me", rekao sam odlučivši se za taj postupak, "čuti nešto o povijesti kompanije Van Zandt. Siguran sam kako bi pozadina priče fascinirala moje čitatelje. Biste li mi bili voljni nešto o tome ispričati?"

20.

Kasnije te večeri, nakon što se Van Zandt napokon umorio od hvalospjeva poslovnome carstvu svoje obitelji, otišao sam nazad u svoj stan i napunio kadu vodom. Kad je bila toliko vruća da me mogla opeci, dodao sam još malo hladne, ušao u kadu, legao u vodu koja se parila i bezizražajno se zagledao u bijele pločice na suprotnom zidu. Svako toliko pustio bih da mi leđa kliznu niz porculan i glava dospije pod vodu. Tako potopljenom, u ušima bi mi odzvanjala metalna jeka a kosa plutala oko glave poput tanke morske trave. Polako bih izronio, ispljunuo vodu iz usta, a kožu lica bockao bi mi vlažan zrak.

Van Zandt mi je, naravno, lagao, iako nisam mogao znati koliko. Uvijek je postojala mogućnost da ga pamćenje više ne služi, no svejedno sam bio siguran da je dijelom bilo i namjerno. Nisam se mogao uvrijediti jer ni ja nisam bio iskren s njim, a uostalom ništa od toga nije ni bilo osobno, jer je on tu istu priču vrtio već više od desetljeća. Zanimljivo je bilo koliko je slaba u stvari bila središnja varka. Kao što je Van Zandt i sam rekao, tvrtka se oduvijek držala izjave kako je one noći kada je Robert Wolkers ubijen ukradeno samo nekoliko jeftinih dragulja, istih onih koji su nađeni u Michaelovu stanu prilikom njegova uhićenja. Već sam neko vrijeme bio uvjeren kako je to potpuno besmisleno, no Van Zandt je u razgovoru bio spomenuo nešto što je moje sumnje još dodatno pojačalo. Rekao mi je da su imali samo jedan trezor u koji su na kraju svakog radnog dana spremali sve kamenje koje je bilo na brušenju. Pa sad, ako je to stvarno bila istina, kako je onda Amerikanac uspio ukrasti te bezvrijedne komadiće cirkona ako nije uspio ući i u trezor u kojem je bilo sve ostalo kamenje?

Počeo sam razmišljati o tom protuslovlju i ubrzo izašao iz kade, obrisao se ručnikom, omotao ga oko struka i pošao do pisaćeg stola. Tamo sam podigao telefonsku slušalicu i ponovno okrenuo broj Rutherfordova ureda i, dok sam čekao da mi se njegova telefonska sekretarica javi, zagledao se u veliki prozor i svoj polugoli odraz koji je lebdio negdje iznad najviših grana drveta na obali kanala pred mojom zgradom. Odraz je bio mršav i upalih očiju, nalik nekom sumanutom bjeguncu iz zemlje duhova. Podigao je ruku, raširio prste i malodušno mi mahnuo, kao da nije bio posve siguran jesam li

stvarno tamo. Blago sam se nasmiješio i htio mu usnama oblikovati pozdrav, kad mi je zvuk Rutherfordove sekretarice prekinuo tok misli i ja sam se otrgnuo od svog dvojnika i izgovorio nekoliko riječi u slušalicu.

Rutherfordov me poziv iduće jutro prenuo iz dubokog sna u kojem sam sanjao da su mi ispali svi zubi i jedino u čemu sam ih mogao prenijeti do zubara bila je čaša kole. Kada je telefon zazvonio, bio sam usred sulude jurnjave prema zubarskoj ordinaciji, a put mi je priječio bezbroj prolaznika sličnih zombijima, dok su mi se zubi rastapali u čaši gazirane tekućine koju sam nosio u rukama. Zvonjava mi se uvukla u san i našao sam se kako se, probijajući se kroz ogromnu gužvu, pokušavam javiti na mobitel. Zatim su moje moždane vijuge, na svu sreću, shvatile o čemu se radi, pa sam se naglo probudio i zgrabio telefonsku slušalicu.

"Halo?" uspio sam izgovoriti prije nego što sam jezikom opipao zube da provjerim jesu li svi na mjestu.

"Rutherford ovdje", rekao je Rutherford. "Dobio sam tvoju poruku. Nadam se da ne zovem prerano."

"Ne, uopće", rekao sam podbočivši se na laktove i rukom protrljao lice. "Baš sam radio na jednom poglavlju koje me muči. Kako vam mogu pomoći?"

"Ne bih li ja to trebao pitati? Rekao si da ti se javim čim dobijem tvoju poruku."

"Ah, da", počeo sam se po glavi i potisnuo zijevanje. "Stvarno. Oprostite, Rutherford, vjerojatno sam se malo izgubio u poslu. Sto imate u planu malo kasnije?"

"Samo trenutak", rekao je i mogao sam ga zamisliti kako provjerava svoj raspored. "Mislim da ću imati malo vremena. Što si naumio?"

"Trebala bi mi još jedna usluga", rekao sam mu. "Možda bi nam vaša tajnica mogla pomoći za početak, ali sam se također nadao da biste vi kasnije pošli sa mnom upoznati nekoga."

"Misliš na Nielsa Van Zandta?"

"U stvari, ne. čuvara koji je bio na dužnosti s Robertom Wolkersom one noći kada je ubijen. Onog Rijkera, mislim da ste tako rekli da se zove."

"Imaš li adresu?"

"Tu bi vaša tajnica trebala uskočiti. Ne mogu ga naći u telefonskom imeniku."

"U redu, vidjet ću što mogu učiniti. Javit ću ti se."

I doista se javio, u roku od sat vremena. Ali vijesti koje je imao nisu bile kakvima sam se nadao. Pokazalo se da ni jedan od nas dvojice neće moći razgovarati s Louisom Rijkerom tako skoro jer je on, kako je saznala Rutherfordova tajnica, bio mrtav već barem dvije godine, što je jako dobro objašnjavalo zašto ga nisam mogao naći u imeniku. Bio je to pozamašan udarac jer je Rijker bio posljednja osoba za koju sam znao, a koja je za vrijeme pljačke bila u skladištu. Nije sve, međutim, bilo tako crno. Rutherford je imao adresu njegove majke.

"Stanuje u Apollolaanu. U Staroj južnoj četvrti."

"Postoji li šansa da pođete sa mnom?"

"Svakako", rekao je, sa svim entuzijazmom koji se može kupiti za šest tisuća u korištenim novčanicama.

Kuća ispred koje sam se našao s Rutherfordom bila je crveno popločana jednokatnica s dvostrukim prozorima koji su u prizemlju bili zatamnjeni, što je vjerojatno trebalo frustrirati znatiželjnike, premda mi to više nije imalo smisla kada sam primijetio kolika su vratašca za mačku postavljena na dnu ulaznih vrata. Izgledala su kao da su napravljena za macu veličine prosječnog vučjaka. Otvor je, da se razumijemo, bio ogroman i bilo tko sitniji od prosječne građe, što uključuje i vašeg dragog pripovjedača, mogao je bez problema provući glavu i ruku i s unutarnje strane dosegnuti plastičnu kvaku. Ukoliko bi bilo zaključano, ključevi bi, po svoj prilici, visjeli negdje nadohvat ruci, spremni obaviti posao za koji su i napravljeni.

Iako ništa od toga, naravno, u tom trenutku nije bilo bitno, jer je jedina stvar koju sam za početak namjeravao učiniti bila prići vratima i pozvoniti. I čekati. I zatim još malo čekati.

Pogledao sam Rutherforda. "Sigurni ste da je ovo prava adresa?"

"Naravno. No, možda smo trebali prvo telefonirati."

"Možda i jesmo", rekao sam i ponovno se okrenuo prema vratima, tapkajući nogama po betonskoj stubi.

"Zašto ne pozvoniš ponovno?" upitao je Rutherford.

"Ne mislite da bi to bilo nepristojno?"

"Zašto bi bilo nepristojno? Možda nije čula."

Potvrdno sam kimnuo glavom.

"U pravu ste", rekao sam mu. "Riskirat ću."

Tako sam i učinio. Pritisnuo sam zvono duže nego prvi put kako bih bio siguran da će ga netko čuti. Kad sam maknuo prst sa zvona tišina mi se učinila neprimjerenom i bio sam u iskušenju zvoniti još malo, kako bih ispunio prazninu koja je najednom nastala. Umjesto toga sam stavio ruke iza leđa, počeo se ljuljati na petama i ponovno spustio pogled na onaj prokleti otvor za mačku. Mogao sam se okladiti da bi čak i Rutherford uspio proći kroz njega, a to vam onda sve govori. Tip je, napokon, imao glavu veličine meteorološkog balona.

"Možda bismo trebali doći neki drugi put", rekao je i podigao svoja zaobljena ramena.

"Možda ste u pravu."

Međutim, nije bio. čim smo se okrenuli, iza mutnog stakla s obje strane ulaznih vrata prošla je sjenka i začuo se zvuk okretanja ključa u bravi. Trenutak kasnije, vrata su se otvorila i preda mnom se pojavila sredovječna žena s tanjurom hrane u jednoj i skorenom vilicom u drugoj ruci. Na sebi je imala šarenu plastičnu pregaču, a gruba prosijeda kosa bila joj je skupljena u ako ne privlačan, onda bar praktičan konjski rep.

"So", rekla je, otežući riječ i ostavljajući 'o' neka visi u zraku ispred nas. "Sooooo", ponovio sam za njom i okrenuo se prema Rutherfordu za pomoć.

"Goedemorgeri", vedro je započeo i nastavio u istome tonu, a o čemu je pričao nisam uspio dokučiti, sve dok nisam čuo ime Louisa Rijkera, nakon kojega je Rutherford pokazao na mene, objasnio kako smo obojica "Engels" i na kraju je upitao govori li kojim slučajem naš jezik. "Govorim", rekla je ozbiljno. "Alija nisam gospoda Rijker. Ja sam joj njegovateljica."

"A da?"

Kimnula je glavom.

"Možemo li razgovarati s gospođom Rijker?"

Duboko je udahнула, podigla ruke dok joj vilica i tanjur nisu bili u razini ramena i napravila izraz lica koji je govorio kako apsolutno nema pojma.

"Svakako možete pokušati", objasnila nam je. "Ali ne vjerujem da ona govori engleski."

"Moj prijatelj može prevoditi", rekao sam i pokazao na Rutherforda. Žena je još jednom bespomoćno slegla ramenima, a zatim se odmaknula od vrata i s vilicom u ruci pozvala nas da uđemo.

"Izvolite", rekla je. "Uđite."

Kratko sam pogledao Rutherforda i prešao prag prije njega, a stopala su mi potonula u mekana vlakna tamnocrvenog tepiha. Čim sam ušao u kuću oči su me počele peći kao da sam upravo ušmrkao sok od limuna. Miris mačke bio je nevjerojatno jak. Stvar je u tome da sam ja, najblaže rečeno, alergičan na mačke, u toj kući miris nije bio samo u zraku, nego u samom tkivu zgrade. Mačji urin i mačje dlake na tepihu, vonj mačke u tapetama na zidovima, hrana za mačke u zdjelici kraj mojih nogu. Posvuda, MAČKA. No, malu štetočinu odgovornu za sve to nigdje nisam mogao vidjeti.

Kihnuo sam i ruku brzo podigao prema licu, a zapah svježeg mačjeg mijazma natjerao me da još jednom kihnem.

"Jesi li dobro, momče?" upitao je Rutherford koji je iza mene brisao noge o otirač.

"Aha", kimnuo sam, stavio prst pod nos i čvrsto stisnuo oči.

"Alergični ste na mačke?" primijetila je njegovateljica. "Na neke mačke", rekao sam i pokušao ne kihnuti ponovno, no ipak me savladalo.

"Ovako", rekla je, odložila vilicu na tanjur i slobodnom me rukom primila za nos, stišćući ga čvrsto palcem i kažiprstom.

Ustuknuo sam, zatim ponovno gotovo kihnuo, no shvatio sam da ne mogu jer me toliko čvrsto držala. Možda me samo omela bol, toliko me prokleta jako stiskala.

"Bolje?" upitala je.

Oprezno sam kimnuo glavom, ali prije nego što sam se uspio osloboditi iz njezina stiska, za nos me odvela do zatamnjene sobe lijevo od nas. Posrtao sam za njom, s nosom u zraku, ne znajući ima li na putu kakvih prepreka.

"Ovako", rekla je ponovno i ovaj sam put mogao čuti kako je odložila tanjur prije nego što je moje prste dovela do mog nosa. "Vi pokušajte."

"Bu redu", uspio sam izgovoriti.

"Sjedite. Izvolite."

Gurnula me prema dolje i pao sam na mekani kauč prekriven dekom koja je isto tako mogla biti ispletena od mačje dlake. Rutherford me pogledao sa sažaljenjem i spustio svoju pozamašnu stražnjicu kraj mene, što je u trenu stvorilo oblak alergena i dodatno pogoršalo stvari. Izvukao sam rupčić i stavio ga pred nos točno na vrijeme prije nego što sam ponovno kihnuo i ostavio ga tamo, a zatim se jako ugrizao za jezik, pokušavajući se sabrati. Tada sam prvi put pogledao oko sebe i shvatio kako nismo sami.

Na suprotnoj strani sobe sjedila je žena koja je izgledala kao da je odavno premašila dob za mirovinu. Bila je pretiła, natečenih zapešća i gležnjeva, stara vjerojatno oko osamdeset godina. Na sebi je imala plavu kućnu haljinu s cvjetnim uzorkom, ili neku vrstu ogrtača od velura, i bila je pokrivena s nekoliko deka. Na tim je dekama sjedio direktan uzrok moje nelagode, ogromna narančasta mačka, tijela tako nabrekla da je izgledala kao da ju je kad je posljednji put bila izvan bungalova neki odbjegli tinejdžer silom našopao helijem. Jedva je podigla glavu i pogledala nas, prije nego što je ponovno zakopala nos u prednje šape i zatvorila oči, zadovoljna ležanjem i ispuštanjem što je moguće više zagađivača bez pomicanja ijednog mišića.

Spustio sam rupčić i uspio složiti nešto što je nalikovalo osmijehu, iako moj trud nije ostavljao nikakav dojam na staricu, i počeo sam se pitati vidi li nas ona uopće. Oči su joj bile malene poput glavica pribadače, nalik sićušnim smaragdima koji su davno izgubili sjaj. Bile su prikovane za neku nasumce odabranu točku na zidu, kojih pola metra iznad Rutherfordova čela. Pogledao sam u tom smjeru, a Rutherford je učinio isto, no nismo uspjeli odgonetnuti što joj je moglo zaokupiti pažnju osim bezizražajnog kvadrata zidnih tapeta. Nakon što smo razmijenili pogled, nas smo se dvojica ponovno okrenuli njegovateljici. "Karine", njegovateljica je pokušala pjevnim glasom dozvati staricu kao da nagovara sramežljivo dijete na druženje s ostalima. "Karine", ponovila je, a zatim nas razočarano pogledala savijajući ruke.

Vratio sam pogled na staru gospođu. Prstima je odsutno stiskala i vrtjela komadić mačje kože. Imao sam dojam da sam joj mogao prasnuti vrećicu čipsa kraj uha i da se uopće ne bi ni pomaknula.

"Je li gluha?" upitao sam.

Njegovateljica je zavrtjela glavom.

"Govori li ikad?"

"Ponekad." Njegovateljica se nasilu nasmiješila. "Mislim da nema baš previše posjetitelja."

I ja sam tako mislio. Brižno je čuvala mačku kao da joj je ona bila jedini drug u čitavom svemiru i mrko gledala pred sebe, usana stisnutih kao da joj se stolica približila točki nakon koje će se strmoglaviti na divovskom vlaku u lunaparku.

"Jeste li već dugo ovdje zaposleni?" Rutherford je upitao njegovateljicu, isprobavajući drugačiji pristup.

"Samo mjesec dana", rekla je i slegla ramenima.

"Znate li išta o njezinu sinu? Priča li ikad o njemu?"

"Da. Ovo je on", rekla je, zadovoljna što napokon može pomoći i sa stolića od tikovine koji je stajao uza zid podigla uokvirenu fotografiju. Dodala je fotografiju Rutherfordu i nas smo dvojica stali proučavati čovjeka koji je bio na njoj.

Louis Rijker na fotografiji bio je istih godina i slične građe kao i Rutherford, iako je imao više kose koju je samo pri vrhu tjemena počinjao gubiti. Imao je tamne čupave spojene obrve, a zubi su mu bili krivi i razmaknuti. Kao i kod njegove majke, ono što me se najviše dojmilo bile su njegove oči. Na fotografiji je gledao ravno u fotoaparat, no svejedno ste imali osjećaj da nešto nedostaje. Da budem potpuno iskren, Louis Rijker mi nije izgledao kao najpametniji Nizozemac na svijetu.

"Ima li ona još koga od obitelji?"

"Mislim da nema", rekla je njegovateljica i sa žaljenjem pogledala svoju pacijenticu. "Je li bolesna?"

"Pomalo. Ima bolesno srce", rekla je i stavila ruku na svoja prsa.

"Što je s njezinim umom?" upitao sam i zavrtio prstom blizu sljepoočnice.

"U redu je. Ponekad priča." "O svome sinu?"

"Ne. Možda o vremenu. Ili o Annabelle."

"Tko je Annabelle?"

"Mačka."

Šmrcnuo sam, kao da je i sam spomen stvorenja pokrenuo nešto u mojim sinusima.

"Možda će sutra htjeti razgovarati ako se vratite", predložila je njegovateljica.

"Da", rekao sam i ustao. "Možda imate pravo."

Ohrabrujuće sam se nasmiješio njegovateljici i pričekao Rutherforda da i on ustane. Bili smo na izlazu kada mi je još nešto palo na pamet. Njegovateljici sam rukom pokazao neka pričeka i iz džepa kaputa izvukao jednog od dva majmunčića koje sam imao sa sobom. Zatim sam prišao starici i sagnuo se, trudeći se ne ustuknuti pred mačkom.

"Prepoznajete li ovo?" tiho sam je upitao i podigao majmunčića do razine njezinih očiju, okrećući ga u ruci. "Je li Louis ikada imao nešto ovakvo?"

Počeo sam joj pomicati figuricu pred očima s jedne strane na drugu, kao da je želim hipnotizirati. Lijevo-desno, lijevo-desno. Pokret ju je postupno privukao i najednom, poput televizora koji u sekundi uhvati kristalno jasan signal, starica se usredotočila točno na figuricu. Oči su joj zaiskrile, a šarenice se otvorile kao dva malena cvijeta i podigla je jednu drhtavu ruku s mačke i posegnula za majmunčićem. Uхватила je moje prste, pokušavajući primiti figuricu, i baš kad sam je pustio, opustila je stisak i majmunčić je pao na pod. Podigao sam ga s poda i kad sam je ponovno pogledao, u očima joj je bio isti onaj bezizražajni pogled.

"Želite li je primiti?" upitao sam je i podigao njezinu ruku, pokušavajući joj otvoriti vlažne prste i staviti figuricu na dlan. Ali ruka joj je bila potpuno mlohava. Pokušao sam joj zatvoriti šaku oko figurice, ali nije imalo smisla, kao da je bila beživotna.

"Znači li vam ovo išta? Znate li što je to?"

Nije bilo odgovora. Mogao sam se isto tako obraćati i voštanoj figuri.

"Hajdemo", rekao je Rutherford iza mene i položio mi ruku na rame. "Nema koristi."

"Možda sutra", ponovno je predložila njegovateljica. "Da", uspio sam izgovoriti. "Možda."

Vani na ulici, podalje od mačketine, udahnuo sam duboko nekoliko puta kako bih pročistio dišne putove, spremio majmunčića natrag u džep i okrenuo se prema Rutherfordu.

"Mislite li da je uopće bila svjesna naše prisutnosti?"

"Bojim se da nije."

"Ja također." Još sam jednom napunio pluća zrakom i pogledao oko nas, razočarano vrteći glavom. "čini se da sam vam uzalud potratio vrijeme."

"Nikako", uvjerio me i rukom potapšao po leđima. "Slučajno znam savršeno mjesto kamo možemo otići na ručak."

21.

Nakon što smo ručali u obližnjoj zalogajnici, rastali smo se, a ja sam ponovno krenuo potražiti Marieke. Našao sam je za šankom u Cafeu de Brug. Kosa joj je bila skupljena kopčom od kornjačevine, a oko vitkog struka imala je svezanu bijelu pregaču. Učinila mi se nemirnom kada sam ušao, kao da prvi put otkad smo se upoznali ne zna kako bi reagirala. Trebalo joj je nekoliko trenutaka da se odluči kakav stav zauzeti i napokon je izabrala ono što se činilo kao njezino uobičajeno stanje - namrgodenost.

Osim mene, u baru je bio još samo jedan gost, starac u debeloj jakni od konjske dlake s vunenom kapom na glavi i čašicom ruma pred sobom. Kimnuli smo jedan drugome u znak pozdrava kada sam ušao, no nije me uopće pogledao svojim prozirnim očima. Oblizivao je usne, zureći u svoju čašicu, i izgledao kao da bi čitavo popodne mogao provesti odlučujući se hoće li uzeti gutljaj ili ne. "Jedno pivo, molim te", rekao sam joj. "I ne gledaj me tako. Nisam ti ja najveća pogreška koju si ikad učinila."

Bez riječi je uzela čašu s police iznad šanka i počela je puniti. Na vrhu se stvorila pjena koju je maknula plastičnom lopaticom s ruba čaše. Otpio sam gutljaj i zagledao se u nju, dok je ona gledala mene. Nije me očekivala i vidjelo se da ne zna kako bi moj dolazak trebala protumačiti. Jesam li ja samo neki glupi Englez koji se zaljubio u nju ili sam došao radi nečega drugog?

"Dobro pivo", rekao sam. "I čaša je čista i usluga besprijeekorna. Možeš biti ponosna."

Podrugljivo se osmjehnula. Barem se prestala mrštiti.

"Sto misliš, koliko još godina trebaš raditi ovdje? Možda dvije-tri, prije nego što se udaš za nekog priglupog bogataša?"

Podrugljiv osmijeh i mrgođenje. Tko bi rekao.

"Mislim, to ti je vjerojatno u planu, zar ne? Pogotovo ako si stvarno propustila priliku s tim dijamantima."

Nevjerojatno, zar ne, što samo jedna riječ može učiniti nečijem licu. Mariekeino je postalo potpuno bezizražajno. Gorčina i nepovjerenje isparili su i ostala je zatečena, a lice kao da joj se oporavljalo dok je čekalo nove upute koje su živci ispod kože trebali primiti. Nije dugo ostala tako, ali meni je i to bilo dovoljno da se uvjerim kako sam bio na pravom putu.

"Michael ih je uspio ukrasti, nije li? Kružila je glasina da je prije svih tih godina ukrao pravo bogatstvo i tko zna koliko to sada vrijedi, je li tako?"

Napućila je usne i trudila se nezainteresirano gledati kroz prozor, ne želeći još odreagirati.

"Ono što mi nije jasno je kako se majmunčići uklapaju u sve to. Ili zašto su ti potrebna sva tri. Želiš to podijeliti sa mnom?" "Zašto bih?"

"Moglo bi ti biti u interesu."

"Ali ti ih ionako nemaš. Nemaš ništa što bi me zanimalo." "Prvo se trebaš napušiti, znači?" Iskrivila je usta. Nije mi smetalo, ta sam usta mogao gledati čitav dan.

"Što se majmuna tiče", rekao sam. "Ukrao sam ih jednom, uspjeh ću i drugi put."

"Kako bi to izveo?"

"Sam ću se snaći. Pitanje je koliko bi tebi to vrijedilo. I prije nego što uopće pomisliš, dvadeset tisuća eura neće biti dovoljno. Želim pola dijamanata."

Naglo je pogledala starog i okrenula se ponovno prema meni. "Stišaj se."

"Nema problema", rekao sam. "Ali još mi nisi odgovorila." "Ne mogu ti dati pola. Nemaju veze s tobom." "A s tobom imaju? Slušaj, možda i jesi spavala s Michaelom, ali sumnjam da je to bila neka ljubavna veza." "Ništa ti ne znaš", rekla je. "Onda mi ispričaj."

Mrzovoljno se zagledala u mene, duboko udahnuła i jednom ili dvaput trepnula. Zatim je još jednom pogledala prema prozoru, ovaj put neusredotočeno, i izdahnuła uz lagan uzdah. Primijetio sam kako je ispreplela prste na šanku, no nisam bio siguran koliko je svjesna bila ta gesta. Nisam joj dugo promatrao prste; njezino je lice bilo ono što je plijenilo pažnju. Profil joj je bio tako elegantan da je izgledala poput neke mlade vladarice s poštanske markice. Pramenovi plave kose oko osunčanog lica, blijede pjegice na obrazima. I te usne, nježne i pune, samo su čekale da začaraju neku nesretnu ludu.

"Kako si upoznala Michaela?" upitao sam je. "Bio je izvan zatvora, što, svega nekoliko dana?" "Pisao mi je pisma", rekla je obeshrabrujuće monotono i okrenula se prema meni. "Divna pisma."

"I odgovarala si mu?"

"Jesam, pa što?" ^

"Bio je ubojica. Nije ti to smetalo?"

"Nismo o tome razgovarali."

"Jeste li razgovarali o dijamantima?"

Zavrtjela je glavom.

"Ne u pismima. čuvari bi ih čitali."

"Pa ste se upoznali?"

Nakratko je zastala. Uzela je još jednu čašu s police iznad šanka, napunila je vodom iz slavine i otpila gutljaj. Ruke joj nisu drhtale, ni blizu, no ipak se činilo da ju je voda nekako smirila.

"Radila sam tamo", rekla je napokon.

"U zatvoru?"

"Dvije godine. U kuhinji."

"I što, on bi ti ispričao dio priče svaki put kad bi mu stavila žlicu pirekrumpira na tanjur?"

"Budalo. Želiš da ti ispričam kako se sve dogodilo i onda govoriš takve gluposti."

"Loša navika, u pravu si. Nastavi."

Otpila je još jedan gutljaj vode i rukom obrisala usne. Ja sam samo sjedio i čekao dok je ona prstima navlačila donju usnu. Naposljetku je nastavila.

"Michael je bio... pristojan. A bio je i drugačiji, Amerikanac u nizozemskom zatvoru. Volio je razgovarati s kuharima i čuvarima, s ljudima koji nisu živjeli u zatvoru."

Zastala je, napola očekujući da je prekinem nečim neprimjerenim, no uspio sam se kontrolirati. "Svašta me ispitivao - što sam radila dan prije? Kamo sam išla za vikend? Kakva je vremenska prognoza? Koji sam auto imala? Jesam li često išla u Amsterdam? Mi, naravno nismo smjeli odgovarati na takva pitanja. Rekli su nam kako bi to moglo biti opasno."

"Kada bi zatvorenik saznao previše stvari o tebi?"

"Ili kada bi mu se previše svidio. Mogao bi te tražiti da činiš svašta za njega, da mu donosiš stvari." "Je li Michael tražio tako nešto?"

"Nikada."

"Ali ti je pisao pisma."

"Ne isprva. Dok sam radila tamo, samo je postavljao svoja pitanja. Ali onda sam izgubila posao." "Kako je onda stupio u kontakt s

tobom? Dala si mu svoju adresu?" "Nisam", rekla je i zavrtjela glavom. "Ja sam se njemu javila." "Ti?"

Slegla je ramenima. "Nakon što sam otišla s tog mjesta, počela su mi nedostajati njegova pitanja. Nedostajalo mi je odgovaranje na ta pitanja. I nisam znala odgovara li itko na njih. Rastužilo me to. Pa sam ga otišla posjetiti."

"I on se jednostavno otvorio?"

"On je isto osjećao. Razvio je... osjećaje za mene."

"Korisno."

"I tada mi je rekao za dijamante."

"I kladim se da si izgledala iznenađeno. Samo što si do tada već znala, zar ne? Sve što si trebala učiniti bilo je pitati nekoga u zatvoru zbog čega je zatvoren ili potražiti u starim novinama. Možda si to učinila i prije nego što je počeo razgovarati s tobom. Kao što si rekla, Amerikanac u nizozemskom zatvoru, to je pomalo neobično."

Pričekala je da završim i nije to ni potvrdila ni opovrgnula. Nije ni trebala. Imalo je savršenog smisla.

"Ne bi ti rekao i gdje su, za tako nešto bio je preoprezan. Dvanaest godina u zatvoru nauči čovjeka strpljenju."

"Rekao mi je da ih ima." Spustila je glas i nagnula se prema meni preko šanka. "Da ima puno dijamanata", šapnula je. "Ali da nisu završeni."

"Misliš brušeni?"

"Brušeni, da."

"Zato ih ne bi mogao odmah prodati. Trebala bi mu veza. U Parizu, pretpostavljam." "Molim?"

"Ništa. Nastavi."

"Nemam ti više što puno reći. Nakon što sam ga posjetila počeo mi je pisati pisma i ja sam mu odgovarala. Ubrzo je bio i pušten."

"Ne. Nisi željela riskirati da izgubi interes."

"Nakon što je pušten, došao je u Amsterdam."

"I priredila si mu dobrodošlicu kakvoj se nadao. A nakon toga ti je šaputao slatke besmislice sve dok nije spomenuo da neće biti tako jednostavno doći do tih dijamanata kao što si se ti nadala. Trebalo je misliti na figurice majmuna i na onu dvojicu koja su ih imala. To mora da te shrvalo." Stisla je usne. "Uopće nije bilo tako."

"O, mislim da je. Ali ti se možeš držati diznjevskve verzije ako ti je draže. Prava zagonetka su majmunčići, zar ne? Je li ti odmah rekao što oni znače ili si trebala poraditi na otkrivanju?"

"Sve mi je rekao", izjavila je i ispravila se. "Više nego što je rekao tebi."

"Neupitno. Ali ja sam ionako bio samo plaćena ispomoć. Ti si mu bila jedina prava ljubav."

Počela se ponašati ukočeno. "Ti si mu trebao donijeti majmune. Trebali smo skupa otići iz Amsterdama."

"S dijamantima?"

"Naravno."

"Znači još su uvijek negdje u gradu?"

Kimnula je glavom i preokrenula očima, kao da sam je upitao nešto preočito.

"Gdje?"

Baš u tom trenutku otvorila su se vrata i u kafić je ušao mladić kojeg sam ranije taj tjedan vidio za šankom. Isti me trenutak snimio i zastao s napola otkopčanim zatvaračem jakne. Rekao je Marieke nešto na nizozemskom, što je zazvučalo toliko neprijateljski, da se onaj stari okrenuo od svog ruma i upitno me pogledao. Nisam mu trebao odgovoriti jer je Marieke to učinila za mene. Zašutio je, što god da mu je rekla, i nakon što mi je uputio najbolji prijeteći pogled koji je uspio složiti, nestao je iza vrata kraj šanka.

"Htjela si reći?" rekao sam i okrenuo se na barskoj stolici prema Marieke.

"Donesi mi majmunčiće i reći ću ti", rekla je i bacila pogled prema vratima kroz koja je prošao njezin kolega. "Kako ti inače mogu vjerovati?"

"Želiš unijeti povjerenja u našu vezu? Nije li malo prekasno za to?"

"Nije ako mi doneseš majmunčiće."

"Doima se tako jednostavno kada ti to kažeš."

Zauzela je strog stav. "Ako ih uspiješ nabaviti, ne ostavljaj ih u svom stanu. Donesi ih ovdje." "Vidjet ćemo", rekao sam joj. "Nikad ne znaš, možda ja ovo uspijem riješiti sam i zadržim sve dijamante."

Stisla je zube.

"Što je? Misliš da se šalim?"

Ustao sam i zakopčao kaput. Zatim sam gurnuo ruke u džepove i kimnuo glavom na odlasku. Dobro sam se osjećao, na neki djetinjast način, dok sam govorio o figuricama koje nedostaju i nudio se da ću ih pronaći dok su mi dvije čitavo vrijeme bile u džepu, štoviše u ruci u džepu. čak mi je palo na pamet izvući ih van i mahati njima pred njom cereći se, no nisam to učinio. Još uvijek nisam znao koliko je bila spremna podnijeti.

Vani se počeo spuštati sumrak pa je temperatura pala nekoliko stupnjeva i upalile su se ulične svjetiljke. Kada sam pogledao na sat, vidio sam da je već gotovo pola šest, i budući da se nisam želio gurati u prepunom tramvaju, pogledao sam prema obližnjim stalcima za bicikle. Jedan se nalazio vrlo blizu mene i do njega sam i otišao i odmah izabrao svijetloplavi bicikl s blatobranima i pletenom košarom pričvršćenom na volan. Metalni lanac kojim je prednji kotač bio svezan za stalak bio je pričvršćen modernim lokotom, pa sam izvukao svoje igle za obijanje i otvorio ga prije nego što su mi se prsti uspjeli smrznuti. Lanac sam ponovno svezao za stalak, oslobodio bicikl iz zbrke ostalih pedala i volana i odgurao ga do ceste, gdje sam namjeravao sjesti na njega i odvesti se.

Međutim, prije nego što sam to uspio učiniti, s obližnjeg je parkirališnog mjesta izletio bijeli kombi i skrenuo preko ceste ravno na mene. Vozač nije izravnao vozilo. Umjesto toga je naglo zakočio i zaustavio kombi točno ispred mene, zapriječivši mi put. Prednja vrata kombija naglo su se otvorila. Naravno, bili su mi poznati svi mogući klišeji koji postoje u vezi s vozačima bijelih kombija, no tolika nesmotrenost me zapanjila i trebao mi je trenutak da se saberem i priprelim na suočavanje s vozačem. Pokazalo se, međutim, da je sukob koji je uslijedio bio drugačiji nego što sam ja očekivao, jer su dvojica muškaraca koji su iskočili iz kombija na glavama imali skijaške maske, a jedan je na ramenu držao i bejzbolsku palicu. Otvorio sam usta da ću nešto reći, no prije nego što sam izustio ijednu riječ, muškarac je zamahnuo palicom i zabio mi je točno u solarni pleksus. Bol je nastupila trenutačno i onesposobila me. Raširila se od prsa do vršaka prstiju, pa sam ispustio bicikl i ostao bez daha. Noge su mi popustile i pao sam na koljena na popločanu cestu, a bicikl se srušio pokraj mene. Pogledao sam gore, hvatajući

zrak, a maskirani je čovjek još jednom zamahnuo palicom prema meni. Kada me taj put pogodila, više nisam osjećao ništa.

Aktovka se nije dala zatvoriti. Snažno sam je pritiskao i nespretno pokušavao dohvatiti kopče, no jednostavno se nisu htjele zakačiti. Nešto je smetalo. Bacio sam aktovku na pod i pokušao je zatvoriti pritiskom noge. Kako zapreka ni tada nije popustila, počeo sam skakati po njoj. Pomak je bio malen i nedovoljan. Odlučio sam otvoriti aktovku i smjestiti Arthurovu ruku nekako drugačije, ali kad sam je otvorio unutra uopće nije bilo ruke - u njoj je bila nečija glava. Molećivo me gledao,

a oči su mu gotovo iskakale iz proreza skijaške maske koju je nosio i stenjao je. Stenjanje je postajalo sve glasnije i glava se počela tresti, kao da je pokušavao nešto reći, ali nije uspijevaao. Sagnuo sam se i zagurao mu prste u usta, pipajući po vlažnoj unutrašnjosti dok nisam osjetio nešto tvrdo pod prstima. Uhvatio sam predmet najbolje što sam mogao i izvukao ga van. Iz usta mu je iskliznula figurica majmuna, sva mokra od sline. Podigao sam je prema nosu i pomirisao. Sladak, lagano papren miris uvukao mi se u sinuse i zakvačio mi se za mozak. Zatim sam naglo otvorio oči, a čovjek koji me držao za kosu kako bi mi podigao glavu, pod nos mi je još jednom gurnuo mirisne soli.

Dobro me ispljuskaao, a ja sam promrmljao nešto što moja suha usta nisu uspjela izgovoriti. Obrazima sam skupio nešto sline i progutao je, i u tom me trenutku spopala mučnina. Naglo i nezaustavljivo, iz prsa sve do tjemena, kroz mene je prostrujao val vrućine i moje čelo pretvorio u žeravicu. Zapucalo mi je u ušima, a grlo mi se zgrčilo. Nagnuo sam se naprijed i povratio.

čovjek koji me držao za kosu naglo me ispustio i brzo se odmakao od mene gundajući, dok sam ja pokušavao ispljunuti i posljednji ostatak žučne kiseline koja mi je ostala u ustima. Htio sam rukom obrisati usta i znoj s čela, ali sam shvatio kako to neće biti moguće jer su mi ruke bile svezane za naslon plastične stolice na koju su me posjeli. Noge su mi također bile čvrsto svezane za stolicu. Vrućina je bila nepodnošljiva. Želio sam da me netko svuče i ubaci u ledeni bazen, čeznuo za polijevanjem hladnom vodom. Omamljeno sam okrenuo glavu prema čovjeku koji je stajao kraj mene da od njega zatražim pomoć, no čim sam otvorio usta u kojima mi je okus bio

užasan i pokušao progovoriti, vid mi se zamaglio i krenuo sam put tunela koji je vodio ravno u nesvjesticu.

Kada sam se drugi put probudio, isti mi je čovjek držao glavu nagnutu i niz grlo mi slijevao vodu. Počeo sam grcati i pijuckati i gotovo ponovno povratio. Pokušao mi je dati još vode, no jecajući sam zavrtio glavom i odgurnuo čašu od sebe. Odmaknuo se korak i kratko me promotrio, a zatim preko ramena dozvao nekoga na nizozemskom. U sobu je ušao njegov prijatelj i pridružio mu se. Obojica su na sebi imala traperice i kožnate jakne, a mršavom, koji je u ruci držao čašu, kosa je bila slijepljena i zgužvana od skijaške kape koju je ranije imao na glavi. Krupni nije imao kose. Iako sam ih vidio samo jednom, one noći u kafiću s Michaelom, često sam o njima razmišljao i odmah ih prepoznao.

Registrirao sam neki čudan smrad u nosnicama i pogledao dolje, gdje mi je bljuvotina još uvijek ležala pod nogama. Podigao sam pogled i promotrio sobu u kojoj su me držali. Bio sam već u njoj. Madrac i posteljina još su uvijek stajali rastrgani i uništeni, drvena je škrinja bila na istome mjestu, a otvor koji je vodio na tavan bio je baš tamo gdje je i trebao biti, točno iznad škrinje. Na golome podu, nedaleko od ispljunutog sadržaja mog želuca, stajale su dvije figurice majmuna.

Primijetili su me kako gledam u figurice i izmijenili nekoliko riječi. Onda se mršavi sagnuo, pokupio ih s poda i stavio ih u džep svoje kožnate jakne, uputivši mi pritom oprezan pogled, kao da sam mu ih nekako mogao oteti. Nije mi bilo jasno kako je mislio da bih ja to mogao izvesti. Kako su mi ruke bile svezane iza leđa, pri svakom udisaju i izdisaju lećnuo bih se od boli. Prsa su mi na mjestu gdje me je pogodila bejzbolska palica bila bolna i osjetljiva, i pribojavao sam se da bi mi bar jedno rebro moglo biti slomljeno. Donekle je bilo i dobro to što nisam mogao micati ruke jer si tako nisam mogao otežati ozljede ili napipati u kako lošem stanju mi je bio potiljak. No, sve u svemu, imao sam i boljih večeri.

"Ti si Englez", krupni se napokon odlučio progovoriti.

Kimnuo sam glavom i lećnuo se od boli jer se soba naglo zanjihala u jednu stranu.

"Znaš li tko smo mi?"

Ovaj put sam vrlo oprezno zavrtio glavom.

"Mi znamo tebe, gospodine Charlie Hovvard. Ti si pisac."

"Jesam", uspio sam izgovoriti.

"I lopov."

Pogledao sam ga u oči. Bile su duboko usađene i vrlo tamne. Uvukao je glavu u svoja ogromna ramena i izdahnuo kroz raširene nosnice, očekujući moj odgovor. Mršavi je gledao čas jednog, čas drugog od nas dvojice, kao da promatra neki krvavi okršaj. Pogledao sam u pod, pokušavajući fokusirati pogled, a krupni je ponovio ono što je maloprije rekao.

"Ti si lopov. Ukrao si nam nešto."

"To je bila greška", promuklo sam izgovorio.

"Sada to kažeš."

Podigao sam pogled prema njemu. "Govorim to već više od tjedan dana. Otkad ste ubili Michaela." Mršavi se okrenuo prema krupnome kao da mu želi nešto reći, no krupni je podigao ruku i zaustavio ga. Približio mi se i spustio se na koljena pred stolicom za koju sam bio svezan, a lice mu je bilo vrlo blizu mome. Podigao je obrve i zagledao mi se u oči gladeći bradu prstima, poput golfera koji pokušava odmjeriti nezgodan udarac. Na trenutak sam pomislio da bi me mogao udariti, no samo je nastavio čučati bez riječi, dišući polagano i pokušavajući iščitati nešto iz mog izraza lica. Nisam bio siguran što je tražio, a bio sam preumoran za bilo kakvo glumatanje, pa sam ga pustio neka me tumači kako ga volja. Nakon nekog vremena položio je ruke na bedra i ponovno ustao.

"Spavaj", rekao je, podigao nogu obuvenu u čizmu i srušio stolicu koja je zajedno sa mnom odletjela na pod i ja sam se našao na boku, a u prsa mi je navro nov nalet boli.

Uspio sam nekim čudom zaspati, ali ne zadugo. Probudilo me peckanje u ruci. Istekla mi je sva krv iz nje i izgubio sam svaki osjećaj, a počela je i podrhtavati. Stisnuo sam zube i unatoč oštrom probadanju u prsima, pokušao sam se opet uspraviti. No nikako nisam uspijevaao. Ležao sam pod jako nezgodnim kutom. Zabio sam čelo u pod i pokušao se barem malo podići kako bi mi se nešto krvi slilo natrag u ruku. To mi je trunčicu pomoglo, no žarko sam želio istegnuti i protresti ruku. "Hej", povikao sam, a paničan ton u mom glasu iznenadio me. "Hej, ruka me boli. Molim vas. Jako me boli."

Začuo sam šum koraka u hodniku kako se približavaju.

"Molim vas", nastavio sam. "Bar me pridignite. Ne ulazi mi krv u ruku."

Vidio sam sjenu na podu na samom ulazu u sobu, no nije se približavala.

"Preklinjem vas. Odvežite mi ruke. Dajte da ih protegnem. Molim vas."

Začulo se još šuškanja i sjena se odmakla od vrata. Zatim se ugasilo svjetlo u hodniku, a ja sam ubrzo počeo cviljeti i psovati sebi u bradu. U tom sam se trenutku mogao prepustiti, potpuno poludjeti, no umjesto toga sam se razbjjesnio. Proklinjao sam sve i svašta i ljutito škripao zubima i počeo se bacakati okolo skupa sa stolicom, vičući svaki put kada bi me zaboljelo, što je bilo vrlo često, sve dok se nekako nisam uspio prebaciti na drugu stranu i naći se na drugom boku. Ostao sam u tom položaju bog zna koliko dugo, licem na prašnjavom drvenom podu, dišući nepravilno dok mi je u prsima povremeno bubnjalo a posjekotina na potiljku se pretvarala u najgoru glavobolju na svijetu, sve dok se krupni i mršavi napokon nisu odlučili vratiti u sobu te se ponovno nadvili nad mene.

"Ustaj", naredio mi je krupni.

"Ne mogu."

Nestrpljivo je dao znak mršavome i zajedno su me podigli i ponovno uspravili stolicu. Nisam imao pojma koliko je bilo sati, ali sam iz nekog razloga pretpostavljao da je kasno u noći ili rano ujutro. Mršavi je izgledao umorno i iscrpljeno, pa sam možda zato to i pomislio. Kako god, bilo je svejedno.

"Pričaj nam o Amerikancu", rekao je krupni.

Zatreptao sam, pokušavajući se sabrati i srediti misli.

"Zvao se Michael Park", započeo sam, razgibavajući vilicu i ovlaživši usne. Gorkast okus sluzi još je uvijek bio na njima. "Izašao je iz zatvora. Bio je osuđen za..."

"Da, da. Reci nam odakle ga poznaješ."

"Angažirao me. Da od vas ukradem one majmune. Dok ste vi bili s njim na večeri."

"Lažeš", rekao je i zamahnuo rukom kao da se sprema udariti me.

"Ne lažem", rekao sam prestrašeno. "Istina je, stvarno. Rekao je da ćete mu vjerovati. Dogovorio se s vama otići na večeru kako bih ih ja mogao ukrasti. Rekao mi je gdje stanujete i gdje držite majmunčice."

Oprezno je spustio ruku. "Zašto bi on to učinio?"

"Nemam pojma. Ali namjeravao je otići iz Amsterdama čim ih dobije."

"To ti je rekao?"

"Da. I povjerovao sam mu."

Krupni je razmislio o tome što je upravo čuo od mene, a mršavi ga je pritom promatrao dok mu se štakorsko lice nervozno trzalo, a žgoljave ruke mlohavo visjele uz tijelo. Mršavi mi se nikako nije sviđao. S krupnim sam mogao razgovarati, dok mi je mršavi izgledao kao da uopće nije imao mozga s kojim bih se mogao sporazumjeti. činilo se da je živčan, stalno na iglama i ostavljao je dojam da je takav bio po prirodi, a ne od nekih droga koje je možda uzimao.

"Uostalom," rekao sam, kako bi krupni nastavio razgovor, "zašto vam je to uopće bitno? Michael je mrtav, a vi i tako imate sva tri majmunčića."

Krupni je ponovno zavukao glavu u ramena kao da se na nešto sprema i ovaj sam put stvarno pomislio da bi mi mogao prići i udariti me. Duboko je udahnuo, njegova su se ogromna prsa podigla i spustila, i stisnuo šake. Mogao sam vidjeti kako ih čvrsto stišće jer mu se meso na zglobovima zabijeljelo.

"Zašto to govoriš o majmunima?"

"Samo zato što se čini očito. Ukrali ste figuricu koja je bila kod Michaela. Zato ste ga pretukli - kako bi vam rekao gdje se nalazi. A sada imate i ona dva koja sam vam ja ukrao."

"Ponovno govoriš kao da smo ga mi ubili. To nije istina."

Mršavi je neujednačeno zavrtio glavom.

"Ako niste vi, tko ga je onda ubio?"

"Ti", rekao je krupni. "Zato te policija i privela."

"To je bila greška."

"Još jedna greška." Nakrivio je glavu na jednu, pa na drugu stranu. "Policajac koji te uhitio, Burggrave, on ne griješi."

"Ovaj put je pogriješio. Slušajte, istina je da sam otišao u Michaelov stan nakon što sam vama ukrao figurice, ali tada je već bio pretučen. Ležao je u kadi. Prsti su mu bili slomljeni."

Krupni se lecnuo i okrenuo glavu, kao da ga je prizor koji sam opisao zgrozio. Mršavi je, poput guštera, kratko izbacio jezik iz usta.

"Je li ti išta rekao?"

"Nije."

"Laže", zaključio je mršavi. "Pokušava nas prevariti." "Ne lažem", rekao sam. "To je istina, vjerujte mi." Krupni je podigao ruku i ušutkao nas obojicu. "Znači treći majmun nije kod tebe?" upitao je. "Zar nije kod vas?"

Pogledao me ravno u oči, ponovno pokušavajući dokučiti što je to sa mnom. Ovaj put sam ja učinio isto. Gdje je treći majmunčić? Ako nije bio ni kod mene ni kod ove dvojice, gdje je mogao biti? I jesu li mi zbilja govorili istinu da oni nisu ubili Michaela? To je bilo teško reći, s obzirom na to da su mene upravo pretukli bejzbolskom palicom i svezali me za stolicu.

"Kako bi bilo", nastavio sam, "da me pustite i da vam ja nabavim trećeg majmunčića? Mislim da znam gdje bi mogao biti."

"Gdje?"

"Negdje gdje sam odmah trebao pomisliti da bi mogao biti. Ako me pustite, pronaći ću ga i donijeti vam."

Krupni se nacerio i pokazao mi usta puna plombi. čak je uspio i zahihotati.

"Lažeš. Samo ćeš otići na policiju."

"Vjerujte mi, to je zadnja stvar koju bih pokušao."

"Ali ja ti ne vjerujem." Glavom je pokazao prema mršavome. "A moj prijatelj kaže da bismo te trebali ubiti. Počinjem se slagati s njim."

"Ne, slušaj me. Ja znam!"

"Ništa ti ne znaš."

Pokretom je pozvao mršavoga i izašli su iz sobe, zatvorivši za sobom vrata.

čim su izašli, nastavio sam raditi ono čime sam se bavio prije nego što su ušli. Kad malo bolje razmislite, provalnički je zanat vrlo sličan izvođenju bijega. Sve te brave, lanci i vezanje funkcioniraju na istome principu. I dok je provalnikov posao ulaziti u zatvorene prostore, artist koji se bavi bijegom iz njih treba izaći. Savjetnik za zaposlenje mogao bi reći kako te dvije profesije zahtijevaju vještine koje se preklapaju. Sto je sve samo zaobilazan način da vam kažem kako sam konačno uspio olabaviti uže kojim sam bio vezan za naslon stolice.

S uzetom sam, istina, pokušavao nešto učiniti otkad mi se prvi put vratila svijest. Boljelo me u prsima dok sam to radio, a izvijanje

zapešća i grčenje prstiju dok su mi ruke polako odumirale bilo je i više nego bolno, no i to mi je bilo draže nego da me ubiju. Zato sam počeo odlučno povlačiti uže i čačkati po čvorovima, i nakon nekoliko sati truda konačno uspio razvezati prvi. Od tog sam trenutka činio sve manje-više isto, samo što je uže bilo trunčicu labavije, te sam mogao malo više pokretati zglobove, sve dok uže nije bilo spremno spuznuti mi s ruku. A točno to se i dogodilo u trenutku kada su krupni i mršavi izašli iz sobe i ostavili me samog.

To je, naravno, bio samo prvi korak i, nakon što sam oprezno protegnuo ruke, pregledao ozljede na zapešćima i vratio u šake malo života, isti sam postupak trebao ponoviti i s užadi kojom su mi bile vezane noge. Ovaj sam put mogao gledati što radim i s čim sam suočen, a čim sam olabavio ključni prvi čvor bilo je samo pitanje hoću li imati dovoljno vremena i odriješiti ih sve prije nego što jedan od njih uleti u sobu s bejzbolskom palicom i dokrajči me.

Takve mi misli nisu pomagale. Takve su mi misli, u stvari, potpuno kočile napredovanje jer sam zbog njih počeo naglo potezati užad i malo previše požurivati stvari. Poteškoća je bila u tome što sam u isto vrijeme bio svjestan koliko me to usporava, ali i zabrinut da ću propustiti priliku za bijeg, pa sam nastavio na isti način; nervozno i nespretno.

A opet, možda mi je strah i pomogao, jer tako bar nisam razmišljao o ozljedama. A razmišljanje o nečemu osim o boli koja me razdirala bilo je ključno u trenutku kada sam se potpuno oslobodio i trebao se pripremiti za izazov penjanja u tavanski prostor.

Činjenica je, podizanje kroz otvor na stropu zaboljelo me kao svi vrazi i to neću poricati. Također je moguće da sam, pokušavajući to izvesti, samo još više sebi naštetio, pogotovo jer sam se morao osloniti o rebra, no čitavo me to iskustvo natjeralo da pomislim kako su sve one priče o ljudima koji prikupe dodatnu snagu kada se nađu u nesvakidašnjim situacijama zasigurno istinite, jer sam se, unatoč svemu, uspio provući gore a da pritom nisam povikao ili ispustio krik, dok mi je kroz tijelo prolazila nemoguća bol.

Budući da sam odlučio izvesti to, pa tko živ, tko mrtav, vjerojatno i doslovno, olakšanje koje sam osjetio nakon što sam laktom i bedrom uspio prijeći preko ruba otvora bilo je ogromno, pogotovo nakon što sam zavukao ruku pod tavansku izolaciju i našao pištolj točno ondje

gdje sam ga i ostavio, onako kako se događa kad se planeti poklope i dragi je Bog milostiv.

Nije da sam u tom trenutku baš imao vremena razmišljati o takvim stvarima, jer sam bio previše zabavljen pipanjem po kundaku pištolja dok nisam našao nešto što mi se činilo da bi mogla biti kočnica koju sam onda, stisnutih zubi, otpustio. Iz pištolja je ispala patrona metaka. To nije bilo ono što sam namjeravao učiniti. Nespretno sam patronu vratio na mjesto i našao drugu polugu za koju sam se nadao da će biti prava. Gurnuo sam je na jednu stranu i, nakon što se ništa neobično nije dogodilo, spustio nogu dolje u sobu i, pripremivši se, skočio na poklopac škrinje što sam spretnije mogao.

S pištoljem ispred sebe poput neke vrlo opasne baklje, otišao sam do ruba sobe i zastao, pokušavajući čuti bilo kakve znakove da su ona dvojica išta primijetila. Pažljivo sam slušao, no jedino što sam uspio čuti bila je tišina i moje vlastito disanje; plitko i hrapavo u grlu. Zakoračio sam u hodnik i pištoljem naciljao u mrak ispred sebe i krenuo za cijevi prema drugoj spavaćoj sobi. Vrata su bila zatvorena. Osvrnuo sam se preko ramena, zatim vratio pogled na vrata i razmislio o tome da ih probijem. Na kraju sam ipak posegnuo za kvakom i okrenuo je što sam tiše mogao, odškrinuo vrata i povirio unutra.

Svjetlo je bilo ugašeno. Nakon nekoliko tjeskobnih trenutaka oči su mi se privikle na tamu i uspio sam razabrati siluetu mršavog koji je spavao na poljskom krevetu. Pokraj njega na podu bila je njegova kožnata jakna. Odšuljao sam se do jakne i sagnuo se, držeći mršavog na oku čitavo vrijeme, a zatim prstima prošao po jakni dok nisam napipao figurice. Još su uvijek bile u džepu sa zatvaračem. Nisam se usudio otvoriti ga, pa sam jednostavno pokupio jaknu i vratio se u hodnik gdje sam naišao na krupnog s bejzbolskom palicom u zraku.

Pištolj, međutim, nije očekivao. Da ga je očekivao, vjerojatno bi me pričekao sa strane vrata i opalio me po glavi čim bih izašao iz sobe. Umjesto toga, stajao je na kraju hodnika, pretpostavljajući da će sama palica biti dovoljna da se ja predam. Oči su mu se raširile kad sam ispružio ruku i uperio pištolj ravno u njega. Zatim ih je lagano pritvorio, a čelo mu se naboralo.

"Ali pretražili smo te", pobunio se.

"Onda će te to naučiti da ne ostavljaš pištolje okolo", šapnuo sam. "Gdje ih bilo tko može naći." "Ali..."

"Spusti to", pokazao sam prema palici. "I hodaj unazad. Sada. Unazad."

Oklijevao je. Gurnuo sam pištolj prema njemu. Polagano, krupni je spustio palicu kraj sebe i naslonio je na zid. "Ne tako, na pod", prosiktao sam.

Krupni se počeo spuštati na koljena. "Ne ti", rekao sam. "Palica. Položi je na pod."

Učinio je kako sam mu rekao.

"U redu, a sada se odmakni od nje."

Pomaknuo se unazad, a ja sam bacio pogled na ulazna vrata i primijetio kako su bila loše popravljena, a ne zamijenjena. U tom je trenutku on povikao u smjeru druge spavaće sobe nešto na nizozemskom, a mršavi je odmah nešto nerazgovijetno odgovorio. Okrenuo sam glavu i ovaj put krupni ništa nije stigao reći, no već je bilo prekasno. Krenuo sam prema dnu hodnika i zaobišao mršavog koji se pojavio iza mene još snen i gotovo pao u nesvijest kada me vidio sa svojom jaknom i pištoljem.

"Gdje su vam ključevi kombija?" ljutito sam ih upitao, prijeteći im pištoljem.

Mršavi je još uvijek bio previše šokiran za odgovor, a krupni je oklijevao.

"Ključeve", povikao sam i gurnuo pištolj ravno na mršavoga, stišćući okidač sve čvršće. "Odmah." Nijemo je pokazao na jaknu koju sam držao u ruci, a ja sam je protresao dok nisam začuo zvuk ključeva.

"U redu", nastavio sam i ponovno se okrenuo prema krupnome. "Ti otvori vrata. Tako. Sad se odmakni. Dalje, još dalje. Tako."

Još sam jednom provjerio mršavoga, kako bih se uvjerio da se nije pomaknuo.

"Ako vas čujem na stepenicama prije nego što izađem odavde, kunem se, pucat ću. Jasno?"

Mršavi je samo stajao otvorenih usta, zureći kradomice u svog prijatelja, no krupnije kimnuo glavom i ležerno stavio ruke iza leđa. Povukao sam se prema vratima, mašući pištoljem između njih dvojice, i kada sam prešao prag, samo sam se okrenuo i bacio se

prema stepenicama i u skokovima i posrtanju spustio se pet katova najbrže što sam mogao u stanju u kojem sam bio. Pri dnu stepenica sam već teško disao, osjećao se omamljeno, a srce mi je gotovo doslovno iskočilo iz grudi, no nisam čuo nikakve korake iza sebe. Došao sam do ulaznih vrata i posegnuo za zakretnom bravom, otvorio je i izletio van u hladnu mračnu noć. Požurio sam što sam brže mogao, pretražujući u isto vrijeme džepove jakne dok nisam našao ključeve kombija, zatim skrenuo prema kanalu i bacio ih u vodu. Razmišljao sam i o tome da se riješim pištolja, no ipak sam ga odlučio samo zamotati u kožnatu jaknu, gurnuo svežanj pod ruku i krenuo u potragu za najbližim stalkom za bicikle.

23.

U svom sam se stanu zadržao samo onoliko koliko mi je trebalo da u torbu potrpam nešto odjeće i putovnicu i zgrabim svoj provalnički alat. Stavio sam u torbu i pištolj i bio spreman istrčati iz zgrade, kada mi je palo na pamet otići u kupaonicu i provjeriti ozljede. Podigao sam majicu pred ogledalom i nasred prsa našao tamnoljubičastu modricu koja je izgledala kao meta koju je netko na meni nacrtao. Zatim sam spustio glavu i lagano napipao krv koja mi se zgrušala u kosi. Pustio sam hladnu vodu nad kadom i namočio ručnik i njime pokušao skinuti što više zgrušane krvi, a da pritom ne otvorim nanovo ranu. Zatim sam se presvukao u gornji dio trenirke koji nije bio sav krvav, na to obukao kožnatu jaknu koja je pripadala mršavome i u kojoj su, u džepu sa zatvaračem, još uvijek bile figurice majmuna i izašao van. Krupnom i mršavom nije bilo ni traga ni glasa, no nisam se namjeravao zadržavati dok se oni pojave. Umjesto toga sam prošetao kroz Crvenu četvrt do St. Jakobsstraata i pripremio se za nešto što sam već odavno trebao učiniti.

Ulazna vrata bila su na istome mjestu kao i prije nešto više od tjedan dana kad me Marieke prvi put odvela onamo. Bacio sam pogled na njih i razmislio bih li možda trebao obiti bravu na njima i tako ući, no nisam bio previše siguran da bi to bilo najpametnije. Na oglasima u visini očiju bio je postavljen uočljiv znak koji je obilježavao mjesto zločina, a uvijek je postojala i mogućnost da su vrata pod nadzorom. čak kada bih i ušao, riskirao bih susret s nekim od Michaelovih susjeda dok bih se penjao do njegova stana. Motao sam se oko zgrade i razmišljao. Iz seks-kabine kraj zgrade pulsirala je elektronska glazba, a iz kafića na suprotnoj strani dopirao je neki zvuk sličan reggaeu. čuo sam i udaljen zvuk zavijanja sirene na nekom drugom kraju grada.

Sve u svemu, nisam bio siguran da bi bilo mudro ući na prednja vrata. Naravno, sve je moglo proći dobro, ali čemu ne slijediti instinkt? Zato sam se odmaknuo od vrata i ponovno pošao niz St. Jakobsstraat do najbližeg križanja i ubrzo se našao iza Michaelove zgrade. Tamo sam pronašao mračni kutak u koji sam sakrio svoje stvari i kantu za smeće na kotačima koju sam dogurao preko uličice točno ispod nadstrešnice koja me zanimala.

Popeo sam se na kantu, jednom se nogom podupro o zid sa strane i nekako se bacio ili skočio, osjetivši to točno usred bolnog mjesta na prsima, dovoljno visoko, tako da sam uspio dohvatiti valovitu nadstrešnicu koja se nalazila ispod Michaelova stražnjeg prozora.

Bez poticaja koji je pružala prijetnja smrti, pošteno sam se namučio dok se nisam dovukao gore, dajući maha psovkama i stenjanju. Nakon patnje koju sam proživio, u potpunosti sam tišini ostao ležati na leđima i buljiti u tamne oblake na noćnom nebu iznad mene. Oblake je lagano obasjavao odsjaj natrija koji je grad ispuštao, pa je nebo izgledalo poput tamnog, zastrašujućeg mora punog svjetlucavog planktona. Upijao sam tu neobičnu atmosferu dok sam dolazio do daha i u isto vrijeme iz džepa izvukao par kirurških rukavica i navukao ih na ruke. Zatim sam se otkotrljao na bok i pogledao gore, prema prozoru kupaonice i očeličio se za još jedan izazov.

Srećom da je odvodna cijev od lijevanog željeza bila pričvršćena dovoljno blizu izbočine pod prozorom, pa sam se uz nju mogao uzverati, što iz nekog razloga nije bilo tako bolno kao što sam očekivao. Podigao sam se i nogom stao na komad metala kojim je odvodna cijev bila pričvršćena na zid i dohvatio izbočinu pod prozorom. Povukao sam se prema gore najbolje što sam mogao i, viseći dijagonalno, slobodnom rukom zgrabio jednu od greda na pomičnom prozorskom okviru kako bih ga polako mogao gurati dok se ne otvori. Trebalo mi je nešto više od minute da prozorsko okno gurnem dovoljno visoko kako bih se mogao provući unutra, i tada su mi se ruke i noge već počele tresti i imao sam osjećaj da u grudima umjesto rebara imam vruće noževe, no ipak sam se nekako uspio odgurnuti od cijevi, uhvatiti se za unutarnji rub prozorskog okvira i uvući unutra, sve u jednom relativno tečnom pokretu.

Spustio sam se prvo na zahodski kotlić, a zatim na pod kupaonice. Bila je u mraku, pa sam neko vrijeme slijepo tapkao, tražeći lanac kojim se palila žarulja koja je visjela sa stropa. Preda mnom se ukazala zgrušana krv, kosa i vjerojatno komadići lubanje koji su još uvijek bili razmazani po porculanskoj kadi i upijali se u požutjele pločice i tamne fuge na zidu. Bilo je nekako neobično da mu i tijelo više nije bilo tamo. Osim tih krvavih ostataka, nije bilo razloga pomisliti kako se nalazim usred mjesta zločina. Nisam siguran što sam očekivao da ću naći tamo - kredom nacrtan obris tijela ili

tragove forenzičnih pretraga - no toga nije bilo. Pitao sam se koliko će vremena trebati proći prije nego što vlasniku stana dopuste da očisti kadu, a onda i hoće li se vlasnik uopće potruditi i očistiti je. Možda je ta garsonijera trebala postati još jedan amsterdamski skvot.

Dosta o tome. Nisam mislio da ću ono što sam tražio pronaći u kupaonici i nije me previše veselila pomisao da je detaljno pretražujem, no zadržao sam se dovoljno dugo kako bih otvorio poklopac kotlića i zavirio unutra. Prozirna plastična vrećica s nekoliko grama bijelog praha plutala je u mirnoj vodi poput omamljene meduze, no osim toga ništa više nije izgledalo neobično. Vratio sam porculanski poklopac na mjesto, otišao u sobu i upalio svjetlo.

Soba je također bila potpuno ista kao i ranije, samo što Michaelova kofera više nije bilo, a na sklopivom stolu bio je komad žutog papira koji je izgledao kao policijski formular. Zastao sam na sredini sobe, ruke oslonio o bokove i promotrio prostor, pitajući se gdje bih mogao započeti i koliko se ovdje zadržati. Donekle sam se pokušavao staviti u Michaelov položaj i razmislio što bih ja učinio da sam suočen s ovim prostorom. Jer, vidite, ono što sam shvatio da sam previdio bilo je da je i Michael također bio provalnik. Te ako je bio imalo sličan meni, vrijedne bi stvari držao negdje gdje se većina ljudi, a posebno slučajni provalnici, ne bi sjetili pogledati. Ja sam svoj provalnički alat bio sakrio iza oplata u kupaonici, a figurice majmuna u kutiju praška za pranje, pa sam pomislio kako je i Michael mogao učiniti nešto slično. Ako je stvarno bio tako dobar kao što je Pierre tvrdio, majmunčić možda nikada nije ni izašao iz stana, bez obzira na to koliko je nasilnika, policajaca i forenzičara kroz njega prošlo.

To je bila moja teorija. No sada, kada sam se ponovno našao u istoj garsonijeri, bilo je teško pogoditi gdje bi mogao biti skriven. Prostor je bio jako skučen, s jedva išta namještaja, pa su i mogućnosti bile ograničene. Započeo sam s najočitijim i pomaknuo komodu koja je stajala kraj kreveta, izvukao iz nje sve ladice i pretražio sve šupljine. Zatim sam komodu okrenuo naopako i provjerio dno. Tamo nije bilo ničega osim grudica prašine i kućanskog otpada, pa sam vratio ladice na mjesto i odmaknuo krevet od zida. Krevet je imao metalni okvir i nikakve očite otvore u kojima se nešto moglo sakriti. Prepipao

sam deku i posteljinu, a zatim podigao madrac i provjerio ispod. Kad ni tamo nisam ništa našao, spustio sam madrac na mjesto i počeo ga neko vrijeme tiskati prstima, poput kirurga koji pokušava napipati kilu, no i od toga sam odustao i pažnju preusmjerio na kutak s kuhinjskim elementima.

Sklopivi kuhinjski stol i stolice nisu bili ni od kakve koristi, ali sam zato protresao plinsku bocu kako bih provjerio ima li u njoj plina i džepnom svjetiljkom posvijetlio prostor iza jedinog plamenika na štednjaku gdje sam zatekao minijturni svijet spaljenih mrvica i pocrnjelih komadića tko zna čega sve ne, ali ničeg bitnog. Uspravio sam se, oslonio ruku o bok i promotrio aluminijski sudoper. Postojala je mogućnost da je nešto sakrio u plastičnu cijev ispod njega, no nije mi baš izgledalo vjerojatno, pa sam to zasad odlučio preskočiti. Zatim sam pogledao prema gore i iznad glave primijetio izolacijsku navlaku koja je štitila grlo žarulje i bila napravljena od neke vrste imitacije mramora, a taj je bio neproziran i postojala je mogućnost da se unutar te navlake nešto sakrije. Jednu sam kuhinjsku stolicu postavio ispod toga i popeo se na nju, i baš kad sam se spremao odvrnuti navlaku, začuo sam kako se ulazna vrata zgrade otvaraju i zatvaraju i netko ulazi u stubište.

Koraci koji su se čuli bili su odmjereni, kao da se osoba kojoj su pripadali uopće nije žurila doći gdje god je namjeravala. Pogledao sam naokolo, pitajući se hoću li uspjeti sobu vratiti u prvotno stanje na vrijeme, no bilo mi je jasno kako to ne bih mogao izvesti a da pritom ne proizvedem i ogromnu količinu buke. Zato sam odvrnuo navlaku, a djelomično i vruću žarulju, što je sobu zavilo u tamu tako da osoba koja se penjala po stepenicama nije mogla vidjeti svjetlo ispod ulaznih vrata garsonijere. Dok sam treptao u mraku, pred očima su mi se pojavljivali svijetleći šesterokuti, a smrad zapaljene plastike koji su proizvele moje rukavice pokušao sam zanemariti. Slijepo sam opipao navlaku dok se nisam uvjerio kako ni u njoj nema ničega.

Koraci su u međuvremenu dolazili sve bliže i bliže. Bilo je malo vjerojatno kako bi bilo tko iz policije išao provjeravati stan ovako kasno, pomislio sam, no nisam to sa sigurnošću mogao znati, a ionako je uvijek postojala mogućnost da je netko namjeravao ući pod manje legalnim okolnostima. Osjetio sam napetost i pripremio se

pobjeći u trenutku čim začujem prvi kontakt ključa s bravom. Zgrčio sam nožne prste i u glavi mi se odigralo kako ću poletjeti prema kupaonici. Koraci su prišli još bliže i začuo sam škripu podne daske na odmorištu ispred vrata. činilo se da tišina traje čitavu vječnost. Bilo je tako tiho da sam mogao čuti kvrcaje u vlastitim koljenima. Cijelo mi se tijelo zaledilo, a čim sam toga postao svjestan opalio me val vrućine. Zadržao sam dah najbolje što sam mogao, no bojao sam se da mi srce lupa tako glasno da bi me moglo odati. Nisam sve to skupa više mogao izdržati i već sam bio spreman iskočiti kroz prozor, kad su se konačno, i na moje veliko olakšanje, koraci ponovno pokrenuli i osoba se nastavila odmjereno uspinjati. Kome god da su koraci pripadali, bio je ili pijan i polako se klatario prema gore, ili star, pa mu je trebao odmor, ili je jednostavno bio znatiželjan, pa je odlučio zastati ispred garsonijere u kojoj je netko nedavno ubijen. Bilo kako bilo, nije me namjeravao otkriti. Pričekao sam da koraci utihnu i ponovno zavrnuo žarulju, skrenuo pogled od svjetla i vratio navlaku na mjesto.

Sišao sam sa stolice, izvadio svoj mikroodvijač i odmah zatim odvrnuo prekidač za svjetlo. Pregledao sam šupljinu iza prekidača i isto učinio s dvije utičnice na zidu kraj sudopera. Ni u njima nije bilo ničega. Vratio sam vijke na mjesto i stegnuo ih, kad mi je palo na pamet da pomaknem tepih i provjerim ispod podnih dasaka. Međutim, to mi se nije činilo kao vjerojatan scenarij. Daje Michael trebao na brzinu pokupiti majmunčića ne bi ga išao skrivati pod daske. Premda je i to, naravno, bilo moguće, ali mi se nikako nije sviđalo i odlučio sam to ostaviti kao posljednje mjesto koje ću provjeriti. Koliko god sam se trudio izbjeći kupaonicu, činilo se da sam ga ipak tamo trebao potražiti.

Za početak sam provjerio iza oplata na kadi, za slučaj da smo stvarno bili na istoj valnoj duljini. Pokazalo se da ju je bilo teško pomaknuti. Jedan od vijaka bio je oštećen, a oplata je bila silom nagurana pod nezgodnim kutom i dosta sam se pomučio prije nego što sam je uspio skinuti, za što sam se, naravno, uzalud trudio. Sve što je oplata skrivala bila je unutrašnjost plastične kade i metalne cijevi s kojima se nisam želio baviti.

U kupaonici nije bilo stalka za ručnike ni prečke za zastor za tuširanje, a čak da ih je i bilo, majmunčić vjerojatno u tako nešto ne

bi ni stao. Provjerio sam stalak u kojem je stajala zahodska četka, no sve što sam tamo našao bila je žučkastosmeda sluz. Prostor je bio osvijetljen običnom golom žaruljom iznad moje glave, a nigdje nije bilo nikakvog ormarića za lijekove ni košare za prljavi veš.

Ponovno sam pogledao krvavi prizor oko kade, zamrljani porculan i pločice, i u tom me trenutku nešto streslo. Bilo je gotovo nezamjetno, no metalni poklopac na kadi kroz koji je odlazila voda učinio mi se malo preupadljiv. Ponovno sam izvadio odvijač i vrlo oprezno skinuo poklopac s kade, držeći ruke podalje od osušene krvi i komadića ljudskog mesa. Ispod poklopca nije bilo nikakve gumice koja bi ga držala na mjestu, pa mi je bez problema pao na dlan. S njim je došlo još nešto. Za stražnju stranu poklopca bio je zalijepljen vrh malene, prozirne plastične vrećice. Povukao sam je i cijela je odjednom izašla iz cijevi. Bila je potpuno suha, ali je prilično loše mirisala. Istresao sam je i otvorio, a zatim izvadio ono što je bilo unutra. Nije to bila figurica majmuna koja je nedostajala, već nešto puno zanimljivije.

24.

Kada sam sve stvari vratio točno tamo gdje sam ih i našao, provukao se kroz prozor kupaonice i stao na nadstrešnicu, vani je već počelo svitati, a rosila je i lagana kišica. Izvukao sam torbu iz kutka u koji sam je bio sakrio i rukavice bacio u kantu za smeće, zatim kantu odgurao tamo gdje sam je bio našao i krenuo u potragu za mjestom na kojem bih mogao razmisliti o svemu.

Pronašao sam jedan kafić u blizini, samo nekoliko ulica prema kanalu Singel, gdje je vlasnik koji je tek otvarao bacio samo jedan pogled na moje napaćeno, neispavano lice i uveo me unutra gdje mi je poslužio prvu kavu tog dana. Sjedio sam uz izrezbareni prozor, grijao ruke na šalici kave i razmišljao o događajima koji su me doveli do mjesta na kojem sam se trenutno nalazio. Na stolu preda mnom bio je onaj komad papira koji sam našao savijen u cijevi u Michaelovoj kupaonici. Bila je to fotokopija dokumenta i reprodukcija nije bila savršena, no ipak je bila dovoljno dobra da saznam ono što sam trebao. Pijuckao sam kavu i čekao da mi se kofein polako uvuče u sive stanice kako bih mogao razmisliti o implikacijama ovog otkrića i za to vrijeme slušao zveket suda koje je vlasnik vadio iz perilice, pripremajući se za još jedan radni dan.

Pola sata kasnije, kada je završio sa zamornim poslovima i našao vremena i sam popiti kavu, zamolio sam vlasnika nešto hrane, a on je samo kimnuo i nestao u stražnjoj sobi, dok sam ja za to vrijeme potražio zahod kako bih provjerio onu brazgotinu na potiljku. Vratio sam se nekoliko minuta kasnije s toaletnim papirom pritisnutim na ranu, a on mi je poslužio tanjur vjerojatno najboljih suhih narezaka i sira koje sam ikada okusio. Zvakao sam hranu i razmišljao gotovo čitav sat, a onda sam otišao do govornice u dnu kafića i nazvao broj s posjetnice koju mi je Rutherford dao. Očekivao sam da ću opet morati ostaviti poruku, no na moje iznenađenje, pospani je Rutherford podigao slušalicu.

"Spavate u uredu?" upitao sam nakon što smo izmijenili pozdrave.

"Preusmjerio sam pozive", objasnio mi je i zijevnuo. "Pitao sam se kada ćeš mi se javiti."

"Vrlo obzirno od vas", rekao sam mu. "Zovem jer bi mi trebala još jedna usluga."

"Nisi valjda opet u buksi, momče?"

"Nisam još. No u nezgodnoj sam situaciji, Rutherford, i zanima me biste li me možda mogli udomiti na dan-dva. Mogao bih otići u hotel, no..."

"Ni u snu", prekinuo me. "Doista. Znaš li gdje je Oosterpark?" Rekao sam da znam.

"Odlično. Ja stanujem na zapadnoj strani. Imaš li olovku?" "I salvetu."

"Bravo", rekao je, izdiktirao mi adresu i upitao me hoću li je uspjeti pronaći.

"Sasvim sigurno", rekao sam mu. "Odgovara li vam onda da dođem?"

"Naravno. Napraviti ću nam čaj i nešto za prigristi."

Zahvalio sam mu još jednom i spustio slušalicu, zatim platio vlasniku kafića i ostavio mu napojnicu od nekoliko eura, pozdravio se s njim i otišao u istom smjeru iz kojega sam ranije tog jutra i došao. Brazgotina na glavi boljela me zbog hladnog zraka i tresao sam se od hladnoće. Kako bih se zagrijao, oko sebe sam čvrsto omotao kožnatu jaknu koja je pripadala mršavome, jednu ruku gurnuo u džep na hlačama, a drugu, u kojoj sam nosio torbu, uvukao u rukav jakne.

Od St. Jakobsstraata krenuo sam preko turističkog dijela u Damraku, prošao pokraj Oude Kerk i završio u samom središtu Crvene četvrti. Prizor je bio turobno poznat. Tu i tamo pokoji mamurni sudionik sinoćnje pijanke, neuredne odjeće i mlitavih, besciljnih pokreta, posrćući je izlazio iz javnih kuća i seks-klubova. U isto vrijeme, grupice prostitutki su, ruku pod ruku, odlazile s radnih mjesta u sintetičkim kaputićima i PVC čizmama do koljena i kretale se prema Centraal Stationu i nekom od ružnih predgrađa odakle su dolazile. Na njihovo su mjesto stizale druge djevojke, raditi manje unosnu dnevnu smjenu, sa slojevima teške šminke koja je njihovim licima davala izraz usiljenog optimizma.

Sagnuo sam glavu i izbjegavao njihove poglede, zureći u svoja stopala na prljavom betonu, ignorirajući pritom i himnu ragbi-momčadi koju je nekolicina mojih zemljaka malodušno pjevušila. Ubrzo sam stigao do Nieuwmarkta i s ruba Crvene četvrti zašao u ogranak Kineske četvrti. Odjednom su me okružile trgovine s namirnicama iz istočne Azije, mesnice i restorani, zapljusnuo me val

jarkožute i crvene boje i svijet simbola i znakova koje nisam razumio. Ubrzani, isprekidani zveket kineskog razgovora ispunio mi je uši, a u nosnicama sam osjetio neobične mirise mesa. Prošetao sam ulicom Zeedijk, i baš kada sam prolazio pokraj prodavaonice novina, iz nje je izletio vlasnik sa stalkom za razglednice ispred sebe. Od svih tih silnih razglednica koje je nosio nije vidio kuda hoda i zaletio se u mene. Stalak mu je ispao iz ruku i tresnuo na pod, a razglednice i džepne mape grada razletjele se po ulici. Zastao sam i pomogao mu skupiti robu s poda, a da pritom nisam bio siguran proklinje li sebe ili mene, i dok sam se saginjao pokupiti nekoliko razbacanih razglednica, u oči mi je upalo nešto u prozoru na prvom katu iznad prodavaonice novina. Zastao sam i zagledao se u prozor i do tada mi je već bilo jasno da čovjek proklinje mene, no to mi više nije smetalo. Na staklu je bio zalijepljen crtež koji mi je bio dobro poznat, visok možda metar, a iznad njega je bilo još kineskih znakova. Znakove nisam mogao odgonetnuti, no crtež mi je bio jasan kao dan. Tri majmuna - jedan koji prekriva uši, jedan koji prekriva usta i zadnji koji prekriva oči.

Bez riječi sam se pokrenuo i gurnuo razglednice koje su bile kod mene čovjeku u ruke i već prošao pokraj njega i uputio se prema staklenim vratima u aluminijskom okviru koja su se nalazila uz njegovu prodavaonicu novina. Kraj vrata je bilo nekoliko zvona, no nisam se na njima zaustavljao, nego sam jednostavno gurnuo vrata i našao se u nezagrijanom stubištu u kojem mi se dah pretvorio u paru čim se susreo s hladnim zrakom.

Preda mnom se nalazio zamračen skladišni prostor i osvijetljeno stubište s olinjalim crvenim tepihom. Popeo sam se uza stube, hodajući lagano omamljeno, kao netko koga su hipnotizirali, i našao se pred drugim vratima na kojima su ponovno bili simboli majmuna, ali ovaj put puno manji. Posegnuo sam za kvakom. Nije bilo zaključano. Otvorio sam vrata i ušao unutra.

Prostorija u kojoj sam se našao bila je pretrpana jeftinim namještajem. Dominirao je niski pult od šperploče s nekoliko plastičnih stolica u blizini. Na zidovima nije bilo ničega i bili su oličeni u prljavobijelo. Na pultu je bio samo bežični telefon i mjedeno zvonice za poslugu. Neko sam vrijeme samo stajao tamo, a kada se nitko nije pojavio, prišao sam pultu i pozvonio.

Samo da vam kažem, volio bih da na svijetu ima više takvih zvona, jer je žena koja se pojavila nakon što sam pozvonio bila vjerojatno najljepše biće koje sam ja ikada vidio. Visoka možda metar i pol, bila je nježna poput zraka, a na sebi je imala kimono jarkoplave boje koja joj je upotpunjavala tamnu, sjajnu kosu svezanu na vrhu glave. Bila je našminkana gotovo u stilu gejša, i dok je prilazila, naklonila se kako to rade istočnjaci.

Ja sam se također naklonio, no kada sam ponovno podigao glavu s lica mi je u trenutku nestao očarani osmijeh koji sam imao otkad se pojavila. Kraj nje su se stvorila dva ogromna muškarca, ramena širokih poput trokrilnih ormara, bez ikakve naznake da uopće imaju vratove. Bili su u odijelima i tamnim košuljama, no puno bi prirodnije izgledali u ringu za sumo borbe. Kosa im je bila nauljena i začešljana prema natrag i neobično su se meškojljili dok su hodali, prebacujući svoju pozamašnu težinu s noge na nogu, kao da im je sposobnost kretanja ovisila o neprekidnom pokretu, poput onih igrački s metalnim lopticama koje se neprekidno zabijaju jedna u drugu.

Azijska je božica čekala za pultom u sredini, sa slatkim osmijehom na licu, dok su se gorile motale iza nje u neobičnoj preslici triju majmunčića. Zagledao sam se u njezine ljupke oči, a ona je kimnula glavom, diskretno me ohrabrujući.

"Zdravo", vedro sam započeo. "Prodajete li vi ovdje majmunčiće?" Žena je lagano zavrtjela glavom, kao da ju je to što me nije posve razumjela istinski zabrinjavalo.

"Majmunčiće, poput onih?" upitao sam i preko ramena pokazao na vrata na kojima je bio crtež majmunčića.

Ponovno je zavrtjela glavom i spustila pogled, a svu joj je pažnju zaokupila jedna točka na praznoj drvenoj površini pulta. Vrlo polagano, jedan je od nasilnika iza nje glavom napravio krug i mogao sam čuti kako mu opterećeni kralješci pucketaju i kvrcaju, jasno kao da jedem žitne pahuljice. Njegov je blizanac duboko udahnuo na nos i pritom izgledao kao da bi u sebe mogao usisati i posljednju molekulu kisika iz sobe kako bi se zabavio gledajući mene kako padam u nesvijest. Dobio sam dojam kako nisu bili navikli da im netko trati vrijeme, pa sam stao kopati po džepu jakne koja je pripadala mršavome, dok nisam pronašao dvije figurice majmuna i stavio ih na pult ispred sebe. Samo su ostali tamo sjediti, jedan

prekrivajući uši a drugi usta, kao da se srame pogleda prekrasne djevojke. Na moje veliko olakšanje, djevojka je podigla glavu i blago mi se nasmiješila, a dvojica muškaraca iza nje trunčicu su opustili svoja ogromna ramena.

"Prepoznajete li ove?" upitao sam. "Jesu li izrađeni ovdje?"

Djevojka je samo trepnula u mom smjeru, kao da očekuje da prestanem postavljati tako nebitna pitanja.

"Nemam trećeg. Možete li mi ga vi napraviti? Ili biste možda kupili ove?" upitao sam, lagano ih odgurujući preko pulta prema njoj. "Koliko biste bili voljni platiti za njih?"

Ovaj je put djevojka kimnula glavom, kao da potpuno razumije sve moje želje. Zatim se sagnula i posegnula za nečim ispod pulta za što sam mislio da će biti novac ili možda knjiga poslovanja. Međutim, prevario sam se. Kada je izvukla ruku, u njoj je bio maleni metalni čekić. čekić je bio izliven iz nekog čvrstog materijala, sličnog olovu, no za razliku od običnog čekića, oba kraja glave za udaranje bila su zašiljena, tako da je izgledao poput sploštenog šesterokuta.

Još je jednom posegnula pod pult i izvukla komad antilopa i prostrla ga pred sebe. Zatim je uzela moja dva majmunčića, pažljivo ih smjestila na antilop i, prije nego što sam je uspio zaustaviti, zamahnula čekićem i s dva oštra, smrtonosna udarca majmunčiće nepovratno pretvorila u krhotine gipsa i prah.

Zastao mi je dah i otvorenih sam usta pružio ruku prema onome što je ostalo od majmunčića, no čim sam prvi put jasno sagledao uništenje, moj osjećaj užasnutosti naglo su zamijenili prvi nagovještaji razumijevanja. Tamo, među komadićima smrvljenog gipsa, sjao se malen metalni predmet. Približio sam se, prstima očistio ostatke gipsa i podigao ga.

Bio je to ključ, ne veći od onih koji obično otključavaju kofere, a među ostacima druge figurice bio je još jedan. Na oba je ključa bio urezan isti kineski simbol. Podigao sam ih i proučio na dlanu. Znači bio sam u pravu - majmunčići su bili bezvrijedni - za ono što se u njima nalazilo isplatilo se ubijati.

Dok sam ja tako držao ključeve u zraku i divio se kako su ostali čisti i sjajni bez obzira na gips u kojem su bili, djevojka je podigla vratašca na pultu od šperploče i pokretom me pozvala da joj se pridružim. Učinio sam kako je predložila, a ona se zatim još jednom

naklonila prije nego što se odmaknula i pozvala jednog sumo borca u odijelu da pregleda moju torbu, dok me drugi prepipao. Taj koji me prepipavao nije našao ništa zanimljivo, no njegov prijatelj koji mi je kopao po torbi iz nje je izvukao pištolj i pokazao mu. Pažljivo su me promotrili, kao da me sada gledaju drugim očima, a ja sam samo slegao ramenima, najležernije što sam uspio i ostao ih gledati kako uvježbano izbacuju patronu iz pištolja, vraćaju ga u moju torbu i odbacuju je na stranu. Kada su završili, djevojka me pozvala da je slijedim prema bijelim vratima u dnu prostorije. Ja sam to i učinio, a dvije su gromade stale u red iza nas i u toj smo formaciji krenuli prema vratima i izgledali, pomislio sam, kao kakva bizarna delegacija s udaljenog planeta iz neke znanstveno-fantastične televizijske serije.

S druge strane bijelih vrata bilo je malo predsoblje na kraju kojeg su bila teška metalna vrata s velikim kotačem. Metalna su vrata bila šira i viša od uobičajenih i činilo se da su bila napravljena od čelika poliranog do visokog sjaja. Takva biste vrata očekivali naći u Fort Knoxu ili na ulazu u vrhunski nuklearni bunker. S jedne strane vrata nalazio se ravni elektronički zaslon na koji je djevojka prislonila svoj nježni dlan, a na kojem je onda zabljesnulo svjetlo poput onoga u fotokopirnom stroju, dok sam ja sa strane sve to nijemo promatrao. Začuo se jak udarac i vrata su se samo malo spustila na šarkama. Djevojka je tada kimnula sumo borcu s moje desne strane i ovaj se približio, okrenuo kotač na vratima i povukao ih, a ona su se širom otvorila.

Od onoga što sam vidio s druge strane vrata zastao mi je dah. Ovdje, na prvom katu najobičnije amsterdamske zgrade, imali su sigurnosnu opremu kakve se ne bi posramila ni neka prvorazredna banka. Uz čitavu dužinu prostorije protezao se niz za nizom malih trezora koji su skupa činili hodnik osvijetljen treperavim fluorescentnim cijevima koje su visjele sa stropa. Trezori su bili načinjeni od sličnog materijala kao i vrata i sjali su na svjetlu kao da ih ljudska ruka nikada nije dotakla. Bilo ih je sve skupa oko tri stotine, naslaganih jedan kraj drugoga, i u prostoriji osim njih i svjetiljki nije bilo ničega, čak ni prozora. Okrenuo sam se prema djevojci, a ona je nježno uzela ključeve iz moje ruke i povelala me prema središtu hodnika koji se prostirao pred nama.

Malo nakon sredine hodnika djevojka je zastala, provjerila kineske simbole na ključevima i uparila ih sa simbolom najednom od trezora u visini svog boka. Pokazala mi je trezor, a ja sam primijetio da sprijeda ima tri brave. Djevojka je dva ključa koja je imala u ruci stavila u pripadajuće im brave, a onda pričekala da joj ja dam i treći. Ja to, naravno, nisam mogao, jer je treći ključ bio u zadnjem majmunčiću, gdje god on bio.

"Nemam treći", rekao sam, pokazao joj prazne dlanove i slegao ramenima kako bih joj objasnio. Pokazala je prema trećoj bravi, rekla nešto na kineskom i kretnjom odglumila umetanje trećeg ključa kako bi se sva tri okrenula i kutija otvorila.

"Znam", rekao sam joj. "Ali nemam treći ključ. Imate li kopiju?" upitao sam, pokazujući prema trećoj bravi, a onda prema njoj s izrazom punim nade na licu.

Djevojka je zabrinuto pogledala preko mogramena, prema jednom od sumo boraca, a on je kretnjom pokazao prema vratima kroz koja smo ušli. Lagano je kimnula glavom i krenula vaditi ključeve iz brava.

"Kopiju?" upitao sam. "Nemate kopiju?"

Nije bilo koristi. Djevojka mi je prilično otresito, kako mi se učinilo, stavila ključeve u ruku, zatim se vrlo lagano naklonila i krenula prema vratima. Ja nisam odmah krenuo za njom i to je oklijevanje bilo dovoljno da jedan od sumo boraca položi svoj ogromni dlan na moje rame i ozbiljno me pogurne za njom. Kada smo svi skupa došli do recepcije, djevojka se odvojila u prostorijicu sa strane u kojoj sam opazio niski stolić, kožnati kauč i televizor, a dva su me sumo borca ispratila do vrata, dodala mi moju torbu i na vrhu stepenica čekala da se spustim i izađem iz zgrade.

Pod uobičajenim bih se okolnostima utješio mislju kako ću se ubrzo vratiti i provaliti, no šanse za to ovaj put gotovo da i nisu postojale. Nisam imao pojma kako bih zaobišao čitač otisaka poput onoga koji je bio na ulazu u prostoriju s trezorima, niti sam posjedovao sofisticiranu opremu pomoću koje bih mogao ući bez čitača. Da ne govorim koliko bi teško bilo otvoriti neki od trezora, te da bi me ona dvojica sumo boraca razderala kao komadić papira za origami kada bi me uhvatili. A za to je, bio sam uvjeren, postojala vrlo velika mogućnost, jer je tamo zasigurno uvijek bilo nekoga. Takva je dostupnost nesumnjivo odgovarala vrsti klijentele kakvu su oni imali,

no, što je još važnije, Michael mi je bio rekao da je planirao napustiti Amsterdam čim mu donesem majmunčiće koji su mu nedostajali. Zgrada ispred koje sam stajao nalazila se samo pet minuta šetnje od Centraal Stationa i svaka bi budala shvatila kamo bi Michael svratio prije nego što ode iz grada. Svaka bi budala, također, zaključila što je bilo u trezoru, no to što mi je lokacija dijamanata sada bila poznata, bez trećeg ključa nije značilo ništa. Zagundao sam i zavrtio glavom. Bio sam umoran i pretučen i trebao mi je odmor, a i nisam se želio previše zadržavati pred zgradom koja je krupnome i mršavom zasigurno bila dobro poznata. Svaki trenutak Rutherfordov mi se stan činio kao sve poželjnije i poželjnije mjesto.

25.

Rutherfordov je stan bio na trećem katu velike stare zgrade koja je bila nalik na palaču, s impresivnom kamenom fasadom. Prozori dnevne sobe bili su visoki od poda do stropa i gledali su na Oosterpark i udaljene dijelove grada, i Rutherford je vjerojatno provodio sate i sate pred njima, upijajući taj široki pogled. Stan je bio uređen tradicionalno engleski, s puno cvjetnih uzoraka, antiknog namještaja i akvarela. Neke od slika na zidovima bile su originalne i zasigurno su ga dosta koštale. Imao je, po svemu sudeći, dosta obiteljskog novca jer si s plaćom od ministarstva sve to nikako ne bi mogao priuštiti.

"Momče", rekao je kada sam prvi put ušao u dnevnu sobu i kada je primijetio ranu na mojoj glavi. "Pa što se to dogodilo?"

"Zaskočili su me", rekao sam mu. "Dvojica Michaelovih suradnika."

"Onih koji su ga ubili?"

"Mislim da ga nisu oni ubili. Ali znaju jako dobro zamahnuti bejzbolskom palicom."

"Sjedi", rekao je, potapšavši obližnju stolicu. "Donijet ću nešto."

Za nekoliko se trenutaka vratio s bocom joda i malo vate i krenuo mi čistiti ranu, a ja bih se lecnuo od boli svaki put kada bi mi jodom dotakao bolno mjesto ili zakačio dio kose u kojoj je bila zgrušana krv. Osjetio sam zagušljiv miris ispod njegovih ruku dok mi se motao oko glave i prislanjao svoju trbušinu na mene. Na sebi je imao hlače od odijela i košulju sa zavrnutim rukavima i svako malo bi mi dodao komadić krvave vate da pridržim. Kada je završio imao sam podosta komada vate u rukama i Rutherford mi je donio koš za smeće u koji sam ih bacio.

"Izgledaš iscrpljeno", rekao mi je.

"Tako se i osjećam. Nisam uopće spavao, a noćas sam svašta radio. Možda vas nisam trebao smetati, Rutherforde. Vjerojatno sam mogao otići u hotel pod lažnim imenom."

"I tko bi ti onda očistio ranu? čistačica? Usput, mislim da će ti trebati šivanje."

"Odlično."

"Imaš zdravstveno?"

Kimnuo sam glavom i zijevnuo.

"Napravio sam ti krevet u sobi za goste", nastavio je. "Možeš ostati koliko god će biti potrebno, naravno, iako ću ja nažalost uskoro morati skoknuti do ureda. Osim ako", rekao je i podigao prst do usana, "ne odgodim to na neko vrijeme. Pretpostavljam da bih mogao. Imaš li ti potres mozga?" "Vrlo vjerojatno. To bi objasnilo puno stvari. Ali, slobodno vi otiđite. Jedina stvar koja mi trenutno treba je san."

"U redu onda, pokazat ću ti gdje je krevet. Donijet ću ti i pidžamu."

Ipak nisam odjenuo tu pidžamu. Ispostavilo se da mi je ionako bila više od nekoliko brojeva prevelika, a čim sam ugledao uredno složen krevet, jedino što sam želio bilo je leći i zatvoriti svoje umorne oči. I čim me Rutherford ostavio samog, skinuo sam cipele i u odjeći se srušio na krevet te utonuo u dubok san iz kojeg bih se na mahove budio, kao u bunilu.

Kada sam se, puno sati kasnije, napokon probudio, glava mi je bila zalijepljena za jastuk. U snu sam se vjerojatno dosta vrtio, što mi je, kako se činilo, otvorilo ranu koja je ponovno počela krvariti. Krv mi se zgrušala i prilijepila kosu i za tkaninu jastučnice, pa mi nije bilo baš jednostavno podići glavu. Kada sam se napokon uspio uspraviti, pogledao sam skorenu mrlju na jastuku i shvatio da ju je nemoguće ne primijetiti. Okrenuo sam jastuk na drugu stranu i odlučio je zasad sakriti.

Prije nego što me san savladao nisam uspio navući zastore od debelog baršuna i laknulo mi je kada sam primijetio da je vani još uvijek dan. Protrljao sam slijepljene i snene oči i pogledao na sat kraj kreveta. Bilo je gotovo tri popodne. Iz ostalih prostorija u stanu nisu dopirali nikakvi zvukovi, pa sam pretpostavio kako je Rutherford zasigurno još uvijek u uredu. Nesigurno sam stao na noge i vršcima prstiju provjerio područje oko rane na glavi, pa odlučio riskirati i istuširati se.

Kupaonica je bila prilično razmetljiva za nizozemske pojmove, s tušem iznad samostojeće kade. Skinuo sam se i ušao u kadu, a zatim namjestio tuš tako da mi vruća voda pada na vrat i ramena, a ne na glavu. Kipući mi je mlaz udarao o potamnijelu masnicu na rebrima, a ja sam pažljivo nasapunao prsa i pustio pjenu da se ispere. Umio sam lice i olakšao si malo bol u očima, a zatim se sagnuo najbolje što sam mogao i oprao ostatak tijela. Kada sam

završio, obrisao sam se jednim od Rutherfordovih mekanih ručnika i na vršcima prstiju vratio se u sobu pronaći u torbi čistu odjeću. Pištolj je još uvijek bio tamo, među odjećom koju sam uspio pokupiti iz stana, no nisam ga htio podizati ni proučavati. Poslužio mi je da me izvuče iz stana u kojem su me držali krupni i mršavi i na tome i činjenici da nisam trebao pucati iz njega ostat ću zauvijek zahvalan. Ali nisam promijenio mišljenje u vezi s posjedovanjem oružja i pitao sam se koliko ću još trebati čekati prije nego što ću ga se moći riješiti.

Kraj pištolja je bila moja putovnica, i kako ja nisam bio nikakav špijun, na zadnjoj je stranici pisalo moje pravo ime i datum rođenja. Ni nju nisam dirao - samo je bilo utješno znati da je tamo.

Obukao sam se i napravio krevet, zatim samo stajao neko vrijeme, pretvarajući se da se ne mogu odlučiti što sljedeće učiniti, a zatim si dao oduška i krenuo u razgledavanje Rutherfordova stana. Ipak sam se nalazio u novom prostoru i bilo bi zbilja neodgovorno od mene da se ne upoznam s njim - što bih u slučaju požara?

Izašao sam iz sobe u kojoj sam spavao i došao pred vrata kraj onih koja su vodila u dnevnu sobu u kojoj sam bio ranije. Zatvorena me vrata nikada nisu pretjerano uzbuđivala, pa sam ih otvorio i našao se u blagovaonici s velikim ovalnim stolom od tikovine i osam fino izrezbarenih stolica. S prozora je pucao isti pogled kao i s onih u dnevnoj sobi, a na zidovima je bilo još nekoliko kvalitetnih akvarela koje bih, u trenucima nepoštovanja zakona, bio u iskušenju ukrasti. Zanimljivo.

Prošao sam kroz vrata u dnu sobe i našao se u funkcionalnoj kuhinji sličnoj brodkima, u kojoj sam se zadržao koliko mi je trebalo da pronađem paketić čipsa. Iz kuhinje se ulazilo u glavni hodnik i kupaonicu u kojoj sam se bio istuširao. Kraj kupaonice je bila Rutherfordova spavaća soba u koju sam povirio s vrata. Gotovo neizbježno, njome je dominirao veliki krevet s baldahinom, iako ste, bez uvrede Rutherfordu, odmah mogli pogoditi da je bio samac. Posteljina koju je izabrao bila je tamnosive boje koja ništa nije činila za sobu, a s vrata ormara visjelo je jedno odijelo na tanke svijetle pruge i nekoliko čistih košulja. Otišao sam iz spavaće sobe i ušao u posljednju prostoriju u stanu koja je bila između Rutherfordove sobe i

moje. Bila je malena, no svidjela mi se najviše od svih - bila je to njegova radna soba.

Na zidovima Rutherfordove radne sobe bile su police pune knjiga, u jednom je kutu bio udoban tapecirani naslonjač s prekrivačem u etničkom stilu, na podu sličan takav tepih, a u drugome kutu veliki antikni pisači stol od ulaštene hrastovine. Stol je bio prekriven papirima i pismima, a bila je tamo i stolna lampa od zelenog stakla i telefon. Smjestio sam se u kožnatoj okretnoj stolici za stolom i posegnuo za telefonom. Dok je na drugoj strani zvonilo zabavljao sam se pregledavajući papire i stvarčice s Rutherfordova stola, ne obraćajući pažnju na to što točno gledam.

"Ti si genijalka", rekao sam kada se Victoria konačno javila.

"Gospodine predsjedniče?"

"Blizu." Razvukao sam osmijeh i otvorio knjižicu s bankovnim izzacima i krenuo je listati. "Kako si?"

"Fino. A ti?"

"Kao provalnik s razbijenom glavom."

"Ne želim ni pitati o čemu se radi. Nego, reci mi, zašto sam genijalka?"

"Ne znaš?"

"Pa, moglo bi biti bilo što, pretpostavljam", veselo je rekla.

"U stvari, riječ je o nečemu što si rekla kada smo se zadnji put čuli."

"O tome da si pokupio nešto od plavuše?"

"Ne", rekao sam, zazvučavši puno strože nego što sam namjeravao. "Postavit ću se iznad toga što sam upravo čuo. Vidiš, uspinjem se dok razgovaramo. Ja sam helij. Ja sam balon pun vrućeg zraka. Ja sam svjež štruca kruha."

"Ti si pisac kojem ponestaje poredbi. Hajde, Charlie, što sam ja to rekla?"

Zatvorio sam bankovnu knjižicu i počeo prelistavati neki blok.

"Rekla si, i možda ću te sad malo parafrazirati, ali bilo je nešto o tome da su majmunčići ključ svega."

"To sam rekla?"

"Jesi. I znaš zašto je to bilo tako pametno?" "Iznenadi me."

"Jer su ključevi bili u majmunčićima. I oko toga je nastala čitava ona zbrka."

"Zar zbilja? Oko običnih ključeva?"

Okrenuo sam blok na drugu stranu i prelistao nekoliko stranica nizozemsko-engleskog rječnika koji je bio otvoren na Rutherfordovu stolu. Podigao sam rječnik za hrbat i protresao ga ne bi li iz njega ispalo nešto zanimljivo, no to se nije dogodilo.

"Običnih ključeva koji otvaraju trezor", rekao sam Victoriji. "U kojem su ukradeni dijamanti." "Aha."

"Baš aha. Postoji samo jedan problem." "A taj je?"

"Za otvaranje trezora potrebna su tri ključa." "Pa da. A tebi fali još jedan majmunčić."

"Točno. Iako, kada sad promislim, vjerojatno i to što su me sinoć oteli predstavlja nekakav problem."

"Molim?"

"Oтели. Pretukli bejzbolskom palicom. Znaš valjda kako to ide." "Ne, Charlie, ne znam kako to ide. Mislim da bi najbolje bilo da me uputiš."

Pa sam je i uputio. I dok sam tako Victoriju upoznavao s najnovijim događajima, odvratio sam pažnju sa stvari na Rutherfordovu stolu na sadržaj njegovih ladica. Bilo je sve skupa sedam ladica, tri sa svake strane stola i jedna u sredini, točno iznad mojih koljena. Ta srednja je jedina bila zaključana i, kao obično, pobudila moju znatiželju. Dok sam razgovarao ramenom sam pridržavao telefonsku slušalicu i s jednog od Rutherfordovih dokumenata skinuo spajalicu, rastavio je i počeo obijati bravu.

"Charlie", upitala je Victoria nekoliko trenutaka kasnije. "Sto ti to radiš?" "Ništa."

"Nekako teško dišeš."

"Zbilja? Oprosti. Samo pokušavam nešto otvoriti dok razgovaramo." "Dok god je to jedino što radiš." "Kako to misliš?" upitao sam i zastao.

"Nije važno", rekla je. "Znači, ti stvarno misliš da treći ključ nije kod krupnog i mršavog?"

"A nije ni treći majmunčić", rekao sam i nastavio čačkati po bravi. "Da su ga imali, ne bi ostali sa mnom u stanu. Otišli bi sami po dijamante."

"Osim ako nisu blefirali."

"Zašto bi blefirali?"

"Zašto itko išta radi u posljednje vrijeme? Nemam pojma, možda su htjeli da ti misliš kako nisu oni ubili Amerikanca."

"Ali oni ga nisu ubili. I zašto bi njima bilo bitno što ja mislim? Ja sam za njih samo provalnik koji se u pogrešno vrijeme našao na pogrešnu mjestu. Ja im nisam prijatelj. Ja sam im samo smetnja." "Samo što sada ponovno imaš njihove majmunčice."

"U stvari nemam. Majmunčica više nema. Uništeni su. Sve što sada imam su njihovi ključevi i slaba šansa za ulazak u ormarić pun dijamanata."

"Jadan ti."

"Bit ću ako me ulove. Kvragu."

"Što?"

"Ova prokleta stvar koju pokušavam otvoriti. Upravo sam slomio spajalicu."

"Spajalicu? Zašto koristiš spajalicu za... O, Charlie, želim lija uopće znati o čemu se tu radi?"

"O običnoj ladici u pisaćem stolu. Najvjerojatnije ništa opasno."

"Je li to tvoja ladica u pisaćem stolu?"

"Ne postavljaš glupa pitanja, Victoria. Ti si genijalka, sjećaš se?"

"Genijalka. Ma, naravno. Genijalka koji nema pojma tko je ubojica."

"Nisi jedina."

"No tebi to ne smeta, je li tako? Sve što ti želiš su dijamanti, zar ne?" "Tako je", odsutno sam odgovorio. "Što je, Charlie?"

"Ladica," rekao sam, "otvorena je." "I?"

"I nećeš vjerovati što sam upravo pronašao."

26.

Ne, nije to bio treći majmunčić. No nije bilo ni daleko od toga. Na vrhu nekih osobnih stvari koje su bile u ladici bila je crvena nizozemska putovnica. Uzeo sam je i otvorio na stranici sa slikom i ono što sam vidio okrenulo je sve naopako. Zašto? Zato što je to bio isti onaj dokument čiju sam fotokopiju bio našao u cijevi u Michaelovoj kupaonici. Ali što je radio ovdje u Rutherfordovu stanu?

"Nazvat ću te kasnije", rekao sam Victoriji, spustio slušalicu i dugo se zagledao u fotografiju, ne razmišljajući ni o čemu posebnom, bar ne svjesno. Pretpostavio sam da je fotografija mogla biti stara otprilike pet godina, no sličnost se dala primijetiti. Frizura se promijenila i kontaktne su leće zamijenile naočale, no niste mogli ne prepoznati osobu na slici. Pročitao sam ime i adresu po tko zna koji put, zatim odložio putovnicu i podigao telefonsku slušalicu.

Poziv koji sam obavio trajao je svega nekoliko minuta i iz njega sam doznao ono što sam i pretpostavljao da ću doznati. Kada sam ga obavio, jedino što sam mogao raditi bilo je čekati. Već je bilo prošlo pola pet i očekivao sam da se vrati oko pet sati. Za to sam se vrijeme zabavio koračajući po njegovoj dnevnoj sobi i gledajući povremeno ljude na biciklima i one koji su trčali po Oosterparku kroz velike prozore, ili smišljajući što ću mu točno reći. Naravno, čim sam čuo njegov ključ u bravi sve mi je odmaglilo i morao sam se snalaziti s onim što u tom trenutku uspijem smisliti.

"Krasno, ustao si", rekao je i odložio svoj debeli kaput preko naslona kožnate sofe, nasmiješivši mi se široko. "Bolje si?"

"Glava mi se počinje bistriti", rekao sam mu.

"Odlične vijesti. A što je s tvojim apetitom?"

"Može pričekati. Mogli bismo malo porazgovarati."

"Svakako. Je li sve u redu, momče?"

"To ti meni reci, momče", rekao sam, izvukao putovnicu iz džepa i bacio je prema njemu. Rutherford ju je nespretno pokušao uhvatiti, pa se sagnuo i pokupio je s poda. Otvorio ju je, zatim me začuđeno pogledao i zavrteo glavom kao da ne razumije što se točno događa.

"Možeš prestati s glumom", rekao sam mu. "Zvao sam Britansko veleposlanstvo i rekli su mi da nikakav Henry Rutherford nije zaposlen kod njih."

U tom je trenutku gotovo pokušao nešto drugo. Mogao sam vidjeti kako u glavi prevrće ideje i pokušava odlučiti koja bi mu mogla upaliti. No onda mu se pogled susreo s mojim i u njemu je primijetio nešto što mu je reklo kako mu ništa neće upaliti.

"Sranje", rekao je i naglo opustio ramena. "Znao sam da te ne smijem ostaviti samoga u stanu. Iako nisam očekivao da ćeš ovo naći."

"Valjda sam imao sreće."

"Pretpostavljam da se sad nemam što žaliti?"

Ozbiljno sam ga pogledao.

"Da, vjerojatno trebam biti zahvalan što me nisi opljačkao do gole kože. Ima ovdje stvari koje dosta vrijede."

"Je li išta od toga tvoje?"

"Neizravno. Znaš kako je", rekao je i putovnicom bespomoćno pokazao prema meni, kao da uopće nije imao kontrolu nad onim što se događalo.

"Objasni mi."

"Nemam ti što objašnjavati. Mi smo isti, ti i ja." Namrštio sam se. "I ti si provalnik?"

"Ne", rekao je i rukom pomalo afektirano pokazao po stanu oko sebe. "Prevarant. No ni ti ni ja ne igramo baš po pravilima, zar ne?"

Zavrtio sam glavom i spustio se u visoki naslonjač nasuprot njemu i pokazao na putovnicu. "Odakle to tebi?"

"Mikey me tražio da mu nabavim", rekao je i bezizražajno me pogledao.

"Amerikanac?"

"Baš on."

"Znači, poznavao si ga?"

Kimnuo je glavom. "Bili smo skupa u zatvoru."

"U Nizozemskoj?"

"Nedaleko od Haga. Ja sam pokušavao smjestiti nekoj ženskoj i izjalovilo mi se. Nizozemka s kojom sam stupio u partnerstvo bila je sumnjičavija nego što sam se nadao, pa je išla provjeriti pozadinu firme za koju sam joj rekao da radim."

"Mislim da to ne trebam znati."

"Ne trebaš. Želiš nešto popiti? Ja bih mogao jedno pivo."

Zavrtio sam glavom, a on je izašao iz sobe i vratio se nakon nekoliko trenutaka iz kuhinje s limenkom piva u ruci. Otvorio je limenku, otpustio kravatu i ovratnik košulje i počeo halapljivo piti, a natečeno mu je grlo radilo prekovremeno.

"Usput, ne zovem se Rutherford", dodao je i podrignuo.

"Nisam ni mislio."

"Nego Stuart. Rutherford je samo persona koju ponekad koristim. Usvojiš pravo ime, način izražavanja, nađeš pravu odjeću i stan i eto", rekao je i svrnuo mi pažnju na stan u kojem smo se nalazili. "Možeš sasvim pristojno živjeti."

"Ako ne završiš u zatvoru."

"Opasnost koju nosi to zvanje. Jesi li ti išta odležao?"

Zavrtio sam glavom. "Ne namjeravam."

"Nitko to ne namjerava, sinko. Mikey zasigurno nije."

Stuart je strusio još malo piva i izvalio se na sofu, a trbuh mu se nadio i zatresao poput ogromnog komada želea na tanjuru.

"Pričaj mi o putovnici", rekao sam. "Kada te je tražio da mu je nabaviš?"

Stuart je izbacio donju usnu i razmislio o tome.

"Prije otprilike mjesec dana. Nazvao me iz zatvora. I rekao da bi htio provjeriti neku curu." "Marieke."

"Tako mu je bila rekla da se zove, da", rekao je, kimajući glavom. "No shvatio je da nešto nije u redu."

"Pa je od tebe tražio da joj ukradeš putovnicu?"

"Nije", rekao je i gornjom stranom dlana obrisao orošeno čelo. "Zamolio me da saznam što je moguće. Pa sam ja saznao gdje je radila i razgovarao s nekim tipom koji također tamo radi."

"S mladim barmenom? Zna se dobro mrštiti?"

"S nekim dečkom koji je radio za šankom. Vjerojatno bi mogao biti taj na kojega ti misliš. Bilo kako bilo, barmeni u Amsterdamu isti su kao i bilo gdje drugdje - slabo plaćeni."

"Pa si ga podmitio."

Prevrnuo je očima i pokazao mi vlažne dlanove. "Samo sam ga tražio da malo prekopa po njezinim stvarima, to je sve. On mi je sam donio putovnicu."

"A ti si je fotokopirao i poslao kopiju Michaelu."

"čekaj malo, odakle ti to znaš?" upitao je i sumnjičavo me pogledao.

Zavrtio sam glavom. "Nije bitno. Kako je on reagirao kada si mu to poslao?"

"Nemam pojma", ležerno je rekao. "Samo sam mu je poslao u rođendanskoj čestitki."

"Čuvari u zatvoru nisu je provjerili?"

"Nisu je mogli naći jer sam je ja zalijepio u preklopljeni dio čestitke." "Pametno."

"Pa i nije baš. Osiguranje u zatvorima ovdje i nije tako strogo. Ne trebaš se previše pomučiti kako bi otkrio načine kako ga zaobići. Mislim, teško da mu je uopće i bio rođendan."

Nagnuo sam se naprijed i naslonio laktove na koljena, prstima pokazavši prema njemu.

"Je li ti njezino ime išta značilo?"

"Njezino ime? Ne do onog trenutka kada smo ti i ja bili u knjižnici. čim smo našli onaj članak, počelo mi je imati smisla."

Pažljivo sam ga pogledao. "Kim Wolkers. Prezime joj je isto kao i onome čuvaru kojega je Michael ubio."

Stuart je kimnuo glavom. "Samo što Michael nikoga nije ubio. Ili je barem tako uvijek govorio. Ali si u pravu što se imena tiče. Misliš da bi mu ona mogla biti kći?"

"Ja bih tako rekao."

"I Mikey bi, bar mislim. U stvari, imao sam osjećaj da je on to znao i ranije."

"Zašto tako misliš?"

"Samo neki osjećaj. Bilo je nešto u njegovu glasu. Ne mogu ti objasniti." "Još uvijek ne razumijem neke stvari", rekao sam. "Samo neke?"

Razvukao sam osmijeh i glavu položio na dlanove. "Jednu stvar posebno - zašto se zbližio s djevojkom kada je saznao tko je ona stvarno? Morao je shvatiti da mu pokušava smjestiti."

Stuart je slegao ramenima i potonuo dublje u sofu, dok je pivo balansirao na truhu.

"Mikey je bio neobičan tip. Zakleo se da tog čuvara nije ubio, ali nije bio ni tipičan zatvorenik." Zastao je i zamislio se, a prst mu je nesvjesno tapkao po limenci. "Stvar je u tome da se on uopće nije žalio što je u zatvoru. Ja sam zbog toga cendrao svake sekunde, no po njemu se činilo da mu je to gotovo dobrodošlo."

"Kao pokora?"

"Moglo bi se reći."

"Iako to nema smisla ako nije ubio čuvara." "Tako je."

"I ne objašnjava zašto nije otkrio da mu je poznat njezin pravi identitet."

"Osim ako to nije učinio dok su bili nasamo."

Nagnuo sam glavu s jedne strane na drugu, kao da želim odvagnuti tu mogućnost.

"Nisam dobio takav dojam."

"Ni ja. Ali i to je jedna od mogućnosti."

Stuart je bespomoćno podigao ruku i ispio još malo piva. Sjedio je vrlo nerutherfordijanski, s trbuhom prebačenim preko pojasa i raširenih nogu. Od kontrasta sam postao svjestan koliko je točno morao glumiti svaki put kada bi ulazio u lik i zbog toga sam postao malo oprezniji. Sumnjao sam da mu je pravo ime bilo Stuart. Tko bi znao koliko je prošlo otkad ga je posljednji put koristio.

"Znači, nisi odvjetnik", rekao sam.

"Nisam."

"Znatiželje radi, objasni mi kako ti je to onda uspjelo. Mislim, kako si me točno onda mogao zastupati?"

Nacerio se kao da se prisjeća nedavnog seksualnog uspjeha.

"Bilo je lakše nego što misliš. Samo sam se neko vrijeme motao po policijskoj postaji tog jutra. Načuo sam od dvojice u uniformama kako ti odbijaš išta reći prije nego što ti dovedu odvjetnika. Pa sam pričekao da oni odu i predstavio se naredniku koji je bio na dužnosti, ili kako ih već ovdje zovu."

"Ali nisu li ti provjerili papire?"

"O, pa imam ja papire. Nije ih teško nabaviti."

"Razumijem. Ne, čekaj malo, ne razumijem. Kako si uopće znao da trebaš doći u policijsku postaju?"

"Pa u novinama je pisalo da si uhićen", rekao je, zvučavši iznenađeno što se ja toga nisam sjetio. "Došao sam čim sam saznao. Mislio sam da ću moći pokupiti nešto što bi mi moglo biti od koristi."

"U vezi s čim?" Slegao je ramenima.

"U vezi s dijamantima", potaknuo sam ga.

Lagano je kimnuo glavom. Zatim me tužno pogledao. "Ispalo je i bolje nego što sam očekivao." "Dobro si to izveo."

"Pa," rekao je i nagnuo bradu na jednu stranu, "ako od nečega živiš, isplati se u tome biti dobar. Pretpostavljam da ti ne kradeš iz zabave."

"Moglo bi se reći."

"čekaš dok ne nađeš nešto na što vrijedi utrošiti vrijeme, jesam li u pravu?"

"I za što vrijedi riskirati."

"U riskiranju je pola zabave."

"Ne za mene", odgovorio sam, zavrtjevši glavom.

"Hajde, molim te, želiš reći da ti nije uzbudljivo upadati u tuđe domove? Ne vjerujem ti."

"Možda je to samo nuspojava."

"Svakako."

"Zbilja. Ja sam prije svega pisac. Koji si svako toliko malo nadopuni budžet."

"Zaboravio sam ti reći", rekao je i debelim prstom upro u moje čelo. "Pročitao sam neki dan jednu od tvojih knjiga. Do trećeg poglavlja sam znao tko je ubojica."

"Možda si samo točno pogodio."

"Ma ne, znao sam. Sto ne znači da mi se nije svidjela."

"Skrećemo s teme", rekao sam mu i ustao, stao iza naslonjača na kojem sam sjedio i primio tkaninu u ruke. "Rekao si da si za dijamante znao od početka?"

Stuart je ponovno kimnuo, a debela mu se koža na vratu naborala poput dolčevite dok je saginjao glavu.

"čuo sam za njih u zatvoru. Jedino što možeš tamo raditi je pričati, vidiš. A kad imaš nekoga poput Mikevja, o njemu počnu kružiti svakakve legende."

"Kako to?"

"Valjda zato što se nije volio isticati", rekao je i pogledao kroz otvor na limenci i lagano je protresao. "Gotovo svaki kažnjenik kojeg sam ikada upoznao htjet će ti ispričati zašto je u zatvoru, što je pošlo po zlu i kako bi to sljedeći put izveo. Ali ne i Mikey. On nije bio takav. A ljude to počne mučiti. Svi žele znati u čemu je stvar. O svakoj se sitnici razgovara." "Kao na primjer?"

"Kao na primjer majmunčić kojeg je imao sa sobom u ćeliji. Neobična stvarčica, zar ne? Stalno je zurio u njega. I ljudi su počeli pričati."

"I što su rekli?"

"Svašta. Ubrzo bi", rekao je i mudro se prstom lupnuo po čelu, "netko poput Mikevja postao izvor tema za razgovor."

"A jedna od njih je bila da je uspio ukrasti pravo bogatstvo u dijamantima."

"Među ostalima."

"Jesi li ga ikada pitao nešto o tome."

"Naravno."

"I što ti je rekao?"

"Ništa." Protresao je limenku i popio još malo. "Ali to se promijenilo."

Pričekao sam trenutak, pokušavajući ne požurivati stvari. "Da?" rekao sam najježnije što sam uspio.

Stuart se nacerio, svjestan onoga što sam ja pokušavao. "Slušaj," rekao je, "ja i sam ovdje pokušavam sastaviti dijelove slagalice, u redu? I pretpostavljam da si ti onaj Englez kojeg je tražio da mu ukrade majmunčiće. Jer, tko bi to drugi bio?"

"Nastavi."

"I ti si ga odbio. Ili si bar tako na početku rekao. "

Zastao je i pričekao da mu ja to potvrdim, no ja to nisam učinio. Nije izgledalo kao da mu to previše smeta. Prevarant je uvijek pripovjedač u duši i Stuart je volio pričati dobre priče.

"Mikevja je to pogodilo", nastavio je. "Iz nekog su mu razloga ti majmunčići bili potrebni. A bilo je već kasno tog četvrtka i počeo je razmišljati kako ti to možda nećeš izvesti. I tada je nazvao mene." "Za rezervu."

"Samo što nije bio siguran da će mu rezerva trebati."

"U redu. I ti si pristao provaliti u brod i onaj stan za njega."

Ispustio je zavijajući zvuk iz dubine grla, sličan cviljenju. "Ne ispočetka. Kao što sam rekao, ja se bavim prevarama a ne provalama. No međutim..." Podigao je pogled prema stropu i kimnuo glavom, kao da želi priznati svoje moralne propuste. "Bilo je već kasno i njemu je bilo važno da majmunčiće dobije te večeri, u redu? A ja sam znao za onoga kojega je imao sa sobom u zatvoru i, koliko

se činilo, bio mu je bitan. Zato sam se malo s njim poigrao, tako da me skoro počeo moliti za pomoć, ali sam bio oprezan, znaš, nisam želio pretjerati. I vjerojatno sam to odigrao tako dobro da mi je na kraju rekao za dijamante."

"Koliko ti je ponudio?"

"Polovicu", rekao je i otpio gutljaj piva.

"Lažeš."

Stuart je razvukao lukav osmijeh. "Zašto si toliko siguran u to?" "Jer ti se usne miču."

"Isuse", rekao je, podigao ruku i pustio je da mu padne na trbuh. "Taj je štos stariji od moje babe. A ona je mrtva već skoro dvadeset godina."

"Bez obzira na to, istina je, nije li? Prije ti je ponudio kojih deset posto."

"Samo ti pogađaj, prijatelju. Sve što trebaš znati je da mi je ponudio dovoljno da sam mu odlučio pomoći."

"Znači, ti si bio drugi uljez."

"Molim?"

"Onaj koji je na oba mjesta provalio nakon mene."

"Ako ti tako kažeš. Ima smisla, premda ja uopće nisam bio siguran jesi li ti uopće bio tamo."

"Bio sam ja tamo", rekao sam i prekrižio ruke na prsima. "Bio sam u stanu u Jordaanu dok si ga ti pretraživao. Nožem si razrezao madrac." "Ma, vidi ti njega. Gdje si bio skriven?"

"Na tavanu." Pogledao sam gore, kao da se u Stuartovu stropu nalazi isti otvor koji će mi pomoći objasniti mu. "Uvukao sam se u mali prostor gore. Ali te nisam mogao vidjeti."

"Inače bi shvatio tko sam čim si me ugledao u policijskoj postaji", rekao je, zvučeći gotovo tužno. "Imao si više sreće nego što si mislio."

"Premda, što si im mogao reći da si me i prepoznao?"

"Zanimljivo."

"Nije li?"

"Znaš," rekao sam i počeo se po bolnome mjestu na prsima, "mislim da ti vjerujem. Znao sam da je onaj tko je provalio u stan zasigurno bio početnik. Usput, čime si ono probio vrata?"

"Protupožarnim aparatom. Našao sam ga na ulici."

"Mislio sam da si koristio nekakav malj, no pretpostavljam da bi i protupožarni aparat mogao poslužiti."

"Meni je sasvim dobro poslužio", rekao je i ponovno se nacerio.

"Ali zašto si uopće išao u stan? Valjda si znao da sam uzeo prvu figuricu s broda."

Stuart je zavrtio glavom. "Nisam mogao ući u sef. Mikevju sam rekao da vjerojatno neću uspjeti, no sad vidiš koliko je bio očajan. Želio je da pokušam."

"No kada si došao u drugi stan i majmunčića nije bilo tamo, morao si pretpostaviti kako sam ja ondje bio prije tebe." "Nije bilo nikakvog znaka provale."

"Jer ja nisam napravio nered. Koristio sam igle za obijanje." Namrgodio se. "Kako sam ja to mogao znati? Naravno, bilo je moguće, ali je isto tako bilo moguće da je onaj premjestio majmunčića."

"I što si učinio nakon toga?"

"Otišao do kafića u kojem ona djevojka radi. Mikey je htio da se tamo nađemo. Ali kada sam ja došao, on je već bio na odlasku, pa sam se vratio ovdje i pričekao da me nazove."

"Je li on bio s jednim krupnim i jednim mršavim tipom?"

"Neka dvojica su bila s njim, da."

"Misliš li da su ga oni ubili?"

"Moguće je. Ili je cura to učinila. Ili ti." Zagledao se u mene i namrštitio.

"Ili ti", predložio sam.

"Pa sad", rekao je Stuart i uspravio se na sofi, prolivši malo piva po košulji. "Ja znam da to nisam bio ja."

"Ja također", rekao sam mu, taknuo ranu na glavi i izvukao komadić zgrušane krvi iz kose. "A nakon što su me bejzbolskom palicom opalili po glavi, krupni i mršavi su mi rekli da ni oni to nisu učinili."

"Znači, bila je to cura."

Nagnuo sam glavu lagano na jednu stranu. "Možda. Iako je trebala pričekati da ga krupni i mršavi ostave samog, zatim ga pretući i vratiti se u kafić gdje se našla sa mnom. Sto mi ne zvuči moguće. Siguran si da nije bila s Michaelom i onom dvojicom?"

"Sasvim siguran", rekao je i izgledao ozbiljno kao i stalno otkad se vratio u stan. "Iako je mogla već biti u stanu. Kada sam ga vidio kako

odlazi nisam ulazio u kafić, ali je nisam vidio ni kroz prozor."

"Moguće je."

"Ili netko laže."

"Ili ga je netko drugi ubio."

"Kvragu, možda se ubio sam."

Pogledao sam ga i dao mu do znanja kako ne mislim da je to smiješno. Malo se zgrbio na sofi, a zatim ispio ostatak piva.

"Jesi li ti provalio i u moj stan?" upitao sam.

Namrštio se i rukom obrisao usta. "Ne znam ništa o tome. U stvari, pokušavao sam saznati gdje stanuješ. Znači, netko ti je provalio u stan?"

"Nisam siguran kako je to nešto zbog čega bih se trebao žaliti."

"Jesu li uzeli majmunčiće?"

"Nažalost."

Zaškiljio je i limenom pokazao prema meni. "Znaš, odvratio si pogled dok si to govorio. To je siguran znak laži." "Govorim ti istinu", rekao sam i usredotočio se na njegove oči. "Glupost. Trepnuo si."

Uzdahnuo sam i dlanom prešao po stražnjoj strani vrata, a zatim i po bradi koja mi je počela rasti.

"A što je s tvojom tajnicom, onom koja me nazvala?"

"Neka ženska iz bara. Dao sam joj nekoliko novčanica."

"Bila je nekako otresita."

"Ma, nemoj srat. Koliko novca, toliko muzike."

"A što je s onim u knjižnici?" nastavio sam i podigao ruke u zrak. "Kako ti se dalo kroza sve ono prolaziti? Pa, bili smo tamo satima."

"Pa nisam mogao odmah naći ono što si htio, zar ne?" "Ali tri sata!"

"Da", rekao je i podlo se nasmiješio. "Osjetio sam da postaješ malo nemiran. Ja sam mogao tamo ostati još koji sat."

"Zbilja nije bilo potrebe."

"Htio sam biti temeljit. Osim toga, dovoljno si me dobro platio."

"Onih šest tisuća eura? Njih sam našao u sefu na brodu."

Zavrtio je glavom kao da ga zabavljam. "Kako došlo, tako prošlo, ha?"

"Tako nešto. U biti sam mislio kako bi novčanice mogle biti označene, pa sam odlučio da bih ih mogao oprati kroz tvoj ured."

Zazviždao je. "I što si mislio, tražiti me da ti vratim dio nakon nekog vremena?"

"Palo mi je to na pamet."

"Tako nešto tražiti od odvjetnika? čovječe, pa ti si rođeni optimist."

Nagnuo sam se preko stolice i vratio ruke na naslon.

"Još samo jedno pitanje", rekao sam. "Marieke, Kim, tko god ona bila - misliš da je treći majmunčić kod nje?"

Zagrizao je usnu i lagano kimnuo glavom. "Rekao bih da su šanse za to prilično dobre. I to kažem kao netko tko zna da si moj stan već prekopao."

"Hej," rekao sam mu, smiješeći se, "ako od nečega živiš, isplati se u tome biti dobar."

27.

U Cafeu de Brug bila je najveća gužva koju sam dotad vidio. Svi su stolovi bili zauzeti, a nad prostorijom je lebdio gust oblak dima cigareta. I djevojka i mladić su skupa radili na šanku i zbog velikog broja gostiju ona me uopće nije vidjela kada sam ušao. Sjeo sam na barsku stolicu i zapalio cigaretu šibicom iz kutije koja je bila u obližnjoj pepeljari, izgledajući pritom malo kao Clint Eastwood u nekom od svojih vesterna, ili sam bar to pomislio. Prilično sam siguran da ne želim znati kako sam doista izgledao.

Kada me napokon ugledala, primijetio sam kako razmišlja da li da me uopće posluži, ili da to prepusti svom prijatelju lopovčiću. Na kraju se ipak odvažila i natočila mi pivo.

"Hvala, Kim", rekao sam kada je čašu stavila pred mene.

Njezina ruka nije ispuštala čašu. Jedino bitno u tom trenutku bilo je to što me čula kako izgovaram njezino pravo ime.

"Mogla bi pustiti čašu", rekao sam joj. "Kako ću inače piti iz nje?"

Kada se ponovno nije pomaknula, raširio sam joj prste i oslobodio čašu koju sam podigao do usta i otpio gutljaj ledene tekućine. Zatim sam povukao još jedan dim cigarete. Prsa bi me još uvijek zaboljela kada bih duboko udahnuo, no potrudio sam se da to ne pokazujem. Izdahnuo sam suhi dim kroz nosnice i iz džepa izvukao njezinu putovnicu. Gurnuo sam joj je preko šanka.

"Idemo prošetati", rekao sam. "Reci prijatelju neka malo sam zarađuje plaću."

Ispio sam još malo piva, a zatim sam ustao i izašao van pričekati je. Pridružila mi se za nekih pet minuta i trebalo joj je dulje nego što sam očekivao da na sebe navuče debelu crnu jaknu i rukavice. Bez riječi sam je poveo prema osvijetljenom kanalu i pričekao dok ne dođemo do sredine mosta da povučem posljednji dim cigarete prije nego što sam opušak bacio u prljavu vodu ispod nas i naslonio se na ogradu od cigle.

"Michael je znao", započeo sam i zagledao se u tamnu, gotovo skorenu površinu vode. "Pronašao sam fotokopiju u njegovu stanu."

Ništa nije odgovorila. Ili nije znala što bi rekla, ili je čekala da čuje što ću joj dalje reći. Istini za volju, ja ni sam nisam znao što bih joj još rekao, no osjećao sam kako moram nešto reći.

"Bila je u cijevi u njegovoj kadi. Slučajno znam da ju je imao i prije nego što je izašao iz zatvora. Tako da je znao tko si. Znao je da je čovjek kojeg je ubio bio tvoj otac."

Izvukla je ruke iz džepova jakne i omotala ih oko sebe. Zatim je nogom udarila čađave cigle i kimnula glavom, kao da je dio nje to već znao.

"Nije ti rekao?" upitao sam je, a ona je bezvoljno zavrtjela glavom. "Spavala si s čovjekom koji ti je ubio oca", nastavio sam, a moje su riječi zazvučale osornije nego što sam želio.

Napokon je progovorila. "Ne ja."

"Pa," odgovorio sam, "osim ako nemaš dvojnica za koju ja ne znam, prilično sam siguran da si to morala biti ti."

"Ne. Marieke možda, ali ne ja."

"Nisam siguran da možeš praviti takvu razliku."

"Ne znaš kako je to", rekla je i oštro me pogledala.

"Vjerojatno ne znam. Vjerojatno to uopće ne razumijem."

Okrenula se i naslonila na ogradu kraj mene, oslanjajući laktove na kamenu površinu i pogledala gore, prema noćnom nebu. Dah joj se pretvorio u paru i sakrio joj lice, no mogao sam vidjeti kako je od hladnoće postalo nekako upaliye, a jagodične kosti naglašenije. S raspuštenom plavom kosom i očima koje kao da su joj se povukle dublje, podsjećala je na heroin-chic modele iz devedesetih. "Nisam željela da mi se sviđi", tiho je rekla, napola sebi u bradu. "Mrzila sam to ispočetka. Alije svejedno bilo tako. Da smo se negdje slučajno sreli i da nisam znala tko je on bio, opet bi mi bio privlačan."

"Ali oduvijek si znala tko je on bio. Što je učinio."

Zatvorila je oči, kao da ne želi čuti moje riječi, nego se usredotočiti na svoje. "Kada mi je prvi put rekao da je nevin, to me šokiralo. Ne zato što me razljutilo." Okrenula se prema meni. "Nego zato što sam mu željela vjerovati."

"Možda je to i bila istina."

Zagrizla je usnu iz koje je istekla krv. "Ne", rekla je i odlučno zavrtjela glavom.

"čujem da je to mnogima govorio."

"Ne govori puno ubojica ljudima da su krivi."

"Neki moraju. Neki to čak izjave na sudu."

Duboko je udahnula, pokušavajući se sabrati. "Bilo mi je devet godina kada se to dogodilo. Vidjela sam njegove slike u novinama. Vidjela sam njegove oči i znala sam da je kriv, čak i prije suđenja. Ali onda je, najednom, sve bilo gotovo. Završio je u zatvoru, a ja nisam znala ništa o njemu. Je li mislio na mene? Je li uopće znao da ja postojim? Je li znao što mi je uzeo?"

"Nije to nešto što bi samo tako zaboravio."

"Ali moglo je biti. Tada ga nisam poznavala. Znala sam samo ono što je moja majka govorila, proklinjući njegovo ime, govoreći strašne stvari. Rekla mi je da je bio čudovište."

"Vjerojatno ti je bilo lakše o njemu tako razmišljati."

"Naravno", rekla je. "Bilo je jednostavnije. Ali onda, prvi put kad smo razgovarali - ne znam, bio je... drugačiji."

"I to te zaboljele"

"Da."

"Ali to se promijenilo."

Postala je napeta i na trenutak sam pomislio kako neće nastaviti. Nije za to ni imala razloga. Nisam bio njezin savjetnik, čak ni policajac. Mogao sam reći da mi je bila dužna ispričati istinitu verziju, ali što bi to uopće značilo? Možda je samo htjela da je netko poslušna, jer je nakon stanke ipak nastavila.

"Dugo se nije mijenjalo", rekla je, oklijevajući. "Isprva gotovo da nisam mogla disati dok bismo razgovarali. Ali sam se naučila kontrolirati i isključiti taj dio sebe. I tada sam otkrila da me zanima ono što mi on želi ispričati."

"Freud bi poludio za ovim."

Kim je počela lagano udarati nogama o pod i obavila ruke čvrsto oko tijela. činilo se da drhti. "Možemo ući", predložio sam. "Ostatak mi možeš ispričati unutra."

"Ne. Ovdje je dobro." "Voliš kada ti nije ugodno?" Slegla je ramenima.

"I kada si odlučila uzeti dijamante? Jer to ti je bio plan, nije li?" Zaprepašteno me pogledala.

"O, možda si ga isprva htjela nekako povrijediti, možda ga čak i ubiti, no ja mislim da se to promijenilo kada ti se počeo sviđati. Pretpostavljam da si se uvjerila kako će najbolji način da mu se osvetiš biti taj da mu ukradeš jedinu stvar na koju je čekao dvanaest

godina. I, naravno, to što su dijamanti vrijedili pravo malo bogatstvo nije bilo naodmet."

"Ne", rekla je i pogledala u svoja stopala.

"O, mislim da je bilo tako. Mislim da se točno tako odigralo. Samo što si počela postavljati previše pitanja i Michael je postao sumnjičav. Pa je zamolio prijatelja neka malo prekopa i taj je prijatelj pronašao nešto doista šokantno - djevojka za koju se toliko vezao bila je ona čijeg je oca ubio." Kirnje lagano zavrtjela glavom, kao da ne želi priznati logiku mojih riječi.

"Ono što ne razumijem je zašto se tada nije povukao. Zašto je nastavio s glumatanjem?"

"Volio me", rekla je bezizražajno.

"O, siguran sam da ti je to rekao. Pitanje je, zašto si se ti pretvarala da mu vjeruješ?"

Tada je počela tiho plakati. Lagano se trzala i drhtala kraj mene, pognute glave, a na vršku nosa joj je zasjala sluz. Ponovno je zagrizla usnu, ovaj put još jače, a ja sam pokušao ne dopustiti da me to pogodi.

"Nisi ga ti ubila", rekao sam, odjednom siguran u to.

"Nisam", prošaptala je.

"Jer nisi ni mogla. Premda ti je dijelom bilo drago što ga vidiš u onakvu stanju. Zato si vjerojatno onako poludjela, jer je netko učinio ono što si žarko željela da se dogodi. I to je u redu. Stvarno tako mislim. Jedino što sada želim su ona tri majmuncića. I mislim da ti imaš trećega."

Zbunjeno me pogledala. "Nemam."

"Želiš reći da ti nije u stanu, da ga ne bih našao među tvojim stvarima kada bismo sad otišli gore?" "Nemam ga. A i kakve to veze uopće ima? Rekao si mi da nemaš ostale."

Pogledala me i odlučno stisnula zube, a u očima joj se pojavila neka vrsta izazova. Bio sam joj sumnjiv, sasvim sigurno, ali je nisam mogao za to kriviti. A onda mi je ponestalo vremena za razmišljanje jer sam začuo škripu kočnica i okrenuo se točno na vrijeme da vidim poznati bijeli kombi kako se zanosi u mom smjeru.

"Ti si ih pozvala?" povikao sam. "Prije nego što si izašla?"

Nešto u njezinu pogledu reklo mi je kako sam bio u pravu. Bijesno sam je pogledao, zatim je zgrabio za ruku i odgurnuo prema

krupnome, koji je baš u tom trenutku iskočio s vozačkog mjesta s bejzbolskom palicom u rukama. On je zateturao, gurnuo je u stranu i požurio naprijed s palicom visoko u zraku iznad ramena i naglo njom zamahnuo kada mi se približio. Ovaj sam put znao što me čeka, pa sam se izmaknuo i odmah uvukao trbuh kako bih izbjegao udarac, zatim se bacio naprijed i zabio se skupa s njim na haubu kombija i obuhvatio ga rukama prije nego što je uspio i drugi put zamahnuti palicom. Koljenom sam ga udario u trbuh, a zatim u prepone. Zajaukao je, ispustio palicu i posrnuo, no još je uvijek imao dovoljno snage posegnuti za mojim vratom i rukama u rukavicama stisnuti mi grlo. Pokušao sam mu opustiti stisak, a drugom sam mu rukom gurao glavu i zabijao prste u oči, no on se nagnuo tako da mi je bilo teško doseći ga, i prije nego što sam se uspio osloboditi, pridružio mu se mršavi koji mi je pod luđačkim kutom izvinuo ruku i gotovo mi je slomio kod ramena. Zagrgljao sam od boli, a noge su mi posustale i posrnuo sam unazad, te skoro pao preko ruba mosta. U tom su me trenutku već bili gotovo potpuno pokorili, kada sam začuo glasan prasak u noći i prenapeo vid dok krajičkom oka nisam uspio vidjeti obris Stuarta kako drži pištolj iz kojeg se još uvijek dimilo, onaj koji sam ja bio uzeo krupnome iz stana.

"Pustite ga", povikao je, dosta dobro odglumivši nekoga tko je izvan kontrole. "Odmah ga pustite, kvragu."

Krupni i mršavi su u trenutku stali na mjestu, držeći me još uvijek za vrat i za rame.

"Pustite ga", ponovio je Stuart i ovaj put zamahnuo pištoljem i uperio ga u mršavog.

Pritisak na moj vrat i ruku polako je počeo popuštati i ubrzo su me dovoljno oslobodili, pa sam se uspio maknuti od njih. Oprezno sam progutao slinu i pažljivo namjestio rame.

"Hajdemo odavde", promuklo sam rekao i zdravom rukom pozvao Stuarta.

Međutim, Stuart je imao drugih planova. Gledao sam ga kako prelazi preko mosta i hvata Kim za kosu, zabacujući joj glavu unazad i pritišćući joj pištolj na čelo tako da joj se koža naborala oko cijevi. Ona je pogledala prema meni, očiju raskolačenih od straha, a ja sam joj uzvratilo isti takav pogled dok je Stuart prosiktao: "Gdje je? Gdje je treći majmun?"

Ona je, ne uspjevši progovoriti, samo zavrtjela glavom.

"Nije kod nje", rekao sam najsmirenije što sam mogao.

"Gdje je, kučko? Reci mi ili ću te upucati, kunem ti se."

Nijemo je zajecala. Do tada su već iz kafića bili izašli ljudi privučeni neredom na ulici i bilo je pitanje vremena kada će netko od njih pozvati policiju ili krenuti izigravati heroja. Nisam mogao ni zamisliti kako bih ovu situaciju uspio objasniti Burggraveu.

"Nije kod nje", ponovio sam, ovaj put glasnije. "Pusti je. Znam gdje je majmun. Vjeruj mi, još je samo jedno mjesto na kojem može biti."

Pogledao je oko sebe, počeo shvaćati što mu govorim i konačno joj pustio kosu.

"Pođi sa mnom", rekao sam. "Moramo otići odavde."

Gotovo kao u transu, maknuo je pištolj s njezina čela i spustio obarač, kao da mu je automatizam onoga što je radio mogao odvratiti pažnju od nereda u kojem je ostavio djevojku klonulu pred njim na pločniku. Zagledao se u nju, a ona se uopće nije micala, i ja sam mu prišao i uzeo pištolj iz njegove mlohove ruke. Stisnuo sam ga za zapešće i kretnjom ga pozvao neka pođe sa mnom. Kada se ni nakon toga nije pokrenuo, povukao sam ga za ruku i odvuкао u smjeru najbliže napućene ulice.

28.

Sutradan ujutro sam za dvjema tinejdžericama prošao kroz ulazna vrata moderne stambene zgrade u južnom dijelu grada. Pričekao sam kraj poštanskih sandučića dok nije došao lift i dok se vrata lifta nisu zatvorila za njima, pa se stepenicama popeo na drugi kat zgrade gdje sam prošao kroz zaštitna protupožarna vrata s pojačanim staklom i krenuo prema četvrtima u nizu identičnih drvenih ulaznih vrata.

Po sredini vrata, na visini očiju bila je špijunka, a na visini boka mjedena usadna brava. Dvaput sam lupio po vratima, i kada mi nitko nije odgovorio, okrenuo sam se i provjerio obje strane hodnika kako bih se uvjerio da nema nikoga, iz džepa kaputa izvadio igle za obijanje i krenuo raditi na bravi. Učinilo mi se da je prošlo već podosta vremena otkad sam bio suočen s jednom suvremenijom bravom, no pokazalo se kako je nije bilo ništa teže otvoriti nego ostale brave koje sam u posljednje vrijeme otvarao. Izuzev tihog zujanja klima-uređaja postavljenog negdje iznad moje glave hodnik je bio vrlo tih, pa se nisam morao saginjati kako bih čuo pomičem li čepiće. Kada je i posljednji popustio, okrenuo sam zubac i zasun se poslušno povukao. Otvorio sam vrata kvakom, prešao prag i zaključao ih za sobom.

Stan u koji sam ušao bio je u gotovo potpunu mraku i jedva da sam išta mogao vidjeti. Pipao sam po zidu tražeći prekidač, i kada sam uspio upaliti svjetlo shvatio sam da se nalazim na početku hodnika oličenog u boju magnolije. Primijetio sam nekoliko pari cipela kraj svojih nogu i majicu s kapuljačom na vješalici za kapute na zidu. Naprijed i lijevo od mene bio je prolaz koji je vodio u malenu kuhinju bez prozora. Upalio sam svjetlo u kuhinji i promotrio srebrnosive ugradbene elemente, kromiranu pećnicu i ploču s plamenicima. Kuhinjska je ploha bila prekrivena prljavim tanjurima i šalicama od kave, a bio je među njima i mikser sa skorenim ostacima frapea od doručka. Vratio sam se u hodnik, prošao kraj kupaonice, zatim skrenuo lijevo i našao se u dosta velikoj dnevnoj sobi L oblika s čupavim bež tepihom na podu, velikim televizorom s ravnim ekranom, staklenim stolićem i crnim kožnatim kaučem. Dugački zastori bili su navučeni, pa je zato u stanu bilo tako mračno. Ostavio sam ih tako kako ne bih na sebe bespotrebno privlačio neželjenu

pažnju i vratio se odakle sam došao kako bih provjerio i posljednja dvoja vrata u stanu. Iza prvih vrata bila je ostava pretrpana različitim vrstama kućanskih gluposti, kao što su usisavač, daska za glačanje, još cipela, kaputi, kape, šalovi i jedne ljestve. Druga su vrata vodila u spavaću sobu koja je bila dovoljno velika da u nju stane bračni krevet, uski ormar za odjeću i element s ladicama. Krevet nije bio namješten, a na podu je ležala hrpa prljave odjeće. Kraj kreveta je bila budilica i meko uvezani roman.

Učinilo mi se kako je spavaća soba bila dovoljno dobro mjesto na kojem bih mogao početi tražiti, pa sam tamo i započeo svoju potragu. Spustio sam se na koljena, pomaknuo poplun i ručnom svjetiljkom osvijetlio prostor ispod kreveta. Tamo je bila jedna zalutala bijela sportska čarapa, svijet prašine i dlačica od tepiha, no ništa osim toga. Rukama sam prešao duž cijelog okvira kreveta ne bih li našao kakvo skrovište, ali nisam našao ništa. Nakon toga sam prepipao jastučnice i provjerio navlaku za poplun, a miris ustajala znoja omamio me kao udarac šakom u nos, pa mi je bilo drago što sam nosio rukavice. Nakon što ni tamo ništa nisam našao, pažnju sam posvetio ormaru, a zatim i elementu s ladicama, izvadio svaku ladicu, provjeravajući iza i ispod njih kao što bih uvijek činio. Zatim sam ormar i element s ladicama odmaknuo od zida i svjetiljkom provjerio ima li tamo možda nečega, a nakon toga sam donio ljestve iz ostave i popeo se na njih kako bih provjerio što se nalazi na vrhu ormara. Naposljetku sam pročešljao svo prljavo rublje na podu, zavukao ruku u svaki džep i konačno odlučio kako u spavaćoj sobi neću naći ništa, nakon čega sam ljestve vratio tamo gdje sam ih i našao.

Sa spavaće sam sobe prešao na dnevnu. činilo mi se, na prvi pogled bar, kako tamo neću morati puno pretraživati, pa su mi misli odlutale. To i nije bilo tako neobično za mene, pa sam ponovno počeo razmišljati o svojoj knjizi. Već dosta dugo nisam imao vremena dobro promisliti o njoj, i dok sam polako pretraživao sobu, počeo sam u glavi vrtjeti fabulu i sve zaokrete koji su me doveli do problema s aktovkom. Ubrzo sam se počeo pitati nije li ipak postojao jednostavan način na koji bih se mogao izvući iz toga. Zahtijevalo bi to malo rada, no možda bih mogao preraditi početak priče kako bih si olakšao posao. Međutim, problem s takvim pristupom bio je u

tome što nisam Faulksu i svojim čitateljima želio previše olakšati otkrivanje ubojice. Trebalo je uspostaviti ravnotežu, zadovoljiti logiku, ali tako da potpuno ne upropastim knjigu. Pomislio sam kako bih možda mogao uspjeti i bez aktovke. Mogao bih je zamijeniti vrećicom iz nekog poznatog dućana i tako bi Faulks mogao nabaviti duplikat bez problema. Ili bi batlerova ruka mogla jednostavno ostati na mjestu zločina. To nije bilo tako zanimljivo, nagađao sam, jer je činjenica da je ubojica uspio provaliti u sef koji je bio zaštićen čitačem otisaka prstiju, a u koji ni sam Faulks nije mogao ući, bila dio napetosti same knjige. Bi li Victoria bila zadovoljna time? I, još važnije, bih li ja bio zadovoljan?

Iskren odgovor na to bio bi ne. Doista, ono što sam trebao raditi bilo je natjerati se da pronađem način ne bih li što više zakomplicirao stvari, a ne da tragam za jednostavnim rješenjima. No situacija u kojoj sam pred sobom imao gotovo završen rukopis počinjala me lagano živcirati, pa su mi se i jednostavna rješenja počela činiti primamljivima. Izdavači se s tim, međutim, možda i ne bi složili, i gdje bih onda završio? Ponovno na početku, s četiri mjeseca utrošena na pisanje i nikakvim rezultatom.

Promjena okoline bi mi tu, doduše, mogla pomoći. Italija me još uvijek privlačila i postojala je mogućnost da, ako odem tamo, pronađem inspiraciju koja mi je nedostajala. čak i kada je ne bih pronašao, vrijeme bi bilo ljepše i zimske noći ugodnije. A bile su tu i Talijanke. Tamne kose i maslinaste puti. U pravilu prekrasnih nogu. A oduvijek sam želio naučiti i nešto talijanskog, još otkad sam prvi put gledao Praznik u Rimu. Mogao bih možda imati svoj vlastiti praznik u Rimu. Mogao bih možda biti kao Gregorv Peck, nešto manje ili više uglađen. Uz to, barem koliko sam znao, u Italiji se tako skoro ne bi pojavili neki krupni tipovi koji su jedva čekali bejzbolskom palicom zamahnuti prema meni.

Pitao sam se koliko se puta Gregorv Peck pojavio na velikom televizoru koji je dominirao dnevnom sobom. Nedovoljno, vjerojatno, što je bila šteta jer je televizor bio zbilja krasan, s ekranom dijagonale preko sto centimetara, a Gregorvu bi vjerojatno podario i vrlo dobro ozvučenje. Ma kako krasan televizor bio, nije mi pomogao u pronalaženju onoga što sam tražio, a nije ni kauč, ni stakleni stolić, ni hrpa novina i časopisa koja je bila sakrivena iza vrata.

Zaobišao sam kupaonicu, računajući kako mi se nije moglo dva puta zaredom posrećiti s istom prostorijom, a ni u ostavu nisam želio ulaziti jer bi premetanje po svim tim stvarima koje su unutra bile natrpane zahtijevalo previše posla i bio sam spreman ostaviti to kao posljednje mjesto koje ću pretražiti. Tako da mi je ostala jedino kuhinja, gdje je miris osušene hrane i prljavog suda bio tako jak da mi je skoro pozlilo. Možda nije bilo puno tragova koji bi upućivali na to da je ta kuhinja stvarno služila za kuhanje, no to nije značilo da nije bilo dovoljno mjesta koja sam mogao pretražiti. Primijetio sam kako je kanta za smeće bila do ruba puna ambalaže gotove hrane, a kada sam zavirio u mikrovalnu u njoj sam otkrio samo masnoću zalijepljenu za stijenke. U ormarićima na zidu bilo je puno različitih kutija žitnih pahuljica, kao i štruca kruha u različitim stupnjevima truljenja i nekoliko paketića čokoladnih mrvica koje bi ljudi u Nizozemskoj obično sipali po kruhu i jeli za doručak. U donjim je ormarićima bilo nekoliko sredstava za čišćenje, plehova za pečenje i tava, i tu i tamo pokoja limenka konzervirane hrane. Provjerio sam unutar pećnice i iza kućišta kuhinjske nape, a zatim dobro protresao drvenu ploču iznad i onu ispod kuhinjskih elemenata, ne bih li otkrio jesu li koji od njih možda nedavno bili pomicali. Nakon toga sam otvorio vrata hladnjaka i gotovo se zagrcnuo od sumporastog smrada koji me iznutra zapahnuo. U hladnjaku je bio tetrapak mlijeka, komad prerađenog sira i pola čokolade. U gornjem dijelu hladnjaka bio je maleni zamrzivač. Povukao sam plastična vratašca i gurnuo vrećicu smrznutog miješanog povrća na jednu stranu. Ništa. Zatim sam se ispravio i sasvim slučajno pogledao u otvor električnog tostera i, tako mi svega, bio je tamo i rukama prekrivao oči kao da se sa mnom igra skrivača.

Ne mogu vam opisati koliko mi je bilo drago vidjeti ga ponovno. Ali vam zato mogu opisati kako sam uskliknuo od sreće i poskočio, a nakon toga izveo svoj vrlo loš moormalk. Jer kvragu i moja knjiga, barem sam jedan slučaj mogao riješiti bez ičije pomoći.

29.

Imao sam još nekoliko stvari koje sam trebao obaviti nakon što sam otišao iz stana, a za jednu od njih trebao sam se udružiti s Stuartom na kojih sat vremena. Kada smo završili, ostavio sam ga i on je otišao za nekim svojim poslom, a ja sam dobio dovoljno vremena da se vratim u zgradu i obavim nekoliko telefonskih poziva.

Najprije sam nazvao glavnu policijsku postaju i tražio neka me prespoje na direktnu liniju detektivke inspektorice Riemer. Nakon otprilike minute čekanja koju sam proveo slušajući isprekidane nizozemske melodije, konačno su me prespojili.

"Gospodine Hovvard", započela je detektivka Riemer. "Imate neke informacije za nas?"

"Znači, sjećate me se", rekao sam.

"Naravno. Upravo sam pregledavala bilješke razgovora s vama."
"O. To je zasigurno fascinantno štivo."

"Izvještaj je, u stvari, vrlo kratak. Vidim kako niste baš bili voljni odgovarati na pitanja."

"Biste li mi povjerovali kada bih vam rekao da sam sramežljiv?"

Riemia je napravila dovoljno dugu stanku koja mi je trebala dati do znanja što je točno mislila o tom mom odgovoru.

"A što bi bilo kada bih vam rekao kako mi se učinilo da je inspektor Burggrave već bio stekao donekle pristrano mišljenje o meni?"

Uzdahnula je. "Nemam vremena za vaše igrice, gospodine Hovvard. Što ste htjeli?"

"O, ništa posebno. Samo vam reći kako mislim da znam tko je ubio Michaela Parka."

Riemia je oklijevala. Mogao sam je zamisliti kako napeto stišće telefonsku slušalicu. "Hoćete li pristati na razgovor?"

"U određenom smislu", rekao sam. "Ako se sastanete sa mnom."
"Kada?"

"Danas u četiri popodne. I povedite, molim vas, svog kolegu koji se zanosi iluzijama."

Nakon što sam joj objasnio sve potrebne detalje, prekinuo sam i nazvao drugi broj sa svog popisa. Svi su razgovori koje sam obavljao slijedili sličnu šprancu i svaka je osoba, bez iznimke, oklijevala kada bih predložio da se nađemo. Da sam bio imalo osjetljiviji, možda bih zbog toga razvio i komplekse, no ja nikada

nisam bio od onih koji stvari uzimaju previše k srcu i, srećom, znao sam biti tvrdoglav ako zatreba. U stvari, svi do jednog koje sam nazvao na kraju su se pojavili, ali sam dovoljno realan da priznam kako su im dijamanti vjerojatno bili privlačniji od moje eventualne reputacije dobrog domaćina na zabavama.

Prostor na kojem smo se svi okupili bila je Stuartova briljantna ideja. Bilo je to staro središnje skladište Van Zandtova nekorištenog kompleksa. Posvuda oko nas bili su razbijeni sanduci, prasne drvene palete, iskrivljena metalna kolica i prazne bačve za ulje. Pod je bio prekriven sipinom otpada, prašine i gipsa sa stropa i nije bilo nimalo toplije nego vani, jer nije bilo nikakvog grijanja, a većina je prozora ionako bila razbijena, pa su ljuti naleti ledenog vjetra koji je pročistio vodu Oosterdoka slobodno šibali oko nas.

Kako bih malo uredio prostor, dao sam si truda i posložio nekoliko sanduka i paleta u polukrug ispred sebe, no to ni na koji način mojim gostima nije pomoglo da se osjećaju udobnije. Kim bi, na primjer, bili dobro došli kapa i šal jer joj je očigledno bilo hladno. Bradu je uvukla u ovratnik jakne, svoje lijepe noge prekrížila na bedrima, a u šake puhala topli zrak. Međutim, nisam je mogao pitati kako se osjeća jer očigledno nije željela imati nikakva posla ni sa mnom ni s bilo kim drugim. Odsutni pogled bio joj je jako dobar, što nije bilo nimalo neobično jer ga je uvježbavala otkad se pojavila.

Krupni i mršavi sjedili su na sanduku nasuprot njoj, i primijetio sam kako je mršavi našao vremena zamijeniti kožnatu jaknu koju sam mu bio uzeo. Iz iskustva sam znao kako ta jakna nije baš pružala puno topline, no možda stvar nije bila u tome. Možda je jakna bila dio uniforme koju su on i njegov široki kolega već davno osmislili za sebe, ako ništa drugo, onda barem na podsvjesnom nivou. Mogao sam ih zamisliti kako se spremaju za izlazak na neku od svojih opačina i postupak koji redovito ponavljaju. Ključevi kombija? Ovdje. čizme? Ovdje. Bejzbolska palica? Ovdje. Da odjenem kožnatu jaknu? Ma, hajde više.

Kada smo već kod odjeće, inspektor Burggrave i detektivka inspektorica Riemer bili su najprimjerenije odjeveni, oboje u standardnim policijskim kaputima s gustim krznenim obrubom. Njih su dvoje također izgledali kao da im naše malo okupljanje najviše smeta i ostavljali su dojam da ih ometam u nekim puno važnijim

poslovima. Što je, naravno, bilo besmisleno, no oni su ipak bili policajci i ne bi bilo dobro za njih kada bi izgledali zadovoljni što ih je netko pozvao da se pojave negdje pod nečijim tuđim uvjetima. Zato su šetali uokolo, bacajući pogled svako toliko na svoje satove ili mobilne telefone, pa sam ja samo zato odugovlačio s početkom najmanje dvije minute dulje nego što je bilo potrebno.

Stuart je sjedio kraj mene i, baš kao i ja, nosio je debelu dolčevitu, premda je njegova bila nekoliko konfekcijskih brojeva veća i puno više rastegnuta preko trbuha. Preko dolčevite je nosio vuneni sportski sako s kožnatim zakrpama na laktovima i vrlo rutherfordijanskim rupčićem turskog uzorka koji mu je virio iz džepa na prsima. A kao svoj završni rekvizit, na pod pokraj nogu smjestio je kožnatu aktovku koja je, saznao bi netko kada bi imao razloga u nju zaviriti, bila prazna poput glave krupnoga. Stuart je izgledao potpuno opušteno, na što je imao pravo, jer je jedini osim mene znao nešto o onome što se trebalo odigrati.

Kraj Stuarta je bio moj posljednji gost, Niels Van Zandt. On mi je izgledao puno krhkije nego što mi se učinio u svojoj kući, budnih prozirnih očiju uvijek na oprezu, no primijetio sam kako je dijelom bio uzbuđen što se ponovno našao u prostorijama svog starog obiteljskog posla i, koliko sam uspio razabrati, nije bio svjestan hladnoće kao ni svog vlastitog disanja. Na sebi je imao samo džemper od kašmira i hlače od samta, no po načinu na koji je sjedio na svojoj bačvi i kvrgave ruke oslonio o štap, mogli ste pomisliti kako se nalazi udobno smješten pred kaminom u svojoj radnoj sobi. Dio mene priželjkivao je da sam i sam tamo - dobro bi mi došao gutljaj viskija da mi pomogne smiriti živce prije nego što započnem.

"Hvala vam što ste došli", rekao sam i pogledao grupicu ljudi pred sobom, pokazujući im ispružene dlanove u znak dobrodošlice. "Neki od vas se, vjerujem, od ranije već znaju, no oprostite mi ako zasad preskočim upoznavanje. Bit će dovoljno da vam kažem kako je gospodin s moje desne strane", rekao sam i pokazao na Stuarta, "Henry Rutherford, moj odvjetnik. Gospodin Rutherford je ovdje kako bi osigurao da je svima jasno kako ja sebe ničime što danas ovdje kažem neću inkriminirati." Pogledao sam Burggravea i detektivku inspektoricu Riemer i pričekao da se slože s tim što sam upravo rekao. Oni su to, nevoljko, i učinili.

"Samo da napomenem," ubacio se Stuart, zagrijavajući se za svoju ulogu, "dvoje ovdje prisutnih policajaca složili su se poštovati taj sporazum."

Pomislio sam kako bi mu moglo pasti na pamet zatražiti od njih da mu to i usmeno potvrde, no poput svakog dobrog prevaranta, Stuart je znao kako s ulogom nikada ne valja pretjerati. Burggrave i Riemerlea promotrili su ga s očitom nesklonošću, no njega to nimalo nije smelo. Kao Rutherford, mogao se izdići iznad takvih stvari. U stvari, bio je tako opušten u svojoj ulozi da je Kim vjerojatno teško mogla povjerovati da je ova pompozna osoba pred njom isti onaj luđak koji joj je nedavno prislonio pištolj uz čelo.

"Kao što većina od vas zna," nastavio sam, "zgrada u kojoj se nalazimo nekad je bila glavno skladište i brusionica dijamantna kompanije Van Zandt. Gospodin Niels Van Zandt", nastavio sam i kretnjom pokazao na žilavog starog gospodina, "nećak je Larsa Van Zandta, osnivača obiteljskog posla s dijamantima. Gospodin Van Zandt pristao je pridružiti nam se danas kako bi razjasnio neke stvari koje bi inače ostale puko nagađanje. Hvala vam još jednom što ste došli, gospodine Van Zandt."

Van Zandt mi se lagano naklonio i nekako mi neobično mahnuo, pomalo kraljevski, kao da mi da je svoje dopuštenje da nastavim. Da sam bio nekakav vojnik možda bih mu i kratko salutirao, no takve mi stvari nikada nisu uspjevale, pa sam samo kimnuo, kao da skidam nepostojeći šešir prema njemu. činilo se kako uživa u mojim iskazima poštovanja, pa sam nastavio s glumatanjem.

"Kako sam imao zadovoljstvo razgovarati s gospodinom Van Zandtom, mogu vam reći kako je njegova obitelj započela trgovinu dragim kamenjem početkom devetnaestog stoljeća. Najvažniji dio njihova posla uključivao je kupovanje neobrađenog kamenja od bivših nizozemskih kolonija i njihovo usavršavanje prije nego što bi ih prodavali prvorazrednim draguljarima i trgovcima dijamantima diljem svijeta. Za razliku od brojnih konkurenata, bili su neizmjerljivo uspješni i ubrzo postali najmoćniji trgovci dijamantima u Nizozemskoj."

"Pozvali ste nas ovdje na lekciju iz povijesti?" oštro je upitala Riemerlea.

"Nipošto", razuvjerio sam je. "Premda mislim da bi pozadina priče mogla malo pomoći. Uz to, moram priznati da mi je zvučalo zbilja

fascinantno kada mi je gospodin Van Zandt sve ispričao. Mislim da ne bi bilo neispravno kada bih ustvrdio", rekao sam i ponovno pogledao Van Zandta, "kako je kompanija Dijamanti Van Zandt bila jedna od najslavnijih koja je ikada postojala u ovoj zemlji."

Van Zandt je, zadovoljna izraza lica, kimnuo.

"I, kao što svi ovdje znamo, Michael Park, Amerikanac, odslužio je zatvorsku kaznu zbog ubojstva čuvara ovdje, koje se najvjerojatnije dogodilo dok je pokušavao ukrasti dijamante iz trezora kompanije Van Zandt. Nesretnom čuvaru ime je bilo Robert Wolkers, a ovo je", rekao sam i pokazao na Kim, "njegova kći, Kim Wolkers."

U tom su je trenutku svi pogledali, iako su Burggrave i Riemerica najbrže okrenuli glave. Kim je ostala sabrana i nije to ni potvrdila ni opovrgla. Samo je pogled s neke nepoznate točke u daljini prebacila na tlo među svojim stopalima.

"Je li to istina?" upitao je Van Zandt, gledajući čas Kim, čas mene.

Kim nije reagirala, pa je meni preostalo da mu potvrdim.

"U tom slučaju, suosjećam s vama", nastavio je Van Zandt ozbiljna glasa. "Moja je obitelj bila ožalošćena zbog vas. Znam da su svi u odboru bili itekako tužni, iako vjerujem da su vašoj majci isplatili velikodušnu svotu."

Kim je podigla glavu i ljutito ga pogledala, a žestina s kojom je to učinila potresla je nešto u njegovim vodenastim, staračkim očima.

"Neko je vrijeme koristila ime Marieke Van Kleef", rekao sam i svoje objašnjenje usmjerio prema Burggraveu i Riemerici prije nego što se upuste u bilo kakvo ispitivanje koje bi mi poremetilo slijed. "Mogao bih vam odmah objasniti zašto je to učinila, no time bismo samo požurili priču i preskočili bitno. I ono što bih zbilja volio, ako mi tako dopustite, bilo bi preskočiti onaj dio u kojem se ja uplićem."

Pažljivo sam pogledao lica oko sebe, iako nisam očekivao da bi me itko od njih želio prekidati. Svi su oni zahtijevali nekakve odgovore, ako ne iz potrebe, onda bar, kao u Van Zandtovu slučaju, iz puke znatiželje. Krupni i mršavi još uvijek nisu prozborili ni riječi, no nisu izgledali nimalo začuđeno kada sam otkrio tko je ustvari bila Kim. Primijetio sam, međutim, kako im nije bilo baš ugodno, jer su često bacali pogled u smjeru vrata kroz koja su ušli, a mršavi je sjedio s rukama čvrsto stisnutim među nogama i stopalima udarao nervozni ritam po betonskom podu. Obojica su sjedili tako da su bili

okrenuti od Burggravea i Riemerice, podsvjesno skrivajući svoja lica kao da se boje da bi ih mogli prepoznati s nekih davno zaboravljenih fotografija iz policijske arhive.

"Želio bih vas zamoliti da u svrhu ovog našeg okupljanja pretpostavite", rekao sam i okrenuo se prema Stuartu, kao da time želim naglasiti onaj dio o pretpostavljanju, "da ja, uz to što sam pisac, posjedujem i neke talente koji nisu izričito legalne prirode."

"Ti si lopov", objavio je krupni.

"Na čisto teoretskoj razini", rekao sam, "složiću se s vama."

Burggrave se okrenuo i oštro pogledao Riemicu. Ona se nije obazirala na njega, no to je nije spriječilo da me prostrijeli ledenim pogledom. Ja sam samo slegnuo ramenima, kao da moja sklonost kriminalu nije bila ništa drugo do lakša bolest koju sam pokupio prije nekoliko godina i koje se nikako nisam uspijevao riješiti.

"Pod tom pretpostavkom", nastavio sam, "recimo da je Michael Park stupio u kontakt sa mnom preko moje internetske stranice i zamolio me da se sastanemo u Cafeu de Brug u kojem prekrasna, tragično osiročena gospođica Wolkers slučajno radi. Recimo također da sam se ja tamo pojavio i da me je, uz pivo ili dva, Michael zatražio da mu nabavim određene predmete - ti dotični predmeti bile su dvije figurice majmuna, a nalazile su se u domovima ove ovdje gospode."

Kretnjom ruke pokazao sam u smjeru krupnog i mršavog. Bilo je pomalo smiješno što im još uvijek nisam znao imena, pa ih nisam mogao ni predstaviti onako kako sam se nadao.

"Ja vam, nažalost, još uvijek ne znam imena", rekao sam, na što je mršavi samo podrugljivo frknuo nosom.

"Mi ih zato znamo", prekinula me Riemerica i iznenadila me jednako koliko i njih dvojicu. "Baš sam jučer pregledala njihov dosje."

Oni su se pogledali. Krupni je vrlo lagano zavrtio glavom, kao da svome prijatelju pokušava reći neka se ne brine. Nisam baš bio siguran u to.

"Biste li bili ljubazni i to nam malo razjasnili?" upitao sam. "To je policijski posao."

"C-c", ubacio se Van Zandt. "Ljudi govore kako je previše tog policijskog posla, a premalo stvarnog policijskog rada."

"Ako imate pritužbi, gospodine," započela je Riemerica, "postoje za to nadležni organi."

"Uistinu," rekao sam, "a i primjerenije vrijeme, ako mi dopustite da se tako izrazim." Pokorno sam se nasmiješio Van Zandtu, a on me je nakon odmjerene stanke počastio još jednim od svojih obzirnih naklona. "Uz to, budimo iskreni, imena ove gospode nisu nam od neke prevelike važnosti. U proteklih sam desetak dana otkrio kako se imenima baš i ne isplati vjerovati. Jedina stvar koja je nama ovdje važna je da su dotična gospoda kod sebe imala figurice majmuna koje je Michael želio za sebe."

"Možete li ih opisati?" upitala je Riemerica.

"To doista nije bitno."

"Mi ćemo prosuditi što je bitno", rekao je Burggrave.

"S dužnim poštovanjem," obratio mu se Stuart, "vi niste ovdje kako bi o bilo čemu prosuđivali. Bar ne u ovom trenutku."

"Rutherford je u pravu," rekao sam, "no jasnoće radi, bili su otprilike ovoliko veliki." Raširio sam prste nekoliko centimetara. "I bili su od gipsa. Onaj kojeg je Michael imao, rukama prekrivao je oči. Bio je dio seta koji se često naziva Tri mudra majmuna."

Burggrave se okrenuo prema svojoj nadređenoj i počeo govoriti nizozemski, pomičući u isto vrijeme ruke i prekrivajući njima usta, a zatim i uši.

"Da, da", rekla je Riemerica, ponovno na engleskom, kao da razgoj vara s budalom. "Za njih su svi čuli. Jesu li bili vrijedni?"

"Meni se nije tako učinilo", rekao sam joj. "No Michael mi je svejedno ponudio velikodušnu svotu kako bih mu ih nabavio. U tom trenutku, trebao bih napomenuti, ja još uvijek nisam imao pojma tko je on, a najmanje da je i sam lopov. No to i nije bilo toliko bitno jer sam ja njegovu ponudu odbio. Zahtijevao je od mene da posao obavim iduće večeri i ta me vremenska stiska dosta zasmetala. No bez obzira na to, dao mi je adrese na kojima sam mogao naći majmunčice."

"Zastoje to učinio?" upitao je Burggrave, pokušavajući, kako mi se učinilo, vratiti malo vjerodostojnosti nakon što ga je njegova nadređena onako ispljuskala.

"Rekao mi je kako se nada da bih se ja mogao predomisлити. Na moju žalost, ja sam upravo to i učinio. Sljedeće večeri, dok je

Michael bio na večeri s ovom dvojicom gospode u Cafeu de Brug, ja sam ušao u njihove domove i iz njih uzeo njihove dvije figurice. Problem je bio u tome što Michaela, nakon što sam se ja vratio, više nije bilo tamo. Tada se pojavila Kim i rekla mi da su ga ovi naši prijatelji ovdje odveli nazad u njegov stan."

"To nije istina", rekao je krupni. "Otišli smo s Michaelom do njegova stana, ali on nas je tamo pozvao."

"Da, i pomislio sam da se tako moglo odigrati. Vjerojatno se približilo vrijeme kada se trebao naći sa mnom i možda vaša večera nije završila tako brzo kako se on nadao. Recite mi, kada ste došli do njegova stana, je li se on možda počeo ispričavati, hiniti bolest ili tako nešto?"

Krupni je slegnuo ramenima, kao da sam otprilike pogodio što se dogodilo.

"Nedugo nakon toga Kim i ja smo došli tamo. Ona je htjela da pođem s njom jer se Michael nije držao plana kako je najavio, a i brinula se. Dijelom je bila zabrinuta za Michaela, no najviše ipak za majmunčice." Letimično sam je pogledao, no ona me još uvijek nije željela udostojiti svojim pogledom. "Kada smo stigli u stan, našli smo Michaela pretučenog."

"Znači, ova su ga dvojica ubili", rekao je Van Zandt, kao da je bilo savršeno jasno tko je počinio zločin.

"I ja sam tako pretpostavio", složio sam se. "Ustvari, bio sam u to siguran i mislio sam kako znam i zašto su to učinili. Jer, vidite, oni tada još nisu znali da sam im ja ukrao majmunčice, pa mi se učinilo kako su htjeli uzeti Michaelova. Figurica im je, iz nekog razloga, bila toliko važna da su bili spremni ubiti ga radi nje, a on je zato toliko navaljivao da ja njihove figurice ukradem baš tada." Burggrave je izvukao ruke iz džepova kaputa i posegnuo za lisičinama koje su mu visjele s pojasa. Riemerica ga je lagano takla po ruci, zavrtjela glavom i zaustavila ga.

"Više niste u to sigurni?" upitala me Riemerica.

"Nisam. Zbog nekoliko razloga. Jedan je taj što su me samo nekoliko dana nakon što sam bio uhićen pod sumnjom da sam pretukao Michaela, što je bilo potpuno pogrešno ako smijem dodati, ova gospoda otela i držala zatvorenog u svome stanu. Kada sam bio tamo s njima, rekli su mi kako oni to nisu učinili."

Burggrave se podrugljivo nasmijao i podigao ruke u zrak. "I vama je to bilo dovoljno?"

"Ne, naravno da nije. No to se promijenilo kada sam otkrio da oni misle kako ja imam trećeg majmunčića, onog Michaelova. A to je bilo zanimljivo. Jer, ako su oni mislili da je bio kod mene, znači da nikako nije mogao biti kod njih."

"Što ne znači da ga oni nisu ubili", bezizražajno je rekla Riemerica. "Možda su ga ubili jer im nije htio reći gdje je treći majmun."

"I meni je to palo na pamet. Ali, vidite, ako im je taj majmunčić bio toliko važan da me zbog njega otmu, nije mi bilo jasno zašto bi onda tako pretukli Michaela da im ovaj nije mogao reći gdje se nalazi."

Riemerica je polako kimnula glavom, kao da se zasad slaže sa mnom.

"I kada sam im rekao istinu, da me Michael angažirao da od njih ukradem figurice, uopće mi nisu povjerovali. Tako nešto činilo im se nezamislivo, kao da su Michaelu slijepo vjerovali."

Taj sam put ulovio krupnog i mršavog kako kimaju glavama, slažući se sa mnom.

"Počeo sam se pitati zašto su oni na taj način razmišljali o njemu. I ubrzo mi je odgovor na to postao i više nego očit. Štoviše, bilo mi je pomalo neugodno što se toga i ranije nisam sjetio. Michael i njih dvojica nisu bili samo prijatelji, oni su bili i suučesnici."

Na trenutak sam pomislio kako bih obojicu tada mogao izgubiti. Definitivno su postali uzbuđeniji i počeli se komešati. No onda je Riemerica rekla nešto zbog čega smo svi zastali i okrenuli se.

"To smo već znali", rekla je. "Bilo je u njihovim dosjeima."

"Zašto onda njih niste uhitili za Michaelovo ubojstvo?"

"To je također policijski posao."

"Vidite!" rekao je Van Zandt. "To uvijek kažu kada ne znaju što bi vam odgovorili. Kada pogriješe, to govore. Policijski posao. Pih."

"To također govore", rekao sam mu, "i iz lojalnosti prema kolegama. Taj je slučaj bio dodijeljen inspektoru Burggraveu, ako se ne varam, nije li, detektivko inspektorice Riemer?"

Riemerica nije odgovarala. Samo je ozbiljno zurila u mene, kao da me može utišati čistom snagom volje.

"Nema veze", rekao sam joj. "Ionako tek dolazim do biti priče. Ponovno se moramo malo vratiti u prošlost, vidite. Na pokušaj

pljačke one noći kada je ubijen Robert Wolkers." Okrenuo sam se prema Van Zandtu. "Glavno je skladište dijamanata, vjerujem, bilo baš ovdje negdje gdje mi sada stojimo, nije li, gospodine?"

Van Zandt je nervozno oklijevao.

"Da vam ponovim pitanje?"

Sumnjičavo me pogledao i stisnuo usne. činilo se da me procjenjuje iz nekog novog kuta. "Politika je tvrtke da se ne..."

"Ma, sranje", rekao sam, prekidajući ga. "Kroz to smo sve prošli. Jednom ste mi već to ispričali. I dopustite da vas ponovno pitam - glavno skladište dijamanata bilo je ovdje negdje, točno?"

Van Zandt se ustručavao odgovoriti. čak ga ni moj najozbiljniji pogled nije uspio uvjeriti. Riemerica je, međutim, znala drugačije pristupiti.

"Odgovorite na pitanje", naredila je i stavila ruku na bok, kao da joj je strpljenje već pri kraju.

Van Zandt ju je začuđeno pogledao, no ona se nije dala smesti. Okrenuo se nazad prema meni, poput ukorenog djeteta.

"Da", uspio je izgovoriti.

"Dobro. Biste li bili toliko ljubazni i opisali nam ga?"

Van Zandt je uzdahnuo i prevrnuo očima, no bilo je nečega odglumljenog u tome. Kao i onaj put u njegovoj radnoj sobi, ponovno sam dobio dojam da je i više nego voljan pričati, čim ga postavite u središte pozornosti.

"Kao šef osiguranja, sam sam konstruirao sustav", započeo je, prkosna glasa, kao da ga po stoti put tjeram da priča istu priču. "Bila je tu velika soba od čelika, poput ogromnog sefa."

"Bio je to trezor, mislim da smo se složili."

"Da, trezor, mogli biste to tako nazvati. Zidovi su bili od čelika, debeli puno centimetara. Pod ispod njega bio je betonski. Oko čelika je bio oklop od betona. A na tome još i čelični kavez."

"I kako se koristio?"

Van Zandt me otresito pogledao, kao da sam trebao znati da do tog dijela upravo dolazi.

"Na kraju svakog dana", nastavio je, "svi dijamanti u tvornici zaključavani su u tu sobu oko koje je onda zaključavan i čelični kavez. čuvari su uvijek bili na dužnosti."

"Da. Bio je to vrlo složen proces, iako u praksi vrlo jednostavan."

"Jednostavno je dobro", rekao mi je. "Jednostavno može biti snažno."

"Doista", rekao sam i bacio značajan pogled prema krupnome. "I brava na samom trezoru je, pretpostavljam, također bila dobra?"

"Kao što sam vam već rekao, bilo je više brava. I sve su bile visoke kvalitete."

"Siguran sam. Je li se rešetke kaveza moglo nekako prerezati?" "O tome smo već razgovarali." "Tako je. Vjerujem kako smo se složili da ključa ne bi bila dovoljna, jedina stvar koja bi kroz njih mogla proći bila bi letlampa." "čak ni to možda ne bi upalilo."

"I, kako ste rekli, čuvari su uvijek bili na dužnosti. čuvari poput Roberta Wolkersa?"

Van Zandt je kimnuo glavom.

"Koliko čuvara?"

Oklijevao je, možda osjetivši promjenu u mom glasu. "Noću su bila dvojica."

"A one noći kada je Robert Wolkers ubijen, koliko je tada čuvara bilo na dužnosti?" "Dvojica, naravno." "Sigurni ste?"

Obrazi su mu se nakon toga napuhali. "Bila su dva čuvara."

"Vidite, to je zanimljivo. Jer ja slučajno znam kako je bio samo jedan."

Van Zandt je lupio štapom o pod, kao da želi staviti točku na ono što sam ja kanio sljedeće reći. "Dva čuvara", rekao je jednostavno.

"O, trebala su biti dva", rekao sam mu. "U to nema sumnje. I siguran sam da se to u svim zapisnicima iz tog vremena može potvrditi. I znam da novinski izvještaji o ubojstvu Roberta Wolkersa to također potvrđuju jer smo ih gospodin Rutherford i ja provjerili u Gradskoj knjižnici prije koji dan. Drugi se čuvar zvao Louis Rijker. Gospodin Rijker je, nažalost, umro prije nešto više od dvije godine. Stalo mu je srce. Međutim, na našu sreću, Rutherford je uspio stupiti u kontakt s njegovom majkom."

Kimnuo sam Rutherfordu i on je ustao sa sanduka na kojem je sjedio i krenuo od nas prema dugom, uskom obrisu danjeg svjetla koje je ispunjavalo ulaz na istočnoj strani zgrade. Pred tim ulazom bilo je dvorište, a u tom dvorištu taksi ugašena motora u kojem je sjedila jedna tjeskobna udovica.

Dok sam čekao Rutherforda da se vrati, pažljivo sam promotrio svako od lica koja su me okruživala, zatim sam pogledao na sat i završio, zureći u vlastita stopala. Na trenutak ili dva nisam više imao što reći i tišina je zvučala nekako deprimirajuće. činilo se da ispunja unutrašnjost skladišta gotovo do stupnja zaglušljivosti, kao da je netko pustio plin iz cijevi i dio mene bio je zabrinut da bi, ako se Rutherford i Karine Rijker uskoro ne pojave na ulazu, netko mogao reći nešto provokativno i sve bi eksplodiralo.

Zatim sam začuo kako se vrata automobila zatvaraju, što je zvučalo poput prigušenog pucnja u daljini, i njih su se dvoje uskoro pojavili.

Ravne cipele Karine Rijker greble su po betonskom podu kao brusni papir i činilo se kako joj treba cijela vječnost da stigne do nas. Jednom se rukom držala za Rutherforda ne bi li održala ravnotežu, a u drugoj je nosila nabreklu kožnatu torbicu i težinu premještala s noge na nogu kao kuhar koji prebacuje veliki žumanjak iz jedne polovice ljuske u drugu. Bila je odjevena gotovo identično kao kada sam je prvi put vidio u njezinu stanu. Na sebi je imala plavu kućnu haljinu cvjetnog uzorka ispod izbljedjelog podstavljenog kaputa, a natečene noge i gležnjevi bili su joj zaštićeni debelim čarapama koje su joj se nabirale oko koljena. Perika koju je nosila na glavi nije bila dobra, izgledala je čupavo i olinjalo u isto vrijeme, i premda se potrudila našminkati, izgledalo je kao da je tehniku šminkanja učila u školi za klaunove.

"Gospođo Rijker", rekao sam i pružio starici ruku kako bih joj pomogao kada se približila našem malom krugu prijatelja.

čvrsto me primila za zapešće, a torbica joj se zaljuljala na podlaktici. Zatim je posegnula za mojim laktom i čim je uhvatila ravnotežu Stuart i ja smo je spustili na paletu koju smo položili na dva sanduka baš u tu svrhu. Ostala je tamo vrlo pristojno sjediti s torbicom na koljenima. Jedini znak nervoze bio je u načinu na koji su njezini prsti stiskali torbicu čije su kožnate ručke bile čvrsto omotane oko njezinih ruku.

čučnuo sam ispred nje i pogledao je ravno u oči, a zatim sam se nasmiješio, pokušavajući je ohrabriti. Starica je zgrčila svoje našminkano lice u parodiju mog osmijeha, dok su se istrošeni mišići pod njezinom kožom trudili podići njezine obraze u nešto što ne bi izgledalo kao otužan izraz. Kako nisam želio dalje poticati ovaj

iznenadni napad kreveljenja, ustao sam i ponovno se okrenuo prema ostalima.

"U sljedećih nekoliko minuta", rekao sam, "oprostit ćete mi moj užasni nizozemski i razumjeti da gospođa Rijker ne govori engleski. Mislili smo kako bi najbolje bilo da njezinu priču čujete od nje same i zato ću ja sada zašutjeti i pustiti je da vam ispriča ono što vam je došla ovdje reći."

U tom sam trenutku kimnuo starici i nakon što je samo na trenutak oklijevala, Stuart joj je rekao nešto što ju je smirilo i navelo da pročisti svoje sluzave dišne putove i započne. Nije joj trebalo dugo da im ispriča što je trebala, no kako sam ja bio odsječen od nijansi onoga što je govorila i načina na koji je to izgovarala, njezin mi se isprekidani govor učinio puno duljim nego što sam očekivao. Bila je uznemirena i nesigurna, a glas bi joj svako toliko prepukao ili zastao, pa bi pogledala dolje, prema svojim prstima koji su i dalje gnječili torbicu. Stuart bi joj tada položio ruku na rame i ohrabrio je neka nastavi, obraćajući joj se kao djetetu u svojoj skrbi, a od nje je želio samo da s nama podijeli što je muči prije nego što joj netko od nas uspije pomoći.

Ono što ju je mučilo bilo je dosta jednostavno, no stoga ne i manje traumatično. Napokon, objašnjavala je stvari koje godinama nije željela pričati, koje su bile zakopane negdje duboko u njezinoj psihi. Njezin sin, Louis Rijker, kao što im je ona sama rekla, bio je čuvar u Van Zandtovoj tvornici. Nije bio neka pretjerano uspješna osoba, ali je cijenio svoj posao i sviđalo mu se što mu je omogućavao da se brine za svoju staru majku najbolje što je mogao. Njih su dvoje ovisili o njegovoj zaradi kojom su plaćali krov nad glavom i hranu i bio je voljan učiniti bilo što kako bi stvari održao takvima kakve su bile. I kada mu je netko prišao i ponudio mu dodatnu zaradu, našao se u iskušenju. Sve što je trebao učiniti, rekli su mu, bilo je nestati sat vremena za vrijeme jedne od noćnih smjena koje je odrađivao. Ako uspije šutjeti o svom nestanku, usprkos bilo kakvim posljedicama, čekala ga je nagrada u novcu. Međutim, ako bilo kome kaže za taj dogovor, snosit će teške posljedice. Prijetnja nije bila određena, no stekao je dojam da je bila prava.

Suočen s tim izborom jadni je Louis pristao izgubiti se te određene noći. Kada se vratio, naravno, našao je Roberta Wolkersa mrtvog

kraj Van Zandtova trezora. Kada ga je policija ispitivala smislio je priču kojom se opravdao i rekao im kako je u vrijeme kada je njegov kolega ubijen on obavljao rutinski pregled skladišta. Taje laž bila instinktivna reakcija na situaciju u kojoj se našao, no i priča koje se bio prisiljen držati. Jutro nakon noći ubojstva netko je provalio u bungalov u kojem je živio s majkom, izvukao je iz kreveta i objasnio kakve točno reperkusije mogu očekivati ako ikada kaže istinu. Tako da nikada i nije. No njegova je majka bila uvjerenjena kako su krivnja i strah koji je trpio veći dio desetljeća bili krivi za njegov povišeni tlak, nesanicu i stres, a naposljetku i kompletan zastoj njegova srca.

Dok je završavala svoju priču, staričine su riječi počinjale pucati i na kraju su presušile. Počela je jecati i iz rukava kućne haljine izvukla nekakvu dotrajalu krpu kojom je počela brisati oči. U tom me trenutku Riemia pogledala i rekla: "Završila je. Vi ste čuli to što je ona imala reći?"

"Jesam", rekao sam. "I, ako vam to išta znači, vjerujem joj."

"Nema nikakvog razloga misliti drugačije."

"Ne," rekao sam, "nema."

"Ali kakve veze to sve ima?" upitala je Kim i konačno me pogledala, a glas joj je bio hrapav kad je prvi put progovorila. "Što to mijenja?"

"To je još jedan dio slagalice", rekao sam joj umirujuće. "Još jedan trag koji nam pomaže u otkrivanju onoga što se te noći stvarno dogodilo."

"Ali znamo što se dogodilo", rekao je Van Zandt.

"Znamo li? Ja mislim da znamo vrlo malo. A to uključuje jedan vrlo bitan faktor - s čime se točno Michael Park izvukao one noći kada je Robert Wolkers ubijen."

Pogled mi se susreo s Van Zandtovim i potrudio sam se zadržati ga. Mislio sam da će pogledati u stranu, no bio je prkosan stari gad i dovoljno arogantan da pomisli kako ja neću u tome ustrajati. Kako i sam ponekad znam biti pomalo arogantan, nisam namjeravao popustiti.

"Kolala je glasina kako je vaša obitelj izgubila pravo malo bogatstvo, gospodine Van Zandt. Teorija je bila kako je Michael pobjegao s gomilom dragulja nakon što je ubio jedinog čuvara koji je bio dovoljno hrabar da mu se suprotstavi. I činjenica da tvrtka to nikada nije javno priznala za mnoge je bila ravna priznanju."

Van Zandt se nakostriješio. "Nikada nismo pričali o osiguranju tvrtke. To i sami znate. To nam je bilo vrlo važno pravilo."

"Važno jer vam osiguranje nije bilo dovoljno dobro. Istina je da ste mogli imati deset trezora od pojačanog čelika, jedan unutar drugoga, no čitav bi sustav još uvijek bio siguran samo koliko i ljudi koji su ga čuvali. A kada je to bio samo jedan čovjek, i to još potkupljiv, e onda čitava stvar ispada pomalo smiješna, zar ne?"

"Ne biste smjeli tako govoriti", rekao je Van Zandt, spustio glas i ispod oka pogledao Kim. "Ne pred njom."

Tada sam se natjerao pogledati Kim i ono što sam vidio na njezinu licu bilo je dovoljno da me zaustavi. Usne su joj bile stisnute, a oči vlažne i pogled nefokusiran, kao da nije gledala prizor koji je bio pred njom, nego onaj od prije dvanaest godina kada joj je otac ubijen. Otac kojeg se zaklela osvetiti. Otac koji je sasvim slučajno bio lupež.

"Oprosti mi," rekao sam joj, "ali istina je. Moralo je biti tako. Dobri lopovi uvijek traže jednostavna rješenja kada nešto žele ukrasti. A tvoj je otac bio to rješenje. Morao se brinuti za tebe, za tvoju majku također. Što ako mu je Michael ponudio dio onoga što uspije ukrasti? Što ako si je obećao da će to biti samo taj jedan put, da će jednom biti dovoljno? Samo što nije shvaćao što je to doista značilo. Jer ljudi poput tvog oca to nikada ne shvate. U planovima poput ovog plijen se dijeli na što manje dijelova. A ova su dvojica iz toga izvukla korist."

Pokazao sam na krupnog i mršavog. Mršavi se okrenuo i provjerio Riemeričinu reakciju s progonjenim izrazom lica. Krupni se samo udobnije smjestio, prekrižio svoje pozamašne ruke na prsima i ispružio ispred sebe svoje noge u čizmama.

"Neki lopovi rade sami", nastavio sam. "Michael nije. Volio je imati osiguranje. Ljude koji će mu pomoći prenijeti plijen. Ljude koji će mu pomoći čuvati ga i kasnije preprodati. Snagu, ako zatreba. A u Amsterdamu su to bila njih dvojica."

Krupni mi se iskrivljeno nasmiješio, kao da ga neizmjereno zabavljam.

"No, vidite, jedna me stvar oduvijek mučila. Michael je u zatvoru bio dvanaest godina, a meni se javio samo nekoliko dana nakon što je izašao. Ali znao je baš sve o poslu koji je htio da za njega obavim. Znao je gdje stanujete i kakvo osiguranje imate. Znao je da je jedan

od vas dvojice svoju figuricu drži u sefu na brodu. Znao je da drugi svoju čuva pod jastukom i da na vratima ima tri dobre brave. Znao je da ni na jednom posjedu nema alarmnih uređaja. Ali kako je on sve to mogao znati? Bili ste prijatelji, toliko mi je rekao, no to sve nije mogao znati ni da vas je posjetio nakon što je pušten, a vi mu te stvari ni slučajno ne biste rekli."

Nisam se obazirao na krupnog koji se cerio i odlučio sam ostati sabran. Dijelom je to bilo zbog Kim, a dijelom zbog samog Michaela. Ništa od ovoga nije bilo smiješno. Pa, zaboga, čovjek je ubijen.

"Postojao je samo jedan način na koji je mogao to saznati," rekao sam, "i kada sam otkrio da je i on bio lopov, to mi je postalo savršeno jasno. Michael je sve to znao jer je bio u vašim domovima prije mene. Već je bio provalio i pronašao majmunčice. On nije samo izvidio teren - on je obavio i lažnu pljačku."

Zastao sam i samouvjereno pogledao krupnog. Dok sam ga proučavao dobio sam dojam da se dio njegove razmetljivosti lagano počeo gubiti. Želio sam da se taj polagani efekt pretvori u poplavu. Želio sam da stvari počne gledati mojim očima. Victoria je donekle bila u pravu kada je primijetila kako postoji veza između Michaela i mene. Nije nam zajednička bila samo profesija - bili smo dio istog svijeta i nije bilo izvan granica mogućeg da nekad netko i mene odluči prebiti na mrtvo ime zbog nečega što sam uzeo.

"Postavlja se pitanje", nastavio sam a riječi su mi zazvučale pomalo automatski, "zašto nije uzeo majmunčice kada je mogao? Bili su mu pred nosom. Trebao je samo ispružiti ruku, zgrabiti ih i zbrisati vam prije nego što shvatite što se događa. Ali nije." Ponovno sam zastao i s više odlučnosti stao zuriti u krupnog. Želio sam da shvati koliko je ovo uistinu bilo važno. "Onda sam se sjetio još nečega što mi je rekao. Rekao mi je kako nećete posumnjati da on ima veze s krađom figurica čak ni kada shvatite da su nestale odmah nakon što ih ja uzmem. Rekao je da je razlog tome jednostavan: vjerovali ste mu. Tada sam se zapitao: odakle potječe takvo povjerenje? Odgovor je, naravno, da ono potječe iz zajedničkog rada. Pripadnosti grupi. I kako je inspektorica Riemer danas ovdje potvrdila, vas ste trojica bili banda. Tko zna koliko ste uspjeli ukrasti skupa? Ja bih rekao, dosta. No pravi je plijen bio ovdje, one noći kada je Robert Wolkers ubijen."

Kretnjom sam pokazao na prostor oko nas, okrenuo se za puni krug i duboko udahnuo, kao da je u zraku još uvijek ostao djelić tog vremena. Pogledao sam jednom u Karine Rijker, zatim gore, prema čeličnim stropnim gredama i nastavio.

"Vidite, ja sam proveo dosta vremena razmišljajući o toj noći. čak sam bio došao ovdje i prošetao uokolo, pokušavajući zamisliti kako su se stvari odigrale. I znate li što sam zaključio?"

Ponovno sam uhvatio pogled krupnoga. Nešto se u njemu promijenilo. Pojavio se tračak zaintrigiranosti, možda čak shvaćanja.

"Zaključio sam kako ste pričekali noć kada ste znali da će Robert Wolkers biti ovdje sam, bar nakratko. Možda ste trebali čekati da vam on kaže kada bi se to moglo dogoditi, a možda ste i sami odredili datum i vrijeme, no bilo kako bilo, Robert Wolkers bio je ovdje sam kada ste se vas trojica pojavili i on je stražario dok je Michael obijao brave na trezoru. Kada ste ušli u trezor, uzeli ste iz njega koliko god ste htjeli, možda čak i sve što je bilo unutra. A zatim ste ga ubili."

Krajikom oka uspio sam primijetiti mršavog kako mehanički vrti glavom. Krupni je samo škiljio prema meni i mirno rekao: "To nije istina."

"Nije?"

"Nismo ga mi ubili."

"Hm. U redu," rekao sam, naglo vedrijim tonom i slegnuo ramenima, "to je bilo ono što mi je prvo palo na pamet. Valjda sam trebao znati kako neće ispasti da je to istina. Postoji jedna knjiga, vidite, moj zadnji roman, koji se već neko vrijeme ne miče s mjesta. Smislio sam već valjda šest mogućih kombinacija koje bi trebale ukazati na ubojicu i ni jedna od njih ne funkcionira. I zašto bi onda rješavanje ovoga ovdje bilo imalo drugačije? Jer, ne može mi se posrećiti odmah prvi put, zar ne?" Prstom sam pokazao na krupnoga a zatim počeo mahati njime, kao da smo nas dvojica to ranije trebali uvidjeti. "Ustvari, ja i nisam bio uvjeren da ste vi to učinili. Zašto i biste? Koji bi bio vaš motiv za to? Robert Wolkers vas ionako nije namjeravao odati - izgubio bi isto koliko i bilo tko od vas. I ne zaboravimo da je Michael oduvijek poricao kako ga je on ubio. Osim toga, još se nismo ni dotakli tajne nestalog oružja - konačnog dokaza, pištolja iz kojeg se još uvijek dimilo."

Tako sam došao do druge teorije. Isprva mi se činila prilično bizarnom, kao nešto što bi mi moglo pasti na pamet za neku od mojih knjiga, no što bih onda odbacio jer je bilo ipak malo previše nategnuto. No što sam više informacija prikupljao, ta je teorija dobijala sve više smisla. Radio sam na njoj, dorađivao je, a tu i tamo izbacio bih pokoji krivi zaokret. I pogodite što se dogodilo? Počela mi je zvučati kao jedini način na koji su se stvari mogle odigrati."

30.

"Meni se čini", nastavio sam, "da je Robert Wolkers bio onaj koji je stupio u kontakt s Michaelom, a ne obratno. Rekao mu je tko je i gdje je zaposlen, te da možda postoji način na koji bi njih dvojica jedan drugome mogli pomoći. Michaelu se to, pretpostavljam, isprva uopće nije svidjelo. Većina profesionalnih lopova sama sebi sređuje poslove. Na taj način ne ovise o drugim ljudima i njihovim pravilnim postupcima, niti moraju s nekim dijeliti plijen. No, i mi smo samo ljudi, te mu je prijedlog Roberta Wolkersa bez sumnje zazvučao primamljivo. Otvorio mu se put do Van Zandtova trezora, a Michael je bio lopov koji krade samo dijamante. Vjerojatno je malo razmislio o tome i odlučio kako se želi domoći dijela dijamanta, no nije htio na sebe preuzeti sav rizik. Ako je ono što je čuo bila istina, plijena će biti sasvim dovoljno da bi se mogao podijeliti, a njemu bi zaleđe dobro došlo. Tako da je pronašao dva lokalna rent-a-lupeža i ubrzo oformio vlastitu bandu."

Zastao sam i provjerio lica oko sebe, želeći se uvjeriti kako neću izgubiti ničiju pažnju. Nije bilo razloga za brigu. Ovakvu pozornost publike nisam zaokupio još od svog prvog čitanja ispred dvaju okorjelih obožavatelja i vlasnika knjižare u Ulici Charing Cross kojem je bilo vidno neugodno. Ako ne budem oprezan, od te bih se silne pažnje mogao i umisliti.

"Wolkers je", nastavio sam, "zasigurno poznao način rada u kompaniji Van Zandt i vrlo je jednostavno mogao saznati kada im dolaze pošiljke i što je u njima. Moja je teorija da je čekao neku veću pošiljku, te se onda pobrinuo da čuvar koji bi s njim te noći trebao biti na dužnosti nestane nekamo na sat ili dva. I sve što je nakon toga trebao učiniti bilo je čuvati stražu dok Michael i njegova dva prijatelja Nizozemca ne probiju kavez i uđu u trezor. Ako ima dovoljno vremena za to, vješt lopov može ući u bilo koji sef ili trezor na svijetu. Napokon, svaki je sef dobar koliko i brava kojom je zaključan, a tu je bravu, nažalost, obično moguće nasilu otvoriti ili obiti. Nakon što je Michael upotrijebio svoju vještinu, banda je ispraznila trezor i budući da od Roberta Wolkersa više nisu imali nikakve koristi, ubili su ga i pobjegli s najvećim plijenom u karijeri."

Začuo sam kako je netko naglo udahnuo zrak i okrenuo se prema Kim i shvatio da sam je dirnuo u živac. čvrsto je zatvorila oči i

stisnula šake, a nokti su joj se urezali u meso. Bilo je teško ne reći joj ništa u tom trenutku, ne obratiti joj se nekako i utješiti je. Umjesto toga, ja sam nastavio.

"Bilo je previše dijamanta, pa ih nije bilo moguće odmah prodati, a kako je i Robert Wolkers sada bio mrtav, našli su se pod puno većim pritiskom nego što su očekivali. U policiji su slučaj dodijelili novom službeniku koji se zvao Burggrave, a on je, činilo se, uspio riješiti svaki slučaj koji ga je zapao."

Burggrave je naćulio uši. Ispravio se i lagano spustio kapke iza svojih četvrtastih naočala, kao da ga netko ugodno češka po leđima. Potrudio sam se ne zamjećivati to i umjesto toga se usredotočio na detektivku inspektoricu Riemer.

"Tako se banda trebala pritajiti na neko vrijeme, a dijamante su trebali skloniti na sigurno. čuli su zajedno mjesto u Kineskoj četvrti, i premda nije bilo idealno (jer ništa nikada nije idealno kada sa sobom u bandi imate talentiranog lopova), odlučili su pouzdati se u njega koliko god su mogli. Nisu mogli otići u banku, jer bi im u banci postavljali previše pitanja i tražili ih nekakve dokumente, a mjesto koje su pronašli bilo je jednako sigurno kao i banka, ali bez dodatne gnjavaže."

Okrenuo sam se prema krupnom i mršavom i njima nastavio objašnjavati, kao da želim da vide kako sam sve shvatio. Sada su me već pozorno slušali i čekali što ću sljedeće reći, te hoće li išta od toga trebati poricati.

"Zgodna je igra sudbine da se trezori u dotičnoj ustanovi zaključavaju s tri ključa. To je bilo idealno: svaki je član bande dobio svoj ključ i nitko od njih nije mogao zbrisati sa svim draguljima sam. Ključevi su izgledali ovako", rekao sam i iz džepa izvukao dva ključa i stavio ih na dlan kako bih ih pokazao ostalima. "No, prije nego što su im ih dali, ključeve su zatvorili u gips izliven u kalupe u obliku tri mudra majmuna. Ne vidi zlo, ne čuj zlo, ne govori zlo. Na taj je način vlasnik svojim mušterijama davao do znanja kako ga nije briga što u njegovoj ustanovi drže - on im nikakva nezgodna pitanja neće postavljati. Ova dva ključa koja držim bila su u figuricama koje sam ukrao za Michaela. Zato je treći majmunčić bio tako važan. Tko bi se njega dokopao, domogao bi se Van Zandtova blaga iz ranih

devedesetih. I to je, činilo se, bio dovoljan povod da se Michaela nasmrt pretuče."

Ključeve sam dao Riemerici i gledao je kako ih odvaguje na dlanu. Na njima je još bilo ostataka gipsa, čime je moja priča dobivala na vjerodostojnosti. Trenutak kasnije, podigla je pogled i zagledala se oštro u mene.

"Ali ranije ste rekli kako oni nisu ubili čuvara", rekla je i kretnjom pokazala prema krupnom i mršavom.

"Točno", složio sam se i okrenuo prema Karine Rijker. U očima joj se pojavio strah, i to samo zato što sam je pogledao ravno u oči nakon dosta vremena. Nikako nisam dobio dojam da joj je engleski koji smo svi govorili išta značio, pa sam pažnju ponovno preusmjerio na Riemicu.

"Tu se stvari, nažalost, počinju malo komplicirati. Da budem iskren, ovo što sam vam sada ispričao zvučalo je kao moj prvi ponovni pokušaj pisanja završetka. Ali kada sam još malo razmišljao o tome, kada sam krenuo propitivati logiku stvari, to mi nikako nije odgovaralo. Ono što sam sljedeće napravio bilo je to da sam stvari sagledao iz drugačijeg kuta. Sjetio sam se nečega o čemu nisam bio dovoljno promislio i zapitao se. Znate li što sam se ja tada zapitao?"

"Zašto su ubili mog oca?" niotkuda se javila Kim.

"Ne," rekao sam vrteći glavom i blažim tonom, "to ne bi pomoglo. Mogli su ga ubiti kako bi ga ušutkali, ili da mu ne moraju dati dio plijena, ili jednostavno zato što je jedan od njih bio usijane glave. Tu je bilo previše mogućnosti. Ne, ono što sam se ja zapitao bilo je: odakle se stvorio pištolj?"

"Mogli su ga ponijeti sa sobom", predložio je Burggrave.

"Mogli su, istina. Kasnije su ga se onda mogli i riješiti. Ali čemu? Ja još nikada nisam upoznao lopova koji sa sobom nosi pištolj kada ide obavljati neki posao. Iz iskustva znam da ova gospoda ovdje radije koriste bejbolske palice nego vatreno oružje. Zato sam se počeo pitati, što ako su u Van Zandtu tražili od čuvara da budu naoružani?"

"Pih!" rekao je Van Zandt, bacio ruke u zrak i ponovno štapom lupio o pod, kao da sam ovaj put stvarno poludio.

"To bi bilo protuzakonito", rekla je Riemerica i prekinula njegovu predstavu. "U Nizozemskoj su zakoni u vezi s tim vrlo strogi."

"Tako sam i mislio. No pretpostavimo da je šefu osiguranja u Van Zandtu bilo više stalo do njihovih dragulja nego do poštovanja zakona. Pretpostavimo da je svojim čuvarima ponudio način na koji bi se mogli zaštititi."

"Nije bilo tako", autoritativno je rekao Van Zandt.

"Meni ima smisla", rekao sam mu. "Sve vam je oko osiguranja oduvijek bilo vrlo povjerljivo. Sve ste željeli držati pod kontrolom. Uzmimo noć Wolkersova ubojstva - tada ste pretrpjeli najveću pljačku koja je ikada zadesila vašu kompaniju, no svejedno niste željeli otvoreno surađivati s policijom ni bilo što o zločinu javno izjavljivati."

"Odbor je tako odlučio. Htjeli smo zaštititi privatnost obitelji gospodina Wolkersa. Bila su to teška vremena."

"Doista. Ali to vam je također omogućilo da zataškate informaciju kako je Van Zandt naoružao jednog svog čuvara oružjem koje ga je i ubilo."

Pogledao sam Stuarta i rukom pokazao na torbicu koju je Karine Rijker stiskala u rukama.

"Rutherford, molim vas", obratio sam mu se.

"Svakako", rekao mi je, prignuo se prema starici i nešto joj prišapnuo na nizozemskom. Saslušala gaje, kradomice kimnula glavom i otvorila kopču na svojoj torbici, pažljivo je otvorila i vrlo polagano zavukla ruku unutra, kao da je u njoj bilo nešto neopisivo krhko. Izvukla je ruke iz torbice na sličan način, a u njima je bio paketić umotan u, činilo se, staru kuhinjsku krpu. Paketić je predala Rutherfordu, a on ga je proslijedio meni. Odmotao sam ga najpažljivije što sam mogao, sve dok predmet nisam držao u ruci samo krajičkom krpe.

"Ovo je pištolj koji je Louis Rijker dobio od službenika osiguranja u Van Zandtu. Nakon što je prestao raditi, čuvao ga je u ormaru u slučaju da se opet pojave oni koji su prijetili njegovoj majci i tamo je stajao sve dok ga gospoda Rijker nije pronašla dok je slagala sinove stvari nakon njegove smrti. Siguran sam koliko god to mogu biti da je Robert Wolkers ubijen identičnim pištoljem. I bilo je to oružje kojim ga je snabdio vlastiti poslodavac."

"To su samo priče", rekao je Burggrave, okrenuvši se prema Riemerici. "Pištolj kojim je ubijen nikada nije pronađen. To je

besmislena diskusija."

"Bila bi besmislena", rekao sam, odložio pištolj sa strane i navukao jednu svoju kiruršku rukavicu, "kada ne bi bilo ovoga."

To "ovo" o kojem sam pričao bio je drugi pištolj koji sam izvukao iz svog stražnjeg džepa i primio ga rukom u rukavici za štitnik obarača tako da je visio u zraku pred njima. Sve su oči bile prikovane za njega, kao da sam ja mađioničar koji se sprema izvesti svoj svjetski poznati trik.

"Mogao bih se najozbiljnije okladiti kako je ovo ovdje pištolj kojim je ubijen Robert VVolkers", nastavio sam. "A njega je dobio od Van Zandta. Kao što vidite, potpuno je isti kao i pištolj koji je gospoda Rijker donijela sa sobom danas ovdje. I znate li gdje sam ga ja pronašao? U vašem stanu, gospodine", rekao sam i okrenuo se prema krupnome.

Krupni se tada prvi put uspravio. "Ali nije moj", rekao je, zazvučavši doista iznenađeno.

Pričekao sam još trenutak s odgovorom jer me zanimalo hoće li mu se sabranost još više narušiti. "Nikada prije nisam vidio taj pištolj", dodao je.

"O, jeste", rekao sam mu. "Ali ste i taj put bili jednako iznenađeni. Vidite, ovo je pištolj koji sam uperio u vas kada sam se izvlačio iz vašeg stana nakon što ste me oteli. U očima sam vam mogao vidjeti da nemate pojma odakle mi pištolj. Napokon, niste ga bili našli kada ste me pretraživali prije nego što ste me svezali za stolicu u spavaćoj sobi. Pištolj je, vidite, bio kod vas u tavanskom prostoru."

Ponovno sam pričekao, ovaj put malo duže, no on još uvijek nije bio zagrizao. Dobio sam dojam da je uistinu bio zbunjen.

"Prvi sam put na njega naišao dok sam tražio figuricu one večeri kada sam provalio u vaš stan. Tada sam ga našao u škrinji, no sakrio sam ga na tavan jer imam naviku skrivati bilo kakvo oružje na koje naiđem. Pištolji su grozne stvari - sjetite se samo koliko štetu mogu prouzročiti. No priznajem, izgledali ste doista iznenađeno kada sam izašao iz vaše sobe s njim u rukama. I ne mislim iznenađeni kao da ste prije toga tražili po škrinji pokušavajući ga pronaći i ne shvaćajući kamo je nestao. Nego iznenađeni kao da uopće niste imali pojma da je u vašem stanu bio nekakav pištolj. I mislim da je razlog tome bio taj što je pištolj onamo stavio Michael."

Krupni se namrštio i sumnjičavo me pogledao.

"Ne razumijete, zar ne? Michael u vašem stanu nije samo provjeravao posao za mene, on je tamo također podmetnuo ovaj pištolj."

Nastupio je trenutak tišine. Krupni se još više namrštio.

"Znači, pokušavao mu je smjestiti", tužno je rekao Stuart.

"Nije", rekao sam i okrenuo se prema njemu. "Zašto bi to učinio? Zašto bi netko proveo dvanaest godina u zatvoru ne otkucavši ostale članove bande, a onda im pokušao smjestiti čim izađe iz zatvora? To uopće nema smisla."

"Nego što je onda bilo?" upitao je Stuart.

"E," rekao sam, "to je škakljiv dio. Vratimo se malo unatrag. Michael je mene angažirao da mu ukradem figurice majmuna, točno?"

Stuart je kimnuo glavom. Okrenuo sam se oko sebe i primijetio krupnog i mršavog kako također kimaju.

"Pitanje je, zašto je on to učinio? Istina, tako bi u očima prijatelja imao nekakav alibi, ali zašto još? Na najosnovnijem nivou, značilo bi to da ih neće on sam ukrasti, bar ne direktno. I mislim da je njemu to bilo vrlo važno. Jer, ipak je proveo dvanaest godina u zatvoru, a vas ste dvojica bili strpljivi čitavo to vrijeme. Niste pokušali nekako doći do dijamanata. Ne, složili ste se da ćete čekati dok on ne izađe i zatim podijeliti plijen."

Drugom sam rukom napravio kružnu gestu kao da razmišljam, poput predavača koji se sprema udaljiti od teme.

"Naravno, postoji mogućnost da je to imalo veze s tim da vi dijamante niste ni mogli prodati sami, no bilo je tu i nečega drugog. Bili ste banda i stvorili ste neki oblik grupne odanosti. Michael vam je htio ukrasti dragulje, no nije htio biti taj koji će to i učiniti. Uz to, također vam je želio ostaviti pištolj, kao neku vrstu nadoknade, ako želite."

"Kakve nadoknade?" upitala je Kim, a oči su joj počinjale sjati.

"Jer je to bilo oružje kojim je počinjeno ubojstvo. I jer bi tako pravog ubojicu tvog oca mogli strpati iza rešetaka ako ih ikada bude gnjavio."

"Ali ne razumijem", rekla je. "Kako?"

"Otisci prstiju", rekao sam joj. "čak i nakon dvanaest godina otisci prstiju ubojice postoje još uvijek na pištolju. Je li tako, inspektore?"

"Moguće je", Burggrave je rekao. "Samo moguće?"

Slegnuo je ramenima. "Ubojica je možda nosio rukavice."

"Pa naravno", rekao sam i dlanom se lupio po čelu. "Toga se nisam sjetio. I jeste li?"

"Što?"

"Nosili rukavice? Kada ste ubili Roberta Wolkersa."

31.

Burggrave je na trenutak ostao zaprepašten, kao da nije mogao vjerovati u to što sam upravo rekao. Samo je stajao tamo, širom raskolačenih očiju, a glava mu se klimala na ramenima. Onda se najednom pribrao i poletio prema meni kao da će me udariti ravno u lice. No prije nego što je to uspio, krupni i mršavi su skočili na noge i prepriječili mu put. Burggrave se okrenuo i pogledao Riemicu koja ga je samo hladno promatrala, iako ne, pomislio sam, iz nekog novog kuta. Okrenuo se od nje i bijesno me pogledao, sav crven u licu.

"To je laž", rekao je. "Vi ste budala ako mislite da možete govoriti takve stvari."

"Inspektor Burggrave je bio vrlo temeljit kada je istraživao to ubojstvo", dodao je Van Zandt. "Želite reći, bio je vrlo poslušan i obavljao istragu kako ste mu vi nalagali", rekao sam mu preko ruba zida koji su činili dvojica nasilnika iza kojih sam stajao. "Zar očekujete da ću povjerovati kako jedan vješt i odlikovan istražitelj poput Burggravea ne bi za dvije minute shvatio kako je Robert Wolkers bio upleten, Louis Rijker podmićen, te da se čitav vaš sigurnosni sustav, ukratko, raspao? Molim vas. On bi tako nešto odmah shvatio. No znao je on to od samog početka. Jer je i sam sudjelovao u svemu. Obojica ste sudjelovali."

"Besmislice", povikao je Van Zandt, pijuckajući oko sebe, i okrenuo se prema Riemicu. "Inspektorice, bolje vam je da prekinete ovu predstavu, inače ću uputiti svog odvjetnika neka tuži vaš odjel."

"Tiho budite", rekla je. "čujmo što ima reći."

"Ali to je kleveta."

"Dosta," izderala se i meni rekla, "vi nastavite."

"Dijamanti vrijede puno novca", rekao sam joj. "To svi znaju. A i najbolje osiguranje na ovom svijetu može pogriješiti. I što onda kompanija poput Van Zandtove može učiniti kako bi se zaštitila?"

"Otvoriti policu osiguranja", rekao je Stuart, kao da mu je odgovor u tom trenutku pao na pamet. "Tako je", rekao sam. "Točnije, napraviti složen program koji je štiti u slučaju krađe."

U tom sam trenutku shvatio koliko me ustvari zamara virenje preko ramena dvojice mojih zaštitnika, pa sam krupnog i mršavog potapšao po rukama i rekao im neka ponovno sjednu na svoja

mjesta. Burggrave me još uvijek ljutito odmjeravao, stišćući i opuštajući šake, nogu razmaknutih u širini ramena, no nije mi mogao ništa dok je kraj njega stajala njegova šefica, a sve da je nešto i pokušao, ja sam mu još uvijek mogao zaprijetiti pištoljem koji sam držao u ruci. Prije nego što sam nastavio, pričekao sam da se krupni i mršavi smjeste i uvjerio se kako Van Zandt sjedi postišen pod mojim pogledom.

"Gdje sam stao?" upitao sam.

"Polica osiguranja", ponovio je Stuart.

"Točno. Polica osiguranja. Kao što vjerojatno možete zamisliti, premije za policu protiv krađe u poslu s dijamantima ogromne su. I kao šef osiguranja, gospodin Van Zandt je trebao nekako opravdati izdatke. A nema boljeg načina da pokrijete trošak nego da sredite da vas opljačkaju. Uz malo vještog upravljanja papirologijom, od osiguravatelja bi mogao zatražiti jedan iznos, a odbor obavijestiti da je zaprimljena svota bila puno manja."

"Dosta je ovoga", rekao je Van Zandt i silom ustao na noge. Na trenutak je pogledao Burggravea ravno u oči, kao da su njih dvojica mogli komunicirati bez riječi. Zatim se okrenuo i polagano se, staračkim koracima počeo udaljavati od nas.

"A razliku bi mogao sebi spremiti u džep", nastavio sam i povisio glas kako bi me Van Zandt još uvijek mogao čuti. "Pa ste pronašli čuvara koji je bio voljan, za bonus, stupiti u kontakt s lokalnim lopovom i srediti pljačku koja vam je dobro došla, zar ne, gospodine Van Zandt?"

Van Zandt se nije obazirao na moje riječi i nastavio se kretati prema izlazu.

"Nije li tako, gospodine Van Zandt?"

On je samo odmahnuo rukom i zavrtio glavom, ali se nije zaustavio. Što i nije bilo tako bitno jer je krupni svom partneru samo dao mig i njih su dvojica krenuli za starim, za nekoliko ga sekundi sustigli, primili ga za laktove i podigli s poda. Van Zandt se borio i udarao i uspuhao, a noge su mu lamatale po zraku, no nije imao ni najmanje mogućnosti osloboditi se. Već je za nekoliko trenutaka ponovno bio na svome mjestu, ovaj put između krupnog i mršavog koji ga nisu namjeravali pustiti da se pomakne. Na svu sreću, detektivka

inspektorica Riemer nije vidjela razloga zašto bi se umiješala. Ustvari, ona je bila ta koja mi je pokazala neka nastavim.

"No, morao sam se zapitati, kako ste znali kojem se lopovu trebate obratiti? I tada sam shvatio da tu inspektor Burggrave ulazi u priču. U to je vrijeme on bio mladi službenik od povjerenja, no uza sve te silne slučajeve koje je rješavao, ljudi su postali sumnjičavi. Je li primao mito? Vi ste zasigurno tako pomislili. Nagađam da ste vi kontaktirali s Burggraveom i vas ste se dvojica dogovorili, nakon toga su se sve kockice same od sebe posložile. Prevara je bila organizirana. Uredili ste da Louis Rijker nestane na sat-dva. Možda je to inspektor sredio ili je poznavao lokalnog nasilnika koji ga je zastrašio. Bilo kako bilo, Louis Rijker je te zadane noći slijedio upute, a Robert "Wolkers je pustio u skladište naše lopove koji ništa nisu sumnjali i čuvao im stražu dok su oni obavljali svoje. Ono što je uslijedilo odigralo se manje-više kako sam vam ranije ispričao osim, naravno, završetka."

Zastao sam i prešao s jedne strane polukruga gledatelja unutar kojeg sam stajao na drugi, a gumeni potplati mojih cipela meko su udarali o betonski pod. Podigao sam pištolj iznad glave i počeo njime lagano mahati, kao da je najobičniji rekvizit kojim se koristim svaki dan kako bih se potaknuo na razmišljanje. Nisam, međutim, želio stajati preblizu Burggraveu jer još uvijek nisam znao kako bi mogao odreagirati. Tada se činilo da još uvijek čeka jer želi čuti što bih sljedeće mogao reći, možda vjerujući da će u mojoj teoriji pronaći dovoljno rupa i zaključiti cijelu stvar na licu mjesta.

"Kada je trezor bio ispražnjen, a banda već davno otišla", nastavio sam, "Wolkers je još uvijek imao dovoljno vremena prijaviti krađu prije nego što se Rijker vrati. Prvo je nazvao svog šefa osiguranja, a zatim je uputio poziv policiji. Burggrave je, naravno, bio prvi koji je na njega odgovorio. Ustvari, ne bi me previše začudilo ni da su on i Van Zandt čekali negdje u blizini. Onda bi se sastali s Wolkersom, kako je i bilo dogovoreno, no ono što Wolkers nije znao bilo je da je on tada postao glavni problem. Možda mu je Burggrave rekao da bi ga trebali vezati ili onesvijestiti kako bi stvari izgledale što uvjerljivije. No prije svega trebao je maknuti svoj pištolj i predati ga. Ne bi bilo dobro za kompaniju Van Zandt da se otkrije kako naoružavaju svoje čuvare - to bi zasigurno poništilo policu osiguranja."

Odmaknuo sam se od slike koju sam pokušavao dočarati i prešao pogledom s Van Zandta na Burggravea. Pokušao sam istisnuti sliku Kim koju sam letimično ulovio, a koja je sjedila između njih dvojice, blijeda kao krpa, zatvorenih očiju i čvrsto stisnute čeljusti.

"Nisam siguran koji ga je od vas dvojice upucao," rekao sam, "ali nagađam da je to bio Burggrave. Gospodin Van Zandt sebe je smatrao poslovnim čovjekom, pa je moguće kako je vjerovao da će mito biti dovoljno da Robert Wolkers drži jezik za zubima. Možda mu je čak palo na pamet izvesti istu prevaru i još kojiput. No za vas je sve to postalo malo preopasno, inspektore - nije bilo šanse da loše odradite istragu jedne tako smjele pljačke. Zato ste ubili Roberta Wolkersa i nakon toga učinili svoju prvu ozbiljnu pogrešku."

"Ubojstvo mog oca nije bilo dovoljno?" upitala je Kim, šuplja glasa.

"Oprosti," rekao sam joj, "u pravu si. Krivo sam se izrazio. Htio sam reći da je tada napravio prvi loš taktički potez. Vidite, on se složio s tim da se korištenje pištolja potpuno prikrije."

Uhvatio sam Burggraveov pogled i zadržao ga. Bio sam u pravu - znao sam to - ali on to još uvijek ničime nije želio pokazati. Vješt bi istražitelj Van Zandt lako mogao slomiti, u to nisam ni sumnjao, ali Burggrave bi predstavljao pravi izazov. Na ovome borilištu koje sam ja ovdje osmislio, on je bio poput starog boksača profesionalca i počinjalo se činiti da sam mu mogao zadati udaraca koliko god sam htio, on svejedno nikada ne bi pao.

"Siguran sam kako je inspektor u početku planirao riješiti se pištolja, možda ga baciti u neki od vaših mnogobrojnih kanala, no zbog nekog razloga, najvjerojatnije više novca, složio se njegovo uništenje povjeriti gospodinu Van Zandtu. Nakon što mu je predao pištolj, ostalo mu je dovoljno vremena da na mjesto zločina doda još nekoliko završnih detalja prije nego što se pojave ostali policijski službenici. A zatim je u sljedeća dvadeset i četiri sata krenuo Michaelu podvaljivati zločin, podmećući mu u stan čak i nekoliko dijamanata koje je gospodin Van Zandt zadržao od posljednje pošiljke. Bilo je gotovo nevjerojatno kojom je brzinom uspio lopovu ući u trag - sve su novine to objavile. Samo što vam se to čini puno manje nevjerojatnim kada znate kako je doista došao do Michaela."

Burggrave je tada napokon progovorio. "Nadam se da su vam knjige puno bolje od ovoga", rekao mi je. Zatim se okrenuo prema

Riemerici i zabacio ruku u zrak. "To je sve iluzija. Maštarija." "Mislim da nije. Iako o tome može presuditi ovaj pištolj", rekao sam i još jednom privukao pažnju svih prisutnih na pištolj koji sam držao u svojoj ruci u rukavici.

"Takav se pištolj može kupiti bilo gdje", rekao je Burggrave.

"To ćemo još vidjeti", rekao sam i dopustio si osmijeh. Još sam uvijek uživao u tome koliko sam ga uspio naživcirati, kada nas je Kim prekinula.

"Isprčaj mi ostatak", rekla je molećivim glasom. "Želim čuti sve. Ima još, zar ne?"

"Još malo", priznao sam. "Uzmite Michaela, na primjer. On je znao da nikoga nije ubio - ustvari, znao je da je tvoj otac još uvijek bio živ kada je on otišao odavde. Tako da je morao shvatiti da se nešto čudno događa, posebno nakon što je Burggrave pronašao one jeftine dragulje u njegovu stanu. No što je on mogao učiniti? A osim toga, ja vjerujem kako se on u svojoj glavi osjećao krivim za to ubojstvo na način na koji se manje moralan čovjek nikada tako ne bi osjećao."

Van Zandt je podrugljivo frknuo nosom, kao da se vjerodostojnost onoga što sam govorio sve više gubila.

"Rugate se," rekao sam mu, "ali ja mislim da je to istina. Možda nije povukao okidač i možda je oduvijek poricao krivnju, no dijelom je zasigurno osjećao odgovornost za ono što se ovdje dogodilo. Vjerojatno zato što mu je od samog početka nešto u vezi s tim poslom bilo sumnjivo. Možda je zato i odležao toliko u zatvoru, no nemojte pomisliti kako je tamo otišao ne znajući ništa. Michael je bio inteligentan čovjek, gospodine Van Zandt. Najbolji lopovi obično to jesu. I sve to vrijeme koje je proveo u zatvoru razmišljao je o onome što se dogodilo, sastavljao dijelove onoga što je znao u cjelinu, polako pokušavajući sve razumjeti. I kada je izašao, mislim da je jedna od prvih stvari koju je napravio bila ta da je provalio u vaš vrlo impresivan dom u blizini Museum Pleina. I znate li što mislim da je tamo otkrio? Mislim da je otkrio kako vi uopće niste uništili pištolj - nego ste ga samo sakrili u svojoj kući i to ne pretjerano dobro. Tko zna zašto ste ga odlučili zadržati? Možda ste pomislili da biste tako imali nešto čime biste inspektora mogli držati u šaci. No zbog toga ste ispali budala. Jer čim ga je Michael pronašao, zasigurno mu je

palo na pamet kako bi vama i Burggraveu mogao smjestiti ubojstvo zbog kojeg je on odležao. Zato ga je uzeo i za nekoliko dana ostavio u stanu jednog od svojih starih kolega."

"Ne vidim smisla u tome", Riemerica se ubacila. "Zašto pištolj nije odnio na policiju?"

"Na istu onu policiju koja mu je ranije smjestila?"

"Ako je tako mislio, mogao je pronaći nekog drugog službenika, nekoga za koga bi osjetio da mu može vjerovati."

"Pa, sad," rekao sam joj, "nisam baš siguran da je većina vaših kolega tako pristojna i plemenita kao vi, inspektorice."

Ona me na to samo bezizražajno pogledala.

"Hoćete li mi dati taj pištolj?" upitala je.

Ja sam zagrizao usnu i promotrio oružje koje mi je bilo u ruci. Počinjao sam se navikavati na njega, kundak je bio lijepo izrađen i dobro mi je ležao u ruci. No bilo mi je jasno zašto bi Riemerici moglo smetati da ja luđački mašem pištoljem uokolo, posebno ako je mogao dokazati sve ono o čemu sam ja pričao. Okrenuo sam se prema Burggraveu i pištoljem pokazao prema njemu.

"Vama to, pretpostavljam, neće smetati", rekao sam mu.

"Naravno da neće", kruto je odgovorio.

"Onda ne vidim razloga zašto vam ga ne bih predao, detektivko inspektorice Riemer. Vidim i da nosite rukavice."

Pružio sam joj pištolj, a ona ga je zgrabila iz moje ispružene ruke, otpustila cilindar i izvadila iz njega metke. Zatim je pokretom ručnog zgloba vratila cilindar na mjesto i pištolj stavila u džep svog kaputa.

"I drugi", rekla je.

"Samo izvolite", rekao sam joj i kretnjom pokazao neka slobodno uzme pištolj koji je Karine Rijker izvadila iz svoje torbice.

Riemerica je prišla, uzela pištolj, ponovila s njim isti postupak i uvjerala se da je prazan, a zatim ga spremila u drugi džep kaputa.

"Nadam se da ćete zapamtiti koji je koji."

"Gotovi ste sa svojom pričom?" upitala je.

"U ovim okolnostima zvuči pomalo pogrdno kada to nazovete pričom, zar ne? A bojim se da su tu i nedavni događaji koje bi trebalo malo razjasniti, ako biste me bili voljni saslušati."

"Slušam."

"U redu. Ovako, vaš kolega ovdje, inspektor Burggrave," rekao sam i pokazao na napetu figuru s moje desne strane, "vjerojatno je proveo dosta vremena u tih dvanaest godina što je Michael bio u zatvoru razmišljajući o svim tim silnim dijamantima s kojima se Michael uspio izvući. Oni su morali biti negdje skriveni, i kada bi ih se samo dokopao, njihova bi vrijednost zasjenila bilo koju svotu koju mu je Van Zandt bio platio. Naravno," rekao sam i kretnjom pokazao na dvojicu svojih novih anđela čuvara koji su još uvijek stajali kraj Van Zandta, "nije mogao krenuti istraživati ovu gospodu u slučaju da se ovaj put stvari ne poklope tako dobro kao ranije. No nešto je možda ipak mogao, naći neke veze u zatvoru koje bi mu otkrile je li Michaelu išta izletjelo. No to se nije dogodilo, Michael je bio oprezan, ali se počelo pričati o figurici majmuna koju je držao kod sebe u ćeliji. Možda je Burggrave odmah shvatio o čemu se radi - napokon, stekao sam dojam kako je tokom godina zgrnuo dosta novca koji nije mogao tako lako spremirati na svoj tekući račun - ali čak da je i shvatio, nije mogao ništa bez sva tri ključa. Ustanova u Kineskoj četvrti baš i ne podliježe pod policijsku ovlast, posebno ako policijski službenik koji želi zaviriti u jedan od njihovih trezora ne želi da itko od njegovih kolega to zna. A Burggrave nije mogao ni do Michaelove figurice koja je bila s njim u zatvoru. Zbilja je ironično gdje je Michael našao najsigurnije mjesto na svijetu na kojem će čuvati svoj ključ."

Podrugljivo sam se nasmiješio Burggraveu i teatralno slegnuo ramenima, samo da ga još više razjarim. Po izrazu njegova lica i načinu na koji se gotovo neprimjetno tresao mogao sam vidjeti kako bih, kada bismo u tom trenutku ostali sami, ja bio u velikoj nevolji.

"I što vam je onda preostalo? Pa, trebali ste obavljati dvanaest godina korumpiranog policijskog posla i na kraju tog perioda Michael je pušten. Tada ste ga, pretpostavljam počeli nadzirati, slijediti ga uokolo po gradu, otkrili garsonijeru u kojoj se smjestio, bilježili detalje o djevojci s kojom se činilo da se viđa. Tako biste i nastavili, slijedeći ga neprekidno, vjerojatno čak i opsesivno, da ga jedne večeri niste primijetili u Cafeu de Brug kako sjedi na večeri s istom onom dvojicom s kojima je ukrao dijamante. Priznajem, ne mogu točno znati što se dalje dogodilo, no nije izvan granica mogućeg da ste ih vidjeli kako odlaze i slijedili ih prema Michaelovu stanu. Tada ste ih mogli vidjeti kako ulaze u Michaelovu zgradu a nedugo zatim ovu

gospodu kako izlaze, i u tom ste trenutku, lako je moguće, mogli zaključiti kako vam je dosta svega, jer ako se sada ne odlučite djelovati, propuštate priliku zauvijek."

Zastao sam, nadajući se da bi me mogao nekako prekinuti, no on nije rekao ništa. Možda je to bilo zato što sam ga do tada bio već pošteno razljutio. Kipio je, jedino se tako to moglo opisati. Bio je crven u licu, a oko usta mu se skupila pljuvačka. Svako malo bi se podigao na prste, kao da se sprema zaskočiti me, i mogao sam vidjeti kako se trudi ruke držati uz tijelo jer su mu se cijelo vrijeme tresle, a na vratu su mu iskočile sve žile.

"I tako ste ušli u zgradu i krenuli se suočiti s Michaelom. On je možda ostao zatečen. Bilo kako bilo, razgovor zasigurno nije tekao onako kako ste se ponadali. Michael vam ni u kom slučaju ne bi rekao gdje se dragulji nalaze, a možda vam je čak i zaprijetio nekakvim dokazom koji ima protiv vas, a koji vas povezuje s ubojstvom Roberta Wolkersa. Tada ste vi, naravno, potpuno izgubili kontrolu. Željeli ste znati gdje su dragulji, gdje su nestale figurice majmuna i to pod svaku cijenu. I u jednom ste trenutku jednostavno počeli koristiti silu, no Michael vam svejedno ništa nije želio reći. Do tada mu je vjerojatno sve već bilo jasno, a ni vi se niste baš ponašali kako priliči jednom odlikovanom službeniku Amsterdamsko-amstellandske policije."

"Požalit ćete ovo", rekao je , a glas mu je drhtao. "Ne možete govoriti takve stvari i ne snositi posljedice."

"Naposljetku ste ga", ja sam nastavio, "počeli napadati još silovitije, čak ste mu, poput surovog mučitelja, i slomili prste, no to vas nije odvelo nikamo. Michael je u zatvoru proveo dvanaest godina razmišljajući samo o tome kako će se domoći svojih dragulja i nije mu padalo na pamet čovjeku koji mu je sve to smjestio reći gdje se oni nalaze. Možda vam je tako nešto i rekao, ne bi me to previše začudilo. I tada ste morali shvatiti kako je to bila istina. I što ste dalje mogli? Niste ga mogli odvući onakvog u policijsku postaju pod nekom lažnom izlikom, a niste mu ni mogli dopustiti da se izvuče s dijamantima. Pa ste ga onda", rekao sam i slegnuo ramenima, "morali ubiti."

Burggrave je zavrtio glavom, oči su mu iza naočala sjale poput bodeža, a na čelo mu je izbio znoj. "Ili bih možda trebao reći kako

ste mislili da ste ga ubili", nastavio sam. "Udarali ste njegovom glavom o rub kade sve dok se nije onesvijestio, a zatim ste na brzinu pretražili stan. Na vašu sreću, uspjeli ste pronaći Michaelovu figuricu majmuna, onu s prekrivenim očima, a tada ste, pretpostavljam, vidjeli i fotokopiju putovnice koju sam ja pronašao nešto kasnije, kada sam došao u stan", rekao sam i značajno pogledao Kim kako ne bi proturječila toj verziji događaja, "fotokopiju iz koje ste saznali da je pravo ime Marieke Van Kleef bilo Kim Wolkers."

Burggrave je prezrivo zgrčio lice, no ja se nisam obazirao jer mi je bilo krenulo.

"Što se dalje dogodilo, nisam potpuno siguran. Ili ste, kada ste čuli mene i Kim kako ulazimo u zgradu, imali dovoljno vremena samo da se sakrijete u hodniku, kat iznad, ili ste već bili izašli na ulicu i pokušavali smisliti što ćete sljedeće učiniti, kada ste nas ugledali. Kako bilo, do tada ste već zasigurno znali kako je Kim bila kći čuvara kojeg ste ubili, a pretpostavljam da ste već mogli znati i tko sam ja, jer ste me večer prije mogli vidjeti s Michaelom, a možda ste me čak i slijedili do kuće. Tada ste još nešto znali, a to je da ćemo mi uskoro pronaći Michaelovo tijelo. Zato ste pričekali da uđemo u stan i nakon toga anonimno pozvali policiju, vjerojatno iz telefonske govornice, bila je jedna u blizini Michaelove zgrade. I tada ste se, baš kao i prije toliko godina, pobrinuli da vi budete prvi koji će odgovoriti na poziv nakon što ga prespoje."

Duboko je udahnuo, kao da se sprema ismijati sve što sam dotad rekao, no ja mu nisam za to dao priliku.

"Naravno, shvatili ste da nešto nije u redu čim ste primijetili Kim samu u stanu. Sramim se reći," rekao sam i pogledao gospođu Rijker, jedinu koja nije govorila engleski, "ali ja sam iskočio kroz stražnji prozor čim sam začuo policijske sirene."

Gospođa Rijker mi se na to vedro nasmiješila, kao da sam upravo prepričao njezinu najdražu anegdotu. Ja sam joj kimnuo glavom, kao da priznajem neki oblik otkupljenja bez riječi i preusmjerio pažnju ponovno na Burggravea.

"Zbog te moje reakcije potrudili ste se pronaći me, i čim ste od Britanskog veleposlanstva saznali da sam već bio optužen za pljačku, zbrojili ste dva i dva, kako se to od dobrih policijskih umova i očekuje, i počeli razmišljati nije li Michael možda ovoj gospodi

namjeravao smjestiti. I sada kad je on bio mrtav, palo vam je na pamet kako bih ja možda mogao imati dvije preostale figurice koje su vam trebale. Pa ste me uhitili, pod sumnjom da sam imao veze s Michaelovom smrću i držali me u pritvoru preko noći bez obzira na izjavu koju vam je dala Kim", rekao sam i značajno pogledao Riemicu, "kojom je posvjedočila da sam bio s njom u vrijeme ubojstva. Odbili ste joj vjerovati jer ste, kao prvo, znali da je izjavu dala pod lažnim imenom i, kao drugo, znali ste da laže. Na vašu žalost, kada vas ispitivanje nije odvelo nikamo, meni niste mogli slomiti prste ili mojom glavom udarati o zid. No mogli ste me zadržati preko noći i za to vrijeme provaliti u moj stan, doslovno izbijajući vrata iz šarki kako biste ušli unutra."

"Znači, sada sam još i provalnik."

"Ne budite tako zgroženi", rekao sam mu. "Ja na to gledam kao na čin puno uljudniji od ubojstva. Naravno, u mom ste stanu već jedanput bili kada ste me došli ispitivati o napadu na Michaela, no tada niste stigli pronaći ono što ste tražili. Ovaj put ste imali dovoljno vremena, premda mi je drago reći kako ipak niste našli figurice."

Uputio sam pogled Kim, ovaj put pun opravdavanja.

"Ponovno vas je obuzela ta vaša ćud", nastavio sam, "i u mom ste stanu napravili ogroman nered. Postojala je mogućnost da ste za sobom ostavili otiske prstiju, naravno, tako da sam ja bio oprezan i nosio rukavice dok sam pospremao." "Ako budu nađeni ikakvi otisci", rekao je Burggrave, "bit će to oni koje sam ostavio kad sam vas prvi put posjetio. I to na stvarima koje sam tada dotakao."

"O, možete vi tako tvrditi", rekao sam. "Ali kako ćete objasniti ako u vašem stanu slučajno bude pronađen treći majmunčić? Vi ste poslali svoje kolege tamo, detektivko inspektorice Riemer?" Riemerica je zadržala moj pogled, ne obazirući se na Burggraveovo zaprepaštenje. Lagano je kimnula glavom.

"Stoje sada ovo?" pobunio se Burggrave, okrenuo se prema Riemerici i unio joj se u lice. "Pretražujete mi dom! Sve su to laži. Ne možete to učiniti. Tko je to odobrio?"

"Viši inspektor", Riemerica mu je mirno odgovorila.

Neko su vrijeme zurili jedno u drugo, ne popuštajući. Mržnja koju su osjećali jedno prema drugome bila bi očita i slijepcu, premda je Burggraveova samouvjerenost doista bila premoćna. Da nisam bio

tako siguran u ono što sam govorio, možda bi i mene uspio uvjeriti kako sam sve pogrešno shvatio. "To ćemo još vidjeti", rekao je i počeo se udaljavati od nas prema dvostrukim vratima u udaljenom dijelu zgrade, dok mu se policijski kaput vijorio za njim.

Upitno sam pogledao Riemicu, očekujući da nešto učini. Neko je vrijeme samo nastavila gledati u mene, ne odajući što smjera. I tada, baš kada sam ja zabacio ruke u zrak i u nevjerici nagnuo glavu na ramena, posegnula je u unutrašnji džep svog kaputa i iz njega izvukla maleni dvosmjerni radioaparatus.

32.

"I tako", rekao sam kada je Victoria podigla slušalicu, "s balkona imam pogled na Eiffelov toranj." "Šališ se."

"Pa, moraš se nagnuti, istegnuti vrat, zatim pogledati kroz dnevnu sobu stana nasuprot mome, no vidjet ćeš ga tamo, jasno kao dan. Ako gledaš kroz teleskop."

"Charlie, molim te."

"Ali osjećam miris kroasana iz pekarnice u prizemlju zgrade. I s prozora spavaće sobe imam divan pogled na prometnu ulicu."

"Hoćeš li moći pisati dok si tamo?"

"Naravno. čim se naviknem na buku, prestat ću je primjećivati." "I nije ti žao što nisi otišao u Italiju?"

"Nimalo. Znaš, neko sam vrijeme ignorirao Pariz. Jer, mislim, preočito je, zar ne? No ovdje je prekrasno."

"A žene?"

"čujem da ih ima i ovdje. U današnje vrijeme ima ih posvuda. Neka bi hrabra duša zbilja trebala poći u potragu za gnijezdom."

"Povrijedila te plavuša, ha?"

"Nije tako loše", rekao sam joj. "Samo bol u prsima, proći će." "Uvijek tako dramatičan." "Sto ćeš, takav mi je posao."

"Charlie," rekla je Victoria, "ja još uvijek imam nekoliko pitanja u vezi s onim što se dogodilo." "Još pitanja?"

"Samo nekoliko. Znaš kakva sam ja s rupama u zapletu. Nemam mira dok god se sve ne poklopi." "Ali bila si rekla kako si sretna kad smo posljednji put razgovarali."

"I bila sam. Ali onda sam završila s jednim rukopisom koji sam čitala i sinulo mi je. Pa da! Zastoje Amerikanac to učinio? Zašto se okrenuo protiv krupnog i mršavog i pokušao uzeti sve dijamante za sebe? To mi nikako nije imalo smisla. Nije zvučalo kao nešto što bi on učinio."

"Ali on je bio lopov, Vicky."

"Znam da je."

"A lopovi uzimaju stvari."

"Svakako. Ali smekšao se, nije li? I ako je tebe angažirao jer figurice majmuna nije želio ukrasti sam, kako to da onda nije imao ništa protiv toga da sve dijamante uzme za sebe?"

"Tebi vjerujem", rekao sam. "Ti si predobra."

"Jesam?"

"Jesi, Vic. Sa mnom je tamo u skladištu bilo osmero ljudi, od kojih su dvoje bili školovani istražitelji i nitko se od njih nije sjetio postaviti takvo pitanje."

"Mijenja li to tvoju teoriju?"

"Ne baš. Mijenja možda teoriju koju sam postavio za njih. No to je potpuno drugačija priča. Ja sam se, ustvari, isto to zapitao dok sam pokušavao dokučiti što se točno dogodilo. I trebalo mi je dosta dugo da smislim nešto što bi mi zvučalo smisljeno."

"A to je?"

"Mislim da je Michael dijamante planirao darovati."

"Molim?"

"Darovati ih Kim."

"O, Charlie. Budi ozbiljan. Zašto bi on tako nešto učinio?"

"Za početak, jer mislim da se osjećao krivim za ono što se dogodilo njezinu ocu. No točnije, djevojka je izgubila oca zbog prevare u koju se on upleo i ta je djevojka bila dovoljno poremećena da dode raditi u zatvor u kojem je njegov navodni ubojica ležao. Kada je saznao tko je točno ona bila, pretpostavljam da ga je to pogodilo. A tu je i mogućnost da se stvarno u nju bio i zaljubio." "Ma, molim te."

"Nisi je vidjela, Vic. Istina, privlačna je. No ima i ono nešto, nešto po čemu se razlikuje od ostalih. Pretpostavljam da bi, nakon dvanaest godina provedenih u zatvoru, zaokupila bilo kojeg muškarca." "Zaokupila ga dovoljno da joj pokloni bogatstvo u dijamantima?"

"Njega jest, ako nikoga drugog. Nagađam da joj je htio nadoknaditi ono što je izgubila. A krupni i mršavi to nikada ne bi razumjeli. Mislim da sam ti već rekao da je bilo nečega vrlo privlačnog u vezi s Michaelom."

"Nisam sigurna da mi to ima smisla."

"Možda i jest malo nategnuto. Ali znaš i sama kako je kada se u nekoga stvarno zaljubiš. Logiku možeš baciti kroz prozor."

"Hm. Možda bih se mogla s tobom naći na pola puta. Recimo da je planirao uzeti dragulje i pobjeći s njom."

"Moguće je. Ili je doista tako jednostavno kako sam ja na početku opisao. Možda je nakon dvanaest godina u buksi odlučio da ima pravo na čitav plijen."

"Mislim da mi se to objašnjenje najviše sviđa."

"E, tu je razlika između nas dvoje", rekao sam. "Romantičar i plaćenica."

"Kako god bilo, pretpostavljam da sada više nije ni bitno. Sada kada je on mrtav, a policija ima sve dragulje."

"Hm."

"Što, Charlie?"

"Pa, moglo bi se reći kako baš i nemaju sve dragulje."

"Ali kako je to moguće? Pa rekao si da si im dao dva ključa koja si ukrao i rekao im gdje će pronaći treću figuricu. Zar je dio dijamanata bio skriven negdje drugdje?"

"Ne u početku."

"Ne u... Charlie, što si učinio?"

"Ništa što bi te trebalo iznenaditi."

"Uzeo si malo?"

"I više nego malo."

"Ali kako?"

"Bilo je u biti vrlo jednostavno. Nakon što sam se uvjerio kako ni krupni i mršavi ni Kim nemaju trećeg majmunčića, bio sam siguran da ga Burggrave negdje skriva. Prije nego što sam otišao u njegov stan, svratio sam ponovno do Kineske četvrti i unajmio svoj vlastiti trezor i platio ga unaprijed. Nije bio jeftin, no imao sam osjećaj da bi mi se moglo isplatiti. Naravno, skupa s ključevima za svoj novi trezor dobio sam i tri nove figurice. Sve što sam trebao učiniti bilo je razbiti figuricu s prekrivenim ušima i onu s prekrivenim ustima i ta dva ključa staviti na stranu. Kada sam

u Burggraveovu stanu pronašao trećeg majmunčića, zamijenio sam ga s majmunčićem koji pokriva oči kojeg sam to jutro dobio."

"Znači, policiji si dao ključeve praznog sefa?"

"Nisam. Morao sam staviti nešto dijamanata unutra. Stavio sam ih prilično puno. Inače moja priča ne bi imala smisla."

"I uzeo si ostatak?"

"Kriv sam."

"Charlie, ti si lud. Doći će te tražiti."

"Sumnjam. Predao sam im ubojicu i veliku količinu plijena. I ne vjerujem da će u Van Zandtu htjeti da išta od ovoga izađe u javnost. Već godinama poriču pljačku, sjećaš se?"

"Nadam se da si u pravu, zbog tvoje sigurnosti. Vrijede li dijamanti puno novca?"

"Recimo da će mi biti dovoljno da od toga živim bar nekoliko godina." "Počela sam sporo shvaćati, zar ne? Mislim, zato si i otišao u Pariz, kako bi se sastao s onim čovjekom koji te u sve to i uvalio."

"S Pierreom. Nalazim se s njim baš danas poslijepodne. I moći ću prvi put spojiti lice s najvjerojatnije izmišljenim imenom."

"Pa mogla bih se upucati. Zašto se ranije nisam sjetila te poveznice?" "Zato što nisi znala da imam dijamante." "Ah, da."

"I zato što si zaboravila kakav sam ja doista. Pomislila si da sam riješio zločin i odšetao s toplim osjećajem koji bi mi bio dovoljan za sve kroza što sam prošao."

"Zašto i ne bi?"

"Zato što to nisam ja, Victoria."

"Zar zbilja? U redu onda, opasni momče, reci mi da nisi dao dio dijamana plavuši." "Mogao bih ti to reći."

"Samo što to ne bi bilo istina, je li tako? I da pogodim: zahvalila ti je na način koji je za nju najprirodniji, a zatim pobjegla i slomila ti srce."

"Teško. Ja sam joj rekao neka ode. I ako je imala bar malo mozga, poslušala me je i nabavila novu putovnicu s novim lažnim identitetom i nestala. Uvijek postoji mogućnost da bi je nizozemska policija mogla optužiti za nešto, no još važnije, krupni i mršavi nisu ljudi kakve želiš imati za petama."

"Istina. Što se s njima dogodilo?"

"Nemam pojma, ali sam siguran da će biti u novinama ako ih za nešto optuže. Premda ne moraju. Naposljetku, sve što sam ja imao bila je priča. Možda je bila dobro ispričana, ali nije bila poduprta dokazima kakvi bi Riemerici bili potrebni ako bi ikada odlučila pokrenuti postupak."

"Bilo je to više od priče, Charlie. Pa dao si im otiske prstiju."

"Misliš? Ne znam, ipak je prošlo dvanaest godina. A ja sam tim pištoljem baratao nekoliko puta, i to bez rukavica. Stuart je čak i pucao iz proklete stvari."

"Ali što je sa svjedocima? S majkom Louisa Rijkera, na primjer? Bilo je zbilja nevjerojatno koliko se zbog tebe potrudila."

Udahnuo sam kroza zube, kao da sam se upravo porezao.

"Što?"

"Iskreno? Mislio sam da ćeš me tu odmah pročitati." "Pročitati te kako? Ne razumijem."

"Pa, da ovako postavimo stvari - sjećaš se moje alergije na mačke?"

"Naravno."

"I sjećaš se da sam ti ispričao kako sam reagirao kada sam došao u kuću Karine Rijker?"

"Da, kihao si."

"Sada razmisli jesam li ti rekao da sam reagirao u skladištu." "U redu, nisi spomenuo da si kihao u skladištu. Ali što onda? Nije toliko čudno da ti je alergija puno slabija vani nego unutra." "Ali moja je alergija vrlo jaka, Vic." "Pa?"

"Pa, vidim kako ću ti morati nacrtati. Karine Rijker koja je došla u skladište nije bila ona Karine Rijker koju sam upoznao u bungalovu."

"Znači, postoje dvije?"

"Ne, samo jedna."

"Onda..."

"To je bila namještaljka. Stuart ju je poznavao."

"Ali... ali imala je onaj pištolj - onaj koji je Van Zandt dao jadnome Louisu."

"Imala ga je jer sam joj ga ja sam dao."

"Ponovno sam se izgubila. Charlie, namjerno se ponašaš kao da si tup. Odakle ti pištolj?"

"Zar stvarno želiš da ti opet objašnjavam što radim dok ne pišem?"

"O."

"Ali, ako će ti biti lakše, pištolj sam doista bio pronašao u domu prave Karine Rijker. Tog jutra prije nego što smo se sastali s ostalima u skladištu, sjećaš se, rekao sam ti da smo Stuart i ja išli obavljati neke stvari. Prvo smo otišli do bungalova Karine Rijker, a Stuart joj je pravio društvo dok sam ja na brzinu pretražio njezinu spavaću sobu. Pištolj je stvarno bio na dnu ormara, kako sam i rekao." "Znači, bio je to trik?"

"Samo je polovica bila trik. Pištolj je bio pravi. I bio je potpuno isti kao onaj koji je već bio kod mene. I mogao bih se ozbiljno okladiti da sam bio u pravu kada sam tvrdio da je Van Zandt naoružavao svoje čuvare."

"Ali ipak."

"Ali ipak si ti razočarana." "Malo. Sve to zvuči nekako—"

"Priljavo."

"Htjela sam reći nepošteno."

"U pravu si, i bilo je nepošteno. No ja čvrsto vjerujem da cilj ponekad doista opravdava sredstva." "A Rutherford je, pretpostavljam, sa svime bio zadovoljan?"

"Stuart, misliš. Sumnjam da se oko ičega previše zabrinjavao."

"Je li tražio dio dijamanata od tebe?"

"Nije tražio, a ja mu nisam ni ponudio. Od mene je dobio šest tisuća, ako se sjećaš, i to će vjerojatno iskoristiti za svoju sljedeću prevaru."

"Da, ne bih se čudila."

"I tako, premda se tebi to baš i ne sviđa, većina dijamanata je sada kod mene."

"Točno. Pa, nije baš da mi se to jako ne sviđa jer, osim ako si u svoj toj ludnici uspio naći vremena i riješiti svoj problem s aktovkom, sumnjam da ću uskoro uspjeti prodati tvoju knjigu."

"Ah, da - moja knjiga. Drago mi je što si je spomenula. Vidiš, Vic, odlučio sam je se riješiti."

"Ali ne smiješ! Nisam mislila ozbiljno, Charlie. Samo si me malo razljutio - držeći me tako u neizvjesnosti. Sjetit ćeš se rješenja uskoro - znaš da hoćeš. Možemo čak i skupa malo poraditi na tome, sad kad imaš malo više vremena."

"Ali ne vjerujem više u nju. Stvar je u tome da postoji jedna druga priča koju želim ispričati. Vidiš, dobro sam pogodio fabulu u onome skladištu u Amsterdamu, i uz pokoju promjenu imena tu i tamo i par scena koje bi malo začinile stvar, onda, što ti misliš?"

"Fikcionalizirana biografija? Ne znam, Charlie. Možda bi ti moglo upaliti. Ali trebat će ti dobar naslov."

"Duhovito", rekao sam. "I o tome sam razmišljao."